

Harold King

Az emberiség ősnyelvének rekonstrukciós kísérlete

Reconstructing the Origin of Language

Második, azaz az első megjelenéshez képest kissé kibővített verzió

Creative Commons licenc: [by-nd/4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/)

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Az Ősnyelv hangkészlete és szótagfelépítése	8
Tonális volt-e az Ősnyelv?	13
Az Ősnyelv mondat szerkezete és ragozási struktúrája	13
Az Ősnyelv szókészlete	17
A hangváltozások tendenciái	18
Személyes névmások	21
Számnevek, többes szám, birtokos eset és birtokos névmások	23
Családi kapcsolatok	37
Nyomás szexelni!	39
A felnőtt férfi	41
Emberek	42
Állatnevek	44
A nemesek neve	47
Igen és nem	47
A jó és a rossz	48
Megöl a hideg	49
Ez, az - ragok, jelek, képzők, névutók	51
Túl	51
Ez és az	51
És, -val, -vel	52
Hosszan tartó cselekvések képzője	53
RövidEN/ON/ÖN meg a -nál/nél	54
Kívül-belül	54
Röviden a kurtáról	55
Hosszú	55
Vagy változik	56
A határozott névelő	56
A határozatlan névelő	57
Megy, jár	58
A szép és a banya	58
A mozgó víz	59
A nyávogó állat	61
Nincs	63
Talaj	63
Istenes témák	63
Hogyan félünk?	64
Körös-körül	64
Megállok, ha itt a kígyó	65
Hogy	68
Eszünk, iszunk	69
Tehát, szóval, azaz vagyis, úgyhogy	69
A rabló megerőszkolja a zsákmányát	70
A barna medve	71
Következő	72
Figyelem a fényt	72
Őrzöm a várost és a kertet	73
Folyik és megárad a folyó	74
Egy rakás batyu és csomag	75

Régi téma.....	75
Torz törpék	76
Nyelvtani nemek	77
A visszaható névmás	77
Az egyetlen, univerzális kérdőszó és a tárgyeset születése	78
A létige alakja.....	85
A létige ragozása az Ósnyelvben.....	87
Időszerű témák	89
A jelen idő és a múlt idő.....	91
A jövő idő.....	94
A passzív (szenvedő) szerkezet	96
-andó, -endő.....	99
Módbeli segédigékkel bővített mondatok passzív szerkezetben.....	99
A feltételes mód.....	101
A felszólító mód	102
Egy mini ragozási paradigma	102
A főnévi igenév	103
Határozószavak	105
Melléknevek képzése	106
A melléknevek fokozása - a középfok képzése	107
A melléknevek fokozása - a felsőfok képzése	109
A fülünk, és az IGÉZŐ hang	109
Sorszámnevek, s más hasonló kitalációk	110
Összetett szavak	111
Teendők, a munkadarab.....	112
Továbbá szintén.....	113
Ez az ember és az a dolog	113
A gyilkos és a mesteremberek meg az önzés	114
Most valami új.....	115
Közel, távol	116
Kérdőszavak kialakulása	117
Van valamim.....	117
Világunk, a Föld	118
Vad.....	122
Esetleg képes valamire	122
Messzire	122
A főnök parancsa	123
Hogyan leszünk egy párrá?	123
Tengeri, éjjeli, nappali	124
Az Ósnyelv ellentétképzője.....	124
Keres.....	124
Önálló hangok jelentései az Ósnyelvben	125
Ósnyelvi alapszavak táblázata	129
Ósnyelvi példamondatok.....	130
Ósnyelvi szójegyzékek.....	133
Magyar-Ósnyelvi miniszótár.....	133
Ósnyelvi-Magyar miniszótár.....	145
Hogyan tovább? - avagy utószó helyett	155

Bevezetés

Ebben a tanulmányban megkísérlem kideríteni, nagyjából milyen lehetett az „Ősnyelv”, vagyis az a nyelv, amiből aztán az összes többi kialakult. Sok nyelvész hisz abban (igazából majdnem mind-egyik) hogy valaha létezett egy efféle ősn nyelv, és ezt valószínűsítik a genetikai eredmények is, mi-szerint az emberi faj réges-régen Kelet-Afrikában alakult ki, onnan terjedt el mindenfele, s az első populáció mely ott elindult az értelmessé válás útján (amihez a beszéd képessége is kellett) semmi esetre se lehetett népesebb mint néhány ezer fő, de sokkal valószínűbb, hogy létszámuk a néhány százat is alig érte el. (Még az se kizárt hogy mindössze egy-két tucatnyian voltak, azaz egyetlen né-pesebb családról volt szó!). Ez természetesen több mint valószínűvé teszi, hogy akkoriban egyetlen nyelvet beszéltek, bár nyilván rendkívül kezdetlegeset a mai nyelvekhez képest. E tanulmányban tehát azt próbálom meg kideríteni minél pontosabban, konkrétan miféle is lehetett ez a nyelv, ez, ami az összes mai nyelvnek (s mindegyiknek ami már kihalt) az őse lehetett.

A nehézségeket, mellyel ez a képzeletbeli időutazás jár, nem szabad lebecsülni! Elvégre ugye, „a szó elszáll”. Abból a korból, mely legoptimálisabb esetben is minimum százezer évvel ezelőtt zaj-lott, de lehet hogy ez az idő megvolt akár félmillió év is, még tárgyi emlék is alig maradt fenn, írá-sos emlékről meg végképp szó se lehet - bár még ha akadnának is olyanok, teljesen lehetetlennek tűnik, hogy azokat elolvassuk, mert nem tudnánk, a leírt szavakat miként kell ejteni. De ezt csak úgy mellékesen jegyzem meg, hiszen nyilvánvaló, hogy előbb volt a beszéd, azután az írás, amikor tehát a beszéd, a nyelv kialakulását kutatjuk, írás létezését még elméletileg se tételezhetjük fel. Iga-zából olyan ősi korról van szó, hogy... nos, régészeti leletek szerint Ausztráliában éltek emberek már ezelőtt 65 ezer évvel is. Oda el kellett jutniuk valahogyan Kelet-Afrikából. Ha feltételezzük hogy egyetlen évbe se telt eljutniuk oda, mert csak úgy teleportálták magukat holmi „mágikus tech-nikákkal”, még ez is azt jelenti, hogy még e legjobb esetben is minimum 65 ezer évvel ezelőtti volt az a kor, amikor utoljára közös nyelvet beszélhetett az Emberiség!

Mik tehát azok a nyomok és tudományágak, amik e kutatásban segítségünkre lehetnek? Nos, min-denekelőtt a statisztika, összehasonlító nyelvészet, biológia, s természetesen a józan logika. Ezek segítségével hihetetlen eredményekre juthatunk, mint majd látni fogjuk, bár tény, kell e kalandhoz némi fantázia is. Utóbbi miatt máris sejthető, hogy bármiféle eredményre jussunk is, az Ősnyelv rekonstrukcióját semmiképp se tekinthetjük igazán pontosnak, ha e „pontos” alatt valamiféle cáfol-hatatlan matematikai egzakttságot értünk. Akármelyik következtetésünkbe bele lehet majd kötni. Merészelünk majd e tanulmányban még konkrét szavakat is meghatározni az ősn nyelvből (nem is keveset, ahhoz képest, milyen távoli múltból van szó!), de VÉGSŐ SORON ezek egyikére se lehet cáfolhatatlan bizonyítékot találni, mert az egyetlen bizonyíték az volna, ha lenne egy időgépünk amivel visszamegyünk a múltba, s hangfelvételt készítünk arról, miként beszélgetnek a horda tagjai. Ez nyilvánvalóan lehetetlen.

Amikor tehát azt mondjuk majd: „ez a szó így hangzott az ősn nyelven” - nos, akkor ez csak rövid és slamos kifejezése annak, hogy VALÓSZÍNŰLEG így hangzott. Azaz semmi se biztos! Azalatt meg hogy VALÓSZÍNŰLEG, mindig más és más valószínűségi százalékot kell érteni. Lesznek sza-vak, melyeknél én, e tanulmány írója majdnem százszázalékig biztos vagyok benne, hogy az úgy hangzott, s lesznek olyanok, ahol sokkal de sokkal kevésbé vagyok ebben biztos, mindazonáltal úgy vélem, még így is érdemes megemlíteni azt a szót, mint valószínű sejtést. Általában, a szavak meg-határozásánál, közlöm is majd a valószínűség mértékét, ha nem is számokkal, de legalább olyas-formán, hogy „nagyon valószínű”, „valószínű”, vagy „feltételezhető”. Utóbbi esetben olyasmit ér-tek, hogy én magam se vagyok benne biztos hogy az a szó úgy hangzott, de azért arra mégis fogadni mernék, hogy ha nem is úgy, de valami ahhoz nagyon hasonló módon.

Továbbá, a szavak nyilvánvalóan mássalhangzóból és magánhangzóból állnak. Mint majd látni fogjuk, a rekonstruált szavaknál sok esetben még annak is eltérő a valószínűsége, hogy mely más-sal- és mely magánhangzóval mondjuk(ejtjük) ki őket.

Végeredményben amit eredményül kapunk, egy olyan nyelv lesz, amely majdnem teljesen biztos, hogy **nem** lesz azonos az Ősnyelvvvel, mert bármennyire igyekszünk is, lesznek benne tévedések, mindazonáltal olyan nyelv lesz, mely rendkívüli hasonlóságokat mutat vele, azaz az eredeti Ősnyelvnek egy „igen közeli rokona” lesz, annyira, hogy reményeim szerint megértené egy abból a korból származó ősember, ha nem is minden nehézség nélkül. Hiszek benne, a rekonstrukció eredménye és az igazi Ősnyelv nem különbözik egymástól jobban, mint a mai olasz és spanyol, márpedig ezek egymás számára még nagyjából érthetőek. És ennyi idővel későbbi korból rekonstruálni egy nyelvet ekkora pontossággal, szerintem hihetetlenül jó eredmény!

Valaki megkérdezheti ezek után, mi ÉRTELME van annak, hogy megalkotok egy olyan „mesterséges” nyelvet, mely még szerintem az alkotója szerint is tele van hihetetlen mennyiségű bizonytalansággal, amikor tehát magam se tagadom hogy kivétel nélkül minden „megalkotott” szóba bele lehet kötni, sőt a nyelvtanba is? Hogyan MERÉSZELEM én ezt TUDOMÁNYOSNAK nevezni, amikor pedig jól tudjuk hogy többnyire általános az egyetértés abban a természettudósokat illetően, hogy csak azt nevezzük tudománynak, amit kísérleti ellenőrzésnek lehet alávetni, az meg nyilvánvaló mert magam is elismertem fentebb, ez esetben szó se lehet semmiféle ellenőrzésről? Sőt, még ha oly biztos is NÉMELY megállapításom hogy némi jóindulattal nevezhető ESETLEG tudományosnak, ha nem is mint elmélet de legalább mint HIPOTÉZIS, miért blamálom magamat azzal, hogy láthatóan egy teljesértékű nyelvi rendszer megalkotására törekszem, ekképp a „majdnem biztos” dolgokat olyasmikkel keverem amik még szerintem is csak igen picike mértékig valószínűek?

Nos erre a válaszom az, hogy természetesen én magam se tekintem ezt a nyelvet *tudományos* értékű konstrukciónak. Igyekeztem amennyire tőlem tellett tudományosan megközelíteni a kérdéskört, de tekintve a hihetetlen nehézségeket (adathiány), meg azt hogy nem is vagyok képzett nyelvész, nyilvánvaló hogy legjobb esetben se tekinthető ez másnak mint egy jó szándékú, elég alaposan tájékozott de mégiscsak amatőr érdeklődő erőfeszítésének! Igazából én úgy vélem, ennek ami itt olvasható, tudományos szempontból annyi értelme van, mint egy kiváltképpen jól megalapozott sci-fi műnek: Mindenekelőtt ÉRDEKES, már annak akit általában véve is érdekel a témakör legalább hobbi-szinten; aztán meg, tekintve hogy az írója tőle tellően igyekezett lelkiismeretes lenni, túl nagy baromságok TALÁN nincsenek benne, ellenben akadhat a leírt gondolatok közt pár olyan értékes „aranymorzsa”, mely a VALÓBAN jól felkészült kutatókra inspirálóan hat, új utakat mutathat. Egyáltalán, egy efféle mű felkeltheti nagyobb tömegek érdeklődését is az adott téma iránt, ami oda hat-hat hogy megindulnak a témával kapcsolatban komoly kutatások, netán holmi pénzforrások is megnyílnak e célra, az ifjak figyelmét felkeltheti a nyelvészet iránt... No meg, így megmutatható hogy némi kitartással miféle érdekes szellemi konstrukciók építhetők fel, milyen érdekes is a TUDOMÁNY, és hogy lehet ám ALKOTNI is, ahelyett hogy az időnket arra pazarolnánk hogy bamba pófával a TV idióta valóságshow-it bámulnánk hogy a sok hülye miként csetlik-botlik benne... Ha csak annyi lesz az egész mű haszna hogy egyetlenegy fiatal jobban megérti belőle mondjuk a „tárgyaset” lényegét, máris megérte a megírása!

Igen, de ahhoz hogy valóban ÉRDEKES legyen, muszáj volt legalább olyan mélységig elkészíteni e nyelvet, hogy a NYELVTAN többé-kevésbé teljesértékű legyen, s legyen hozzá legalább pár tucat szó. Enélkül nem lehetne jópofa „ősnyelvi” mondatokat összetákolni benne, s így a legtöbben nem tudnának egy jót szórakozni vele. Ha tehát legalább egy egészen picike valószínűsége is volt annak hogy egy szó ősnyelvi alakja kideríthető, megpróbálkoztam vele ennek érdekében. Miért is ne, tisztában voltam vele kezdettől, ha csak 3 szót igyekeznék is meghatározni, ugyanannyi támadás érne mint így, belekötnek majd az élő fába is a kritikásaim, akkor meg már mindegy, legyen legalább érdekes!

Ismétlem azonban, ezt leghelyesebb egy jól megalapozott sci-finek tartani, tudományosan pedig inkább olyasminnek ami felhívja a figyelmet a kérdéskör tanulmányozásának fontosságára, meg a témakör szépségére.

Még valami. E könyv fejezeteit olvasgatva, sok esetben előfordulhat, hogy egy szó kiderítése közben hivatkozok valamely másik ősnyelvi szóra, vagy nyelvtani szabályra, igeidőre, képzőre, akár mire, amiről nem abban az épp olvasott fejezetben elmélkedem részletesen, sőt, még nem is egy azt megelőző fejezetben hanem egy későbbiben „vezetem le”, hogyan is hangozhatott az az Ősnyelvben! Ezt nem lehet elkerülni, egy nyelv egy RENDSZER, minden mindennel összefügg benne. Ilyen esetben kérem az Olvasó türelmét, megértését, ígérem, valamelyik másik fejezetben az az elem is (elem=ősnyelvi alkotórész) tisztázásra kerül!

Elébe szeretnék menni egy olyan kritikának is, hogy én úgymond egy legalább száz éve elavult elmélet, a „gyöknyelvészet” szerint próbálnám rokonítani a szavakat egymással. Ez egyszerűen NEM IGAZ. Mint mindenben, ebben is van egy parányi rész-igazság természetesen, amennyiben én elfogadom, hogy a magyar nyelvben - de minden más nyelvben is! - akadnak BIZONYOS „szóbokrok”, hogy csak egy példát hozzak rá: lehetetlen tagadni a „kerek”, „kerék”, „kör”, „karika” szavak „rokonosságát” egymással. Igen, akad néhány szóbokor szerintem is, mindazonáltal kezdettől fogva elutasítottam azt, hogy ez a „szógyök”-elv olyan mindent átható és abszolút érvényességű lenne, ahogy azt a gyöknyelvészet megszállott hívei állítják. Akadnak szóbokrok minden nyelvben, egészen biztos hogy voltak ilyenek az Ősnyelvben is, igen, ez meggyőződésem. Az Ősnyelv azonban nem egy nyelvtervező műve volt, se emberi tervező nem úgy alkotta meg szándékosan hogy abszolút logikus legyen, se Isten. Magától jött létre, természetes folyamatok által, egyetlen cél érdekében: hogy segítse őseinket a túlélésben, azzal, hogy hatékony kommunikációs eszközzel rendelkezzenek. Hatékony alatt pedig azt kell érteni, hogy hatékony AZON KÖRÜLMÉNYEK KÖZT, melyben ők éltek. Ez volt a legfőbb „szabály”, mely mindent überelt. Sok más szabály is közrejátszott az Ősnyelv kialakulásában, természetesen, a logika is, könnyű kiejthetőség is, és egyéb mindenfélék is, és igen, volt egy tendencia benne arra is hogy kialakuljanak mindenféle szóbokrok - egyszerűen mert ez része volt annak az általánosabb szabálynak, hogy amennyire lehet, legyen azért logikus, mert úgy könnyebb megjegyezni. Ez nem volt elhanyagolható szempont, hiszen őseink nálunk is butábbak voltak, mindazonáltal akkor se ez volt a legfőbb szempont, ezért a szóbokrok kialakulása semmi esetre se volt olyan mindent átható mint azt egyesek hinni szeretnék.

Hogy mire gondolok a gyöknyelvészet elveinek túlzásba vitelénél, íme egy példa: egy lelkes gyöknyelvész egyszer nagy hévvel azt bizonygatta nekem, hogy de igenis az úgy van hogy a magyar „kúr”, „kér” és „kór” szavak egy szóbokorba tartoznak, mert azt akit KÓR gyötör, azt nem KÉRjük meg arra, hogy KÚRhassunk vele, hiszen akkor elkaphatnánk mi is tőle a kórt!

Háát, ööö... lehet hogy egyeseknek az e könyvemben bemutatott pár elmélkedésem erőltetettnek tűnik majd, remélem azonban mégse annyira, mint a fenti példa. Nyilván, tetszőleges szópárhoz költethető olyan nyakatekert eszmefuttatás, aminek hála bele lehet magyarázni a hasonlóságukat, diadalmasan felkiáltva azután hogy „íme, ezek is egy szóbokorba tartoznak”! Semmit nem ér azonban az az elmélet, amihez ugyanannyi szabályra van szükség, ahány tényt megmagyarázni óhajt.

A „szógyökök” hipotézisét e könyvben tehát igen-igen nagy óvatossággal használom majd, majdhogynem semennyire. Szinte kizárólag akkor élek majd vele ha egymástól nagyon távoli nyelvek esetében is megfigyelhető az adott hasonlóság, de még ekkor se ez lesz a fő magyarázó módszerem, hanem inkább a statisztikai érvek, meg az Ősnyelv szerkezetét illető azon szabályok, melyek más összefüggésekből is levezethetőek. Eleve, én nem abból indulok ki e könyv kapcsán, hogy az Ősnyelv levezethető pusztán a mai magyar nyelv tanulmányozásával. Bár mint majd látjuk, elég szép számú hasonlóság akad a magyar és az Ősnyelv közt is, de akadnak olyan hasonlóságok melyek az Ősnyelv és más nyelvek közt állnak fent, miközben ezen ősnyelvi tulajdonságok nem jel-

lemzőek a magyar nyelvre, vagy csak alig-alig. Az Ősnyelv ugyanis mindegyik nyelvnek őse volt, nemcsak a magyarnak, ez tehát nem is lehetséges másként.

Nem látom tehát értelmét annak, hogy valaki e tanulmányomból azt a következtetést vonja le, hogy én a magyar nyelv „elsőségét” „bizonyítottam” be, annak valamiféle rendkívüli ősiségét. Minden nyelv pontosan ugyanolyan ősi, mert ugyanannyi ideje volt fejlődni/változni (kivéve a már kihalt nyelveket). Lehet persze az „ősi” fogalmat úgy is érteni, hogy melyik hasonlít jobban az egykori ősnyelvre. Ez jogos nézőpont szerintem is, másrészt viszont sajnos nincs egzakt mércéje a hasonlóságnak. Továbbolvasva e könyvet, például láthatja olvasóm, hogy szerintem a „mi” és „ti” személyes névmások az Ősnyelvben is így hangzottak, s ekkor a magyar olvasó biztos büszke lesz hogy lám, a magyar nyelv mennyire „ősi”. Rendben, lehet erre büszke, nincs ezzel semmi baj, azt kivéve hogy nem szabad azt gondolnia hogy mondjuk egy angol vagy német ne lehetne ugyanilyen büszke a maga nyelve „ősiségére”, épp csak nem a „mi” vagy a „ti” szavak miatt. Mert akadnak más szavak is melyeket az ő anyanyelve őrzött meg jobban, nem is beszélve arról, hogy mint majd látjuk, az Ősnyelv nyelvtani rendszere sokkal inkább hasonlít az övékére, például az ige”ragozás” nem sok gondot okozna egy angol anyanyelvűnek, tíz perc se kellene neki és máris kiigazodna benne. Na most mi ér többet „hasonlóság” szempontjából, néhány szó azonos volta vagy egy nyelvtani alrendszer messzemenő hasonlósága?! Másrészt ők meg amiatt nem mondhatják hogy az ő nyelvük „ősibb”, mert tárgyeset szinte nincs is a nyelvükben (az angolban totál nincs, a németben csak mikroszkopikus nyomokban), míg mint majd látjuk, az Ősnyelvben volt tárgyeset, ha nem is a kialakulásának legkezdetibb idejében. Ilyen szempont szerint megint a magyar lenne az „ősibb”, de - fájdalom - ez is kétes érv az ősiségre, mert az Ősnyelv teljesen másképp fejezte ki a tárgyesetet, azaz semmi bizonyíték rá hogy a magyar nyelv tárgyesete nem a magyar nyelv belső, késői fejlődésének következménye. De ha a szóhasonlóságoknál maradunk is, kérdések tömkelege merül fel. Például hasonlóbb-e két szó, ha az egyikben a hangok fele azonos csak, mint ha megvan benne az összes hang, de a szó vége kapott egy relatíve hosszú toldalékot is? És ez csak egyetlen gyors példa az ilyesmikre.

Nyilván, muszáj volt azért nekem is valamiféle módszert találnom a szavak hasonlóságának meghatározására, ezt ismertetni is fogom a hangváltozások tendenciáiról szóló fejezetben. A kérdéssel foglalkozva azonban arra a következtetésre jutottam, hogy bár ez alkalmazható egyes szavakra, egész nyelvek esetében semmit se ér, mert egyik nyelv ezeket a szavakat őrizte meg hasonlóbbnak az ősnyelvi őshöz képest, másik nyelv meg amazokat, és ez igaz a nyelvtani viszonyokra is. Amennyiben a magyar Olvasóm úgy gondolja, mégis sokkal több e műben azon szavak száma amik épp a magyar nyelv „ősiségét” bizonyítják a többi nyelv rovására, akkor - kijelentem - ez kizárólag arra bizonyíték hogy mégiscsak a magyar az anyanyelvem, emiatt könnyebben vettem észre e szavak hasonlóságát (ha úgy tetszik ősiségét), de más nyelv natív beszélője, ha belemerül a témába, simán találna ugyanennyit a maga anyanyelvéből is.

Gyökereink azonosak, tartozunk bármely néphez, s beszéljünk akármiféle nyelvet is! E könyv célja épp ezen nyelvi gyökerek feltárása, amennyire szerény képességeim engedik.

Az Ősnyelv hangkészlete és szótagfelépítése

Lássuk tehát, hogy miből is indulhatunk ki. Mindenekelőtt meg kell határoznunk az Ősnyelv hangkészletét, valamint alapvető nyelvtani szerkezetét/viszonyait. (Utóbbi, a nyelvtani viszonyok, a következő fejezet tárgya).

Nos, a hangkészletet illetően van talán a legislegkönnyebb dolgunk! Tudom, ez hihetetlen állítás... Ám egészen könnyen bizonyítható. Itt siet ugyanis segítségünkre a genetika és a nyelvészet.

Említettem ugyebár, hogy az emberiség Kelet-Afrikából származik a biológusok szerint. Innen terjedt el mindenfele. Nos, a nyelvészek megállapították, hogy amint ezen keletafrikai területtől távolodunk, szignifikánsan CSÖKKEN a nyelvekben a hangok mennyisége! Azaz (nagy átlagban) minél messzebb van ezen ősi centrumtól egy ma élő nép, a nyelvében annál kevesebb a mássalhangzók és magánhangzók száma! (Akadnak nyelvek, melyekben 144 különböző beszédhang is van... És több olyan is akad, amiben 15 se...)

Ebből lehetetlen másra következtetnünk, mint hogy az Ősnyelvben volt a legtöbb hang. Vagyis, nyugodtan feltételezhetjük, hogy rekonstrukciónkban használhatjuk majdnem az összes hangot, ami csak létezik akármelyik ma élő nyelvben. A „majdnem” alatt azt értem, hogy azért mégse mindet, mert joggal feltételezhető, hogy olyan hangok melyek alig szerepelnek egy-két népnél, s e népek is távol esnek a keletafrikai centrumtól, későbbi nyelvfejlődés eredményei. Azon hangok azonban, melyek sok népnél vannak meg, biztos megvoltak már az Ősnyelvben is. Jó hírem a magyar Olvasó számára, hogy nyugodtan tekinthetjük ilyen ősi hangnak kivétel nélkül az összeset, mely a magyar nyelvben is megtalálható! (a magyar nyelv amúgy a hanggazdagság szempontjából nagyjából a nyelvek középmezőnyébe esik - ami már amiatt se csoda, mert a keletafrikai centrumtól is nagyjából közepes távolságra vagyunk).

Mindez különben logikus. Mint majd a későbbiekben láthatjuk, az Ősnyelv szavai egyszótagúak voltak. Bár akkoriban a megnevezendő objektumok száma is jóval kevesebb lehetett mint manapság, mert a világ egyszerűbb volt, s egyszerűbb volt az emberek gondolkodása is, azért könnyen belátható, ha egyetlen szótag a neve mindennek, akkor a szótagoknak bőséges számban kell rendelkezésre állni, ha e követelménynek eleget akarnak tenni. Sok szótag pedig csakis akkor képzelhető el, ha van hang is bőséges mennyiségben.

Na de mi a bizonyíték rá, hogy az Ősnyelv szavai egyszótagúak voltak, s egyáltalán, pontosan mit is értek én „szótag” alatt?!

Kezdjük a dolgot egy elméleti fejtegetéssel. Az ember az állatvilágból alakult ki. Az állatok nem beszélnek, az ember igen. Sajnos, a tudomány még nem tudta pontosan meghatározni, miként alakult ki a beszéd. Az emberi nyelvek közül a jelenleg létező legprimitívebb nyelvek is hihetetlenül bonyolultabbak, mint a legbonyolultabb állati kommunikációs rendszer.

Mindazonáltal, ha ragaszkodunk ahhoz az elképzeléshez, hogy az emberi nyelv valamiképp mégis az állati kommunikációból alakult ki bizonyos (egyelőre jobbra még nem ismert) átmenetek révén, és nem holmi isteni adomány a fajunk számára (márpedig én igenis ragaszkodom e nézethez...) akkor szemügyre kell vennünk az állati kommunikációt, majd azután nyugodtan azt mondhatjuk, hogy legalábbis annyi ész és kommunikációs készséget már az őseinknek is bátran tulajdoníthatunk, amennyivel legközelebbi rokonaink, a különböző majomfajták rendelkeznek!

Nos, kutatók megállapítása szerint az állatok „beszéde” egyszótagú. Egyetlen jel jelent egy fogalmat. Ez a majmoknál is így van, bár náluk már megfigyelhető az összetett szavak kialakulása is valamely rém csökevényes mértékben. Az Elefántcsontparton élő Campbell-cerkókok vizsgálata során ugyanis kiderült, hogy ténylegesen van saját beszélt nyelvük, amely legalább 6 szóból áll, ezek

közül azonban legalább három összetett szó. E 3 szó két szótagú, de olyan, hogy a szó első tagja valamely veszélyt fejez ki, egyik azt hogy a veszély a földről jön (például leopárd), a másik azt, hogy a veszély a magasból érkezik (ragadozómadár), a harmadik szó jelentésére még nem jöttek rá. A szó második összetevője pedig az „-u” képző (rag inkább), ami arra utal, hogy a veszély nem anynyira közeli, mert a ragadozó még messze van, illetve egy másik majomcsapat adta le eredetileg a vészjelzést, s aki most mondja az csak megismétli a közlendőt. („hallomásból szerzett értesülés”).

Azt hiszem, a fenti esetben, e cercókók nyelvének emlegetésekor tehát igazán nem járunk messze a valóságtól, ha azt mondjuk, a nyelvükben van egy helyhatározó szó, mely mindig a fő jelentéssel bíró szó után áll, s ezen „u” szó jelentése nagyjából az, hogy „messze”, „túl”, „amott”, „nem itt”.

Kísérleteket végeztek nem is egyszer azzal, hogy kismajmokat emberek neveltek fel, megpróbálva nekik megtanítani az emberi nyelvet. A majmok hangcsatornája szinte teljesen alkalmatlan az emberi beszédhangok kiejtésére, ellenben igazán meggyőző eredményeket értek el akkor, amikor műanyaglapocskákkal tanították meg őket kommunikálni, ahol is egy-egy lap egy-egy főnevet, melléknevet vagy igét jelentett. Kiderült, hogy egy majom így képes elsajátítani akár ötszáznál is több szót (=szimbólumot), s ezeket még olyan bonyolultan is képes használni, hogy képes velük HAZUDNI, képes soha addig nem hallott összetett szavakat alkotni (a hattyúra például kitalálja a víz+madár szókapcsolatot), megért olyan mondatokat, hogy „Zárd el a csapot”, „Tedd a fenyőágot a hűtőre”, sőt, még a kérdést is megérti, de még a FELTÉTELES MÓDOT is, például az olyan mondatokat, hogy „Ha a banánt választod, nem adok csokit is”.

Egyáltalán, egyelőre úgy tűnik, egy majom eléri egy nagyjából 4 éves embergyerek kommunikációs képességét, legalábbis ami a beszélt emberi nyelv MEGÉRTÉSÉT illeti. Ez azonban átlagos eredmény a majmok részéről, mert mintha jelentős egyéni különbségek lennének köztük.

Ami a majmoktól kiinduló kommunikációt illeti, ott úgy tűnik, hogy hiába értenek meg akár egészen bonyolult emberi mondatokat is, de amikor ők kommunikálnak velünk, az általuk megfogalmazott közlendő maximális hossza majdnem mindig csak 3 szó.

Megjegyzem, ez az embergyerekeknél is így van: gyorsabban fejlődik a gyerekeink beszédMEGÉRTÉSI mint beszédPRODUKÁLÓ képessége! Sőt ezt magamon is megfigyeltem: e sorok írásakor épp angolul tanulok, ráadásul épp angol nyelvi környezetben is élek (USA), és bár már aránylag egész bonyolult angol mondatokat is MEGÉRTEK, amikor ÉN beszélek, akkor bizony a „beszédproduktumom” messze sokkal szánalmasabb, kevésbé árnyalt, kevésbé gondolatgazdag, igazából még nem sokkal jutott túl a tömondatokon... Mindennek nyilván valamiféle agybiológiai okai lehetnek, de hogy konkrétan mi, abba most nem akarok belefolyni - bár vannak sejtéseim - mert nem vagyok e szakterület avatott tudora.

Ha ez a majmoknál így van, sőt nálam is így van, vélhető, hogy így volt az Ősnyelv kialakulásakor is. Na most, ha egy mondatban majdnem mindig csak 3 szó van, akkor azokra a szavakra igazán elegendőnek tűnik 1 szótag is, értve ezalatt azt, hogy minden szó 1 szótagból áll, kivéve természetesen azon ritka eseteket, amikor a szó összetett szó, de ez esetben is külön értelmes szó azon összetett szó mindegyik alkotóeleme. E feltételezést erősíti az a korábban említett tény is, hogy az összes tanulmányozott állatfajnál is, beleértve a cercókokat, szintén egy szótagú minden szavuk.

Feltételezhetjük tehát IGEN NAGY VALÓSZÍNŰSÉGGEL, hogy az Ősnyelv szavai kezdetben egyszótagúak voltak. E feltételezésemet én gyakorlatilag 100%-os valószínűségűre taksálom.

A következő kérdés amit tisztáznunk kell, pontosan mit értünk szótag alatt.

Az emberi nyelvek esetében általában azt mondják, a szótag az, amiben egyetlen magánhangzó van. Ez azonban máris megdőlt az olyan nyelvek esetében, ahol például az „r” hang is lehet szótagképző, holott ezt általában mássalhangzónak tartjuk.

Közelebb kerülünk a lényeghez ha úgy fogalmazunk: szótag az, amit nagyon rövid idő alatt, egyszerre mondunk ki. Persze, e meghatározásba is bele lehet kötni. Jelen céljainkra azonban megteszi,

mert arra vagyunk igazából kíváncsiak, az Ősnyelv szótagjai miféle szerkezetűek voltak abból a szempontból, hogy a benne levő „magánhangzó”-hoz képest hol szerepelhetett mássalhangzó, s ezekből mennyi.

Figyelmünket megint a statisztikára kell fordítanunk. A nyelvek vizsgálata azt mutatja e szempontból, hogy nem létezik olyan emberi nyelv, melyben ne szerepelhetnének olyan szótagok, melyek XO képletűek, ahol az X valamely mássalhangzót, az O pedig valamely magánhangzót jelképez. Az összes elképzelhető egyéb szótagvariáció esetén - OX, XOX, XXOX, stb. - akadnak nyelvek, melyekben az a szótagtípus nem megengedett. A joruba nyelvben is csak XO felépítésű szótagok lehetségesek. Továbbá, olyan nyelvek is vannak, ahol még az se lehetséges, hogy egy szótag ne mássalhangzóval kezdődjék - ilyen például az arab.

Mindezek alapján valószínűsíthető, hogy az Ősnyelvben egy szótag kivétel nélkül mindig XO felépítésű volt.

Igen ám, de gondoljunk vissza kedvenc cercófmajmainkra! Már náluk is megfigyelhető, hogy akad azért legalább egyetlen szó(tag), mely kizárólag magánhangzóból áll: ez az „-U”. És gondoljunk bele abba is, számos állatnál előfordulnak olyan vészjelzések, például rikkantások, melyek a fülünknek olybá tűnnek, hogy csak egyetlen (általában magas hangrendű) magánhangzót tartalmaznak. Mindezekbe belegondolva, az Ősnyelv vélhetőleg tartalmazott azért olyan szótagokat is, melyek egyetlen magánhangzóból álltak.

A cercókóftól még ennél is többet tanulhatunk az Ősnyelvből! Az ő nyelvük szavai a következők:

Krak = leopárdveszély (veszély a földről)

Hok = sas veszély (veszély a levegőből)

Krak-u = leopárdveszély távolabbról

Hok-u = sasveszély távolabbról

Bum-bum = itt, itt vagyok

Wak-u = na ennek jelentését még nem derítették ki.

Hát e szótagok hogy „krak, hok, bum, wak” mintha ellentmondának a fentebbi fejtegetéseinknek...

Szerencsére, ez csak a látszat. Már korábban említettem, akadnak emberi nyelvek, ahol bizonyos olyan hangok, melyeket a magyar nyelv (és sok más nyelv is) mássalhangzónak tart, lehetnek szótagképző elemek! Akkor az „r” hangot hoztam fel példának, de más hangok is akadnak melyek ilyenek - sok Olvasóm ismerheti valamennyire például az orosz nyelvet, abban ilyen hang a „k” is, „-hoz, -hez, -höz” értelemben. Ugyanúgy szintén az orosz nyelvben ilyen hang az „sz” is, és a „v” is. A japán nyelvben pedig az „n” hang számít szótagképzőnek, ott szó végén más nem is állhat csak magánhangzó - vagy „n” hang...

A cercókók nyelve esetén tehát egyszerűen azt kell feltételeznünk, hogy abban a nyelvben a „k” és az „r” is szótagképző lehet, mint afféle fura magánhangzó. Sőt, elég ezt csupán a „k” hangról feltételeznünk, mert az „r” után egy teljesen szabályos magánhangzó áll ugyanis: az „a”. A „k”-ról meg tényleg hihető hogy szótagképző elem, ha már az oroszban is így van...

Eszerint a cercókók szavai még összetettebbek, mint gondoljuk. Mert így fordíthatjuk le őket:

krak = kra+k = leopárd+ veszély

hok = ho+k = sas + veszély

wak = wa+k = (valamilyen) + veszély

Tehát, náluk a szóvégi „k” egy olyan rag, ami azt jelenti: „veszély”. Pontosabban, a „k” igazából egy önálló szó, pontosan azzal a jelentéssel, hogy „veszély”. Ez annál is hihetőbb, mert számos

olyan állatfaj él a világban, melynek tagjai ha veszélyt érzelenek - mindegy milyen veszélyt - egy „k”-hoz hasonló hangot adnak (sokszor ismételve) mire a többiek menekülésbe kezdenek (vagy elbújnak). Az tehát hogy a „kattogás”, a „k” hang általános veszély-jelző, egy rendkívül ősi örökség az állatvilágból.

Ennek fényében úgy módosíthatjuk az Ősnyelv szótagjairól alkotott elképzelésünket, hogy a szótagokat továbbra is XO képletűnek tartjuk, de magánhangzónak tartunk egy rakás olyan hangot is, amit szokásosan egy magyar inkább mássalhangzónak nevezne, holott minden alap nélkül, mert igenis könnyen kiejthetőek önmagukban, amint ezt akármikor ki is próbálhatjuk! Hogy melyek e hangok, megtudhatjuk más emberi nyelvek (és a cercófn nyelv...) vizsgálatából. Miután itt alább felsorolom őket, egy képzett nyelvész első pillantásra megmondja, hogy ezek majdnem mindegyike (gyakorlatilag mind, a „k” kivételével) a „folyékony/pergetett hangok”, a „réshangok” illetve a „zárréshangok” csoportjába esik, vagy ha mégsem, akkor „orrhangzós”:

k, sz, s, r, z, c, dz, cs, dzs, f, v, m, n

Az XO képletünkben tehát az „O” helyén bármi állhat amit amúgy is magánhangzónak tekintünk, de állhatnak még a fenti hangok is. Az X helyén pedig bármi állhat amit eddig mássalhangzónak tartottunk, de a fenti hangok is. Továbbá, az Ősnyelvben lehetségesek a csupa „magánhangzóból” álló szótagok is, az tehát, ami „O” alakú. Azt a korlátozást is be kell azonban vezetnünk, hogy „m” és „n” hang mint „szótagképző elem” (azaz úgy, hogy utánuk nem áll „igazi” magánhangzó) csak a szótag legvégén szerepelhet, tehát egy „igazi” magánhangzó után. E korlátozás jogosságát az igazolja, hogy amely nyelvekben nem engedélyezett a szótagok mássalhangzóra végződése, e két hang, de különösen az „n”, azokban is kivétel, továbbá, ez így van már a cercófn nyelvben is. És hát tiszteljük meg annyira az őseinket hogy feltételezzük róluk: ők se voltak hülyébbek, mint a cercófmajmok...

Ha valaki furcsállja netán, hogy az „r” hang szótagképző elem lehet, afféle „magánhangzó”, gondoljon arra ismét, hogy az ember az állatvilágból alakult ki. Az állatok gyakran morognak egymásra. A morgás pedig, ha jól belegondolsz kedves Olvasóm, ugye nem más végső soron, mint épp az „r” hang nagyon hosszan ejtve?! Miért is NE válhatott volna épp e hang egy külön magánhangzóvá, pont e hang, melyet szinte akármelyik vadállat könnyedén kiejt akármikor?!

E hang fontos szerepére később (mármint egy későbbi fejezetben) még vissza is térek majd.

Úgy tűnik tehát, megvagyunk az Ősnyelv hangkészletének és hangrendszerének rekonstruálásával. Felvetheti azonban valaki, hogy egy egész csomó hangról (mássalhangzóról) nem szóltam, ami pedig létezik a világ valamelyik nyelvében, a fentieken kívül is!

DE, igenis SZÓLTAM róluk! Azok ugyanis mind abba a csoportba esnek egyszerűen, melyeket mint „mássalhangzókat” emlegettem, tehát az XO szóképletben az „X” helyére kell kerüljenek.

Mondhatunk azonban ennél is többet az Ősnyelv hangrendszeréről! Meglehetősen valószínű becsléseket tehetünk ugyanis arra vonatkozóan, melyik hangok milyen GYAKORISÁGGAL fordultak elő benne!

Ez megint egy olyan témakör, amit igazán jókora magabiztossággal jósolhatunk meg. Ebben is segít bennünket ugyanis a statisztika. De még az orvostudomány is!

Egészen egyszerűen az a dolgunk, hogy összeszámoljuk, az összes létező nyelvben mely hangok a leggyakoribbak. Minthogy ugyanis korábban mondtam, az emberiség kialakulásának keletafrikai

centrumától távolodva a nyelvek szignifikánsan kevesebb hangot tartalmaznak, vélhető, hogy a nyelvekből azon hangok esnek ki kisebb valószínűséggel, melyek több szóban szerepeltek eredetileg. Azt kapjuk eredményül, hogy a magánhangzókon kívüli (tehát általában mássalhangzónak tekintett) hangok közül a leggyakoribbak a nyelvekben a következők:

p,t,k,l,m,n,sz,j

Ezeken kívül még nagyon gyakori (de nem annyira mint ezek) a következők:

r,h,cs,f

Gyakran előfordul továbbá a nyelvekben a fenti hangok zöngés változata (de annyira ezek se gyakoriak, mint az előbbiek):

b,d,g,z,v

Igazából a „v” hang tulajdonképpen gyakoribb mint az „f”, holott az f-v párosból a „v” a zöngés. Erre majd még visszatérek.

Eddig a statisztika ez ügyben. Az orvostudomány azt mondja, hogy a hangokat az emberi hangcsatornában különböző nehézségek árán tudjuk kiejteni. E „nehézségek” alatt olyasmit kell érteni, hogy például az agyunkból mennyi idő alatt jut el az idegi impulzus a beszédhangot előállító hangképző szervekhez - ez például függ az ideg hosszától is. Egyáltalán, hány különböző izmot kell megmozgatni ahhoz, hogy az adott hang létrejöjjön, továbbá, fizikailag milyen erőfeszítés kell a hang kiadásához, - például mennyi levegőt milyen erővel kell a tüdőnkől kipumpálni hozzá, milyen magasra kell emelni a nyelvünket, stb.

A fenti megfontolások alapján, az orvostudomány szerint, épp a fent felsorolt hangok az aránylag legkönnyebben kiejthetőek!

Továbbá, a hangoknak nem csupán a kiejtése fontos, hanem a megértésük is. Ezzel kapcsolatban a legfontosabb az, mennyire megkülönböztethetőek egymástól, mekkora a félreértés veszélye. A fenti hangok egymástól aránylag a legjobban megkülönböztethetőek. Az is megfigyelhető, hogy a különböző beszédleépülési zavarokban szenvedő betegek esetén e hangok maradnak meg legtovább a fogyatkozó artikulációs bázisukban.

Mindezen megfontolások szerint, azon tárgyakra illetve fogalmakra, melyekre az Ósnyelv kialakulásának idején, az akkori életmód mellett a legfontosabb volt „kitalálni” valamilyen szót, annál gyakrabban használtak őseink a szó(tag)ban egy hangot a fentiek közül, minél fontosabb jelentéssel bírt az a fogalom a számukra. A legkönnyebben kiejthető, s egymástól a legjobban megkülönböztethető hangokat használták tehát a leggyakrabban.

A fenti hangok sorában azt is megfigyelhetjük, hogy bár ezeket szokásosan mássalhangzóknak tekintjük, de több olyan hang is szerepel a listában, amik korábban magánhangzóféleségeknek soroltattak be általunk az XO képletben: ezek a hangok a

k,l,sz,r,cs

ami teljesen logikus is, mert a legislegkönnyebben mégiscsak a magánhangzók ejthetőek ki, akkor pedig rögvest utánuk kell következzen minden olyan hang, ami „majdnem magánhangzó”.

Ezzel elkészültünk az első nagy témakörrel, a hangrendszer rekonstrukciójával.

Tonális volt-e az Ősnyelv?

A kérdésre a válaszom egyértelműen NEM. Szerintem az Ősnyelv nem volt tonális. Ezen véleményemet arra alapozom, hogy a nyelvészek megállapították - elsősorban a tibeti nyelvek tanulmányozása során - hogy a tonalitás a nyelvekben úgy alakul ki, hogy többszótagú (jellemzően 2 szótagú) szavak rövidülnek le egyszótagú szavakká, úgy, hogy az egyik szótag bár eltűnik, de annyi „megmarad” belőle, hogy az el nem tűnő szótagnak ő, az „eltűnő” határozza meg a kialakuló tonalitását. A tibeti nyelvek e vizsgálatra kiválóak, mert bár rokon nyelvek, de akadnak köztük tonálisak is és tonális nélküliek is. A tonalitás kialakulásához tehát az kell, hogy legyenek többszótagú szavak a nyelvben, melyek aztán egy szótagosra rövidülnek le - az Ősnyelv azonban eleinte egyszótagú szavakból állt csak, következésképpen nem lehetett tonális.

Annak érdekében hogy Olvasóm könnyebben megértse, miként is megy ez az átalakulás a tonalitásnélküliségből a tonalitásba egy nyelv esetén, hadd világítsam meg egy ehhez hasonló példával a magyar nyelvből! Gondoljunk arra, hogy voltak régen ezen szavaink:

lov, köv, töv

Ezekből mára - legalábbis ragozatlan formájukban - e szavak alakultak ki:

lő, kő, tő.

Nyilván az történt, hogy a szó végi „v” hangot előbb mindinkább félhangzós „u”-szerűen kezdték ejteni eleink, majd e hang teljesen el is tűnt, de egyvalami megmaradt belőle: a HOSSZA! A „hossza” - kicsit költőien szólva tehát a „halott hang kísértete”, vagy legalábbis „emléke” - hozzáadódott az előző magánhangzóhoz, emiatt az megnyúlt. Ez természetesen nem azonos a tonalitással, de mint jelenség, nagyon hasonló. Sőt, még olyat is mutathatok szintén a magyar nyelvből, aminek még a tonalitáshoz is több köze van: nézzük csak e szópárokat:

hav - hó, tav - tő, szav - szó

A jelenség ugyanaz mint amit fentebb említettem, annyival azonban több is lejátszódott e szavak esetén, hogy a szavak eredeti mély „a” magánhangzójából egy magasabb - mert középső nyelvállású - „o” hang alakult ki, és nyúlt meg. Nyilván, mert a „v”-ből eredetileg kialakult félhangzó „u” meg felső nyelvállású, s ez „felfelé húzta” a szó eredeti magánhangzóját, nem annyira hogy abból is felső nyelvállású váljék, de eggyel feljebbi nyelvállási szintre, azaz e szavak esetén még több „emléke” is megmaradt az egykori szóvégi hangnak („fél-szótagnak”). Bár még ez se tonalitás, de már határozottan mutat némi hasonlóságot vele, mert módosul a megmaradó hangnak nemcsak a hossza, de a hangmagassága is.

Az Ősnyelv mondat szerkezete és ragozási struktúrája

Említettem az előző fejezetben, hogy úgy tűnik, a majmok mintha nem tudnának átlépni azon a határon, hogy mondataik 3 szóból állnak legfeljebb. Ha azonban a 3 szavas mondatokra a majmok igenis képesek, akkor vélhető, hogy emberőseink is képesek voltak legalább 3 szavas mondatokat alkotni már az Ősnyelv kialakulásának idején is! És ez nagyszerű dolog, mert egy 3 szavas mondat már rengeteg minden kifejezhető, van ugyanis benne éppen elegendő hely a mondat 3 legfontosabb nyelvtani elemének, ami az Alany, Állítmány és Tárgy!

Természetesen, ami az Ősnyelv mondat szerkezetét illeti, ennél sokkal többet is kiderítünk majd, mielőtt azonban továbblépnénk, okvetlenül szükséges, hogy meghatározzuk e 3 igen fontos nyelvtani elem alapvető SORRENDJÉT!

Azzal, hogy a sorrendet meg óhajtjuk határozni, még nem okvetlenül állítjuk azt is, hogy az Ősnyelv csakis kötött szórendű lehetne. A magyar nyelvet például többnyire a „nem kötött szórendű” nyelvek közé sorolják be, és jogosan, mert ezen alapvető mondatrészek sorrendje szinte bármilyen lehet, még ha kissé más jelentésárnyalattal is:

- János látja a kutyát.
- János a kutyát látja.
- Látja János a kutyát.
- Látja a kutyát János.
- A kutyát János látja.
- A kutyát látja János.

Mindegyik fenti mondat értelmes magyarul ugyebár. Mégis, nem csupán a „kötött”-nek tekintett mondat szerkezetű nyelvek esetében, de még a „szabad” szórendűeknél is, meghatározható az „alapvető” mondat szerkezeti sorrend, s ez az, amely esetben az egyes mondatrészekre nagyjából azonos „hangsúly” esik, azaz amelynél egyiket se szándékozik a beszélő külön a beszélgetőpartner figyelmébe ajánlani. A fenti példasorban ez, a magyar nyelv esetében tehát, a

- János látja a kutyát.

Márpedig ez egy Alany-Állítmány-Tárgy sorrend.

Az egyes nyelvekben ha megvizsgáljuk e mondatrészek sorrendjét, s erről statisztikát készítünk, kiderül, hogy a nyelvek közt óriási többségben vannak azok, melyekben az alany megelőzi a tárgyat (függetlenül az állítmány helyétől), s ezeken belül is kimagasló többségben vannak azok a nyelvek, ahol az ige (általában: az állítmány) éppen pontosan az alany és a tárgy közt helyezkedik el, tehát, melyekben a sorrend a magyarhoz hasonlóan Alany-Állítmány-Tárgy.

Mindezek alapján teljes joggal valószínűsíthetjük, hogy az Ősnyelvben az alapvető mondatrészek sorrendje szintén Alany-Állítmány-Tárgy volt.

Megjegyzem, legalábbis arra, hogy a Tárgy van leghátul, más okoskodás útján is eljuthatunk. Gondoljunk csak bele: Még e 3 mondatrész közül is a legislegfontosabb kettő az Alany és az Állítmány. Ezek nélkül egyszerűen nincs mondat. Olyan mondat könnyen elképzelhető, amiben nincs tárgy:

- Én futok.
- Te harcolsz.
- A kutya ugat.

Az alany és az állítmány tehát minden mondatban kell szerepeljen. Még azokban is szerepel alany, amiben nem szerepel, mert mindenki odaképzeli:

- (az eső) Esik.

Na most ha a nyelv szerkezete picit is logikus (és én azt hiszem, az Ősnyelvé az volt, már amiatt is, hogy vélhetőleg nálunk kevesebb ésszel rendelkező őseinknek kevesebb agymunkába kerüljön a megértése illetve alkalmazása) akkor az a logikus, hogy azon mondatokban, melyekben már van tárgy is, az alany és állítmány sorrendje ugyanaz legyen, mint azon mondatokban, ahol CSAK e két mondatrész szerepel, de tárgy már nem! A tárgy tehát mindenképpen leghátulra kerül.

Ezek után azt kell valahogy kinyomoznunk, volt-e valami olyasmi az Ósnyelvben, amely legalább távolról megfeleltethető annak, hogy „ragozás”, „szóképzés”, „toldalékolás”, stb.

Nos, MINDEN BIZONNYAL VOLT. Hogy a csudába ne lett volna, amikor van ilyesmi már a cerkófmajmoknál is! Az előző fejezetben említettem az ő „-U” ragjukat, pontosabban helyhatározószavukat, ami olyasmit jelent náluk, hogy „nem itt”, illetve „messzebb”!

Igen ám, de bánjunk e fenti megállapítással óvatosan. A cerkófoknál ezen „-U” végtére mégiscsak egy külön szónak tekintendő, már amiatt is, mert az előző fejezetben azt emlegettem, az Ósnyelvben minden szó egyszótagú! Ha pedig egyszótagú, akkor ragozásról definitíve szó se lehet!

Nos, ez igaz is. Ettől azonban még igenis beszélhetünk „ragozásról”, amennyiben ragozás alatt nem csak azt értjük, amit a magyar nyelvben szoktunk, hanem általában véve bármi olyan módszert, mely által meghatározhatjuk a mondatban szereplő szavak egymáshoz képesti viszonyát! Ekképp, ebben az értelemben ragozásnak tekinthetjük még a szórendet is, továbbá az előjárószavak illetve névutók használatát!

Utóbbira, a névutóra máris jó példa a cerkófok „-U” szava.

Az előjárószavak, a névutók, de az összes olyasféle miskulancia is, hogy „rag, jel, képző”, összefoglaló néven MÓDOSÍTÓSZÓNAK neveztetik. Logikus ugye: ezek olyan micsodák, amik az alapszó jelentését valamiképpen módosítják! Igen ám, de ilyen szavaknak tekinthetjük még a mellékneveket is: azok is MÓDOSÍTJÁK az alapszó jelentését: a „kis ház” is egy ház végső soron, épp csak nem egy akármilyen ház, hanem egy olyan, ami nemcsak nem nagy, de még csak nem is közepes méretű, hanem határozottan KICSI. Efféle módosítószó továbbá az összes határozószó is. Tudniillik, a határozószó igazából egy kutyaközséges jelző, épp csak nem az alany vagy a tárgy jelzője (általában véve nem egy FŐNÉV jelzője), hanem az IGE jelzője. (pontosabban, az ÁLLÍTMÁNYÉ). Ezen utóbbi definíciómat ékesen igazolja, hogy számos nyelv akad (például a német is, amit vélhetőleg sok Olvasóm ismer) melyben a határozószó nincs is ellátva külön raggal, épp olyan az alakja mint akkor amikor jelzői szerepben használjuk. Például a közismert:

—Bitte schön!

azaz: „Kérem szépen”.

Na most, az emberi nyelvekre jellemző, hogy függetlenül attól, általában „szabad” vagy „kötött” szórendűnek tekintünk-e egy nyelvet, de hajlamosak meglehetősen határozottsággal azt a mondat szerkezeti elvet betartani, hogy a mondatban a szavak sorrendje milyen:

Módosító-Módosított

vagy épp ellenkezőleg:

Módosított-Módosító

Természetesen, talán egyetlen olyan élő nyelv sincs, mely e tekintetben TELJESEN KÖVETKEZETES lenne. Mégis, az alapvető sorrend, az amelyik az URALKODÓ sorrend, megállapítható náluk. A magyar nyelv például szinte kizárólagosan ragokat, utóképzőket és névutókat használ. Emiatt, nála az alapvető sorrend a Módosított-Módosító sorrend, még akkor is, ha akad némi kivétel is benne, tudniillik az igeekötők képében, meg azt illetően, hogy a főnevek jelzői majdnem mindig a jelzett szó előtt állnak.

Milyen lehetett ezt illetően az Ósnyelv szerkezete?

Nos, igen nagy pénzekben mernék fogadni rá, hogy az Ősnyelv szerkezete

Módosított-Módosító volt. (azaz „magyaros”, hehehe...)

Több minden is erre mutat ugyanis, az ellenkezőjére meg gyakorlatilag semmi.

Erre utal az például, hogy ez már a cercófnelvben is így van. Előbb jön a konkrét veszély megnevezése (hogy leopárd-e vagy sas), s azután (ha szükséges) hogy a veszély nem azonnali, mert „távolabb” van még csak.

Továbbá, a világ nyelveiben valamicskét nagyobb számban találhatóak ilyen sorrendű nyelvek. Még azon nyelvekben is, melyekben a magyar nyelvben névutókkal kifejezett viszonyokat szokásosan előjárószavakkal oldják meg (angol, német, orosz) felfedezhetőek ragok (esetragok), képzők, stb. Sőt, épp ezen nyelveknél kifejezetten gyakori, hogy (a magyarral ellentétben) a főnév jelzője (de gyakran az állítmányé is, azaz a határozószó) a jelzett szó UTÁN kerül! Olyan indoeurópai nyelv is létezik, nem is egy (például a román), ahol a névelő nem is név”elő”, mert a főnév után áll: „munte-le = hegy-a”.

Mind emellé pedig felhozok egy agybiológiai érvet is. Amikor hallunk egy mondatot, nem várjuk meg a befejezését ahhoz, hogy értelmezni kezdjük. Amint az első szót meghallottuk, azonnal elemezni kezdjük azt, még ha nem is tudatosan, próbálunk rájönni, hogy vajon mi lehet a jelentése! Ez nem is lehet másképpen, hiszen elképzelhető, hogy a mondat mielőbbi megértésétől AZ ÉLETÜNK FÜGG! Különösen igaz volt ez épp az Ősnyelv kialakulásának idején, ahol a leggyakoribb közlendő egészen biztos valamely veszélyre figyelmeztetés volt, amiképpen a cercókok szegényes, hat szavas nyelvéből is legkevesebb 4, de inkább 5, valamilyen veszélyre figyelmeztet!

Nem lehetett tehát várni arra, míg a beszélő szépen befejezi teljesen a mondatát. Amit csak lehetett, meg kellett érteni belőle minél sürgősebben, még ha eleinte csak nagyjából is!

Márpedig ha ez így van, akkor az az egyetlen logikusan elképzelhető sorrend, hogy minél fontosabb egy szó, annál előrébb kerül a közlendőben. Tehát előbb jön a lényeg, ami legalább nagy vonalakban elárulja, miről is szól a mondatom, mire vonatkozik, azután jön minden egyéb, tehát a módosítószavak, melyek finomítják a közlendő értelmét!

Mindez egyébként igaz már az Alany-Állítmány-Tárgy sorrendre is különben. A Tárgyat ugyanis némi joggal tekinthetjük az Állítmány egyfajta módosításának. Hiszen pontosan (vagy legalábbis pontosabban) meghatározza, épp mire vonatkozik az Állítmány által megnevezett cselekvés.

A fentiek alapján tehát csak azt mondhatom, hihetetlenül meg lennék lepve ha valamiképp kiderülne, hogy az Ősnyelv nem Módosított-Módosító sorrendű nyelv volt, elképedésem egyszerűen nem ismerne határt!

Az Ősnyelv szabályai szerint tehát nem azt mondtuk volna, hogy:

—Én látom a nagy kutyát.

hanem ezt:

—Én látom a kutyát nagy.

Ha pedig volt a mondatban netán határozószó is, akkor nem azt mondtuk volna, hogy:

—Én jól látom a nagy kutyát.

hanem ezt:

—Én látom jól a kutyát nagy.

(Most még ne másszunk bele olyasmibe, volt-e az Ósnyelvben külön ragja a tárgyesetnek, volt-e határozott névelő meg ilyesmi. Csak az alapvető mondatrészek sorrendjét akartam kicsit érthetően illusztrálni).

Mindezek alapján levonhatjuk a következtetést, hogy az Ósnyelvben nem volt semmi olyasmi, amit előjárósónak nevezhetnénk, akadt azonban benne vélhetőleg olyasmi, amire jogos a „névutó” név. Sőt, ezeket kizárólag amiatt nem nevezhetjük csak ragnak, mert önálló szavak voltak, ami úgy mellesken nem is példa nélküli, tekintve hogy még a magyar nyelvre is igaz az, hogy a ragjaink eredetileg névutók illetve önálló szavak voltak, amint ezt a nyelvészek megállapították!

Összefoglalásként tehát: az Ósnyelv a nyelvtani viszonyait 3 eszközzel oldotta meg:

1. A szavak sorrendjével
2. Névutókkal.
3. Ragokkal (ezek igazából elég nehézkesen megkülönböztethetőek a névutóktól).

Az Ósnyelv szókészlete

Megkockáztatom az állítást, Olvasóim e fejezetre a legkíváncsibbak...

Nos, az eddigi fejezetek témáival kapcsolatban - én úgy érzem - hihetetlenül könnyű dolgunk volt. Számos segítségünk akadt a nyelvészet, genetika, statisztika, orvostudomány képében, s így amit azon fejezetekben kikövetkeztethettünk, azt mind akkora magabiztossággal állíthatjuk, hogy annál nagyobb se kell, mert azon állításainkat én majdnem 100%-os valószínűségűnek tartom!

A szókészletet illetően azonban, e valószínűség igencsak lecsökken... Még szerencse, hogy a bizonytalansági faktor nem ugyanaz az egyes szavak tekintetében.

Mivel is kezdjük tehát, mely szavakkal? Teljesen logikusan azon szavakkal kell kezdjük, melyeket a legnagyobb valószínűséggel tudunk „pontosan” meghatározni. E szavak pedig nyilvánvaló okokból nem azok, amik valamely modern felfedezéshez illetve témakörhöz kapcsolódnak, mert az Ósnyelvben nemhogy a hipertérre és a kvantumfizikára nem volt még szó, de megkockáztatom hogy még a földművelésre se. Joggal feltételezhető azonban, hogy voltak személyes névmások már abban a nyelvben is. Ezen feltételezést az igazolja, hogy már a majmoknak is van ÉNTUDATUK, felismerik önmagukat a tükörben (sőt, ez sok más állatról is elmondható, még a polipokról is!), márpedig ha van éntudat, ha tudom hogy én ÉN vagyok és nem TE, akkor legalábbis két személyes névmás már kell hogy legyen a nyelvben, az ÉN és a TE, sőt, logikus egy harmadiknak a feltételezése is, aki nemcsak nem ÉN, de még csak nem is TE, hanem valaki más - Ő!

Igazság szerint, amíg egy állatfaj nem kezd el kommunikálni, szerintem az organizmus tudatában 2 „személyes névmás” szerepel csak, mint fogalom (nem mint hangsor): az „én”, és a „nem-én”, azaz mindenki más. Ez utóbbi akkor szakad ketté „te”-re és „ő”-re, amikor elkezd kommunikálni: akkor ugyanis az akihez kommunikál, az üzenet címzettje lesz a „te”, s akiről beszél, a harmadik személy lesz az „ő”...

És igen, épp a személyes névmások azok, melyeket talán a legnagyobb magabiztossággal azonosíthatunk az Ósnyelvből! Természetesen ehhez is a statisztikát hívjuk segítségül elsősorban, csak hogy itt már nagyon óvatosan kell eljárunk. Óvatosnak lennünk amiatt kell, mert a nyelvek a nyelvtani struktúrájukat nagyon lassan változtatják, ellenben a szavaikat messze sokkal hajlamosabbak lecserélni, s ennél is gyakoribb, hogy a teljes szó ugyan nem cserélődik le, de a szó egyes hangjai meg-

változnak, és most képzeljük el, hogy ha csak ezer év alatt is változik meg egy szóban egyetlen hang, akkor is, 3 ezer év elég ahhoz, hogy egy 3 betűs szó minden hangja is megváltozzék akár, aztán ezután már ember legyen a talpán aki felismeri, hogy az a szó tulajdonképpen egy teljesen más hangzású szóval rokon egy másik nyelvben! Pláne, hiszen az a szó is abban a másik nyelvben megváltozhatott, mi pedig a közös őstük keresnénk amiből mindkettő származott, holott az, az eredeti alak, talán már egyetlen mai nyelvben sincs meg! A mi esetünkben pedig nem 3 ezer évbe kell visszapiantanunk, hanem mindenképpen legalább 100 ezer év távlatába, de nagy valószínűséggel megvan az 300 ezer év is! Eszméletlenül sok nyelvi változás történhetett ezalatt!

Vagy világítsuk meg a nehézségeket egy másik példával. Tegyük fel, EZER év alatt változik meg a nyelv szavainak mindössze 1 százaléka felismerhetetlenné. Ha csak azt a 65 ezer évet nézzük, amióta Ausztráliában is élnek emberek (és ez a legkisebb időbecslés...), akkor is, a nyelv szókészletének jóval több mint fele felismerhetetlen!

Mielőtt tehát okoskodni kezdenénk akár a személyes névmásokkal, akár más szavakkal kapcsolatban, előbb ki kell derítenünk, MIFÉLE SZABÁLYOK SZERINT VÁLTOZNAK A NYELVEK.

A hangváltozások tendenciái

Na, ez jó kérdés - gondolja az Olvasóm - mi az hogy miféle szabályok szerint változnak a nyelvek, hangok, hiszen akár miféle irányba változhatnak, például jön egy népszerű színész akinek beszédhibája van, erre mindenki őt utánozza és hehezetesen kezd beszélni, s ez átalakítja a hangrendszert...

Igen, ez lehetséges, és nagyon sok minden más is. Bennünket azonban most nem érdekel, MIFÉLE változik meg egy nyelv, vagy a részrendszere. Bennünket kizárólag az érdekel, a szavakat alkotó egyes hangok (pontosabban fonémák) MELYEN IRÁNYBA változhatnak. Hogy **miért** változnak, lényegtelen. Annak azonban lehetnek szabályai (szerencsére VANNAK IS!), hogy egyik hang melyik másik hangba alakul át „szívesen”. Na ezzel kell tisztában lennünk!

Amint ebbe jobban belegondolunk, rájövünk, hogy dolgunk bár nem könnyű, de szerencsére nem is olyan szörnyen nehéz, mint elsőre hittük. Korábban ugyanis szóbahoztam, hogy az orvostudomány megállapítása szerint nem egyforma nehézségbe (erőfeszítésbe) kerül a beszédhangok kiejtése. Ehhez még hozzátehetem, hogy (remélem nem kell ezt külön bizonygatnom) egyes hangok jobban hasonlítanak bizonyos más hangokhoz, mint egyéb hangokhoz. Azaz, a hangok bizonyos „távolságra” vannak egymástól, a hasonlósági sorban. Akadnak hangok, melyek egymástól csak egyetlen apró részletkérdésben térnek el, abból a szempontból, hogyan képezzük őket a hangcsatornában, más hangok esetén azonban az eltérésük sokkal nagyobb, mert több szempontból is eltérnek.

Na most, én azt állítom, hogy amikor bármelyik szóban is de valamelyik hang megváltozik, akkor e változás LÉPÉSENKÉNT történik. Azaz, ha talán nem is kivétel nélkül, de az esetek túlnyomó többségében, a hang először olyan másik hanggá változik, mely tőle csak a lehető legkevesebb mértékig tér el. Később lehet hogy még tovább változik, de az már egy következő lépés.

Ahhoz tehát hogy továbbhaladjunk, fel kell térképeznünk a beszédhangokat, legalábbis azokat, melyek a leggyakoribbak a nyelvekben, hogy milyen tulajdonságokkal rendelkeznek, mennyire térnek el egymástól, s mely hangok hajlamosak egymásba alakulni amiatt, mert csak egyetlen tulajdonság szempontjából különböznek!

Persze, azonnal felmerül, mit értek „tulajdonság” alatt. Hát, a nyelvészek rémsokféleképpen kategorizálják a hangokat, de mert mi itt most megelégszünk a hangok azon csoportjával, melyek a nyelvekben a leggyakoribbak (e hangok nagyjából épp a magyar nyelv hangállományába esnek, sőt, nekünk ennél még kevesebb is elég), emiatt megelégedhetünk egy egyszerűsített osztályozási sémá-

val, ami azonban épp egyszerűsége miatt egyenesen KIVÁLÓ a céljainkhoz, mert könnyedén fejben lehet tartani, s még könnyebben alkalmazni!

Kezdjük a dolgokat a mássalhangzókkal.

A mássalhangzókat mindenekelőtt aszerint kell kategorizálnunk, hogy zöngések vagy zöngétlenek-e. A zöngéseken belül van egy külön alcsoport, az „orrhangzósok” csoportja. A zöngétlen hangok könnyen átalakulnak zöngéssé és viszont, mert csak ezen 1 szempontból térnek el egymástól, a zöngések viszont könnyen átalakulnak orrhangzóssá, de fordítva ez már sokkal kevésbé jellemző (bár nem lehetetlen, de ritka). A továbbiakban az átalakulási hajlamot nyíllal jelölöm így: \Leftarrow vagy így: \Rightarrow illetve ha oda-vissza is igaz, akkor így: \Leftrightarrow

A bal oldali oszlopban a zöngétlen hangok szerepelnek, a másodikban a zöngések, a harmadikban (ha van harmadik oszlop) az orrhangzósok:

P \Leftrightarrow B \Rightarrow M

T \Leftrightarrow D \Rightarrow N

K \Leftrightarrow G \Rightarrow ŋ (Ez a jel egy „hátsó képzett N hangot” jelent, olyat amit például a „harang” szóban mondunk).

F \Leftrightarrow V

SZ \Leftrightarrow Z

S \Leftrightarrow ZS

C \Leftrightarrow DZ

CS \Leftrightarrow DZS

TY \Leftrightarrow GY \Rightarrow NY

CH \Leftrightarrow J

Más dimenziók szerint is átalakulhatnak egymásba könnyen bizonyos hangok (szerepeltettem egy-egy mássalhangzó párt is az alanti listában):

R \Leftrightarrow L \Leftrightarrow LY \Leftrightarrow J \Leftrightarrow CH \Leftrightarrow H \Rightarrow ×

Az LY hangot, ami régen megvolt a magyar nyelvben, akkoriban kb. úgy ejtették ki, mintha ma a szóban egymás mellett LJ szerepelne.

(A × jel azt jelenti, hogy az a hang egyszerűen eltűnik, kiesik a szóból, semmi se kerül a helyére).

S \Leftrightarrow SZ

ZS \Leftrightarrow Z

T \Leftrightarrow C \Rightarrow SZ

T \Leftrightarrow CS \Rightarrow S

D \Leftrightarrow DZ \Rightarrow Z

D \Leftrightarrow DZS \Rightarrow ZS

N \Leftrightarrow NY \Rightarrow J \Leftrightarrow CH \Leftrightarrow H

T \Leftrightarrow TY \Rightarrow J \Leftrightarrow CH \Leftrightarrow H

D \Leftrightarrow GY \Rightarrow J \Leftrightarrow CH \Leftrightarrow H

CH \Leftrightarrow K

ŊG \Leftrightarrow Ŋ \Leftrightarrow N

ŊK \Leftrightarrow Ŋ \Leftrightarrow N

Ŋ \Rightarrow ×

N \Rightarrow ×

$\text{DK} \Leftrightarrow \text{DG}$
 $\text{NT} \Rightarrow \text{ND} \Rightarrow \text{N} \Rightarrow \text{D} \Rightarrow \times$
 $\text{R} \Leftrightarrow \text{CH} \Leftrightarrow \text{H}$

És most térek vissza arra, amit az első fejezetben beígértem, miért gyakoribb a nyelvekben a „V”, mint az „F”.

Elvileg a „V” nehezebben kiejthető mint az „F”, hiszen zöngés hang. Mégis gyakoribb, amiatt, mert rendelkezik ezzel az átalakulási képességgel:

$\text{V} \Leftrightarrow \text{U} \Leftrightarrow \times$

Azaz, a V képes egy magánhangzóvá, az U-vá átalakulni! S mert ez fordítva is igaz, akadnak szavak, melyekben régebben U volt azon a helyen, ahol már V van... ez egy extra forrása a V hangok születésének.

Zárhang is átalakulhat réshanggá és fordítva. Ez már ritkább mint a fenti variációk, de nem példa nélküli! Ilyen eset következett be nem is olyan rég a magyar nyelvben is: $\text{F} \Rightarrow \text{P}$, abban a szóban hogy „lepedő”. Eredetileg ugyanis így hangzott: „lefedő”, azt a szövetet jelentette ugye amivel le kell fedni az ágyat. Ellenben idővel a szóban az „f” átalakult „p” hanggá, nyilván amiatt mert a következő szótag „d” hangja zárhang volt, s ez zárhanggá „kényszerítette” az „f” hangot is.

Ez is egy lehetséges átalakulási út:

$\text{I} \Leftrightarrow \text{IJ} \Leftrightarrow \text{J}$
 illetve:
 $\text{J} \Leftrightarrow \text{JI} \Leftrightarrow \text{I}$

S ezzel el is érkeztünk a magánhangzókhoz. A magánhangzók természetesen mind zöngések, náluk azon dimenziók szerint működik a kategorizálás, hogy mindenekelőtt ajakkerekítések-e, aztán hogy elől- vagy hátulképzettek-e, végezetül pedig hogy alsó, középső, vagy felső nyelvvállással képezzük-e őket. (Egy további dimenzió lenne a magánhangzó hosszúsága, de azzal nem foglalkozunk, mert a céljaink szempontjából érdektelen. Pontosabban, nagyon ritkán foglalkozunk csak majd vele. Lesz azért rá példa, de nem sok).

Tehát:

Előlképzett		Hátulképzett	
Ajakkerekítéses	Nem ajakkerekítéses		Ajakkerekítéses
Ü	I	ï	U
Ö	É		O
	E	Á	A

Az ï hang az a hátul képzett „i” hang, amit az orosz nyelvórákon mint „jeri” hangot ismertünk meg, régen megvolt a magyar nyelvben is, ennek maradványa lappang az olyan, „i” hangot tartalmazó szavakban, amiket mégis mély hangrendű raggal toldalékolunk: hídra, nyíllal.

A fenti táblázat természetesen szintén egyszerűsített, például az „A” hangot gyakran előlképzettnek tartják, mert előrébb képzik mint az „O” hangot, ami maga is előrébb képződik mint az „U”. Továb-

bá, a felsorolt hangok közt léteznek mindenféle „átmenetek” is sok nyelvben, meg félhangzók is, de ezektől most eltekintünk. A lényeg az, hogy egy szóban egy magánhangzó többnyire nem változik csak úgy hirtelen és véletlenszerűen egy másik akármilyen magánhangzóra át, hanem úgy, hogy egyszerre csak egy tulajdonsága változzék meg lehetőleg. (Eközben persze felveheti „útja során” azon átmeneti hangok értékét/alakját is, amiket itt nem szerepeltettem, melyek e felsorolt hangok között lennének).

Tehát érvényes átalakulási sorok ezek:

O <=> Ö <=> Ü <=> U
Á <=> A <=> O <=> U <=> ä <=> I <=> Ü
E <=> É <=> I

Sőt, ez is érvényes lehetőség:

A <=> E

Illetve ennél is inkább, minthogy sok nyelvben nincs „A” hang, még ez is:

Á <=> E

A magyaroknak e fenti furcsa, valójában azonban rengeteg példát lehet találni rá, az angol nyelvben... Mert hát ugye, miért is van az, hogy sok szóban ott „e” hangot ejtünk, amikor pedig „a” betű van írva abban a szóban?! Hát mert eredetileg ott valóban „a” (pontosabban, rövid „á”) hang volt, azért lett azzal írva. De időközben megváltozott a szó kiejtése...

Amikor tehát a továbbiakban az Ősnyelv szavait akarjuk megkeresni, ügyelnünk kell ezen hangváltozások lehetőségére...

Személyes névmások

Rögtön e fejezet elején kihasználjuk a statisztika segítségét. Bár a világ nyelveiben nagyon sokféle alakja van a személyes névmásoknak, de azért aránylag egész szembeszökő az a tény, hogy az első személyű névmások (az „én” illetve „mi” jelentésű szavak) majdnem mindig valamilyen orrhangzóval kezdődnek, vagy ha nem is azzal kezdődnek de akkor is szerepel bennük orrhangzó valahol. Sőt még ha egy nyelvben ez nem is így van netán, még akkor is felfedezhető, hogy e személyes névmások valamely „esete”, többnyire a birtokos eset vagy a részes eset, már megfelel a fenti megállapításnak! A ragozó nyelvek esetében meg, azok a ragok melyek ezen „személyt” fejezik ki, szintén eleget tesznek majdnem mindig e kíváncsiságnak - ami megintcsak nem csoda, lévén hogy e ragok mind az önálló személyes névmásokból alakultak ki valamikor régen. Ilyen rag például a magyar nyelvben az „-m”:

csinál-o-m

De az „-n” is:

csinál-uNk

Hasonlóképp megfigyelhető a „második személy” esetén („te” illetve „ti”), hogy az ezeket jelentő személyes névmások, és/vagy ezek „esetei” illetve az ezeket kifejező ragok, azok egy „t” vagy „d” hangot tartalmaznak. (és emlékezzünk rá, hogy a „d” is egy „t” tulajdonképpen: a „t” zöngés változata...)

Ez annyira jellemző a nyelvekre, hogy nyugodtan merem feltételezni, már az Ősnyelv esetén is így volt. Már amiatt is, mert ezen állításomra akad némi további bizonyíték is, amit mindjárt kifejtek.

A további bizonyítékok a következők:

—A cerkófok azt hogy „itt vagyok” így mondják: „bum-bum”. Márpedig ez egy „első személlyel kapcsolatos” mondat. És ott van benne az „m” hang.

—Amikor mi emberek elgondolkodunk, néha elkezdünk öntudatlanul „dünnyögni”, értelem nélkül, „hümmögünk”, („Mmm”...) s ekkor is valami orrhangzóféleséget ejtünk, sokszor tényleg az orrunkon át mert a szánkat ki se nyitjuk, s ez nagyon hasonló az „m” hangra. (Írásban is az „m” betűvel jelöljük, nem véletlenül...) Ez tehát olyankor történik amikor tényleg nagyon mélyen „magunkba fordulunk”, amikor senki más nincs jelen (vagy nem törődünk vele), amikor csak „én” vagyok, az „első (és legfontosabb!) személy”!

—Amikor egyes állatok fel akarják hívni a másik állat figyelmét valamire, gyakran egy „t” vagy „c” szerű hangot ejtenek, de a „c” se más mint a „t”, hangtanilag, épp csak nem zárhang hanem a „t” zárhang „zárrészhang-megfelelője”, tehát afféle „módosított t”.

Ezek alapján bátran állítható, hogy az „én” az ősnyelvben „m” vagy „n” hanggal kezdődött, a „te” pedig „t” vagy „d” hanggal.

Na de most MELYIKKEL?!

Nos, valószínűleg ezek közül is az „m” illetve a „t” a pontos válasz. Azért, mert az „m” jobban hasonlít a dünnyögésre; statisztikailag is gyakoribb mint az „n” ezekben a személyes névmásokban, végül pedig az „n” jobban összetéveszthető lenne a „t” vagy „d” hanggal, lévén hogy az „n” ezen utóbbiak orrhangzós megfelelője. Márpedig a személyes névmásoknál fontos a jó megkülönböztetethezőség. Ez okból, az én tippem az, hogy az egyes szám első személy az „m” hanggal kezdődött az Ősnyelvben.

Hasonlóképp tippem, hogy a második személy a „t” hanggal kezdődött (akárcsak a magyar „te”), mert ez jobban megkülönböztethető az „m” hangtól, mint a „d”. Jobban hasonlít az állatok korábban említett efféle figyelemfelhívó hangocskáihoz is, ráadásul ez nagyon fontos és gyakori szó, és a „t” kiejtéséhez kevesebb energia kell mint a „d” kiejtéséhez, az utóbbi ugyanis zöngés hang.

Na de miféle magánhangzót ejtettek utána?

Hát az én tippem erre az, hogy e szavak körülbelül így hangozhattak:

ME

TU (esetleg TŰ. De inkább TU.)

Itt azért bevallom, a magánhangzókkal kapcsolatban kevésbé vagyok magabiztos, mint az „M” és „T” mássalhangzókat illetően. Ezen utóbbiakra jókora pénzekben mernék fogadni; a magánhangzókra is mernék fogadni, de már sokkal kisebb tétben. Mégis, ezek valószínűsége is elég nagy ahhoz hogy megérje az értekezést. A „tu” például onnan következik, hogy amikor az állatok egymásnak figyelemfelkeltésként „sziszegnek”, „csettintgetnek”, akkor kis jóindulattal mondható, hogy a „szavaik” végén valami kissé „u-szerű” hang hallható. Az „u” végződés e szavaknál még ma is meglehetősen gyakori a világ nyelveiben - gondoljunk csak mondjuk a német „du” szóra.

Ami pedig a „me” szó e-hangját illeti, az már abból is kell következzen, hogy ha a „tu” u-ra végződik, nos, akkor az „u” ugyebár egy hátul képzett, ajakkerekítéses, felső nyelvállású magánhangzó, ennek „ellentéte” pedig nyilván egy előlképzett, ajakkerekítés nélküli, alsó nyelvállású magánhangzó - hát kérem, ez ÉPPEN PONTOSAN AZ „E” hang! Márpedig mint említettem, ezek igen-igen fontos szavak, ahol létfontosságú lehet a könnyű megkülönböztetés képessége! (megjegyzem, statisztikailag is az „e” mondható a „favoritnak”).

Remek, de mi van a harmadik személlyel?

Nos, itt sajnos a valószínűség meredeken lecsökken. Mindazonáltal, még mindig aránylag jó eséllyel tippelhetünk arra, hogy az „ő” szó valami olyasmi lehetett, amiben szerepelt az „r” hang. Sőt, az én tippem az, hogy nemcsak „szerepelt” benne az „r” hang, de egyáltalán nem is állt másból, csak egyetlen „R” hangból - emlékezzünk csak, a hangtani résznél megállapítottuk, hogy az „r”, az egyfajta magánhangzónak számított az Ősnyelvben!

Na de miért épp az R hang?

Vegyük szemügyre az állatvilágot megint. Mi az egyik leggyakoribb hang, amit hallhatunk még a legkevésbé intelligens vadállatoktól is? Hát a morgás! És mikor morognak? Ha meglátják valamely olyan fajtársukat, akit nem ismernek, s aki emiatt vélhetőleg veszélyt jelent rájuk!

Nem arról beszélek most, amikor két kutya, akik esetleg ismerik is egymást, egymásra morog mert mondjuk meg akarnak küzdeni egymással valami ennivalóért vagy a szukáért. Akkor is morognak, igen. Figyeljük csak meg azonban, nagyon gyakran akkor is ezt teszi az állat ha a távolból pillant meg valamit, olyan távolból, hogy az nem is hallhatja az ő morgását!

A morgás ez esetben tehát nem a második személy felé szól (akit vélhetőleg ismer), hanem egy harmadik személyre vonatkozik, „őrá”, az ismeretlenre!

Szerintem tehát ebből alakult ki az „ő” személyes névmás.

Ezen elképzelésem némi támogatást kap abból is, hogy a harmadik személyű névmások közt azért viszonylag szép számban akadnak olyanok, melyekben szerepel az „r” hang. Például „er”, „her”, amikor meg nincs meg az „r” hang e szavakban, nagyon gyakran szerepel bennük az „L” hang, márpedig jó ha tudjuk, az „L” is az „R”-hez hasonlóan úgynevezett „pergetett/folyékony” hang, s emiatt a nyelv „lágyulása” során (ezalatt azt értem, hogy a nyelvből apránként hajlamosak kiveszni a nehezen kiejthető hangok) az „R” hangok hajlamosak átváltozni „L” hanggá.

Megemlítem még épp a magyar nyelvet is: igaz, hogy itt egyetlen mássalhangzó se szerepel az „ő” szóban, de... de mi is az az egyetlen magánhangzó ami mégis megtalálható?! Hát ugye az „ö”! Na most hogyan is ejtjük ki az „r” hangot, ha mondunk mellé magánhangzót is? Tudjuk jól: hiszen az ugye a „RÖ” betű! Nemigen hiszem, hogy bármi nyelvben is amiben szerepel az „ő” magánhangzó, az „r” mássalhangzót ne mint „rö” hangot neveznék meg. Mármint ha úgy akarják kiejteni/megnevezni, hogy előbb van az „r” mássalhangzó, s utána valamilyen magánhangzó. Ez egyszerűen adja magát, abból, hogy amikor hosszan hörgünk, az úgy hangzik mintha az „r” mellé „ö” hangokat is ejtenénk.

Vagyis, szerintem jelentős az esélye annak, hogy az egyes szám harmadik személyű névmás az ősnyelvben vagy egyetlen „R” hang volt, vagy ha mégsem, akkor így hangzott:

RÖ

Vagyis, eddig e szavaink vannak meg:

Én = Me

Te = Tu

Ő = R vagy Rö

Na és mi van a többes számú alakokkal?

Nos, erre a válaszom az, hogy azok feltehetőleg így hangzottak:

Mi = MI

Ti = TI

Ők = RI

Az azonban hogy MIÉRT ÉPP ÍGY, meglehetősen hosszas fejtegetést igényel, ami megérdemel egy külön fejezetet, ugyanis közben kénytelenek vagyunk elmélyedni kissé a „nőiség rejtelseiben” is, meg a számnevek világában... akinek ez utóbbi furcsán hangzik, annak eszébe idézem, hogy a többes számú alakoknak már amiatt is sok közük kell legyen a számnevekhez, mert már az elnevezésből is következik hogy ez valami TÖBBes, ha meg TÖBB, akkor az afféle mennyiségi fogalom, eképp nagyon is lehet köze a számokhoz...

Számnevek, többes szám, birtokos eset és birtokos névmások

Az élet az Ősnyelv idejében kegyetlen volt, könyörtelen, veszélyes - ez okból ÖNZŐ IS, tudniillik kizárólag az maradhatott életben, aki önző volt. Mert az életben maradás akkora hatalmas erőfeszítést kívánt, hogy általában véve épp elég volt önmagunkat életben tartani, ez is már felemésztette minden erőforrásunkat. Na most ilyen világban teljesen érthető, hogy amikor kialakultak végre a

számnevek, ekkor az első három számnév - több jódarabig valószínűleg nem is alakult ki - tulajdonképpen az első három személyes névmásból alakult ki! Mert mire is kellett akkoriban számnevek? Többnyire arra, hogy megmondják, kinek jut a zsákmányból.

Ha csak 1 valamit zsákmányoltam, akkor az nyilván csak önmagamnak, az első személynek elég, mert mindig én vagyok az első - ne feledjük, a világ akkor szükségszerűen ÖNZŐ volt! - tudniillik ha mégse én eszem meg hanem odaadom másnak, akkor éhes maradok, legyengülök, és nem leszek elég erős egy újabb vadászathoz (vagy gyűjtögetéshez), elpusztulok, s így végső soron azok is rosszul járnak akiknek vadásznék legközelebb ha tudnék, ha életben maradnék... Amiből tehát csak EGY valami volt, az az ENYÉM lett. Az EGY tehát mint számnév, valamilyen értelemben az ÉN szinonimája volt!

Ha valamiből volt kettő, akkor már nemcsak nekem jutott, de NEKED is, a második személynek, annak tehát aki a legközelebbi társam, bizalmasom volt - a nőstényemnek (netán a hímemnek), illetve valami kicsi gyereknek aki még nem vált el a gyűjtögető anyjától, vagy aki az „apával” együtt ment vadászni hogy megtanulja a „szakmát”... a KETTŐ tehát a második személy valamifajta szinonimája lett bizonyos értelemben.

Ha akkora hatalmas szerencsénk lett hogy három valamire is ráakadtunk (elejtettünk), na akkor, ezen ritka alkalmakkor mutatkozhatott csak meg az önzetlenség valami csökevényes formája: három valamiből kaphatott már egyet Ő is, a harmadik személy... jutott neki is! (elméletileg. Hogy odaadtuk-e neki, az más kérdés...)

Ennek megfelelően azt kell feltételeznünk, hogy az 1 számnév bizonyos hasonlóságokat kell felmutasson a legtöbb nyelvben az „én” személyes névmáshoz, a 2 a „te” névmáshoz, a 3 pedig az „ő” névmáshoz. Pontosabban, e névmások ősnyelvi alakjaihoz!

Így van-e ez?

ÍGY!

Figyeljük meg: az a szó ami azt jelenti a nyelvekben hogy 1, az szignifikáns gyakorisággal tartalmaz maga is valami orrhangzót, azaz „n” vagy „m” hangot! A magyar nyelvénél ez mondjuk épp nincs így, de legalább a „ME” szó „e” hangja ott van az „egy” számnévben. Szerintem ez szláv (orosz) hatásra lett így: oroszul az 1 ugye „ogyin”. Viszont az „ogyin” épp „n” hangra végződik...

De gondoljunk csak a német nyelvre: ein. Angolul: one (de még kimondva is „van”, bár az írott forma nyilván ősből alakot tükröz ez esetben).

Véleményem szerint a második személyű névmások még sokkal feltűnőbben hasonlítanak a 2 számnévhez a világ nyelveiben - ilyen a magyar „kéT” szó, angol „two” (feltehetőleg ezt régen afféleképp ejtették, hogy „tuo”), orosz „dwa” (ez meg „dua” lehetett), de még a német is azt mondja: „cváj”, ahol is a „c” ugye a „t”-ből alakult zárás-hang. És nézzük csak átírva e szót: „tuáj”. De ha meghagyjuk az „u” helyén a „v” hangot, akkor „tvoj”, ami pedig ha nem is németül de oroszul egyenesen épp azt jelenti: „tied”... Igen, ha valamiből kettő volt, az egyik lehetett a TIED...

Norvégul meg: „to”

Ami a 3 számnevet illeti, íme, ott van az „R” hang a magyar „háRom” szóban. De oroszul is: „tRi”, németül „dRáj”,

Ha valaki belekötne hogy miért csak a „latin” nyelvcsaládot vizsgálom, annak azt válaszolom, hogy először is, mióta lenne a magyar nyelv a(z új)latin nyelvcsalád része?! Ezt még azok se vallják akik kétlik a magyar nyelv finnugor rokonságát... A német és az angol nyelv pedig a germán nyelvcsalád tagja (bár az angol meglehetősen „kevert”). Az orosz meg szláv nyelv... Ettől azonban még amit írtam valóban igaz az újlatin nyelvekre is, csak most nem részletezem ki, tessék utánajárni!

Akadnak nyelvek természetesen, ahol ez az összefüggés nem igaz. Ennek a nyelvek változásain kívül az is oka lehet, hogy elképzelhető, az Ősnyelvet beszélő embercsoportból egyes törzsek még a számnevek kialakulása előtt váltak ki. Állítólag találtak nemrég például olyan, északnyugat-brazíliai indiánokat, a piraha törzset (lehetnek vagy háromszázan) akiknek nyelvében egyáltalán nincsenek

határozott számnevek: ami kevesebb mint öt, arra van egy szavuk, s egy másik arra ami öt vagy több, és kész, ez minden.

Elképzeltető tehát, hogy egypár nyelvben ami némely mai nyelv őse, később alakult ki a számfogalom, az elválás után. A török nyelvekre mintha ez volna a jellemző. Eszerint azonban mégse lehet igaza azoknak akik a magyar nyelv török rokonságát hirdetik, a magyar nyelv e szempontból ugyanis nem tartozik azokkal egy csoportba...

Másrészt azonban, többnyire még ezen nyelvekre is igaz az, hogy e kis számok hangalakja feltűnő egyezéseket mutat a megfelelő személyes névmásokkal, mármint azon személyes névmásokkal, melyek azokban a nyelvekben vannak jelen. Nyilván arról van szó, hogy amikor ezen nyelvekben (ezek őseiben) kialakult a számfogalom, akkor már ezen számnevek azon névmásformákhoz hasonlóra alakultak ki, melyekké az eredeti ősnyelvi személyes névmások időközben torzultak!

Na most mielőtt tovább boncolgatnánk e kérdést, ideje megtisztelnünk a hölgyeket, s kissé mélyedjünk el a nőiség témakörébe. Arra gondolok, érdemes némi figyelmet szentelnünk ama érdekességnek, vajon miért is IGEN KÖNNYEN MEGFIGYELHETŐ(!!!) az a tendencia a világ nyelveiben, hogy egyrészt:

—Az „i” hang majdnem mindig annak a szótagnak a része ami becézőképzőként funkcionál.

—A becézés eszközei szinte kivétel nélkül nagyon hasonlóak (vagy épp azokkal teljesen meg is egyezők!) melyekkel valamely főnevet (tágabb értelemben fogalmat) KICSINYÍTENI lehet.

—Ha a nyelvben a becézés megszokott eszköze a szócsonkolás, akkor a szóból megmaradó csonkot szinte kivétel nélkül -i hanggal toldalékolják, vagy valamely olyan szótagot biggyesztenek hozzá, aminek a vége „i”.

—Általában véve, a női nevekben messze többször szerepel az „i” hang mint a férfinevekben.

—Igaz ez a nőiesnek mondható foglalkozásokra is, meg azokra a „ragokra”, amik a férfit jelentő foglalkozásokból (vagy bármi másból) „női jellegűt” képeznek. Csak egyetlen példa hogy mire gondolok: oroszul a tanár („magyaros” átiratban): „ucsityel”. Ez férfi tanárt jelent, tehát kb. „tanár úr”. A tanárNŐ, az már „ucsityelnyica”, azaz ott van benne a „nyica” képzőben az „i” hang!

—Az „i” hang hasonló, sőt még sokkal könnyebben észrevehető túltengése jellemző azon szavakra is, amik ha nem is jelentenek valami „nőieset”, de legalábbis „kis” dolgot. Lám épp a magyar „kis” szó is: az egyetlen magánhangzója épp az „i”! De sorolhatnám még: kicsi, pici, iciri, csip-csup, piti, vagy angolul a „little”... A további példák kikeresését az Olvasóra bízom, nem lesz nehéz dolga. Csak egy tipp: amely nyelvben az „egy” számnév véletlenül nem hasonlít az „én” személyes névmásra (vagy annak valamely esetére), ott majdnem biztos hogy az „egy” szót valami olyasmi jelöli, ami „i” hangot tartalmaz. És az 1 ugye valóban KICSI szám... Például a kínai: ott az „én” valami olyasformán hangzik, hogy „vó”. Az 1 azonban „ji”...

—Hasonlóképp megfigyelhető hogy az „i” hang gyakoribb azon fogalmak megnevezésében, melyek valamiképp a világossággal, és/vagy a kellemes/jó dolgokkal kapcsolatosak, ellentétben például az „a/á” hangokkal, melyek sokkal gyakoribbak a sötétséggel illetve kellemetlen dolgokkal kapcsolatos fogalmak megnevezésében. Például a németben: Licht = fény. Igaz, az angolban már a fény szó ma így hangzik: „lájt”, de ez csak a kiejtés, mert így írják: „light”, s könnyen beláthatóan amiatt mert régen így is mondták, ami nem meglepő mert biztos hogy ugyanaz a szó az őse, mint a német „licht” szónak. (elvégre rokonnyelvek...)

—És most valami aminek már tényleg van némi köze a számnevekhez: Érdekes módon a többes számú személyes névmásokban is mintha gyakoribb lenne az „i” hang... sőt, eleve sok nyelvben a többesszám képzője épp az „i”, vagy valami ahhoz nagyon közel eső magánhangzó, például az orosz jeri, vagy az „ü” hang! (vagy valami olyan szótag ami e magánhangzókat tartalmazza).

—Végül pedig: azon nyelveknél amikben vannak holmi „nyelvtani nemek”, ott szignifikáns mértékben jellemző, hogy a nőt jelölő személyes névmás (valamelyik esete) azonos vagy nagyon hasonló a többes számú személyes névmással, általában véve az egész ragozási szisztéma olyan, mintha azt sugallaná, hogy ami nőies, az nagyon hasonló ahhoz, mintha valamiből több is volna! Vagy épp fordítva: ha valamiből nem egy van hanem több, az már olyan nőies! Tehát mintha a „női-

ségnek” volna valami köze e nyelvek szerint a „többes számhoz”! Például a mai német nyelvben csak írásban van különbség a nőnemű egyes számú „ő” és a többes számú „ők” közt: az, hogy az utóbbit nagy kezdő betűvel írják. Amúgy mindegyik „sie”, kiejtve: „zí”. (ugye hogy ott az „i” hang benne! Még meg is van nyújtva hogy senki figyelmét el ne kerülje!)

MIÉRT VAN EZ?!

Kezdjük a magyarázatot nem is az „i” hangnál, hanem az „á”-nál amit fentebb már röviden megemlítettem! Miért is van az, hogy e hang a sötétséggel és kellemetlen dolgokkal kapcsolatos oly szignifikánsan? Pofonegyszerű! Vegye csak elő Olvasóm bármely képregényt melyben erőszakos cselekményt is ábrázolnak: tele van olyan felkiáltásokkal, hogy „Áááááááá!”

Igen, ha valami fájdalom ér bennünket, általában így, vagy ehhez hasonlóan kiáltunk fel. Eleve, a „fájdalom” szóban is benne van az „á”, a „fáj” nem is tartalmaz más magánhangzót... sőt, az hogy „fáj”, igen hasonló ahhoz hogy „áj”, vagy akár „jaj”, igen, ezek tulajdonképpen hangutánzó szavak, mert amikor jajgatunk, pláne ha el akarjuk fojtani a jajgatásunkat, gyakran nyögünk valami „j”-szerű hangot is, nem csupán „á” magánhangzókat...

Találjuk is ki rögtön, hogyan hangozhatott az Ósnyelvben épp az a szó, hogy „fáj”?

Nos, gyakorlatilag 100%-ig biztos vagyok benne, hogy így:

fáj = vá

Pontosabban, a „vá” azt jelentette hogy „fájdalom”, s azt hogy „fáj”, így mondták: „vál”, mert majd mint egy későbbi fejezetben láthatjuk, az „l” aktív igeképző volt az Ósnyelvben. Sok mai nyelvben is. A magyarban pláne...

Szóval, „vá”. Egyrészt ez következik az imént, fentebb elmondott érvekből. Másrészt, figyeljük csak meg, miként sír egy csecsemő! Ugye így szokták leírni az ekkor hallatott hangjait: „oá, oá”! Azaz, ott van a végén az „á”. Ami meg az „o” hangot illeti, ez amiatt hallatszik, mert már akkor kiengedi a levegőt a torkából, amikor még nem húzta szét a száját eléggé az „á” kiejtéséhez. Ugyanakkor viszont, gyakori hogy egy csecsemő nem sír „komolyan”, mert nem fáj igazán semmije se csak a figyelmet akarja magára irányítani - tipikusan ilyenkor sokáig is kell sírnia, mert eleinte észre se veszi az anyja, nem foglalkozik vele. Ekkor a csecsemő se sír, van elég esze hozzá hogy csak üvöltözzék... Ekkor „takarékosabban” „sír”: az „á” hangot kicsit rövidebben mondja, s az „o” helyett többnyire „v” hangot ejt, amiatt, mert ennek kiejtése kisebb erőfeszítés! Ugyanakkor azonban hangtanilag közel esik az „o” hanghoz...

A magyar nyelvben is az, hogy „fáj”, az „f” betűvel kezdődik, ami pedig nem más, mint a „v” hang zöngétlen változata. Más nyelvekben is gyakori, hogy a „fáj” vagy „jaj” jelentésű szó „v” betűvel kezdődik, például ilyen: „ve”.

Egészen biztos vagyok benne ezek után, az hogy „fájdalom”, semmi esetre se hangozhatott másképp az Ósnyelvben, mint így: „vá”!

Amikor valami vadállat morog ránk, mely nyilvánvalóan veszélyes helyzet, akkor is a vadállat szájából mély hangokat hallunk, olyasmit tehát mint az „á” vagy „a”. Megintcsak nézzünk meg bármely képregényt mely a kezünkbe akad: Teli van hasonló helyzetekben olyan „szöveg”buborékokkal amikben ilyesféléképp ábrázolják ezen üvöltéseket: „Argh!”

Teljesen logikus ezek után, hogy őseinkben igen mélyen összekapcsolódott az a/á hang azokkal a fogalmakkal, hogy „fájdalom”, „kellemetlen”, „veszély”, „fenyegetés”.

Ezek után az is magától értetődő, hogy amikor olyasmit akartak kifejezni, mely ennek ellentéte, ahhoz valami olyan szótagot választottak, mely az a-val ellentétes magánhangzót tartalmazta. Melyik is ez?

Nos, az „a”, az egy ajakkerekítéses, alsó nyelvállású, mély hangrendű magánhangzó. Ennek ellentéte az ami ajakkerekítés nélküli, felső nyelvállású, és magas hangrendű. Hát kérem, ez telibeponytosan az „i” hang, úgy bizony!

Melyik időszak volt a legveszélyesebb az őseink számára? Hát persze hogy az éjszaka! A sötétség! Akkor ugyanis semmit se láttak, a ragadozót se, ők maguk az emberek se mehettek vadászni, a

gyümölcsöket se látták... Sőt, még hideg is volt. Teli is vannak a nyelvek efféle szavakkal: „dark”, „black”, „nokto”, sőt, igazából még az is elmondható - bár némi óvatossággal, mert e tendencia már kevésbé jellemző - hogy az a/á hang, s általában a mélyhangrendű magánhangzók mintha gyakoribbak lennének azon objektumok neveiben, melyek valamilyen értelemben „nagyok”! (tessék, erre példa épp a magyar „nagy” melléknév is, meg az a melléknév is, hogy „hatalmas”...!) És ez se meglepő: ugyanis ami NAGY, az jó eséllyel veszélyes is lehet, ha pedig veszélyes, akkor kellemetlen, ijesztő... Példák erre más nyelvekből: Granda, balsój, huge, grósz... Sőt megint a magyar nyelvből: MAGAS. HATALMAS. Elvégre ami magas, az nyilván nagy is...

Ha a nagy dolgokra őseink a mély hangrendű magánhangzókat használták, főleg ezekből is az a/á hangokat, akkor teljesen logikus hogy a kls dolgokra az „i” lett a favoritjuk (s kisebb mértékben a többi magas hangrendű magánhangzó).

Na de térjünk vissza a hölgyekre. Miért jutott nekik is épp az „i”?!

Ez is több mint logikus. Azért, mert az a világ is már akkor régen hímsovinisza volt! A férfi volt az erősebbik nem, ekképp minden aszerint neveztetett el, hogy... szóval, a férfiak szempontja szerint. Márpedig egy dolog aztán teljesen biztosan elmondható: még manapság is igaz, hogy egy nő, az általában valami kellemes dolog a legtöbb férfi számára! De pláne és fokozottan igaz volt ez akkoriban, hiszen akkor még nemhogy emancipáció nem volt, de ennek még a gondolata se merülhetett fel senkiben se! A nő akkoriban ugyanolyan közönséges zsákmánya volt a férfiaknak, mint mondjuk egy őzbak. Az egyetlen különbség, hogy a nőket másra használta mint az őzbakot: tudniillik az őzet megette, a nőket inkább... izé... nem írom le, tudja úgymint mindenki. Bár tulajdonképpen néha még a nőket is megette, ha igazán nagy volt az éhínség... legalábbis az öregebb és csúnyább nőket!

A nő nem jelentett a számára veszélyt, hiszen gyengébb volt nála, ellenben megannyi kellemetesség forrása volt, s nem is csak a szexre kell csupán gondolni. Mert ugye: volt aki dolgozott rá, a férfira: gyűjtögetett neki is, kizsigerelte az állatot, megnyúzta, megsütötte netán, ruhát varrt, igyekezett ellátni a sebesülését, volt akin kitölthette a dühét is, ha hozzábújt a hidegben melegítette őt a nő a testével, sőt, mint fentebb említettem, ha minden kötél szakadt, még akár élelmiszertartalékként is funkcionálhatott!

Ez mind csupa-csupa kellemes dolog egy férfi számára! Még szép, hogy a nő ezek után teljes joggal érdemelte ki az „i” magánhangzók tömkelegét, ezáltal a legmesszebb kerülve a kellemetlenséget kifejező „a” és „á” hangoktól!

Vagyis, a nő, az valami olyasmit jelentett egy férfi számára, ami „tömény jó”. Sőt, a nő, az maga volt a „legfőbb jó”. Még akkor is ha nem a férfi saját „felesége” volt, mert hátha egyszer majd sikerül megszereznie... A nő még ez esetben is „jó” volt, mint valami olyasmi ami „vágyott jó”, olyan „jó dolog” ami bár nem a mienk, de sóvárgunk rá! Vagy még ha ronda volt is az a nő és nem sóvárgott rá a férfi, akkor is elmondható volt legalább annyi arról a nőről, hogy nem veszélyes, „nem rossz”. Bár, az eleve nem fordulhatott elő még egy ronda nővel kapcsolatban se hogy jó ne legyen. Akármilyen öreg és ronda volt, akkor is jó volt arra, hogy egy nagy éhínség kapcsán megegyék. Sőt, ha semmi másra nem is, de egy ronda és öreg nő is alkalmas volt arra a megevésen kívül, hogy legalább jelezze ha veszélyt lát. Vagy hogy ha valami vadállat megtámadja a hordát, a többiek elmenekülnek, de a vén banya nem tud gyorsan mozogni, lemarad, a vadállat őt kapja el, őt eszi meg, s a többiek így egerutat nyernek. Szóval, teljesen mindegy hogy milyen volt a nő, mindenképpen jó volt. Akadt köztük persze amelyik sokkal de sokkal jobb volt, de még a legislegutolsó nő is JÓ volt. Egy nő egyszerűen nem lehetett rossz.

Ebből egyenesen következik, hogy minden mást is ami egy férfinak valamilyen értelemben „jó” volt, nagy valószínűséggel olyan szó jelölt, amiben a magánhangzó „i” volt, illetve ha mégsem „i”, akkor is legalább valami magas hangrendű magánhangzó, nagy valószínűséggel olyan, amely annál közelebb esett hasonlóságban az „i” hanghoz, minél jobb volt a megnevezett valami egy férfi számára!

Erre ékes példa a kínai nyelv is. E nyelvben az hogy „nő” valahogy így hangzik: „nǚ”. Könnyű belátni, hogy ez mennyire hasonló ahhoz, hogy „ní”: egyszerűen az „i”-ből ajakkerekítéses hang

lett! Ettől igazán nincs messze a magyar „nő” szó sem: ott egy picit még tovább módosult e hang, úgy, hogy felső nyelvvállásából középső nyelvvállású lett belőle. (Most gonosz leszek: eszerint a magyarok már kevésbé tartják jónak a nőket mint az Ósnyelv beszélői. Még a kínaiaknál is kevésbé...)

Megjegyzem, bár a mai angolban a nő: woman, de az óangolban ez még valahogy így hangzott: wif. Ott van benne az „i”... mellel, ez igen hasonló ahhoz hogy „wife”, ami a mai angolban azt jelenti hogy „feleség” (igaz hogy „vájf”-nak ejtik, de nyilván nem túl régóta). Az meg gondolom világos, hogy egy feleség, az ugye mindig nő. (nem, az Ósnyelv idejében még nem voltak elterjedve a transzgender mozgalmak, kedves Olvasóm...)

Hogyan is hangozhatott az Ósnyelvben az a szó, hogy „nő”?

Nos, megtippelem hogy vagy egy egyszerű „i” hangból állt csak, vagy ha volt előtte mássalhangzó, akkor az egy „n” lehetett. Később ismertető okokból ez utóbbit tartom valószínűbbnek. Ez okból, szerintem az ósnyelvben:

Nő = Ni

Megjegyzem, a magyar nyelvben még az is hogy „neje valakinek” a „-né” képzővel képeztetik, abban is ott van tehát az „n” hang, az „é” pedig csak abban különbözik az „i”-től, hogy eggyel mélyebb nyelvvállású hang.

Még a cigány nyelvből is hozhatok megerősítő példát: sokan tudják, mit jelent a „gádzsó” szó abban a nyelvben, le se írom. Azt már kevesebben, mit a „gádzsi”: nos, egyszerűen azt, hogy „nő”! S lám, itt is érvényes, hogy nőt egyszerűen úgy képzünk, hogy egy hangot kicserélünk „i”-re!

Mindezekből következik, miért vált az „i” hang a becézés eszközévé is: akkor becézünk valakit (netán valamit) ha az kedves a számunkra, azaz valami JÓ dolog. Teljesen logikus ekképp, hogy akkor azt is „i” hanggal lássuk el, vagy valami i-t tartalmazó szótaggal, s ekképp „nőiesítsük”! Ami ugyanis jó, kedves, az nőies, amiatt, mert a nő maga a legfőbb jó, a legkedvesebb, a legkellemesebb.

Hasonló a helyzet a kicsinyítőképzőkkel is. Ha a NAGY dolgok mély hangrendű magánhangzókat kaptak, akkor a kicsiknek már eleve csak a magas hangrendűek maradtak ugyebár. Ehhez még hozzájött, hogy a nők, a maguk „i” hangjával már eleve méretben is tényleg kisebbek voltak a férfiaknál (többnyire még manapság is alacsonyabb egy nő mint egy férfi). Emellett, ha valami kisebb, félni is kevésbé kell tőle; a nők beszéde is magasabb hangfekvésben történik; szóval sok minden mutatott afelé, hogy a kicsinyítőképzők túlnyomórészt „i” magánhangzót tartalmazzanak, ha meg netán mégse, akkor is legalább valami magas hangrendűt!

Sietve elébe megyek a(z ultra)feministák kritikáinak, hogy egy macsó tahó vagyok, és biztos hogy semmi nem igaz abból amit írtam, mert hogy is merészeltem kitalálni egy olyan nyelvet ami a macsóizmusra, a férfiuralomra épül! Nos, kedves hölgyeim, nem akarom védeni a macsóizmust, de amikor az emberi faj kialakult, akkor eleinte még nagyrészt állat volt, igen kevés értelemmel. Annak alapján amit ma művel a világban, amúgy ma is nagyrészt állat, de mindegy ez most... Az állatok közt az erősebbik „gender” uralkodik, ami majdnem mindig a hímnem, és ez nyilvánvaló a Homo Sapiens esetében is. Ettől még lehet hogy a nők se butábbak, tőlem még az is lehet hogy a nők akár szuperzseniálisak a férfiakkal összevetve. Teljesen mindegy ez, mert AKKORIBAN igenis nem az ész, hanem az izom mennyisége számított. Na de ezen kár is vitatkozni, mert felszólítom kedves feminista Olvasómat, hogy nosza rajta, és tervezzen meg egy nyelvet ami kifejezetten a NŐK SZEMPONTJAI SZERINT osztja fel a világot! Kezden csak bele! Szerintem döbbenetes meglepetés fogja érni: ki fog derülni belőle, hogy ha az a nyelv egy icipicit is logikus, akkor nagyjából UGYANAZT A NYELVET kapja eredményül, mint amit én mutatok be e könyvben! És ennek az az egyszerű oka, hogy letagadhatatlan miszerint a mély hangrendű magánhangzók - az a/á - a rossz és fájdalmas, veszélyes dolgokkal kapcsolatosak. Ami egy férfinak rossz és veszélyes - például a vadállatok - az ugyanúgy rossz és veszélyes a nőknek is. Ha ezen nem lehet változtatni, a jó dolgokra a magas hangrendűek maradnak ugyebár. Na most akkor hadd kérdezzem meg feminista Olvasómat: ő, aki épp mert feminista a nőket favorizálja, a nőknek akar jót, ő tehát mer-e úgy nyi-

latkozni, hogy egy nő, az NEM jó?! Hogy egy nő ROSSZ?! Hogy veszélyes, hogy óvakodni kell tőle, hogy valami fájdalmas dolog szükségszerűen, mindössze amiatt mert nőnemű lény?!

Ugye hogy nem! Azaz ha egy nő tervezné meg az Ősnyelvet mesterségesen, akkor is szükségszerűen ugyanezt az itt bemutatott felosztást kapná eredményül, a nőknek osztva ki elsősorban az „i” hangot, másodsorban a többi magas hangrendű magánhangzót. A férfiak akkoriban a nyelvet a maguk szempontjai szerint alakították ki, de ennek ellenére - vagy inkább kifejezetten ÉPP EMIATT! - a nőket a lehető legjobb dolognak tartották, mondhatni a „csúcsra” pakolták. Egészen biztos hogy egy nő maga is így tette, s a saját női nemét tekintené a lehető legjobb valaminek, mert minek is kívánná magának és nőtársainak rosszat! Vagyis, ebből az egészből csak azt óhajtottam kihozni, hogy e nyelv, még ha férfiak alkotása is, semmi esetre se tekinthető úgy, mint ami megalázná a nőket. Legalábbis nem annak alapján, ami eddig derült ki róla. Mert a nők is épp így kategorizálnának.

Már csak a többszámot kell megmagyarázni. Ez lesz talán a legnehezebb - no nem a magyarázat, hanem annak elfogadása! Kissé misztikusan hangzik majd, ugyanis. Arról van szó egyszerűen, hogy mindig a nő szül... manapság is még, akkoriban meg pláne, mert akkor még olyasmi se volt hogy lombikbébi! Tehát a nő az, aki SZAPORODIK. Jó, nem mindig nőt szül... de nagyjából fele-részt mégis, s amikor fiú jön ki belőle, akkor is igaz az, hogy ő, a nő addig EGY személy volt csak, s hirtelen KETTŐ lett belőle (netán még több is, ha ikreket hozott a világra).

A nők e hihetetlen képessége lenyűgözte az őskori férfinemet. Mily irtózatos csoda! Erre egyetlen férfi se képes! Jódarabig biztos még azt se tudták a férfiak (talán még maguk a nők sem...) hogy ehhez kell azért a férfiak közreműködése is, mert amely nő nem volt korábban férfival, az nem fog szülni. Ennek belátása ugyanis azért meglehetősen komoly agymunkát igényel már, ha semmi másért nem is de amiatt okvetlenül, mert legalább 9 hónapra visszamenőleg emlékezni kell rá, melyik nő az, aki volt már férfival korábban...

A szaporodás, a megTÖBBSzörződés tehát a nők attribútuma volt. Egyedül és kizárólagosan! Ez okból, ha valamiből nem csupán 1 volt hanem több is, az picike mértékig mintha maga is valamiképp olyan „nőies” lett volna! Mert hátha előbb csak 1 volt abból is, de aztán hirtelen megsokszorozta önmagát, szülve még pár darabot önmagából...

Ezt még fokozta az is, hogy egy férfi ha tehetett, ha tehát elég „gazdag” volt ehhez (elég ügyes vadász, vagy befolyásos törzsfőnök) szívesen tartott háremet, több „feleséget” azaz nőt, mert ugye már egy nő is JÓ, akkor a több nyilván még jobb... Tehát az hogy „több”, mint fogalom ilyen értelemben is a nőkhöz kapcsolódott szorosan.

A többszám tehát nőies nyelvtani kategóriává vált.

Mindezekből következik, hogy ha valamiből több is volt, legegyszerűbb volt úgy jelölni nyelvtanilag, ha „nőiesse” tették, azaz hozzáragasztották a szó végéhez a nőkre leginkább jellemző hangot, az „i”-t. (kis kitérő: az „i” már amiatt is a legnőiesebb hang, mert a nők magasabb hangon beszélnek mint a férfiak, s az „i” a legmagasabb hangrendű magánhangzó...)

Hozzáragasztották a szó végéhez, igen, hiszen a korábbi fejezetek egyikében megállapítottuk, hogy az Ősnyelvben előljárószók nemigen lehettek, mert módosított-módosító szórendű volt. Ahhoz meg névutók és ragok illenek.

A többszám jele (ragja) e nyelvben tehát minden bizonnyal az „-i” volt!

Na de mi történt ha egy szó eleve „i”-re végződött?!

Véleményem szerint ekkor roppant egyszerűen jártak el: akkor nem azt ragasztották a szó végéhez hogy „-i”, hanem azt, hogy „-ni”, tehát a teljes „nő” szót! Félreértésről vélhetőleg nemigen lehetett szó, mert egészen biztosan kiderült már a szóból magából is, hát még a teljes szövegkörnyezetből, hogy nincs „igazi” nőről szó ez esetben.

Ebből máris következik, hogy ha
nő = ni, akkor nők = nini.

És íme! Felhívom Olvasóim figyelmét arra, számos olyan nyelv van a világon, ahol a többesszámot egyszerűen a szó megismétlésével fejezik ki, vagy legalábbis ez is a többesszám kifejezésének egyik eszköze lehet, még ha van emellett más módszer is! A japán nyelv is ilyen... Nos, ennek legislegősibb vékonyka gyökerét itt kereshetjük, hogy a fent említett okokból a „nők” szó réges-régen így alakult ki: a nőt jelentő „ni” megduplázásából...

Ha már a japán nyelvnél tartunk, ott a nő szó így hangzik: „onna”. Igaz hogy ez nem tartalmaz „i” hangot, sőt, csak csupa mély magánhangzót. Ellenben ott van benne az „n” hang...

A magyar nyelvben azonban ott van az a szó, hogy „néni”. Egy néni ugye mindig nő. S lám, hogy végződik: „ni”... De már az eleje is, hogy „né”, mennyire hasonló ehhez hogy „ni”... eleve, ez hogy „né”, ez jelenti a magyar nyelvben azt, hogy „neje valakinek”. És igen, aki néni, az valamikor vélhetőleg a neje volt valakinek... sőt lehet hogy még most is a neje, ha a férje él még.

Valaki esetleg amiatt aggályoskodhat, hogy hiba lehet az eszmefuttatásomban, mert ellentmondásos, hogy az „i” hang egyszerre tartozzék azon fogalmakhoz hogy „sok”, és hogy „kicsi”. Hiszen logikusabb lenne ha a „sok”-hoz és ugyanakkor a „nagy”-hoz tartozna mint fogalmakhoz, hiszen ami SOK, az azért sok, mert „NAGY mennyiség”!

Igen ám, de ez csak a mi modern logikánk. Amikor az Ósnyelv kialakult, vélhetőleg még nem is volt olyan fogalom, hogy „mennyiség”... Ellenben mit látott az ősember nap mint nap? Hát azt, hogy többnyire épp azon dolgokból van SOK, mely dolgok KICSIK. Például rengetegsok hangya, és a hangya kicsi. A falevelek se nagyok, s azokból is sok van. A homokszemek a hangyáknál is kisebbek, s azokból még több van. És így tovább. Ellenben minél nagyobb valami, annál kevesebb van belőle, például a nagy szikla ritkább mint a kis szikla, a nagy hegy pedig még a szikláknál is ritkább... Teljesen logikus volt a szemében tehát hogy ami sok, az igen nagy valószínűséggel kicsi is, tehát az Ő SZEMÉBEN nem volt ez üggyben semmi logikai ellentmondás!

Na most térjünk vissza a személyes névmásokhoz. Gondolom nem kell bizonykodnom, hogy a „mi” szó, mint többes szám első személy, tényleg tekinthető valamiféle értelemben az „én” megtöbbszörözésének. Hiszen ha nem csak „én” vagyok, de vagyunk „mi”, akkor nyilván azért verődünk egy csapatba mert azonosak a céljaink, akkor a többiek is azt akarják amit én, azaz kissé ők is azonosak velem... Teljesen logikus tehát, hogy ha

én = me

akkor

mi = mei

És hasonló logika alapján:

ti = tui

ők = röi

Igen ám, de ezek tényleg nagyon fontos szavak, pláne mert valószínű hogy akkoriban még nem voltak személyragjai az igéknek, emiatt a személyes névmásokat unos-untalan használni kellett. Mi sem természetesebb, mint hogy pillanatok alatt lerövidültek, mert úgy is félreérthetetlenek voltak, s így alakult ki az, hogy:

mi = mi

ti = ti

ők = ri

E folyamatot valószínűleg nagyban elősegítette, hogy az önmagában álló „r” hang nyilván maga is már eleve azt jelentette hogy „ő”, ekképp a „ri” már maga is azt jelentette hogy „ők”, nem csupán a „rői” jelentette ezt, s ehhez idomult a másik két személyes névmás is, az egységesség érdekében, amire a nyelvek azért hajlamosak törekedni ha tehetik, mert lecsökkenti a megértéshez szükséges agyi erőfeszítést.

Igen ám, de bár e folyamat, e „rövidülés” nyilván igen hamar lezajlott, akkor is az lett az eredménye, hogy e többes számú alakokra 2 változat is rendelkezésre állt; a „hosszú” alak (mei, tui, röi), és a „rövid” alak: „mi, ti, ri”. Ez nyilván zavaró volt. A nyelvek e problémát azzal szokták áthidalni, hogy a nehezkesebben használható alak idővel kikopik a nyelvből - vagy ÚJ FUNKCIÓT KAP. Merészelem úgy vélni, ezúttal az utóbbi következett be.

Ugyanis, szerintem a „régí”, hosszabb alakokból egyszerűen birtokos névmás született!

Figyeljük csak meg, mennyire hasonlítanak e szavak:

mei -> máj, moj

tui -> tua, tvoj

Könnyű felismerni bennük némely újlatin vagy szláv (például orosz) birtokos névmás őseit! Ne feledjük, a szó végi „i” hang könnyedén átalakul „j” hanggá. (ez fordítva is igaz).

És hogy épp birtokos ragokká alakultak, az is teljesen logikus. Képzeljük csak el e szóösszetételt:

mei=me+i = ÉN + NŐ

Na ugyan mi mást is jelenthet, mint hogy „enyém nő”?! Vagyis, hogy „az én nőm”?! Ez már amiatt is logikus, mert mint már említettem, akkoriban a nő is mind préda volt, tulajdon, természetesen a férfiak tulajdona. Sőt, a legislegfontosabb tulajdona. Egy férfinak még a fegyverei se lehettek olyan fontos tulajdonai mint a nője, ha ugyanis elveszti a fegyvereit, aránylag hamar készíthet egy újabb kőbaltát, vagy keres egy alkalmas husángot... de nőt nem tud „készíteni”. Nőt csak rabolhat. Ha tud. De az irtó veszélyes mert vélhető hogy minden létező nő valaki más tulajdona már... Sőt, talán még maga a nő is védekezni fog az elrablás ellen, s ha gyengébb is mint a férfi aki el akarja rabolni, akkor se teljesen veszélytelen az ilyesmi! A legfontosabb tulajdontárgy tehát akkoriban a nő volt. Messze-messze fontosabb tulajdontárgy volt, mint az összes többi elképzelhető tulajdon együttesen!

Vagyis, a régi, hosszú és nehézkes többes számú személyes névmások átalakultak egyes számú birtokos névmásokká:

mei = enyém

tui = tied

röi = övé

Na és mi a helyzet a többes számú birtokos személyes névmásokkal?

Nos, szerintem olyanok sokáig nem alakultak ki. Tudniillik, akkoriban még nem nagyon fordult elő olyasmi, hogy „közösségi tulajdon”... Ugyan mi is lehetett volna ami közös, legfeljebb a barlang amiben laktak... Szerintem mire az az idő elkövetkezett, már előfordult, hogy a fenti egyes számú alakokat tényleg „j” hanggal ejtették a szó végi „i” helyett. Ekképp a „j” hang a szó végén, mint afféle rag, szintén a „birtoklás” jelentését hordozta magával. Ebből meg pofonegyszerűen következett, miként kell mondani a többes számú birtokos alakokat:

mienk = mij

tietek = tij

övék = rij

Nyilván ez visszahatott amúgy az egyes számú alakokra is, az egységesség érdekében, ez okozhatta hogy azokat is „j”-sen kezdték már mondani akkoriban KIZÁRÓLAGOSAN, azaz a „jé-sesedés” folyamata ekkortól felgyorsulhatott, végül az „i”-re végződő alakok nagyjából ki is haltak.

Itt jegyezném meg, hogy némi valószínűsítést ad ezen elméletnek a magyar nyelv. Itt ugyanis a birtokos rag bizonyos értelemben az „-é”:

Nő => nőé,

Béla => Bélái

Kutya => kutyaé

Férfi => férfié

Stb.

Na most, az „é” meglehetősen „jé-szerű” hang ugyebár, mondjuk csak ki a fenti szavakat j-vel, sokan így is ejtik valóban:

Nőjé

Bélájé

Kutyájé

Férfijé

Szerintem elég hihető, hogy egykor tényleg efféleképp is hangozhattak ezek, csak aztán a „j” kiesett. Tehát, eredetileg a szóvégi „j” könnyebb kiejthetősége érdekében betoldódott oda egy „é” hang, majd épp maga a „j” esett ki, de az „é” megmaradt.

Abban a pillanatban azonban, hogy a „-j” hang a személyes névmásoknál, vagy azoknak akár csak egy részén, a többes-alakoknál elkezdett ragként birtokosjelzői szerepet betölteni, nyilván logikus volt hogy ugyanezt a funkciót ellássa bármely más főnév után ragasztva is. Vagyis a birtokos személyrag egyszerűen a -j lett e nyelvben. Ez könnyű volt amiatt, mert akkoriban még nemigen létezhetett mássalhangzóra végződő szótő, mint azt a korábbi fejezetek egyikében kitárgyaltuk - igazából épp ekkor alakult ki az első néhány olyan szó ami mássalhangzóra is végződhetett, tudniillik épp a „j” hangra, a toldalékolás miatt!

Máris levezethetünk tehát egy primitív kis részleges ragozási paradigmát. Jelképezzük a szótövet a korábban használt XO képlettel, ahol az X valami mássalhangzót jelent, az O pedig magánhangzót. Ekkor:

Egyes szám alanyeset: XO

Többes szám alanyeset: XO_i

Egyes szám birtokos eset: XO_j

Többes szám birtokos eset: XO_{ij}

Még azt az állítást is merészelhetjük megkockáztatni, hogy miután az -IJ végződés igencsak rosszul kiejthető, még nehezebben érthető, azaz könnyen összetéveszthető a közönséges -i vagy -j végződéssel, emiatt hamarosan megváltozott úgy, hogy a benne szereplő „i” hangot jó hosszan kezdték ejteni, a félreértések elkerülése végett. Ez valószínűleg nagyon hamar bekövetkezett már, mert a nyelvek nem nagyon szeretik a kétértelműséget. Tehát:

Többes szám birtokos eset: XO_{ij}

Olyan szótő pedig nemigen akadhatott ami e rendszert bezavarhatta volna azzal, hogy már a szó maga is „i” hangra végződik, mert ami arra végződött, eleve többesszámú volt maga is, mert úgy alakult ki. Ha azonban mégis akadt ilyen szó, akkor is egyszerű volt a helyzet, mert akkor a többesszáma is ugyanúgy képződött mint a „nő” szó többesszáma, a -ni szótag hozzácsapásával. Tehát:

nő = ni

nők = nini

nőé = níj

nőké = niníj

Megjegyzem, a fenti szók cseppet se biztos hogy léteztek valaha. (mármint a birtokos esetűekre gondolok). Én legalábbis őszintén kétlem, és kizárólag a rendszer logikájának bemutatása érdekében írtam le őket. Nem hiszem, hogy az Ősnyelv idejében BÁRMI tulajdona lehetett volna egy nőnek, pláne nem nők egy csoportjának! Igazából a nőnek még a saját teste se volt a tulajdona, mert a férfi(ak..) akkor „használta” őt, a nőt, a nő testét, amikor csak ő a férfi akarta: ráadásul nem csak

szexre, de akár arra is hogy megegye... Nem hiszek az egykori matriarchátus létezésében sem. Legjobb esetben is csak olyasféle rendkívül korlátozott értelemben tudom elképzelni a „női birtoklás” mint fogalom használatát, hogy a nő valami ilyesmit mond: „a férjem”. De ekkor is ezt úgy mondja ugye hogy „az én ...” (a ... helyére a férjet jelölő szó kerül) azaz: „mei ...”. Ez esetben se szükséges tehát, hogy létezzék az a szó, hogy „nőé”, tehát hogy „női”.

Elméletileg azonban ez a szó akkoriban ÍGY HANGZOTT VOLNA, ez következik az Ősnyelv logikájából!

Már csak azzal vagyunk adósok az e fejezet elején felvetett témák közül, miként mondták feltehetőleg őseink azon számokat, hogy 1, 2, 3...

Nos, ebben vagyok a legbizonytalanabb az összes, eddig megemlített szó vagy nyelvtani kategória közül, bevallom! Azt ugyan még ez esetben is mély meggyőződéssel állítom, hogy e számok valamiképp hasonlítottak a megfelelő személyes névmáshoz, erről korábban hosszasan írtam, de hogy KONKRÉTAN miként hangozhattak, hát... amit erről most fogok írni, azt magam is meglehetősen merész feltételezésnek érzem, ez okból kérem Tisztelt Olvasóimat hogy még aki nagy lelkesedéssel olvassa is e tanulmányomat s úgy döntött hogy lelkes hívemmé szegődik ezen elméletben, EZT A RÉSZT az is erős fenntartással kezelje! Már amiatt is mert mint szintén megemlítettem korábban, még az is könnyen lehet hogy a határozott számnevek fogalma már azután alakult ki egymástól függetlenül, hogy az Ősnyelv beszélői elváltak egymástól, Kelet-Afrikából kirajzva a Föld minden tájára!

Tehát, újfent hangoztatva saját fenntartásaimat is (!!), vegyük szemügyre azon szavakat az ismer-tebb nyelvekből, hogy:

uno,one,una...

Ezek mind olyasmit jelentenek, hogy „egy”, de magánhangzóval kezdődnek, s középen egy orrhangzó van, ami jellemző az „én” jelentésű személyes névmásra az Ősnyelvben. Az orosz „ogyin” és a magyar „egy” szóról is elmondható ez ügyben annyi, hogy legalábbis magánhangzóval kezdődik.

Ezen számneveknél:

two,tuo,duo,dva...

pedig szintén ott van az a mássalhangzó ami a második személyű névmásra jellemző, de azért ezek is ki vannak bővítve egy extra magánhangzóval, még ha a végükön is ezúttal.

Mindebből annyi legalábbis biztosnak látszik előttem, hogy a számnevek amikor kialakultak, úgy jöttek létre, hogy egyszerűen a megfelelő személyes névmás valamiféle toldalékot kapott (vagy képzőt ha úgy tetszik), amelyet nyugodtan felruházhathunk a „szám” jelentéssel is! Vagyis a létrejövő alakokat így fordíthatnánk le mai nyelvre:

1 : „Az énhozzám tartozó szám”

2 : „A tehozzád tartozó szám”

3 : „Az őhozzá tartozó szám”

Na már most ha ragaszkodunk ahhoz a logikához, hogy az Ősnyelv Módosított-Módosító sorrendű nyelv volt, akkor ez csakis úgy képzelhető el, hogy előbb jön a számot jelölő szócska, s utána a személyes névmás, mely pontosabban meghatározza, konkrétan MELYIK számra gondolunk!

Mi is lehetett az a szó, amely azt jelentette, hogy „szám”?

A mai magyar nyelvben a „szám” ótörök eredetű, eredetileg feltehetőleg „szan” volt, mint az ma is megtalálható számos más nyelvben, mely e nyelvcsoporthoz tagja. (A tatár nyelvben máig is „szan”-nak mondják. A kazah, kirgiz, hakasz nyelvekben is). Amely nyelvekben a szám-szó nem e szóra vezethető vissza, azokban e szó szótöve általában vagy „csisz-”, vagy „num-”, vagy „ant-”, „ang-”, de szerintem ez utóbbi kettő is végső soron a „szan” módosulata. A fentiekén kívül van még néhány extra változat, de ezek vannak messze többségben.

Tehát: szan, num vagy csisz, illetve ezek valamiféle variációja. Melyik lehetett ezek közül is az eredeti? Nem igazán hasonlítanak egymásra...

Most jön az, ami miatt rém merésznem tartom a fejtegetésemet. A „csisz”-szel egyszerűen nem foglalkozom, amiatt, mert újabb keletűnek tartom. Eleve, e szó nagyon hasonló az orosz „csasz” szóhoz, ami órát jelent, s nekem gyanús, hogy a két fogalom közt erős rokonság van, tekintve hogy az óralapon is számjegyek vannak. Megtörténhetett persze, hogy az óra kapta a szám-szóról a nevét... de mi van ha fordítva esett meg?! Elvégre napórák réges-rég is voltak már...

Ami azonban a másik két szótól illeti, ezek ha nehezen is, de rokoníthatóak! Eleve mindkettő orrhangzóra végződik ugyebár: szan, illetve num. Na most az „sz” hang nem más mint a zárhang „t” réshang-változata. A „t” pedig át tud változni „n” hanggá, úgy, hogy előbb zöngés „d” lesz belőle, majd orrhangzós „n”.

Véleményem szerint a legősibb alak vélhetőleg az volt, hogy „tan”. Azért nem egyszerűen „ta”, mert az olyan könnyű szótag, hogy mire a számfogalom kialakult, teljesen biztos hogy e szótag már foglalt volt valami másra. A „tan” azonban egy lehetséges szótag, mert még a mai japán nyelvben is, melynek nagyon szigorú az alaktana, megengedett hogy egy szótag „n” hangra végződjék. Ez esetben az első három szám neve valahogy így hangozhatott:

1 = tanme

2 = tantu

3 = tanrö

Ezek közül a tantu könnyen kiejthető, a tanme azonban cseppet se. Vélhető hogy amint e szó létrejött, pillanatokon belül eltorzult erre: tamme. Később mindegyik össze-vissza torzult... Például a tamme elejéről lekopott a „t” hang, a két darab „m” hang helyett egy másik orrhangzó került oda, ezek után már a magánhangzók is könnyen megváltoztak, s ott tartunk hogy megvan az „uno”, vagy „una”... Vagy esetleg a „tanme” rögtön „tanne”-re torzult, ekkor még könnyebben kialakulhattak belőle az „una”, „uno”-féle alakok. Manapság már csak a 3 neve felismerhető, az is csak alig-alig, de némi kis jóindulattal még sikerül: gondoljunk arra, hogy az, hogy „tanrö”, előbb a gyakori használatból lerövidült így: „trö”, majd mert az ezt tartalmazó nyelvből kikopott az „ö” hang, lett belőle „tri”... illetve némely nyelvben a „t” zöngésülhetett, így kialakult belőle például a német „dráj”... Sőt, némi fantáziával a „tanrö” megfeleltethető a magyar „három” szónak is, valami efféle változási soron át:

tanrö, trö, thrö, hrö, hro, haro...

Ismétlem azonban, mindez TÉNYLEG spekuláció még én szerintem is, nem is kis mértékben! Nem bírok ellenállni annak, hogy e szavakat is bele ne vegyem az e tanulmányom végén levő miniszótárba hogy teljesebb legyen, s jobban használható azoknak akik szórakozásból Ősnyelvi mondatokat barkácsolnak, de újra kihangsúlyozom, hogy ellentétben a korábban írtakkal, EZEK-NEK a szavaknak én magam is csak nagyon kis valószínűséget saccolok, ami a hangzásukat illeti, sőt, már arra is hogy egyáltalán létezett az Ősnyelvben BÁRMI számfogalom is! Ezekre semmi esetre se mernék fogadni, még kis összegben se, nem úgy, mint számos más, korábban említett szó-ra vagy nyelvtani tulajdonságra!

Halkan jegyzem csak meg azt is, a magyar nyelvben van olyan szó, hogy „tanul”. Olyan is hogy „tan”, az „-l” pedig igen ősi igeképző e nyelvben - igazából a mai napig is használatos helyelközzel. Na most mi is az amit tanulunk kell? Persze, a tant... de a „tan”, a tananyag ugye mindig olyasmi ami NEHÉZ, ami nem nyilvánvaló első pillantásra! Hát a számok, azok olyanok... szóval nem tartom lehetetlennek, hogy az hogy „tanul”, régen egyszerűen vagy ha úgy tetszik konkrétan, kifejezetten azt jelentette hogy SZÁMOLNI tanul...

Mindezek ellenére, el tudom képzelni, hogy Olvasóim némelyikében felmerül az igény arra hogy „megtudják”, ha nem is léteztek az Ősnyelvben háromnál nagyobb számok, de pontosan melyek is voltak ezek a szavak amelyek NEM léteztek? Milyen módon nem léteztek, hehehe! Vagyis, arról van szó, hogy bár a háromnál nagyobb számok nemlétében több mint bizonyosak lehetünk, de érdekelhet mégis némelyeket, hogy ha abban az ősi korban felbukkant volna valami egészen kivételes mértékű zsenialitással megáldott ősemlék, és nekiállt volna számrendszert konstruálni, miféle szavakat választott volna a háromnál nagyobb számok nevéül!

Más oldalról megközelítve a kérdést, némely Olvasóm esetleg úgy vélheti, élvezetes szellemi kaland volna az Ősnyelvet kibővíteni annyira, hogy legalább némileg megfeleljen a mai kor igényeinek, s emiatt érdeklődhet aziránt, miféle további számnevek azok, melyek beleillenek az Ősnyelv itt leírt rendszerébe, belesimulnak a logikájába, úgy, hogy valamiféle szempontból mégis „ősinek” mondhatjuk e szavakat annak ellenére hogy nem léteztek, kellően „ősinek” hangozzanak...

Nos, lássuk!

Mindenekelőtt, ha egy zseniális ősember nekiáll számrendszert konstruálni, mert felmerül benne ez az igény, akkor egészen biztosan van annyi esze hogy észrevegye: a négy, az nem más mint $3+1$, hasonlóképp $5=3+2$, és $6=3+3$. Mi sem kézenfekvőbb annál tehát, hogy e szavakat így fejezze ki:

$4 =$ tanröme, pontosabban ennek rövid, csonkított alakjával: **tanröm**. Hasonlóképp:

$5 =$ **tanröt**

$6 =$ **tanrör**

A számok efféle összetákolása tényleg egészen ősi jelenség és általánosan elterjedt a nyelvek közt, még olyan nagy, híres, modern mai nyelvben is megtalálható mint a francia!

A fentiek alapján kézenfekvő a további számok képzése:

$7 = 6+1$ azaz: **tanrörm**

$8 = 6+2$ azaz: **tanrört**

$9 = 6+3$ azaz: **tanrörör**

Ami a 10 nevét illeti, semmi extrát nem kell kitalálnunk, ugyanis a világ rengeteg primitív törzsénél e számot egyszerűen úgy nevezik - már ahol létezik - hogy „kéz-szám”. Nyilván mert az a szám, ahány ujjunk van a két kezünkön... Mint ahogy egy másik fejezetben láthatjuk, az Ősnyelven a kéz így hangzik: „te”. Tehát:

$10 =$ **tante**

A tíznél nagyobb számok neve magától adódik:

$11 =$ **tanterm**

$12 =$ **tantet**

$13 =$ **tanter**

$14 =$ **tanterm**

$15 =$ **tantert**

$16 =$ **tanterör**

$17 =$ **tanterörm**

$18 =$ **tanterört**

$19 =$ **tanterörör**

$20 =$ tantutante

$21 =$ tantutantem

$22 =$ tantutantet

Stb.

$100 =$ tantetante

Na de hohó... nyilván nem lennének eleink olyan hülyék hogy feleslegesen mondogassák ki sokszor azt a szótagot hogy „tan”, ami a számot jelenti. Elég azt egyszer a szó elején! A 20 és afölötti számok emiatt nincsenek kiemelve színessel a fenti listában, mert azok alakja inkább ez lenne:

$20 =$ **tantute**

Szó szerint ez azt jelenti (vagy legalábbis olyasmit), hogy „szám+két+kéz”, azaz „két kéz szám”, ami egész logikus is.

$21 =$ **tantutem**

$22 =$ **tantutet**

$23 =$ **tantuter**

$24 =$ **tantuterm**

$25 =$ **tantutert**

$26 =$ **tantuterör**

$27 =$ **tantuterörm**

28 = tantuterört
29 = tantuterörör
30 = tanröte
31 = tanrötet

Stb.

40 = tanrömte
41 = tanrömtem
42 = tanrömtet
50 = tanrötte
51 = tanröttem
60 = tanrörte
61 = tanrörtem
70 = tanrörmte
71 = tanrörmtem

80 = tanrörtte lenne, de megtippelem hogy annak érdekében, hogy a 60-at jelentő „tanrörte”-vel nehezebben lehessen összetéveszteni, ide bekerülne egy ejtéskönnyítő hang, azaz a szó vagy így nézne ki: tanrörötte vagy így: **tanrörtute**. Vélhetőleg az utóbbi alak terjedne el, mert az előbbi összetéveszthető a 90 nevével könnyen.

81 = tanrörtutem
90 = tanrörörte
91 = tanrörörtem
99 = tanrörörterörör
100 = tantete
101 = tantetet
110 = tantete-te
111 = tantete-tet
120 = tantete-tute
121 = tantete-tutem
200 = tantutete
201 = tantutetem
210 = tantutete-te
211 = tantutete-tem
220 = tantutete-tute
221 = tantutete-tutem
900 = tanrörörtete
901 = tanrörörtetem
910 = tanrörörtete-te
911 = tanrörörtete-tem
999 = tanrörörtete-rörörterörör

Az ezerre ez a módszer nem alkalmazható már, mert az ugyanúgy tantetete lenne mint a 110. Nyilván, az ezerre teljesen más szót kellene kitalálni. Hogy mit, azzal már nem foglalkozom mert tényleg egy merő alap nélküli fantáziálgatás lenne, mindössze annyit jegyzek meg halkan, hogy mert az ezer már tényleg igazán NAGY szám, pláne az őskori emberek szemében, emiatt holtbiztos hogy erre a számnévre olyan hangalakot találnának ki, amiben a magánhangzó az „i”, hiszen az a hang a jelképe a szemükben annak, hogy „sok”... És minő csoda, számos mai nyelvben is valami olyan alakja van az ezernek hogy „mil”, vagy ha nem is ez az alak, de „i” (is) van benne... NEM, kedves Olvasóm, NEM akarom ezzel azt sugallni hogy az Ósnyelv idejében létezett e szó és az alakja „mil” volt vagy ahhoz hasonló! Tuti hogy nem létezett. Ellenben rámutat ez a tény arra, hogy a LOGIKA, amit e könyvben felvázoltam, hogy például az „i” a szemükben valamiképp a „sokaság” fogalmát reprezentálta, igenis megvolt az Ósnyelvben, sőt, még az Ósnyelv felbomlása után is sokáig elevenen élt!

Családi kapcsolatok

Hogyan fejezték ki az Ősnyelvben a rokonsági viszonyokat?

Nos, az hogy „anya”, az biztos hogy így hangzott: „ma”. Ebben még a személyes névmásoknál is biztosabbak lehetünk! Tudniillik, egyik érv emellett, hogy amennyire tudom, nincs is olyan nyelv a Földön, ahol az „anya” szó ne az lenne hogy „ma”, vagy esetleg ennek duplázása: „mama”, netán becézett formája: „mami”. (Az természetesen simán lehetséges, hogy e szó/szavak mellett akad még akárhány másik, eltérő hangalakú szó is e fogalomra). Akadnak olyan nyelvek, ahol e szó (szavak) igazából nem konkrétan azt jelentik hogy „anya”, de még ezekben is legalábbis az anyasággal kapcsolatosak, például azt jelentik, hogy „mostohaanya”, „nevelőanya”, netán „nagymama”.

Ez teljesen logikus is. Egy újszülött számára a világ legfontosabb személye az anyja. Minden tőle függ, az élete is! Még szép, hogy az elnevezésére azt a hangsort használja, amit a legislegkönnyebb kimondania gyakorlatlan beszédszerveivel - nos, ez pedig nem más, mint a „ma” szótag! Lehet hogy a nyelvben később kialakul még akárhány más szó is az anya fogalmára, de ez akkor is kell hogy szerepeljen benne, ha másképp nem, legalább mint valami rokonértelmű szó, vagy becézett forma!

(Megjegyzés: Nem tartom különben lehetetlennek, hogy a „ma” bizonyos értelemben és mértékig hangutánzó szó: azt az orrhangzós hangot imitálja, amit a csecsemő ad ki, miközben szopik az anyja melléből...)

Hasonló dolgot állapíthatunk meg az „apa” szóról is. Pontosabban e fogalomról. Itt már nagyobbak ugyan az eltérések, de azért mégis igencsak szembeötlő, hogy a nyelvek óriási többségében létezik valami olyan szó, ami az apasággal kapcsolatos (esetleg nevelőapát vagy nagyapát jelent, de ezt is csak ritkábban), s e szó vagy az, hogy „pa”, vagy „papa”, „papi”, netán a „pa” szótag elé betoldódik valami magánhangzó, épp mint a magyar „apa” esetében. Amennyiben mégse volna ilyen szó a nyelvben, még akkor is az apát jelölő valamelyik szóról kimutatható, hogy ebből alakult ki!

(Megjegyzés, csak 18 éven felülieknek: Lehet, hogy ez is kissé hangutánzó szó. Pláne a duplázása, a „papa”. Ugyanis nem tartom teljesen kizártnak, hogy azt a „ritmikus csattogást” imitálja, ami a jól bevadult közösülések közben hallható, a két test összeverődése közben...)

Az hogy itt az eltérések egy picit nagyobbak mint a „ma(ma)” esetében, szintén érthető: bár egy kisgyereknek az apja is nagyon fontos, de mégis kevésbé mint az anyja. Elvégre az anyja szoptatja... Apját ritkábban is látja, mert az elmegy vadászni. Még manapság is az van, hogy a szülők legalább egyike általában elmegy reggel a „dolgozóba”, s ez aki elmegy, az apa, őt tehát a kicsi - épp azon első években ráadásul amikor beszélni tanul! - szinte nem is látja, legfeljebb kora reggel láthatná, amikor azonban épp ő a gyerek még alszik, illetve látja esetleg késő este amikor az apa hazajön. Lehet azonban hogy akkor ő, a gyermek MÁR alszik... Később, pláne a fiúgyerekek esetében, az apa személye persze központi jelentőségű lesz, főleg a régi horda-társadalmakban, de addigra már tud beszélni... Tehát bár az apa nagyon fontos, mégis kevésbé fontos egy újszülött számára, mint az anyja!

Az ősnnyelvben tehát:

anya, mama = ma

apa, papa = pa

Esetleg valaki beleköthet, hogy de a német nyelvben ezek „Mutter” illetve „Vater” (kiejtve fáter). Közlöm a kétkedőkkel hogy ez bár igaz, de a fentebbi szavakat ettől még ismeri a német nyelv is... Továbbá, még a „mutter” szó is „m” hanggal kezdődik, még ma is, s első szótagja régen ténylegesen is „ma” volt. Hasonlóképp a Vater (és minden más létező alakja az angolban vagy bármely más germán nyelvben - Father, Vather, sőt (darth...) Vader...) régen „p” betűvel kezdődött, a „p” ugyanis viszonylag könnyen átalakul „f” hanggá, mert igazából ugyanaz a hang, csak a „p” e hang zárhang-változata, az „f” pedig a réshang-változata. (a „v” pedig az „f” zöngés megfelelője).

Hogy az „-er” vagy „-her” (vagy épp a „-ter” a „mater” szónál) minek került aztán oda a végére e szavaknak, bevallom, nem tudom. Megtippeltem azonban, amiatt épp „r” a végük, mert kapcsolatban lehet az egyes szám harmadik személyű névmással: anya-ő, apa-ő... Tehát az az „ő”, aki épp az anyám vagy az apám. Elismerem persze, ez csak spekuláció. Nem néztem ennek utána. Jobban belemélyedni ebbe azonban felesleges is, mert ennek már sok köze nincs az Ősnyelvhez.

A harmadik legfontosabb szereplő egy családban a gyerek. Hogy mondhatták e szót akkoriban?

Úgy, hogy „ba”. Majdnem minden mai nyelvben is még felfedezhető egy olyan szó, ami vagy épp a „ba”, vagy a „baba”, vagy „babu”, „babuci”, „babi”, vagy valami ehhez nagyon hasonló, és olyasmit jelent hogy baba, bébi, gyerek, kisbaba, csecsemő, kölyök, csemete... Még a mai angol nyelvben is „baby”, kiejtve „bébi”, nyilvánvaló azonban az írásképből, hogy egykor ők is „ba” vagy „bá”-ként ejtették az első szótagot...

Talán egyesek még nem tartják a fentieket elég meggyőzőnek, ezért sietve előrukkolok egy másik érvel. Ez pedig az, hogy az a szó hogy „ba”, nagyon hasonlít arra, ami az apát jelentő „pa” - tudniillik a „b” hang nem más hangtanilag mint a „p” zöngés párja!

Ez arra utal, hogy az Ősnyelv beszélőinek szemében egy kisgyerek valamilyen értelemben nagyon hasonló volt az apához... És valóban! Bármekkora hülyeségnek tűnjék is ez a MI szemünkben, elég csak arra gondolnunk, hogy még manapság is számos eldugott törzsnél - sőt még elvileg sokkal „civilizáltabb” népeknél is, például számos vidéki településen illetve faluban Magyarországon! - elevenen él (sajnos...) az a szokás, ha úgy tetszik „hagyomány”, hogy egyrészt az a szó hogy „ember”, az náluk a FÉRFI szinonimája, hasonlóképp pedig az a szó hogy „gyerek”, az kizárólag a fiúgyereket jelenti. A szemükben a leánygyermek, az NEM gyerek! Az csak egyszerűen egy lány, és kész. Nem ér annyit, mint a fiú. Annyira nem, hogy még csak nem is „igazi” gyerek! Amint természetesen - mármint ez az ő szemükben természetes, nem az enyémben! - a nő se „igazi” ember. Sőt egyáltalán nem ember. Csak asszonyállat, fehérszínű, fehércecseléd, „oldalborda”...

Ebből egyenesen következik az is, hogy akkoriban a gyermek, az a FIÚgyermek volt. Ha fiú, akkor nyilván feltételezhető róla hogy potenciális apa is, persze nem akkor amikor még járni se tud, de majd remélhetőleg az lesz a jövőben! Vagyis a (fiú)gyermek az tulajdonképpen nagyon hasonló az apjához, épp csak nagyon picike! Tehát megilleti hogy majdnem ugyanaz legyen a neve (akarom mondani a szó amivel illetik), nem teljesen azonos ugyan azzal ami azt jelenti hogy „apa”, mert azért mégiscsak különbözik tőle hiszen sokkal kisebb, de azért akkor is olyan szó kell ami nagyon hasonlít rá! Tehát nem „pa”, hanem „ba”.

Nyilván a leánygyermekekre más szót használtak akkoriban - nem tudom hogy mit, főleg azért mert a legvalószínűbbnek azt tartom, azok annyira se voltak becsben tartva hogy legyen rájuk BÁRMI szó is. Ettől még persze nyilván tudtak utalni rájuk, de nagy eséllyel a rájuk használt szó csak afféle szóösszetétel volt, mint manapság is a magyar „kisasszony” esetében: kis+asszony. Azaz a leány is asszony, csak még kicsi. Külön, önálló nevet azonban nem érdemel ki...

Ha valaki a nőmozgalmak tagjaiból olvassa e fenti sorokat, vélhetőleg iszonyatosan felháborodik, mert mindezt megalázónak érzi a női nemre. IGAZA VAN! Mélyen egyetértek vele! Ez mind bunkóság, primitívság, s a férfinem hatalmas önzése, önhittsége, a nők elnyomása, stb. Magam se vitatom! Nem is helyeslem! Én csak azt állítom, akkoriban az őseink IGENIS ilyen primitívek és bunkók voltak! Ezzel szembe kell néznünk. Mi mást is várnánk tőlük, ha még manapság is felfedezhetők ezen igenis primitív és bunkó, szó szerint *kőkorszaki* gondolkodás maradványai - sőt mi az hogy maradványai, nem egy településen ez a szokás máig elevenen él, magam is tapasztaltam!

Később aztán persze, elvétele, majd egyre gyakrabban, elkezdtek e szót használni a leánygyermekekre is, feltételezem e szokás azoktól indult ki akiknek nem született „igazi” gyermekük, azaz FIÚgyermekük. Ők nyilván megalázónak érezték ezt, szégyennek tartották, s kezdték a leánygyermekre alkalmazni a „ba” szót, elvégre ha nincs fiúgyermekük is, nem nagyon fenyegethetett a félreértés veszélye, s ezzel csökkentették valamennyire a szégyenérzetüket, legalábbis önmaguk szemében. Látható azonban, máig is akadnak a régi szokásnak még élő csökevényei...

Na de mégis, mit tettek ősünk amikor igenis határozottan ki akarták fejezni már a szóhasználatot is, hogy gyerekről van szó ugyan, ám nem fiú- hanem lánygyerekről?

Véleményem szerint összetett szót használtak, teljesen logikus az is hogy az így nézhetett ki: nő+gyerek, azaz Ósnyelven: **niba**. Minthogy pedig ez viszonylag fontos szó volt, no nem a legfontosabb de azért valamennyire mégis, hamarosan lerövidült erre: **nib**. Vélelmezem azt is, úgy rövidült le, hogy megmaradt a „niba” alak is, de mert az jobban kihangsúlyozta hogy GYEREKRŐL van szó e nő esetében, emiatt a nib azt jelentette: lány, leány, míg a niba azt, hogy kislány. Kislány alatt az olyan kicsi lányokat érthették akik nyilvánvalóan nemileg éretlenek voltak még.

Nyomás szexelni!

Igen, pontosan arról a durva szóról lesz most szó, amire gondol a Tisztelt Olvasó, és nem is szérmeskedem, kiírom: a „baszik” szóról! Muszáj kiírom, ez nem öncélú trágárság, elvégre elég nehéz egy olyan szó hangalakjáról értekezni, amelyet le se írunk... Sietve megjegyzem, e szó, pontosabban ennek ósnyelvi változata egészen biztos hogy nem volt akkoriban még trágárnak minősülő. Sőt, a trágárságnak még a fogalma se létezhetett akkor!

Na tehát lássuk először is e szavunk eredetét. A nyelvészek szerint ótörök eredetű, s eredetileg azt jelentette, hogy „nyom”, „megnyom”, „benyom”, „dug”, „elrejt”... állítólag a „boszorkány” szóban is e szótó lappang a szó elején („bosz”), hogy „nyom”.

Na de bennünket nem a magyar nyelv szavainak eredete érdekel ugye elsősorban, lássuk tehát, e fontos tevékenységet miként is nevezik a világ nyelveiben manapság? Hát, akad itt is egy rakás variáció... Mégis, szembeütően gyakoriak azok a szavak, melyek esetén az első szótag (vagy legalábbis ezen első szótag első két betűje) valami olyasmi, hogy:

fu, fi, fo, fa, ba... márpedig tudjuk az előző fejezetekből, hogy a „b” nem más mint a „p” zöngés változata, az „f” pedig a zárhang „p” réshang változata! Emellett, azon nyelveknél ahol az e tevékenységre alkalmazott szó első hangjai nem a felsoroltak, számos esetben megtaláljuk ezeket, csak van előttük még egy magánhangzó, vagy netán egy teljes szótag, például oroszul: „ebatty”, héberül: „dafak”, bolgár: „eba”, macedón: ebe, de még norvégül is „pule”, és az imént írtuk hogy a „p” a „b” zöngétlen változata...

Na most ugye, a fejezetet azzal kezdtem, hogy e szavunk a magyarban (állítólag...) ótörök eredetű, s azt jelentette hogy „nyom”. Ez végül is egészen hihető, e tevékenység sok nyomkodással jár... Mert belenyomunk valamibe valamit. Na de hohó, ha BELEnyomunk... akkor BEmegy és ott lesz BENne... remélem sejti már Olvasóm, részemről ez se öncélú trágárkodás, hanem azt óhajtom megvilágítani, a magyar „-ba/be, -ban/ben” ragok is ugyanebből az „ösből” származnak!

E pontnál említsem meg, ha Olvasóm nagyon hitetlenkedik, nézzen csak utána, mit jelent még ma is az angol „bang” szó... ami pedig nagyon hasonlít ugye a magyar „ban”-ra. Nos, többek közt ezeket: „dönget, dug, kefél”... még a pornófilmek közt is kifejezetten van épp olyan „stílusú”, „alfaj”, rengeteg alkotással, aminek az a neve hogy „gang bang”, ahol is a téma az, hogy egy egész „gang”, azaz temérdek (több tucat...) férfi szorgoskodik egyetlen nőn... azaz, a „ban” alaknak igenis nagyon sok köze van a szexelés fogalmához!

Sőt... a „-ban/ben” ragok vége „n”. És rengeteg nyelvben e viszonyt (benne, valamiben, stb.) olyan szóval fejezik ki, melyben a - többnyire egyetlen - mássalhangzó épp az „n”. Ilyen szavak, hogy „in, en, on, inn, into, ando”...

Úgy néz ki tehát, a „baszik” (érzékenyebb lelkületűek kedvéért „közösül”) szó az Ósnyelvben valami olyan szóval jelöltetett, mely 3 hangból állt. A középső természetesen egy magánhangzó volt, a harmadik betűje „n”, az első pedig ezek közül valamelyik: f,p,b.

Melyik is lehetett az a magánhangzó és mássalhangzó? Nos, írjuk fel a lehetséges variációkat (legalábbis amik a fenti példák alapján szóba jöhetnek látszanak):

fa, fo, fu, fe, fi
pa, po, pu, pe, pi
ba, bo, bu, be, bi

Ezek közül kapásból kiesik a „pa” és „ba”, hiszen azok már foglaltak a papa és gyerek (baba) fogalmakra. Ha a „ba” kiesik, nem igazán valószínű hogy bármi más lenne a „b”-vel kezdődő sorozatból, mert a jelenleg fennmaradt alakok közt nemigen jellemzőek; ugyanez igaz a p-sorozatra is. Maradnak az „f” betűsek, ami annál is valószínűbb, mert az Ósnyelv idejében őseink szinte egyetlen szórakozási lehetősége épp ez a tevékenység volt, de ha akadt is más biztos ez volt a legörömtelibb (ez még a mai időkre is érvényes, hehehe...), szóval hihetetlenül fontos szó volt. Márpedig minél fontosabb egy szó, annál valószínűbb hogy könnyebben kiejthető szótagot kap jeltestként, márpedig a zöngétlen hangok könnyebben kiejthetőek mint a zöngések.

Na de mi legyen a magánhangzó? Nos, a fennmaradt alakok közt - legalábbis az íráskép alapján ami ősi alakot tükröz mint a kiejtett - a „fu” és „fi” változatok a dominánsak. Ezek közül én a „fu”-ra teszem a tippemet, két ok miatt:

—egyrészt, mert a fu-ból könnyen kialakulhat „fa”, mindössze úgy hogy felső nyelvvállású helyett alsó nyelvvállásúvá változik a magánhangzó, de egyéb tulajdonságai nem módosulnak; könnyen kialakulhat belőle a „fi” is, úgy, hogy a magánhangzó marad felső nyelvvállású, de előbb ajakkerekítés nélkülivé válva jeri lesz belőle, majd előlképzett hanggá változva „i”. Bármely másik magánhangzót tételezünk fel ősinak, eredetinek, a többi változatok csak ennél több lépcsős módosulásokkal alakulhatnak ki. Elismerem, ez nem perdöntő bizonyíték, de valószínűsítő tényező.

—másrészt, a „fu” jobban hasonlít arra a szóra hogy „pa” ami az apát jelenti, tekintve hogy az „u” és „a” egyaránt ajakkerekítéses mély hangrendű magánhangzó. Márpedig ki szokott baszni? Ugye, az apa. (legalábbis ő kezdeményez, ő az aktív fél, az ő öröme történik...) És ne feledjük, abban az ősi világban minden a férfiak szemszögéből lett még elnevezve...

—továbbá megemlítem, hogy a magyar nyelvben létezik egy olyan szó, hogy „férfi”. Ez eredetileg szóösszetétel volt: férj+fiú. (férfiú...) Vagyis az a fiú számít férfinak, aki férj is, tehát van már felelősége. Tágabb értelemben nője... Tehát van akivel... izé... szexelhet. Aki nem férj, akinek nincs nője, az egyszerűen nem férfi még. Na de nézzünk csak rá arra a szóra, hogy „fiú”... Mennyire hasonlít az első szótagja ahhoz, hogy „fick”, „fuck”... Igen, megkockáztatom azt az állítást, hogy az ósnyelvben a „fiú” szót egyszerűen úgy mondták már akkoriban is, hogy „fi”. És nem véletlenül. A fiú, az az a gyerek, aki tud baszni. Vagy legalábbis tud *majd*, mert megvan az ehhez szükséges szervrendszere. Emiatt ilyen hasonló a két szó egymáshoz. De ha a fiú az a „fi”, akkor a tulajdonképpeni tevékenységre már csak a „fu” szótag marad.

Illetve várjunk egy percet! Azért emlékezzünk csak, azt fejtegettem, ott a magyar nyelvben a „-ban” szótag, ami helyet jelöl... Meg hogy ez a szó hogy „baszik” régen állítólag azt jelentette hogy „nyom”. És a „ban” vége „n”-re végződik... hogy is van ez?!

Egyszerű. Amit fentebb írtam, jól írtam, azzal a különbséggel, hogy a „fu” nem azt jelentette az Ósnyelv idején hogy baszik, hanem csak annyit, hogy „nyom”. Azt hogy baszik, így mondták akkor:

fun

Ugyanis szóösszetétel volt a drága. Legislegősi alakja vélhetőleg egyenesen így hangzott:

funi

ami így értelmezhető: fu+ni, azaz nyom+nő, tehát ha megnyomtuk a nőt, akkor basztunk! Azt hiszem nem kell bizonygatnom, hogy ez mennyire LOGIKUS értelmezés! Ez a „funi” rövidült le aztán „fun”-ra. (érdekes, angolul mai napig „fun” jelenti azt hogy „vidámság, szórakozás, jókedv, móka”... és ugye hogy egy jó kis szex kicsoda vidámság, szórakozás...)

Aztán hogy megvolt már az Ósnyelvben a „fun” szó mint „baszik”, szerintem ebből alakult ki az, hogy „fan”, abban az értelemben, hogy „-ban/ben”, olyan jelentéstársítás kapcsán, hogy amikor épp

„nyomok” egy nőt, akkor „benne vagyok”. A magyar nyelvben aztán ennek első hangja zöngés zárhanggá vált, így alakult ki a „-ban”, más nyelvekben meg lassan lekopott az eleje, és megváltozott a magánhangzója, így lett belőle „en”, „in”, stb.

Megtudhatjuk a nemiszerv ősnyelvi nevét is! Mint majd egy későbbi fejezetből láthatjuk, azt hogy „eszköz” (szerszám) az ősnyelvben így mondták: „szö”. Gyakran csak egyetlen „sz” hangra redukálódott összetett szavak végén. Na most magyar nyelven a férfiúi nemi szerv (durva) neve ugyebár: „fasz”. De a választékosabb elnevezés is: „pénisz”. Ott van mindkettő végén az „sz” hang ugyebár... Na most ha a „fu” azt jelentette az ősnyelven hogy „nyom”, akkor egészen hihető hogy a „fusz” azt jelentette: „nyomóeszköz”, ami egész jól visszaadja a férfi nemi szerv rendeltetési célját, egyben a szó maga hogy „fusz”, igencsak hasonlít arra, hogy „fasz”. Amennyiben pedig a „pénisz” szóból indulunk ki, lehetetlen tagadni hogy ez igencsak hasonlatos ahhoz a szóhoz, hogy „funisz”, na most ha elfogadjuk a fentebbiek alapján hogy a „közösül” szót az ősnyelvben eredetileg a „funi” jelentette, akkor teljesen logikus hogy ebből kialakulhatott a „funisz”, aztán később ez torzult „pénisz”-re. Ne feledjük, a „p” csak abban különbözik az „f”-től hogy az „f” egy zárreshang, a „p” pedig sima zárhang.

Gyakorlatilag tehát szerintem az Ősnyelvben a hímtagot a „**funisz**” szó jelentette, a „**fusz**” pedig tágabb értelemben minden olyan dolgot jelentett, amivel valamit nyomni lehetett, ami alkalmas volt arra hogy valahova bedugják. Mondhatjuk azt is, olyasmit jelentett hogy „dugó”, „töltelék”. Jelentette emiatt a hímtagot IS, de nem csak azt. Gyakorlatilag azt mondhatom, ez a szó, ami a mai „fasz” szó őse, KEVÉSBÉ volt trágár mint a „funisz”, ami a „pénisz” ősenek tekinthető...

A felnőtt férfi

Ha már szóba került a „fiú” szó, miként is mondhatták ennek párját, azt, hogy „férfi”? Szerintem így: „vi”, de bevallom, ez egyike azon szavaknak amit félve tippelek meg. Erre nem mernék nagy pénzekben fogadni, még kicsiben is csak alig. Fogalmazzunk úgy, hogy „látok némi valószínűséget” erre az alakra.

Indokaim a következők:

—A latin nyelvben arra a fogalomra hogy „férfi”, két szó létezett alapvetően, a „vir” és a „masz”. Az újlatin nyelvekben ezen két alakból majdnem kizárólag a „masz” származékai terjedtek el „férfi” jelentéssel, ennek ellenére, a latinban létezett a „vir” is. Manapság is még lettül „virs”, litvánul „vyras”. Az óangolban is létezett „wer” alak, és manapság is léteznek azért nyelvek még, ahol a szó nagyon hasonló, de „v” helyett „f” áll a szóban - ami ugye a „v” zöngétlen megfelelője. Magyarul is a „férfi” eleje „fér”, ami ezekhez nagyon hasonló, sőt ír nyelven „fear” vagy „fir”... holott a magyar még csak nem is indoeurópai nyelv. Na most azt pedig logikailag könnyű belátni, hogy ha a fiú „fi”, akkor a férfi, aki egy felnőtt fiú ugyebár, ehhez nagyon hasonló szóval illik hogy neveztessék, s mi is lenne erre kézenfekvőbb, mint hogy az „f” hangot átváltoztatjuk a zöngés párjává, a „v”-re!

Az nem ellenérv hogy számos nyelvben a „férfi” szót a „homo”, „hombre”, „man” szavakkal vagy ezek származékaival fejezik ki - ezen szavak eredetileg szerintem mind csak azt jelentették, hogy „ember”, s hasonló (elég bunkó...) meggondolásból jelzik a férfit manapság, mint amit korábban fejtegettem, hogy vidéki magyar falvakban a „gyerek” az csak a fiú, s ezen helyeken él ma is az a gyakorlat, hogy az „ember” szerintük a férfi. A nő, az nem ember. Az csak asszonyállat, fehérce-léd, fehérnép, stb...

Erősebb ellenérv a szememben, hogy miért „vi”, miért nem „vir”? Mit keres a végén az az „r”, ha a „fi” végén nincs „r”?

Hát bevallom, NEM TUDOM. Lehet hogy valóban nem „vi” hanem „vir”, és ez esetben a „fi” is „fir” - bár én igazából ezt nemigen hiszem. Inkább olyasmire tippelek, hogy eredetileg igenis „vi” volt, de a mai „r-es változatok” egy ősi szóösszetételből alakultak ki: vi+r, azaz „férfi+ő” jelentéssel, olyasmit fejezett ez ki régen hogy „ő már férfi”. Elismerem, elég merész feltételezés... Nem fogadnék rá semekkora összegben se, de teljesen lehetetlennek nem tartom. Még az is lehet, hogy már

eredetileg is a fiú csak „fi” volt, de a férfi „vir”, egyszerűen mert már az Ősnyelv se volt teljesen logikus. Logikusan azonban ez igenis „vi” lenne. Ettől persze még simán lehet hogy nem az volt, hiszen már e könyv elején elismertem, az egyes szavak valószínűsége eltérő, végső bizonyítékot pedig feltehetőleg sosem találunk majd. Ha nagyon megerőltetem a fantáziámat, a leglogikusabbnak azt a megoldást tartom e problémára, hogy az Ősnyelv idejében a férfi - már amikor nem az „embert” értették e fogalom alatt (vagy fordítva...) a „vi” szóval neveztetett, de a mai „vir”-es alakok a mai nyelvekben nem közvetlenül e „vi” szóból alakultak ki, hanem igenis az ősnylevi „vir” szóból, ami már akkor is létezett, de nem azt jelentette akkor hogy „férfi”, hanem - kapaszkodjon meg a Tisztelt Olvasó! - azt jelentette, hogy „felnőtt”! Mert mint fentebb fejtegettem, ez úgy fordítható le, hogy „férfi-ő”, azaz hogy „ő már férfi”. Ha pedig férfi, akkor felnőtt, hiszen manapság is az épp felserdült legényre, az ifjú felnőttre efféle dicséreteket mondunk: „kész férfi már ez a legény”, „igazi felnőtt lett belőle”, stb. Azt meg nem először mondtam már, akkoriban MINDEN a férfiak szempontjai szerint neveztetett el! Úgy van, a nők sosem minősültek akkor „igazi felnőttnek”. Legfeljebb „szülőképes korúnak”... Ilyen világ volt az. A nők akkor nem felnőttek voltak, hanem tulajdontárgyak.

Emberek

Hogyan mondták az Ősnyelv idejében azt, hogy „ember”? Nos, vélhetőleg már akkoriban is szokásban volt az a bunkóság, hogy embernek csak a férfit tartották... ebből következőleg gyakran ugyanazt a szót használták rá, mint arra, hogy „férfi”. No igen, de azért e módszer mégse működhetett mindig: képzeljük csak el, két ősember leselkedik egy domb tetejéről, s egyik megkérdi a másiktól: „Mit látsz”? Hát ekkor mégis muszáj hogy ki tudja fejezni, EMBER az akit lát és nem gorilla, nem oroszlán, nem is más állat... És az nem jó ha ilyenkor a „férfi” jelentésű szót használja. Mert lehet hogy olyan távol van akit lát, hogy még nem tudja, férfi-e vagy nő, de azt már határozottan tudja, hogy legalábbis nem állat, hanem ember. Na de ha férfinak nevezi, az nem megoldás, mert lehet hogy nő. Holott óriási a különbség aközt hogy férfi jön vagy nő... Ha férfi, az lehet hogy veszélyes. Ha nő, már nem annyira... sőt, ha nő jön, azt meg lehet dugni! El lehet rabolni! Vagy akár megölni és megenni...

Nagyon is fontos volt tehát, hogy különbséget tudjanak tenni férfi és nő közt. Nem mindig, de néha. Alkalmasint... Hasonlóképp, fontos volt hogy általában véve különbséget tudjanak tenni ember (mindegy hogy férfi vagy nő) és állat közt.

A nő, az „ni” volt annak idején. De mi volt az „ember”?

Szemügyre véve a világ nyelveit, majdnem mindegyikben e fogalomra olyan szavakat használnak, melyek a következő „szóbokrokba” gyűjthetők:

1. HOM-csoport: homo, hombre, human, humain, homme, humano, home, stb.
2. MAN-csoport: man, men, Mensch, manusia, manuszja, mánava, manut, stb.
3. CSELOVEK-csoport: csovek, cslovék, stb.
4. ÁDÁM-csoport: adam, adem, stb.
5. MORT-csoport: mort, mard, mardom, stb.
6. Egyéb

Hát ezek közt aztán tuti hogy nincs semmiféle hasonlóság...

Igen ám, de a 3-as, CSELOVEK csoporttal eleve nem foglalkozom, abból a meggondolásból, hogy TÚL HOSSZÚ. Tuti hogy valami szóösszetétel. Nem tudom mi, nem néztem utána, de mindegy is: az Ősnyelv szavai rövidek kellett legyenek. Ha ma már netán ez nem is minősül szóösszetételnek, eleinte biztos az volt, azaz „új fejlemény” ahhoz képest amit mi keresünk.

Az 5-ös, MORT csoporttal se foglalkozom, mert gyanúsán hasonlít ahhoz a „gyökhöz”, ami számos nyelvben a „halált” jelenti vagy valami halállal kapcsolatos szót: muerte, moarte, marv,

cmerty, morte, marg, mrtyú, stb. Vagyis, véleményem szerint az 5-ös csoportba tartozó nyelvek SEM az eredeti ősnyelvi alakból kifejlődött szót használják az „ember” fogalomra, hanem egy olyant (illetve annak származékát) ami régen egyszerűen azt jelentette, hogy „halandó”, vagyis hogy majd meg fog halni. Gyakorlatilag szerintem egy NAGYON késői „fejlődésről”, jelentésváltozásról van szó, amikor is azt hogy „ember”, úgy értették hogy „nem isten” (és emiatt nem halhatatlan).

Ami az 1-es és 2-es csoportokat illeti, a HOM és MAN csoportokat, ezek szerintem nyelvészeti értelemben nem olyan régen váltak el egymástól, amit igazol az is hogy a „human”-féle alakok mindegyikbe beillenek: tekinthetjük őket HOM és MAN alakoknak egyaránt. Ez tehát igazából egyetlen csoport a szememben, ez a kettő. És ezzel se foglalkozom, ugyanis... ugyanis szerintem ezeknek sincs semmi közük az ősnyelvi alakhoz, amiatt, mert ezen alakok ahhoz hasonlítanak nagyon, mely szó e nyelvekben - vagy valamelyik rokon nyelvben - azt jelenti, hogy „ház”, vagy „otthon”! Hiszen vessük csak össze e szavakat hogy „human”-”home”-”hejm”, stb. Hasonló igaz az ÁDÁM-csoportra is, csak ott e szavak a „dom” szó származékaival hozhatóak kapcsolatba, de tudjuk hogy rengeteg - főleg szláv - nyelvben meg a „dom” vagy valami hasonló szó jelenti azt hogy „otthon” vagy „ház”. Vagyis e csoportokról az a véleményem, hogy e nyelvekben se az ősnyelvi alakot látjuk már e szót illetően, mert itt egykor régen azt hogy „ember”, úgy kezdték el kifejezni, hogy „házas”. Vagyis olyan lény, akinek van háza/otthona. Nyilván, mert ugye az állatoknak nincs, vagy valami más efféle megfontolás lehetett e logika mögött. Közbevetőleg megjegyzem, ellentétben azzal amit a hivatalos nyelvészet tanít, velük szemben tehát ellenvéleményt nyilvánítva, én azt hiszem a magyar „ember” szó is e csoportba tartozik, végeredményben amúgy is nagyon hasonló a „hombre” alakhoz például...

Na de akkor hogy találhatjuk meg az ősnyelvi alakot? Nos, szemügyre kell venni a kis számú „egyéb” variációkat...

Kínaiul: rén.

Indonéz nyelven 2 megfelelő is van erre: az egyik „manusia”, ez nyilván nem méltó a figyelmünkre mert egyértelműen a MAN csoportba tartozik, a másik alak azonban e nyelvben az „orang”. Ismerős? Persze hogy az: „orang-utan” e nyelvben azt jelenti: „erdei ember”...

Nos, bár nem mernék rá nagy pénzeket feltenni, de látom némi esélyét annak, hogy az Ósnyelvben az „ember” jelentésű szó így hangzott:

ré

Nem csak amiatt gondolom, mert az „r” benne van a „rén” és „orang” szavakban is, hanem mert gondoljunk csak vissza, mikor használták e szót leginkább: hát olyan esetekben amit e fejezet elején is fejtegettem, hogy messziről meglesnek valakit/valamiket, s akkor kell megmondani, hogy az nem állat hanem EMBER. Nem tudni férfi-e vagy nő, de EMBER. Na és ilyenkor az akiről beszélnek, az egyes szám harmadik személyben van, vagyis „ő”. Az ő, az az Ósnyelvben „r” vagy „rö” ugyebár. Logikus tehát hogy szerepeljen az „r” hang az „ember” szóban is, hiszen azt kell megmondani, ez az „ő” most miféle lény is pontosabban. S mert az Ósnyelv MÓDOSÍTOTT-MÓDOSÍTÓ sorrendű, az „r” után kell következnie valami másik hang is még, de nem az „ö”, hiszen a „rö” eleve azt jelentené csak hogy „ő”.

Mi is lehet e magánhangzó? Nos, az „ö”-höz legközelebb álló magánhangzó épp az „é”, mert csak annyi a különbség köztük hogy az „é” nem ajakkerekítéses, míg az „ö” az. Szerintem akkoriiban tehát e fontos szó így hangzott: ré.

Sajnos, minthogy nagyon kevés a kiinduló adatom e spekulációhoz, ebben semmi esetre se vagyok mélységesen meggyőződve, de a rendelkezésemre álló adatok birtokában - egyelőre - még ezt tartom a legesélyesebbnek.

Állatnevek

Legelsőként nem tudok ellenállni az ötletnek hogy megtippeljem: azt hogy „sólyom”, „sas”, általában hogy „ragadozó madár”, az Ösnyelvben így mondták: „**ho**”. Ezt mindössze arra alapozom, hogy a cerkófoknál is így van (hok = sas-veszély), valamint hogy angolul a sólyom „hawk”, kiejtve tehát „hók” vagy „hauk”, és ez rém hasonló. Elismerem, ez nem tekinthető rémségesen megalapozottnak, de annyira gyönyörűségeen egyezik, hogy egyszerűen a szépérzésem tiltakozik az ellen, hogy kihagyjam...

Hasonlóképp, merészelem megtippelni mindössze egyetlen adatból, hogy az a szó, hogy „leopárd” (tágabb értelemben azonban minden macskaféle ragadozó) úgy hangzott az Ösnyelvben, hogy „kra”. Természetesen amiatt gondolom így, mert már a cerkófmajmok is így mondják. Mélyen hiszek márpedig abban, hogy amit ők így vagy úgy mondtak, azt eleinte a mi őseink is úgy mondták.

Van azonban némi - bár sovány - további „bizonyíték” is, melyekből amúgy más szavakra is következtethetünk. Arról van szó, hogy miként is mondhatták azt a szót, hogy „fekete”? (illetve „sötét”). Valószínűleg úgy, hogy „kar”. Kezdem azzal, az ősmagyar nyelvben így mondták: „kara”... Sokan tudják, az „Ákos” név régen így hangzott: ak-kus, és azt jelentette: fehér sas. (vagy sólyom). Volt azonban akkoriban olyan név is, hogy Kara-kus, ami fekete sast (sólymot) jelentett... Emellett, máig „kara” a neve a feketének az azeri, kazah, baskír, tatár, török nyelvekben, a cigány nyelvben „kalo” ami nagyon hasonló ugye, de még az óegyiptomiban is „kám”, amiben legalább az első más-salhangzó stimmel. Rengeteg ázsiai nyelvben „hara”. A japánban „kuroi”, a hasonlóság nyilvánvaló ugye. Holott rém távol álló nyelvekről van szó.

Persze mondhatja kedves Olvasóm, hogy szép nagy szóbokra van a fekete azon szóalakjainak is, amik a „negro” szóhoz köthetőek, meg a „csorníj”-hoz hasonló alakoknak is. Nos ami az utóbbit illeti, szerintem az is a „kara” távoli rokona... Az „r” végül is megvan benne a megfelelő helyen, az meg bár nem túl gyakori, de nem is eszméletlen ritkaság, hogy a „k” hang egy szó elején „c”-vé vagy „cs”-vé változzék, gondoljunk csak rá a mai „Cézár” szót a latinok hogyan ejtették: bizony, az „Kaiszar” volt... emlékéztet őrzi ennek különben máig a „Kaiser beer” sör neve. Később meg - épp a magyarban - a cézárból császár lett, végső soron tehát az eredeti „k” hang a „c” hangon keresztül „cs” hanggá módosult...

Ami a „negro” alakokat illeti, szerintem ők a „semmi” és/vagy „éjszaka” jelentésű „nukt”, „nokt”, „nuku” alakokkal rokoníthatóak, azaz jelentésváltozás eredményeképp lett belőlük „fekete”, abból a megokolásból, hogy „semmi színe nincs”, mert ugye a fekete az nem szín, illetve hogy „sötét mint az éjszaka”, „éjszínű”. Igen, jól sejti kedves Olvasóm, szerintem az éjszaka az Ösnyelvben így hangzott: „**nuk**”. Ennek alapján máris megtippelhetjük, hogy a „nappal” az Ösnyelvben így hangozhatott: „**nik**”, abból a megokolásból, hogy a nappal kellemes napszak volt, akkor pedig magas hangrendű magánhangzó illik a szóba, az éjszakát jelentő szó ellentétéként. Bár a világ jelenlegi nyelveiben nem gyakori az olyan szóalak e fogalomra ami szignifikánsan illeszkedne a „nik”-hez, emiatt nem is saccolom e tippemet jelentős valószínűségűre, de azért még méltónak tartom a megemlítésre, amiatt mert ha nem is a „nappal” szó, de a „fény” számos nyelvben olyan hangsorral jelölgetik, melyben „i” a magánhangzó, de ha nem az akkor is a szó utolsó mássalhangzója olyan, mely vagy épp a „k”, vagy könnyen visszavezethető rá. Például a német „licht”.

Visszatérve azonban a leopárdra (hehehe...) úgy vélem azért olyan hasonló az ősnylevi neve, a „kra” a feketét jelentő „kar”-ra, mert először is, létezik olyan párduc ami tényleg fekete: a fekete párduc... másodsor, ezek az állatok előszeretettel vadásznak éjszaka, azaz akkor amikor minden fekete... ekkor jelentik a legnagyobb veszélyt is.

Térjünk azonban vissza kedvenc sólýmunkra is. Ő ugye a „ho”. Na de ho-hó... hol is repül a „ho”? Hát fenn a magasban... remélem nem kell görcsösen bizonygatnom, anélkül is elhiszi mindenki, a cerkófnylev „hok” szava nem csak kifejezetten sólým által előidézett veszélyt jelent, hanem úgy általában véve abszolút mindenféle és bármiféle olyan veszélyt, ami a magasból érkezik. Ki lehetne próbálni: mély meggyőződéseim ha egy drónt reptetnének a cerkófok fölé, ugyanúgy „hok”-ot kiabálva menekülnének mintha sast látnának... Azaz, a „ho” úgy tágabb értelemben náluk

a „magas” illetve „fent(ről jövő)” értelemmel (is) bír. Ez nem csoda. Ha egy nyelvben csak 6 szó van, akkor egy szó, sőt annak egyetlen összetevője is, sokféle jelentéssel kell bírjon. Na és ez a tény biztató jel nekünk arra, hogy megpróbáljuk kitalálni, miként hangozhatott az Ósnyelven az, hogy „fent” illetve „magas”.

Ami a statisztikát illeti, a többségben mintha azok a szavak lennének melyekben ezt olyan szó jelenti, ami az „alt”-hoz hasonló hangalakot mutat, de ettől nem szabad becsapva lennünk, nyilvánvaló ugyanis hogy jelentésváltozásról van szó: annyira hasonlít ez az „old” szóra, hogy lehetetlen nem arra gondolnunk, eredetileg ez „öreg”-et jelentett, azaz csak olyan értelemben magasat, hogy „magas életkorú”. (bár az öregebb élőlények többnyire magasabbak fizikai méretükben is, mint a fiatalok, szóval logika azért van benne).

A másik legnagyobb szóbokra a magas-ra azon szavaknak van, melyek könnyen rokoníthatóak a „high” illetve „hoch” szavakkal. Melyek láthatóan egymásnak is rokonai. Nos, szerintem ez nem véletlen! A korábbiak szerint illik is hogy e szavak hasonlítsanak a sólymunkhoz („ho”), hiszen az a szó általában véve a magassággal (is) összefüggött! Na most ugye „magasról jövő veszély” az „hok”. Ami magas, még nem okvetlenül veszélyes, de a lehetősége ennek azért megvan, tehát jobb óvatosságnak lenni... azaz, szerintem e szó legősibb alakja „hog” volt, mert úgy alakult ki, hogy a „hok”-ot kissé eltorzították, jelezve ezzel hogy bár pillanatnyilag nem veszélyes, de ajánlott az óvatosság... Megjegyzem, a „g” még a magyar „magas” szóban is benne van. Svéd nyelven pedig egyenesen „hög”...

A másik fontos szó amit megtippelhetünk állatnévből, a „nagy”. Ugye, a leopárd az „kra”. Jó nagy állat az biztos... szerintem emiatt van az, hogy a világ nyelvei közül oly sokban az hogy „nagy”, valami olyan szó ami úgy kezdődik hogy „gr”. Egyszerűen a „kra” első hangja zöngésült. Abból a megfontolásból, hogy a leopárd (tigris, oroszlán, akármi) nemcsak NAGY állat de NAGY veszedelem is, különösen, mert nehezebb megmenekülni előle, mint a sas/sólyom elől. Utóbbinál ugyanis elég volt elrejtőzni a sűrűbe, az aljnövényzetbe. Leopárd esetén azonban ez nem volt megoldás ugyebár, sőt az se okvetlenül segített ha felmásztak őseink a fára. Ugyanis, arra a leopárd is képes... a leopárd tehát nyilvánvalóan sokkal NAGYOBB veszedelem volt...

Ha azonban tudjuk mi a „nagy”, vágyunk támad meghatározni azt is, mi lehetett a „kicsi”. Szerintem senki nem lepődik meg rajta ha e szóra az a tippem, hogy „ki”... Nem is elsősorban amiatt mert a magyar „kicsi” is így kezdődik, sőt, a krími tatár nyelvben „kicsik”, üzbégül is az, törökül „kücsük”, türkménül meg épp „kicsi”... hanem mert „i” van benne, márpedig tudjuk hogy az olyan nőies hang, mert a nő kicsi, jó, nem veszélyes... Emellett számos más nyelvben is, e fogalmat olyan szó fejezi ki, melyben a magánhangzó „i”, vagy legalábbis az egyik magánhangzó az. Amikor pedig a kezdő mássalhangzó nem „k”, nagyon gyakran helyette „cs” áll, ami pedig a magyar (és más nyelvek) „kicsi” szavának második mássalhangzója. Véleményem szerint tehát itt arról van szó, hogy az Ósnyelv idejében azt hogy „kicsi”, egyszerűen úgy mondták hogy „ki”, ilyen röviden mert ez fontos szó. Ellenben a becézést úgy oldották meg (utóképzővel illetve névutóval) hogy a szó után ragasztották épp e „ki” szót. A magyar nyelvben is a becézőképző nagyon hasonló ugyebár: „-ka”, „-ke”... De ha egy szót becézni lehet, akkor lehet magát a „ki” szót is becézni: „kiki”. Na ebből alakult ki a „kicsi”, eleinte olyan jelentéssel hogy „nagyon kicsi”, „icipici”. Aztán sok nyelvben a „kicsi” szó első szótagja lekopott...

Na és most térjünk át a rovarokra. Mindenekelőtt remélem könnyedén elhiszi mindenki ha kijelentem: őseinknek, kik sokkal butábbak voltak nálunk, sőt még az agyuk is kisebb volt, nemigen lehetett érdekük hogy sok ezer és sok millió apró rovar elnevezgessenek külön-külön! Sőt, szerintem még az se érdekelte őket, valami csak úgy szimplán rovar-e, vagy kifejezetten bogár! A szemükben minden efféle apró mászkáló-repülő-zümmögő kis micsoda nagyjából egyformán fontos volt - vagy ha úgy tetszik jelentéktelen. Nyilván volt ezeknek egyetlen, közös neve, amit bármelyikre használhattak. Külön nevet csak nagyon kevés kaphatott ezek közül, nyilván azok melyek ezt kiérdemelték valamely speciális, az őseink számára nagyon fontos tulajdonságukkal! Azt is könnyű kitalálni mely

tulajdonságokról lehet szó: az egyik nyilván az hogy ehetőek és még sok is van belőlük, a másik pedig az, ha valamiért nagyon veszélyesek!

A legelső efféle rovar ami eszünkbe jut, nyilván a méh! Egyrészt, hihetetlenül finom csemege az amit készítenek: a méz! Egészen biztos hogy az őseimbek idejében a méz volt a legislegfinomabb luxuscsemege amit csak el tudtak képzelni! Másrészt viszont, ezt nem könnyű megszerezni, mert ugye a méh, az bizony szúr, és seregestül támad... Különben meg nemcsak a méz az ami ehető a méhekkel kapcsolatban, a lárváit is meg lehet enni, még manapság is megeszik egy-két helyen a világban. Állítólag még Európában is itt-ott!

Na tehát, mi lehetett a méh ősnyelvi neve... Tippelem hogy **bí**. Igen, hosszú í-vel! Az angol máig így mondja, bár írva: bee. Sok más nyelven is valami hasonló. Még magyarul is: méh! Az „é” elvég-re elég közel áll az i-hez, pláne a hosszú í-hez, az „m” pedig semmi más mint a „b” orrhangzós változata. Az a tény is erre utal, hogy a „bí” szerintem alapvetően hangutánzó szó, elég jól hasonlít ugyanis a méhzümmögésre, ami egy méhek lakta fa közelében hallható...

Mi lehetett a rovarok összefoglaló neve? A mai nyelvek többségében ez valami olyasmi hogy „inszekt” (magyarosan leírva), de erről messzire ordít hogy összetett szó, a második tagja ugyanis, a „szekt”, egyértelműen az a szó ami e nyelvekben és sok másban is a „szekciót”, a „részt” jelenti, az elkülönülést (gondolj csak kedves Olvasóm a „szekta” szóra), arra utal tehát hogy a rovar teste részekből, szelvényekből áll! Ezzel tehát nem foglalkozom.

Az én tippem az, hogy a rovar szó az Ósnyelvben valami olyasmi lehetett, ami az angol „bug” szóra hasonlít, mely ma is azt jelenti: bogár. A magyar bogár szó eleje - bog - eleve nagyon hasonlít ugye arra hogy „bug”, de más nyelvek is akadnak ahol vagy a „rovar”, vagy a „bogár” jelentésű szó hasonlít erre, például a cseh „brouk”. Az is teljesen logikus, hogy mély hangrendű szó legyen, a bogarak/rovarok ugyanis többnyire inkább csak csupa kellemetlenséget okoztak őseinknek. Sőt, még ma is, gondoljuk csak el ha aludni akarunk de egy átkozott szúnyog állandóan ott zümmög körülöt-tünk... Tehát rovar illetve bogár az Ósnyelvben: bug vagy bog.

Na és mit csinálnak a rovarok? Ugye, böknek, csípnek, szúrnak... Hm, a magyar nyelvben van is „bök” szó ami nagyon hasonlít ahhoz hogy bug vagy bog... De az angolban is van olyan, hogy „poke”, kiejtve ez is olyasmi hogy „pók”... Na de hohó, végeredményben a pók is egy rovar, a magyar neve szintén hasonló ahhoz hogy bug/bog, a pók is bök... sőt, a pók horvát nyelven is: páuk! Oroszul paúk.

Nagyon úgy tűnik tehát, hogy rábukkantunk egy ősnyelvi „szóbokorra”! Hogy is hangozhattak e szavak pontosan? Tippelem hogy így:

rovar/bogár = **bog**
bök, szúr, csíp = **bok**
pók = **pók**

Miközben azonban azt keresgéljük, hogyan mondják jelenleg azt hogy „rovar” az egyes nyelvekben, szemünkbe ötlük a szanszkrit „jantu”! Hm, ez mennyire hasonlít a magyar „hangya” szóra, márpedig a hangya is rovar... És fontos volt őseinknek, mert a hangyát is meg lehetett enni, másrészt, rengeteg volt belőle, és némelyik igen fájdalmasan csípett... akadnak olyan hangyák is melyeknél a boly egyes tagjainak teste hatalmas „mézesbödönné” duzzadva tárolja az édes folyadékot a szűkösebb napokra, ezek is biztos ritka értékes csemegék voltak őseinknek, amit bizonyít hogy az ausztrál bennszülötteknél máig is annak számítanak. Aztán meg, angolul a hangya: ant... az is hasonlít a magyar hangyára és a szanszkrit jantu-ra! A jantu j-je így alakulhatott át h-vá: j=>ch=>h. Mindezek után megkockázatom, hogy az Ósnyelvben a „hangya” talán ez lehetett: **jand**.

A nemesek neve

E fejezetcímnél biztos ráncolja majd a homlokát Olvasóm - nemesek az Ősnyelv idejében?! Micsoda örültség ez?!

Hát, ha nemes alatt olyasmit értünk hogy nemesi család, kutyabőrrel igazolt leszármazás, meg hasonló, hát akkor olyasmi valóban nem volt szerintem se. Igen ám, de nézzünk csak rá arra a fránya statisztikára - az hogy „nemes”, majdnem minden nyelvben a „noble” szóra vezethető vissza, amikor meg mégse, akkor is általában legalább az első két mássalhangzó az „n” és a „b”! Szinte kizárólag azon szavak kivételek csak e szabály alól, melyek vagy rémségesen hosszúak, emiatt biztos hogy valami később keletkezett bonyolult szóösszetétel (például ami arra vezethető vissza hogy „arisztokrata”), vagy ami az „edel” szóbokorba tartozik, de merészelem úgy gondolni hogy ezen utóbbinak szintén az „old”, azaz „öreg, idősebb” szóhoz van valami távoli köze. Vagy netán a magyar „deli” szóhoz... Ez esetben tehát olyan értelemben jelentette a „nemes” fogalmat, hogy „nemes tartású”, mint például egy ló... vagyis, ekkor a „nemesség” nem az illető TÁRSADALMI STÁTUSÁRA, nem a TEKINTÉLYÉRE vonatkozott, hanem a KÜLSŐ MEGJELENÉSÉRE, azaz a „deli”, „edel” stb. szavak őse olyasmit jelenthetett akkoriban, hogy „előkelő külsejű”. Eredetileg úgy hangozhatott: „**dél**”. (vesd csak össze a magyar „délceg” szóval!)

Térjünk azonban vissza a „másik fajta” nemességre. Szóval „n+b”. Hm, érdekes, az hogy „úr”, az óegyiptomi nyelven is így hangzott: „neb” (oké, az „e” magánhangzó bizonytalan, mert az egyiptomiak a magánhangzókat nem igazán jelölték, sőt igazán nem jelölték). És egy úr, az általában nemes... előkelő... Emellett, azt hogy „név”, majdnem minden nyelvben olyan szóval mondják ami „n+m” alakú. Még japánul is „namae”, szanszkritul pedig „náman”, s ha nagy ritkán mégse, akkor is legalább vagy az „n” vagy az „m” szerepel benne! Ez igaz a magyar „név” szóra is. Sőt, a „v” hang, jó ha tudjuk, meglehetősen közeli rokona az „m”-nek, mert bár nem orrhangzó, de ajakhang, zöngés is, épp csak réshang... Ha pedig a magyar „nemes” szót nézzük, ez is aránylag hasonló a „neb” szóhoz, mert az elején az „n” megvan, az „m” pedig a „b” közeli rokona...

Egyáltalán. Ki tagadná hogy az hogy „nemes” nagyon hasonlít ahhoz, hogy „neves”?! (hírneves...)

Azt is tudjuk, sok primitív törzsnél egész máig élt (talán még él is) az a szokás, hogy nevet az ifjú valamiféle „avatási szertartáson” kapott, ahol valami nehéz, fájdalmas próbát kellett kiállnia, vagy hőstettet elkövetnie. Addig nem volt neve. Amikor azonban már volt neve, magasabb rangúnak számított nyilván mint korábban, illetve mint azok akik még nem rendelkeztek névvel...

Akkoriban tehát az hogy „nemes”, úgy volt értendő, hogy „előkelő”, hogy egy valamilyen értelemben jobban tisztelt csoport tagja. Az urak pedig nyilván e csoportból kerültek ki... És többnyire névvel is csak e csoport tagjai rendelkeztek. Ha volt is a többieknek holmi neve, azt nem tartották „igazinak”. Típlemem hogy a nőknek nem volt „igazi” nevük... A statisztikai adatok alapján arra tippek, e szavak így hangoztak:

Nemes, előkelő, úr = **nob**

Név = **nom**

Igen és nem

Egészen biztos, hogy már az Ősnyelv kialakulásának legkezdetibb időszakában is nagyon fontos volt hogy eleink ki tudják fejezni valamivel kapcsolatos egyetértésüket vagy ellenkezésüket! Tágabb értelemben tehát arról van szó, hogy azt keressük, mely hangsor felelhetett meg az Ősnyelvben annak a két mai szavunknak, hogy „igen” és hogy „nem”.

Végignézzve a világ nyelveit (vagy legalábbis ezek nagy részét) azt tapasztaljuk, hogy meglehetősen többségben vannak azok, melyek az „igen” szóra valami olyasféle alakot alkalmaznak, ami „j” hanggal kezdődik, effélék tehát hogy: yes, ja, je... Kisebbszámban akadnak persze más variációk is. A magyar „igen” szó igencsak kilóg azonban mindegyik variáció-bokorból. Persze, akad a magyaron kívül is pár nyelv, ami rém fura hangsort használ e fogalomra.

Biztos-e azonban, hogy okvetlenül az a változat a legősibb, mely a legelterjedtebb?!

Nos, NEM. Egy szóalak amiatt is lehet gyakori, mert a nyelvcsaládból leszármazott népek széles körben terjedtek el. Ilyen nyelvcsalád például az indoeurópai. Attól tehát hogy ugyanazt a szótövet (gyököt) megtaláljuk sok nyelvben, még nem okvetlenül következik annak „eredetisége”, ha mind-egyik nyelv amiben megtaláltuk indoeurópai volt. Közelebb kerülünk a valósághoz akkor, ha olyan egyezéseket fedezünk fel, melyek igen eltérő nyelvcsaládba tartozó nyelvek közt is fennállnak.

Ebben az esetben szerencsénk van, mert találunk ilyesmit. Nézzünk csak rá arra a japán szóra, hogy „hai”. Ez azt jelenti épp hogy „igen”, „igenis”...

Ennek a „hai”-nak persze semmi köze a magyar „igen” alakhoz, az igaz. (Közbevetőleg megjegyzem, szerintem a magyar „igen” egyszerűen az „igazán” szó lerövidüléséből alakult ki...) Ellenben lehetetlen nem észrevenni a japán „hai” hasonlóságát a magyar „aha” szóval... Ami szintén olyasmit jelent ugye hogy „igen”, vagy legalábbis egyetértést fejez ki. Emellett közelről ismerek egy hindu családot, s ezek amikor telefonálnak, szinte félpercenként mondják a telefonba, a másik közlendőjét hallgatva, hogy „há, há”! Teljesen ugyanazt a funkciót tölti ez be náluk, mint amikor egy magyar telefonáló mondja a másiknak, hogy „aha, aha”!

Ez mind nagyszerű, de mi a köze ennek a többi nyelv igent jelentő szavaihoz?

Nos, az, hogy szerintem az „igen” legősibb alakja egyszerűen épp ez volt hogy „ha”. A „h”-ból pedig könnyen válik „j”, ezen az úton: h->ch->j, tekintve hogy a „ch” nem más mint a „j” zöngétlen változata. Még a magyarok is gyakran mondják az „igen” helyett hogy „ja, ja”! Ellentétben azzal amit sokan hisznek, e „ja” szerintem nem más nyelvből kölcsönzött jövevényszó a magyarban, hanem eredeti, meglehetősen ősi alak, amikor is a „ha” zöngésült „ja”-vá.

Térjünk át a „nem”-re. Szinte kivétel nélkül e fogalomra a nyelvek olyan szót használnak, mely „n” hanggal kezdődik, vagy legalábbis ennek lágyított változatával (ez utóbbira példa az orosz „nyet”). Ilyen szavak: ne, nem, no, not, nicht, nie, nye... És valóban, ez kézenfekvő is e fogalomra, ugyanis ha meglepőt mondok is de kijelentem: ez igazából HANGUTÁNZÓ SZÓ! A legősibb alakja feltehetőleg tényleg az volt hogy „ne”. (esetleg szóba jöhet az is hogy „nő”). Ugyanis gondoljunk csak bele, hogy valaki javasol valamit amivel nem értünk egyet. Még nem mondunk rá nemet, még végig akarjuk gondolni újra, de alapvetően ellenszenves a számunkra az ötlet, s ezt jelezni is óhajtjuk, ha nem is végleges elutasításként még... Mit is teszünk ilyenkor? Megrázzuk a fejünket, s valamit hümmögünk, valami olyasmit amiben van egy orrhangzó... és utána egy magas hangrendű magánhangzó van legtöbbször. A magyar nyelvben ezt úgy írják le az irodalmi művekben, hogy „nana”, „nono”, bár ez nem helyes, mert igaz hogy ezek is tiltást fejeznek ki de amikor a fejrázás közben „nanázunk”, az inkább hangzik úgy, hogy „nene”, vagy „nönö”. Sőt, amikor valaki valami váratlan dolgot tesz, amit nem akarunk, ugye gyakran így kiáltunk fel, e rövid szóval fejezve ki ellenkezésünket: „na!”. E „na” igaz hogy nem „ne”, de legalábbis „n” hanggal kezdődik ez is...

Szóval a „nem” legősibb alakja szerintem az volt hogy „ne”. Hogy „na” lett volna, erősen valószínűtlen, mert úgy könnyen össze lehetett volna keverni az „igent” jelentő „ha” szóval.

A jó és a rossz

Az igenről és nemről írt fejezet után illik hogy következzen ez, mely arról elmélkedik, mi is lehetett az Ósnyelvben az a szó, hogy „jó”. Nos, szerintem „közepes valószínűséggel” állíthatom, hogy ez valószínűleg így hangzott:

ja

Amiatt, mert az „igen” megfelelője az Ósnyelvben - az előző fejezet szerint - szinte bizonyosan úgy hangzott, hogy „ha”. Na már most, a két fogalom hogy „jó” és hogy „igen”, logikailag meglehetősen közel állnak egymáshoz. Számos alkalommal mi is, e modern korban, amikor „igent” mondhatnánk valamire, helyette inkább azt mondjuk hogy „jó”. És fordítva. Ennek oka az hogy bármelyik szót mondjuk is, mindkettő beleegyezést jelent. Elfogadást. Márpedig általában azt szoktuk elfogadni, ami JÓ. A jó dolgokat ugyebár.

Ebből logikusan következik, hogy a „jó” szó alakja az Ősnyelvben nagyon hasonló kell legyen ahhoz, ami az „igent” jelenti. Tehát vagy az igent kifejező „ha” mássalhangzója változott meg amikor belőle a „jó” szó kialakult, vagy a magánhangzója. De ha a magánhangzó változik meg, mivé is változhat? A legközelebbi magánhangzó az „o”. De a „ho” foglalt a „sólyom” (esetleg a „sas”) szóra. Akkor már valószínűbb, hogy marad „ha”, csak utána még ejtünk valami másik magánhangzót, vagy félhangzót - logikusan megintcsak az „o” jöhet számításba mint az „a”-hoz legközelebbi magánhangzó. S valóban, a kínai nyelvben máig „hao” jelenti azt, hogy „jó”... Ebben az esetben is azonban nagy eséllyel idővel a szóból vagy „jó” lesz (mint a magyar nyelvben), mert az „ao” kapcsolat diftongusa egyetlen hosszú magánhangzóba olvad össze, vagy „ja” lesz mert az „o” egyszerűen eltűnik, felesleges lévén, azután, hogy a h” átalakul „j”-vé a h->ch->j sorozaton keresztül. Végeredményben tehát ugyanott vagyunk mint ha azt tételezzük fel, hogy azonnal is már a mássalhangzó alakult csak át a „ha” szóból, s így lett a szóból „ja”.

Tekintve hogy a kínai nyelvben a „hao” máig létező szó, csakúgy mint a magyar „jó” is aminél erős a gyanúm hogy eredetileg „jao” volt, ugyanakkor viszont a „ja” is tényleg gyakran használtatik a „jó” párjaként, én azt tételezem fel, amikor a „jó” fogalma kialakult az ősnnyelvben, rögtön két változat is született rá: a „ja” és a „hao”. És hol ezt használták, hol azt. És ez mindaddig nem is tisztult le, amíg az Ősnyelvet beszélő csoport fel nem bomlott, el nem vándoroltak, aztán egyik csoport ezt, a másik amaz alakot kezdte favorizálni... sőt, legtöbbjük idővel teljesen más hangalakokat is kitallált.

Na és a „rossz”?

Szerintem az „ra” volt... Amiatt, mert magánhangzócsereével nem változtathatták ellentétesre a „jó” szót, ugyanis sajnos abban nem magas hangrendű magánhangzó szerepelt... Emiatt mást nem tehetek mint hogy a mássalhangzót cserélték ki, arra, ami a „leggonoszabb”: ez meg nyilvánvalóan az „r”, hiszen ez szerepel a morgásban ami nagyon rossz, mert rossz ha valami ránk mordul, az veszélyes... az „r” szerepel az „ő” jelentésű szóban is, és a harmadik személy is mindig veszélyforrás potenciálisan. Ha didergünk, vacogunk, akkor is „r”-szerű hangot hallatunk. A leopárd is veszélyes ragadozó, annak nevében is szerepel. Szóval, az „r”, az valami olyan hang ami elég szorosan összefonódik azzal a képzetrel, hogy „rossz”. (Még a magyar „rossz” szó is „r”-hanggal kezdődik...) Ennek alapján a „rossz”, az „ra” kell legyen.

Emellett, vessük össze azt a két szót hogy „goods”, ami az angol nyelven azt jelenti hogy „áru, árucikkek, ingóságok, javak”, és azt hogy „good”, ami szintén angolul azt jelenti hogy „jó”! Ugye mennyire hasonlóak... Épp annyira, mint magyarul a „jó” és a „javak”... Eleve, magyarul az hogy „valaminek a java”, azt jelenti hogy annak a valaminek a legjobb része...

Ha a logika ennyire hasonló két annyira távoli nyelvben mint a magyar és az angol, amiknek beszélői nem élnek közel egymáshoz és nem is rokon nyelvek, akkor elég jogos annak feltételezése, hogy ősnnyelvi örökségről van szó. Tehát az Ősnyelvben:

Tulajdon, birtokolt dolog, jószág = **jav**

javak = **javi**

Megöl a hideg

Tetszik vagy se a széplelkeknek, az Ősnyelv idejében az egyik legfontosabb tevékenység az ÖLÉS volt. A gyilkolás. Állatok gyilkolása a vadászat során, és emberek gyilkolása az embervadászatok során... Meg úgy általában majdnem mindig. Az Ember legnagyobb ellensége a másik ember volt...

Miként is mondhatták akkoriban az, hogy „megöl”, „gyilkol”?

Szerencsére e téren a statisztika szava közel perdöntő. A szavak óriási többsége 2 csoportba sorolható: az egyikben a szóalak olyasmi ami „m-r” alakú (az „r” után még esetlegesen szerepel egy „t” vagy „d” hang, aminek fontosságára később kitérek) a másik szóbokor meg az, ami teljesen nyilvánvaló hasonlóságokat mutat az angol „kill” szóval. Ide tartoznak azon szavak is ahol csak a szó-

kezdő „k” hang maradt meg mássalhangzóként, vagy csak a befejező „l”. Persze, csak azon szavakról beszélek amik „nem hosszúak”, mert nem is titkolom hogy efféle vizsgálódások esetén kapásból azzal kezdem hogy kihagyok minden szót ami „hosszú”, ezalatt azt értem ami 3 vagy több szótagos, de gyakran a 2 szótagosakat is. Azokról ugyanis feltételezem hogy szóösszetételek, vagy legalábbis eredetileg azok voltak. Most is kihagytam például az indonéz „membunuh” alakot...

Na most ami a „mort, mord” stb. alakokat illeti, azok szerintem eredetileg nem azt jelentették hogy „megöl”, hanem hogy „halott”... Ezt igazolja a szememben hogy a végükön ott a „t” vagy „d” hang, ami a szememben (lásd az igragozással kapcsolatos fejezeteket) a múlt idő, pontosabban a „befejezett melléknévi igenév” képzője. Tehát, én azt hiszem, régen az Ósnyelvben azt hogy „meghal”, egyszerűen úgy mondták hogy „mar” vagy „mor”. Statisztikailag a „mor” alak a valószínűbb. Ehhez jött hozzá a befejezettséget képző „t”, miáltal egy melléknevet kapunk: „mort”, ami azt jelenti: „meghalt”, és teljesen logikus ugye hogy ez jelentse azt, hogy „halott”... igazából a „halott” szó még a magyar nyelvben is efféle melléknév ha jól belegondolunk!

Vagyis a „megöl” szóra maradnak a „k-l” típusú alakok. Ezek közé tartozik szerintem a baszk „hil” alak is. A „k” hang könnyen válik „h” hanggá, gondoljunk csak akár a magyar nyelvre is: „hal” szavunk régen így hangzott: „kala”. Sőt, a magyar „öl” szó is idetartozik szerintem, épp csak az elejéről lekopott a „k” hang.

Az óangolban a megöl így hangzott: cwellan. Ebből minket az eleje érdekel mert az a szótő: cwell. A „w” itt egy félhangzós „u”-t jelent. Nos igen, de ez esetben meg a „c” valójában nagy eséllyel „k”-ként volt ejtve, hasonlóan ahhoz hogy akit ma Cézárnak „ismerünk”, régen „Kaiszar” volt... Tehát ez akkor „kuell” vagy valami hasonló lehetett. Hm, nagyon hasonlít azon szavakra hogy „cool” (kiejtve „kúl”), illetve „kold”, „kalt”... A magyar „hűl” szóval is rokonságban vannak, ugye fentebb elmélkedtem arról, hogy a k->h átváltozás nem is ritkaság. És nem véletlen a hasonlóság! Ugye aki meghal mert megöljük, az kihűl. Hideg lesz... Teljesen logikus, hogy e fogalmakat hasonló szóalakok fejezzék ki. Tippem az, hogy e szavak az Ósnyelvben így hangzottak:

hideg = **kal**

megöl = **kul**

Logikusak ezek abból a szempontból is, hogy kellemetlen fogalmak, emiatt mély hangrendű magánhangzó van bennük...

Aki netán azzal az ellenérvvel jönne, hogy ez esetben (vagy úgy általában ezen egész könyv folyamán) holmi „sajátos magyar logikát” akarok ráerőltetni a feltételezett Ósnyelvre, vagy hogy e „magyar” logika alapján próbálom meg idegen nyelvekben végbement szóváltozásokat és jelentés-változásokat felfedezni illetve magyarázni s emiatt csakis tévedésekbe eshetek, annak épp itt a jó alkalom hogy visszavágjak! Állítottam ugyanis már a Bevezetőben, hogy abból indulok ki (a tudósok messze többségével együtt...) hogy az emberi faj egy kicsiny humanoid csoportocskából alakult ki, és már emiatt is feltételezhető hogy nyelveink eredete ugyanúgy közös, mint genetikánké. Ebből az alapvetésből logikusan következik, hogy az emberi faj LOGIKÁJA IS, legalábbis az „alapvető logikai patternjeink” is amik genetikailag vannak „előre huzalozva” az agyunkban — azonosak. És erre épp az ezen fejezetben fejtegetett szó illetve fogalom, a hideg és a halál egy kiváló példa! Gondoljon csak rá angolul picit is beszélő Olvasóm, hogy is mondják angolul, hogy „remek, fasza, nagyszerű, pompás” stb.? Hát, az angolra jellemző hogy a legegyszerűbb fogalmakra is többnyire akad annyi szava hogy oldalakon át sorolja azt a szótár... de a fenti fogalmakra meglehetősen közismert még külföldieknek is az a szó, hogy „cool”. Kiejtve: „kúl”. És igen, nemcsak azt jelenti amit előbb felsoroltam, de azt is hogy „hűvösség”. Mikor először meghallottam hogy egy angol illető e szóval lelkendezik valami nagyon szuper számítógépes kutyüt meglátva, magam se értettem a dolog logikáját. Elment ezeknek az ángliusoknak az eszük, hát mi a fészkes fene közös lehet a „hűvös” fogalma és aközt hogy valami remek, nagyszerű?!

Aztán rájöttem. Persze hogy SEMMI! Egyszerűen arról van szó, hogy az a „kúl” amit itt a „cool” jelent, az olyasmi ami réges-rég nem a hűvösséget jelentő szóból alakult ki, hanem abból, ami azt jelentette hogy „megöl”! Persze ebbe is bele lehet kötni hogy ennek se sok köze van ahhoz, hogy „nagyszerű”. Másrészt azonban bánjunk az ilyen kritikákkal rém óvatosan. Van ugyanis a magyar

nyelvnek is egy épp ilyen logikátlan - vagy ha úgy tetszik logikus(?) kifejezése a pompás dolgokra: az, hogy „haláli”! Sőt, még egy második is, az, hogy „dögös”... Teljesen nyilvánvaló valóban, hogy épp annyira tekinthetjük logikusnak vagy logikátlannak a jó dolgokra, mint az angol „cool” szót, legalábbis, ha elfogadjuk hogy amikor a „cool” kialakult, akkor valóban nem a hűvösséghez hanem a halálhoz volt valami távoli asszociációja. Nyilván az munkált az emberek agyában a kitalálásakor, ami a magyar „haláli” esetén is: „olyan jó hogy kell nekem egy ilyen, mindenáron, mindenre kész vagyok érte, még meghalni is”!

Látható tehát, mennyire „egy kaptafára jár” az emberek agya, még akkor is ha az általuk beszélt nyelvek annyira távol állnak egymástól mint a magyar és az angol, és még csak területileg se élnek egymás közelében e népcsoportok. Amiatt van ez, mert agyunkban a főbb logikai patternek azonosak, genetikailag előre rögzítettek, ezek határozzák meg gondolkodásmódunk főbb irányait, ami aztán tükröződik a nyelvben is. És így volt már ez az Ósnyelv idejében is! És amiatt, mert mind rokonok vagyunk. Egyetlen ősi népből származunk.

Ez, az - ragok, jelek, képzők, névutók

Az Ósnyelvben (sőt, szerintem minden később kialakult nyelvben is...) minden ami rag, úgy jött létre, hogy korábban önálló szó volt, majd egyre szorosabban „tapadt” az előtte álló szóhoz. Végül önálló jelentését el is veszítette.

Az Ósnyelv esetében tehát, annak kialakulásakor, a legkezdetibb időben, ragok még nem is voltak egyáltalán, vagy másfelől nézve, elvileg minden lehetett „rag”, a rag szerepét alkalmilag betöltve. Ugyanez igaz a névutókra is.

Ilyesmire láthatunk példát e fejezetben: **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.**, amikor is a létige személyragjai a személyes névmásokból alakultak ki.

Túl

Nézzünk más példákat! Hogy mondhatták az Ósnyelvben azt, hogy „túl”?

Tippem nyilvánvalóan az, hogy ugyanúgy, ahogy már a cerkófok is: „u”. Mert ha már a majmok is ismerték e szót, ismerték őseink is az biztos! A magyar „túl” szóban is ez van, a német „zu” (kiejtve: „cu”) szóban is... akad még néhány efféle változat a világ nyelveiben a „túl” szóra, de elismerem, a statisztikai érvek ezúttal rém gyenge lábakon állnak. Erősnek érzem azonban a hivatkozást a cerkóf-nyelvre, meg még valamire: gondoljunk csak rá - akár valós élményeinkre, vagy ha ilyennel nem rendelkezünk, arra, miként mutatják be filmekben - amikor egy néma ember fel akarja hívni valamire a figyelmet: a megfelelő irányba mutat az ujjával, és egy u-szerű hangot nyögdecsel! Ez tehát nagyon ősi örökség a távolság, messziség kifejezésére.

Emellett, azt hogy „túlságosan”, „túlzásban”, „túl nagy mértékben”, szerintem így mondták az Ósnyelvben: **tú**. Egyrészt, angolul is így mondják, persze írva náluk így néz ki: „too”. A magyar szavakban is amik e jelentéssel bírnak, ez van első szótagként. Az egész illeszkedik az Ósnyelv logikájába is, elvégre könnyű belátni hogy a „nagy távolság” ami jelentéssel az „-u” bír, eléggé rokonértelmű azzal is, hogy „túl nagy” távolság, hogy valamiből túl sok van...

Ez és az

És hogy mondhatták azt a két szót, hogy „ez” illetve „az”? (az „az” alatt most a mutatónévmást értem, nem a határozott névelőt. Utóbbiról ugyanis itt olvashatsz: **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.**).

Tippem erre a következő:

ez = di

az = du

Persze létezett biztos többesszámuk is:

ezek = dini
azok = dui vagy duni
Birtokos változataik is:
ezé = díj
azé = duj
ezeké = diníj
azoké = duíj vagy duníj

Amiatt ezek, mert megfigyelhető a nyelveknél, hogy a közelre mutató szó („ez”) szignifikáns gyakorisággal magas hangrendű magánhangzót tartalmaz (bár elismerem, nem kivétel nélkül) hasonlóképp meg a párja mély hangrendű magánhangzót. Továbbá, e mutatónévmások majdnem kivétel nélkül mind vagy „t”, vagy „d” hanggal kezdődnek, vagy legalábbis „c” vagy „cs” hanggal, de a „c” a „t” zárhang zárreshang-változata. A „cs” pedig simán tekinthető „t+s” kombinációnak ugyebár.

Igen ám, de e szavak nem lehetnek „ti” és „tu”, mert azok már foglaltak. Marad tehát a „di” és „du” variáció. Ebből a „du” logikus is, mert ha az „u” jelenti hogy „túl”, általában véve a távolságra utal, akkor a távolra mutató névmás persze hogy e hangot kell tartalmazza! Az „i” is logikus ekkor, mert az „i” ugyanúgy felső nyelvvállású magánhangzó mint az „u”. Emellett, ami „ez”, az „itt van”, ha meg „itt” van az kisebb távolságra van ugye, ha meg kisebb, akkor illik hozzá a „kicsiséget” kifejező „i” hang. Továbbá, az „i” ugye olyan „nőies” hang (lásd az előző fejezeteket), márpedig a nők is „itt” voltak akkoriban, mert nem létezik hogy egy férfi eltúrta volna hogy nője messzire kóboroljon a felügyelete nélkül, hiszen a nő volt a legértékesebb vagyontárgy... Továbbá, például az „ez” az angolban „this”, amiben a „th” egy a „d”-hez nagyon hasonló hang ugye.

És, -val, -vel

Az „és” egy nagyon fontos szó. Sajnos a legtöbb nyelvben valami olyan az alakja, ami cseppet se hasonlít a magyar „és”-re... ugyanis olyasmi ami az „-nt” vagy „-nd” hangokra végződik, netán egyetlen „i” hangból áll mint az orosz vagy spanyol nyelvben (az mindegy hogy utóbbiban „y” karakterrel írják) esetleg csak egyetlen „n” mássalhangzó van benne a magánhangzó mellett. Ritkábban az egyetlen mássalhangzó a „t”. Akadnak más variációk is kisebb számban.

Szerencsére azon változatok ahol a mássalhangzó egyetlen „t” vagy „n”, simán besorolhatók abba a csoportba ahol mindkettő megvan: „-nt”. Ezek így együtt annyian vannak hogy nem túl nagy merészség megkockáztatni az állítást: ez lehetett az Ósnyelvi alak. De mi lehetett a magánhangzó, és mi van a magyar „és” szóval?

Itt jön a segítségünkre az orosz nyelv. Ott az és: „i”. A „-val, -vel” viszont „sz”... egyetlen „sz” hang! De ennek mi köze az „és”-hez?!

Az, hogy tegyük fel ezt mondjuk:

A bálba Kati és Pista ment el.

Ha így mondjuk:

A bálba Kati Pistával ment el. - nos akkor a jelentés ugye nagyon hasonló... Vagyis a „-val, -vel” szó, ami társhatározót képez, jelentésében meglehetősen közeli az „és” szóhoz! Nem azt mondom hogy abból alakult ki (vagy fordítva), de azt igen, hogy a nyelvek későbbi változása során simán felvehette az „és” jelentésű szó a „-val” szó jelentéstartományát vagy fordítva! Na és ez az orosz „sz”, ez már igenis hasonlít a magyar „és”-re ugye, mert remélem senki nem vitatja, az „sz” és az „s” könnyen átalakul egymásba. Pláne hogy a magyar nyelvben azt hogy „és”, teljesen elfogadottan lehet mondani egyetlen „s” hanggal is, magánhangzó nélkül...

Tippem tehát az, hogy az Ósnyelv idejében a „-val, -vel” épp úgy hangzott mint ma az oroszban: „sz”, illetve ha kellett, betettek utána egy ejtéskönnyítő „ö” magánhangzót is: „szö”. Az „és” pedig így: „int”. Amiatt az „i” magánhangzóra tippelek, mert a nyelveket végignézve e szó alakjaiban gyakorlatilag minden magánhangzót megtalálunk egyik vagy másik nyelvben, az „i” azonban nagyjából „középen” van mind a magas, mind a mély hangokat illetően, azaz egyforma eséllyel lesz be-

lőle bármelyik. Továbbá ez nagyon fontos szó, s az „i” jól felismerhető hang. Emellett ha „és”-t használunk a mondatban, akkor az valamiféle felsorolás ugye, ekképp TÖBB dologról van szó a mondatban, s az „i” mint korábban kifejtettem, az Ősnyelv idejében a többesszám „képzője” volt. Logikus hát hogy az „és” szóban épp ő szerepeljen.

Ne felejtsük el azonban, hogy az Ősnyelv Módosított-módosító sorrendű nyelv volt! Azaz a „-val/vel” jelentésű „sz” vagy „szö” mindig az adott szó UTÁN állt, nem előtte, mint a mai orosz nyelvben! Tehát:

nővel = **ni-sz** és NEM „sz-ni” vagy „szö-ni”!

Ha azonban ez így volt, akkor máris felmerül a kérdés, a különálló, tehát nem ragként funkcionáló „szö” mit jelenthetett?

Figyelembe véve azt a jelentését amit ragként töltött be, semmi más válasz nem állja meg a helyét logikailag, mint hogy külön szóként azt jelentette, hogy „szerszám” illetve „eszköz”! Elismerem, e két szó egyike se hangzik a mai nyelvekben megközelítőleg se úgy, hogy „szö”. (kivéve hogy a magyar „szerszám” szó ezzel a hanggal kezdődik, de ez elég sovány bizonyíték). Hiszek azonban benne hogy az Ősnyelv sokkal logikusabb volt mint a mai nyelvek.

Ennek megfelelően:

szerszámmal = eszközzel = **szö-sz**

Hosszan tartó cselekvések képzője

Aki tud angolul, tudja azt is, hogy azon nyelv talán leggyakoribb ragja az „-ing”. Ragnak nevezem, mert a szavak végére kerül. Természetesen, igék végére, az olyan esetekre gondolok, mint például: doing, making, saying...

Ez a rag folyamatos igenevet képez. Ami folyamatos, az ugye „tartós”, soká tart... Azt hihetnők, ilyesmi nincs a magyar nyelvben. Holott igenis VAN, csak épp nem pont úgy használjuk ahogy az angol: nálunk ugyanis „egybeforrt” az ige eredeti alakjával! Hogy mire gondolok amikor ezt mondom, nézzük csak meg e ma is bátran használható magyar igéket:

feszeng, verseng, töpreng, reng, leng, lézeng, cseng, cselleng, terjeng, ring, kering, ráng, zajong, ujjong, tátong, tolong, szorong, rajong, kong, dong, borzong, bezsong, zsong, bolyong, csapong...

Teljesen nyilvánvaló, hogy a fenti magyar szavak mindegyike olyan cselekvést jelöl, ami nem „pillanatszerű”, hanem hosszabb időn át zajlik. Például, nehéz elképzelni olyasmit hogy valaki csak „egy pillanatra” bolyong. Tolongani is soká lehet csak: azt a cselekvést ugyanis ami ehhez hasonló de rövid ideig tart, nem tolongásnak nevezzük hanem úgy, hogy „odatolakodik”. És így tovább.

Természetesen, a fenti szavak nem mindegyike végződik pont úgy, hogy „-ing” - sőt, csak kevés belőlük. Az „-ng” azonban megvan mindegyiknek a végén, s ez a lényeg, a kötőhang ugyanis változhat, pláne ha olyan nyelvről van szó amiben magánhangzóharmónia uralkodik.

Mi is lehetett ennek a megfelelője az Ősnyelvben?

Azt vélelmezem, az Ősnyelvben létezett egy szó, ami egyszerűen azt jelentette, hogy „hosszú”. E szó „-ng”-re végződött, vagy „-nk”-ra. Van is ilyen szavunk, az „unkurt”. Igazán könnyű elképzelni, hogy eleinte ezt egyszerűen hozzácsapták azon szavak végéhez amik valami hasonlót jelentettek mint amit ki akartak fejezni, de nem PONT azt jelentették, mert rövid ideig tartó cselekvést jelentettek eredetileg. Így azonban, „-unkurt”-tal kiegészítve, megkapták a hosszan tartó cselekvést jelölő szóváltozatot. Igen ám, de így ez rém hosszú volt, emiatt hamarosan csak az „-unk” részt alkalmazták belőle. Ez meg aztán mihamar zöngésült, mármint a „k” belőle, mert a mellette levő zöngés „n”, ami ráadásul orrhangzó is, igen erősen hat ilyen téren a „k” hangra. Így lett belőle végül „-ung”.

Meg „-eng” meg mindenféle más is, mert az „-u” hangot hamarosan kezdték kötőhangnak tartani, s ilyen minőségben aztán lehetett belőle akármi más magánhangzó is.

RövidEN/ON/ÖN meg a -nál/nél

Csak pár szóban megjegyzem, hogy bár minimális mértékben mernék csak fogadni rá, de az Ősnyelvben szerintem az -on/en/ön ragja épp az volt hogy -on. A -nál/nél ragja pedig -náli. Tudjuk ugye, az „on” az angolban is ezt jelenti, bár ott előjárószóként használatos. Arra is akadnak példák más nyelvekben, hogy a „-nál” valami olyan szóval fejeztetik ki, hogy „na”, vagy hasonlóval. Na most a magyar „-nál” szóba szerintem amiatt került be az „l” a végére, mert a „li” ősnyelvi határozóképző lappang benne. Szóval, szerintem az Ősnyelvben:

mellett = -ná

S ebből alakult ki határozóképzővel hogy „nál/nél” = -náli.

Kívül-belül

Érdekes egybeesés figyelhető meg két olyan tényleg ROPPANT távoli nyelv közt mint a magyar és az angol, hogy miként képzik azon fogalmakat, hogy *belül* és *kívül*! Tudom persze, erre magyar Olvasóim felkapják a fejüket, miként is mehetett el annyira az eszem hogy azt próbálom bemészni nekik, a „belül” és „kívül” szavak képzettek (vagy akár összetettek) lehetnének!

Valóban, ez nehezen hihető, lássuk előbb az angol példát! Angolul:

Belül = **inside** vagy **on the side**. Akadnak más variációk is e fogalomra abban a nyelvben, de most bennünket e kettő érdekel. Az látható, e két mnemoniknak elég sok köze van a „side” szóhoz. Ön-magában angolul a „side” eszméletlenül sok dolgot jelent, leggyakrabban azonban azt, hogy „oldal”. Na most ha ennek alapján akarjuk visszafejteni az „inside” szó jelentését, akkor abból kiindulva hogy az in=-ban/ben, hát valóban azt kapjuk hogy „ben-oldal”, amit simán érthetünk úgy, hogy „belső oldal”. Hát igen, ami valaminek a „belső oldalán” van, azt tekinthetjük úgy, hogy abban a valamiben benne van, azon BELÜL van, ez tehát logikus is.

Még azonban nem végeztünk az angollal, mert vegyük észre, hogy maga a dolog lényege, a „side” szó mennyire hasonlít ahhoz a szintén angol szóhoz, hogy „sit”, ami azt jelenti, hogy „ül”! Egészen pontosan, „ülni” angolul: „to sit”. Ha azonban rákeresünk a szótárban, láthatjuk hogy létezik e cselekvésre az angolban egy olyan kifejezés is, hogy „to be inside”. Hmm... Az angol szerint tehát „ülni”, az tulajdonképpen ugyanaz, mint „belül lenni”... Bevallom, ebben nem sok logikát látok, bár kétségtelen, bele lehet magyarázni hogy itt a „belül lenni” úgy értendő, hogy a házon vagy barlangon belül lenni, mert ott már nyugalom van, biztonság van, végre leülhet az ember (vagy ősmajom elődeink). Akárhogy legyen is, tagadhatatlan hogy e kifejezések rokonsága az angolban igencsak szoros!

Egyetlen nyelvvel persze nem sokra megyünk, de érdekes módon szinte ugyanezt tapasztaljuk magyar anyanyelvünk esetében is:

belül = **bel+ül**. Az nyilvánvaló, hogy ott van a végén az „ül” szó - igen, a végén, pont azon a helyen ahol az angolban is! - de mi az a „bel”? Hát ugyanaz mint például a „belső” szó elején! Meg a „beljebb” szóban! Nyilvánvaló módon a „bél” szó lappang benne, mely a „belsőség” szó elején is megtalálható. Igen, a bél az egy belső szerv. Az BENT van, BELÜL van, a testünk „belső oldalán”... És letagadhatatlan, hogy szoros rokonságban van a „-ban/ben” helyhatározó ragunkkal. Vagyis, a magyar nyelv szerint is az van BELÜL, ami „bent ül”.

Ezek után megkockáztatom, ha két ennyire távoli nyelv közt is ilyen nyilvánvaló a szóképzés logikája ezen esetben, ez így volt már az Ősnyelv esetében is. Minthogy pedig az Ősnyelvben ül=szje és -ban=fan, emiatt a

belül = **fanszje**

lehet csak.

De még tovább is mehetünk! Az angolban kívül=outside. Nyilvánvaló ebből is hogy képzett szó: ki+oldal, ahol az „oldal” mint tudjuk nagyon hasonló az „ül” szóhoz. A magyarban is hasonló a logika: kívül=kiv+ül. A „v” nyilván amiatt került bele hogy feloldja a magánhangzó-torlódást, azaz ejtéskönnyítő hangként, meg hogy össze ne lehessen téveszteni a „kiül” igekötős igével. Ezek után logikusnak tűnik, hogy az Ósnyelvben is ugyanilyen logika szerint alakult ki a „kívül” szó: ki+ül. Na de, mi is lehetett az Ósnyelvben az a szó, hogy „ki”? Mármost nem a kérdő névmás, hanem a helyhatározó, vagy igekötő, mindegy hogy nevezzük.

Logikus, hogy simán mondhatták úgy, hogy a „-ban/ben” ragot használták ellentétképzővel megtoldva:

Ha -ban/ben=fan, akkor **kint=unfan** vagy **fanun**.

Lehet, hogy akadt más, rokonértelmű szavuk is a „kint”-re, de biztos vagyok benne hogy ezt is ismerték, vagy legalábbis megértették. Ennek megfelelően pedig:

kívil = unfanszje vagy **fanunszje**.

Visszatérve azonban a bélre: a magyar „bél” mint fentebb kifejtettem, nyilvánvaló módon a „-ban/ben” rag „szóbokrába” tartozik, annyira hasonló hozzá alakitanilag is és logikai értelemben is. Vessük pillantásunkat az angol megfelelőjére: az angoloknak van a „bél” szóra egy olyan hangsoruk, hogy „bowel”. Hm, szembetűnő a hasonlóság a magyar „bél” szóval: megvan az elején is és a végén is ugyanaz a mássalhangzó mint a magyarban, középen pedig tulajdonképpen egy triftongus ül, amit ráadásul hosszan ejtenek, amint a magyar is hosszan ejti az „é” hangot! Mi lehetett azonban ez a magánhangzó az Ósnyelv esetében?

Mielőtt ezt megmondom, gondolkodjunk el azon, mi lehet a szó végén az **-l** szerepe! Az **-l** az Ósnyelvben igeképző... ezt számos fejezetben megemlítettem. Ha az előtte való hangsort nézem, nos, az angolban létezik egy „bow” nevű szó, ami rengeteg mindent jelent, de - többek közt - azon fogalmakat is, hogy:

—görbe

—ív

—hurok

Szerintem nyilvánvaló tehát hogy az Ósnyelv idejében is pont ugyanezen fogalmakat jelentette az, hogy „**bó**”, az meg hogy „ból”, azt jelentette: **görbül**. E szóból alakulhatott ki aztán az, ami a belet jelentette, úgy, hogy az „l” elé betolódott még egy magánhangzó. Elismerem, logikusabb lett volna valami más „képzési módszer” kitalálni erre őseinknek, de hát úgy tűnik nekik valamiért ez így tetszett... s így kialakult a bél fogalmára az a szó, hogy „ból”. Teljesen hihető, hogy ez később leegyszerűsödött arra, hogy „bél”. A jelentéstani hasonlóság is nyilvánvaló a görbülés/kanyargás és a bél közt, mert a bél valóban nagyon kanyargós, sokat görbülő szerv.

Röviden a kurtáról

Tényleg rövid leszek most, mert ez illik a témához: Ha ránézünk azon szavakra melyek manapság a nyelvekben azt jelentik hogy „rövid”, hát alig akad olyan, mely visszavezethető ne volna arra a hangalakra, hogy „**kurt**”! Erről meg minden magyar embernek az ugrik be, hogy „kurta”, amiről feltehetőleg azt hitte eddig hogy ősi magyar szó. Ősinek ősi, de nem magyar hanem eszerint ósnyelvi... Még latinul is „kurtus”, és látnivalóan az angol „short” is a rokona, mert legalább a vége stimmel hogy „rt”.

Hosszú

Ez a fejezet talán inkább az összetett szavakról szóló részbe illene, de logikailag ide is passzol, mert a kurtáról szóló után olvasva jobban érthető. Arról van ugyanis szó, hogy egy másik fejezetben meghatároztam az Ósnyelv ellentétképzőjét, ami az „**un**”. Márpedig ha tudjuk, hogy a rövid/kurta az

Ősnyelvben „kurt”, akkor logikus hogy a hosszú, az így hangozzék: **unkurt**. Van-e erre bizonyíték a mai nyelvekben?

VAN! Nem annyira látványos mint a „kurt” esetében, de van azért. Elég sok nyelvben a „hosszú” bizony „u” hanggal kezdődik. Burját nyelven egyenesen „urta”. Azt is majdnem mindenki tudja, angolul a hosszú így hangzik: „long”. Első pillantásra ez igazán nem hasonlít az „**unkurt**”-hoz, felhívom azonban Olvasóm figyelmét rá, hogy látványosan ott van benne az „ng” hang, ami az „nk” igen közeli alakja. Emellett rengeteg más nyelvben is a szó e fogalomra olyan, hogy teljesen nyilvánvalóan a „long” szóval rokon, ellenben a magánhangzó benne „u”, például az olasz „lungo”. Törökül „uzun”, hát ez valóban nem hasonlít, de még itt is „u” a kezdő magánhangzó. Komi nyelven „kuz”, a nyelvészek szerint a magyar „hosszú” épp ennek rokona, amennyiben a „k” átváltozott „h”-vá, a „z” pedig „sz” hanggá. Teljesen hihető. Én ehhez hozzáteszem, hogy és lekopott az ősnyelvi szó elejéről az „un”, így lett belőle „kurt”, de mire lekopott már kurt-ból kurc lett a vége, ami nagyon jó mert nem lehetett összetéveszteni a kurt-tal ami rövidet jelent. Aztán a kurc-ból lett kuz. Ennek ellenére bevallom, e szóban nem vagyok annyira biztos mint a „kurt” esetében, de inkább csak amiatt nem mert zavarónak érzem, sok nyelv esetén hogyan/miért került bele a szó elejére az „l” is. Lehet persze hogy nincs egyéb jelentősége mint hogy azon nyelvek nem nagyon szerették a szókezdő magánhangzót. Mutatkoznak azonban annak is halovány jelei a nyelvekben, hogy úgy általában véve a hosszú és/vagy lapos/sima dolgokat jelentő szavakban nagyobb arányban bukkan fel az „l” hang. Nem tudom ennek mi az oka, ami hosszú az elvégre nem okvetlenül lapos, nem is okvetlenül sima, persze az se biztos hogy érdemes logikát keresni ebben, elvégre egyetlen hang az Ősnyelvben gyakran jelentett több teljesen különböző „minőséget” is, láttunk már erre bőven példát. Ennek ellenére, itt érzek kissé némi hiányosságot, emiatt ezen szóra kisebb esélyt adnék mint számos többire.

Vagy változik

És hogy mondhatták azt, hogy „vagy”? Mármint nem azt hogy „te vagy”, hanem azt ami az „és” ellentéte... Nos, jelenleg a nyelveket végignézve úgy tűnik, az erre használt szó visszavezethető egy olyan ősi alakra, melynek első karaktere „v”, a magánhangzó pedig úgy tűnik „o”... Néha a végén mintha lenne egy „r” hang, vagy egy „t”.

Ez eléggé hasonlít a magyar „vagy” szóra, lévén hogy a „gy” nem más mint egy lágyított „d”, ahol is a „d” pedig a „t” zöngés párja.

Eddigi nyelvtani kalandjaink alapján ebből már gyanakodni kezdünk, hogy hoppá, hátha ez is valami igenév, legalábbis egyes esetekben... s valóban! E szó nagyon hasonlít minden nyelvben arra, ami visszavezethető a nyelvekben ama szóra mely azzal kapcsolatos hogy „változik”, „átalakul”... A logikai kapcsolat pedig nyilvánvaló. Ha olyasmiket sorolok fel, hogy „vagy ez, vagy az, vagy amaz”, akkor mindig VÁLTOZATOKAT, azaz LEHETŐSÉGEKET emlegetek! Azaz VARIÁCIÓkat! És igen, egyelőre úgy tűnik, az Ősnyelvben az hogy „vagy”, így mondatott: „**vo**”. Ehhez nagyon hasonlóan az, hogy „változik”: „**va**”. Némely nyelvben aztán az utóbbi maradt csak fenn, ennek melléknévi igenevi alakjai alakultak át „vagy”-gyá, vagy a jövő idejű, ekkor „r” került a végére, vagy a múlt idejű, mikor is a „t” került a végére - ez utóbbiba sorolandó a magyar „vagy” alak is.

A határozott névelő

Volt-e az Ősnyelvben határozott névelő? Én arra gyanakszom hogy volt, legalábbis egy meglehetősen késői fejlettségi fokán. Később azonban sok nyelvből kikopott, mert nem okvetlenül szükséges nyelvtani eszköz. Például az orosz nyelvben sincs... Ellenben mert mégis nagyon hasznos eszköz, számos nyelvben melyből kikopott, később újra kialakult...

Annyi biztos, hogy a nyelvészek vizsgálódásai szerint a határozott névelő mindig a mutató névmásból alakul ki, méghozzá amennyiben ama névmásnak több alakja is van, a távolra mutató változathoz. Ami logikus is. Értelmileg ugyanis a határozott névelő mindig arra a fogalomra utal, ami „már ismert”, mert kiderül a korábbi mondatokból, vagy a beszélgetőtársunk úgyis ismeri már valahonnan máshonnan. Na most az eddigiekből úgy tűnik, a távolra mutató névmás az Ósnyelvben az volt, hogy „du”. Amennyiben kialakult ebből határozott névelő, hát ehhez nagyon hasonló alakot kell keresnünk. Gyakorlatilag egyetlen szó jöhet csak számításba, s ez a „do”. Egyrészt mert a többi közeli hangalak már foglalt; másrészt, az „o” csak 1 „lépésben” tér el az „u”-tól. Számos nyelvben a határozott névelő olyan mássalhangzóval kezdődik, mely épp a „d” vagy „t” vagy „th”, gondoljunk csak az angol „the”-re vagy a német „der”-re.

Megfigyelhető a nyelvekben az a hajlam is, hogy egyikük-másikuk e szót leredukálja egyetlen magánhangzóra. Még a magyar nyelvben is ez történt: igaz hogy a magyar „a” NEM tekinthető ezen ósnyelvi „do” leszármazottjának, mert az „az” szó lerövidülése, s e lerövidülés nem is történt nagyon régen, csak úgy nagyjából az 1800-as években; mégis, a lerövidülés ténye tagadhatatlan. Úgy gondolom emiatt, bár a határozott névelő legősibb alakja az Ósnyelvben a „do” volt, ezt elég hamar elkezdték használni mindössze „o” alakban is, főleg, ha a megelőző szó eleve „d” hangra végződött. E gyors lerövidülés oka az elsősorban, hogy bár a határozott névelő nem okvetlenül szükséges egy nyelvbe, de HA a nyelv rendelkezik ezen eszközzel, AKKOR nagyon gyakori eleme a mondatoknak. Ami pedig gyakori, hajlamos az egyszerűsödéssé, rövidüléssé...

A határozatlan névelő

Ahogy **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.**, úgy a határozatlan névelő léte se létszükséglet egy nyelvbe. Ha már azonban korábban meghatároztuk a határozottat (hehehe...), próbáljuk meg meghatározni a határozatlant is... Logikailag számomra az tűnik valószínűnek, hogy ha a határozott névelő „do” vagy „o”, akkor a határozatlan „dö” vagy „ö” legyen. Elvégre az „o” bizonyos értelemben vett „ellentéte” az „ö” ugyebár. Az „ö”-ből meg az idők során könnyen válik „e”, úgy, hogy elveszti a hang az „ajakkerekítés” úgynevezett „dimenzióját”. Szeretném azonban KIHANGSÚLYOZNI, hogy ez ismét egy nagyon BIZONYTALAN szó szerintem is! A határozott névelő alakjában „aránylag” elég biztos vagyok, tudom persze hogy kivétel nélkül minden e könyvben meghatározott szó bizonytalan, de az „átlagos bizonytalansághoz” képest elfogadhatónak érzem a határozott névelő alakját. A határozatlant illetően azonban csak azt mondhatom, hogy inkább amiatt írom csak be e műbe mert LOGIKAILAG ez illik bele az Ósnyelv rendszerébe. Cseppet se vagyok azonban biztos benne hogy létezett igazából is. Látható számos nyelv példáján, hogy remekül elvannak e nyelvtani kategória nélkül, nyilván persze ha ez hiányzik az a kifejezőképesség rovására megy de úgy tűnik ez őket nem zavarja... S amikor mégis létezik e szó, majdnem kivétel nélkül az 1 **SZÁMNÉVRE** vezethető vissza az alakja, vagy azzal teljesen meg is egyezik! (még a magyarban is, micsoda pech...). Ez arra utal, roppantul valószínű hogy ez a fogalom már a konkrét számnevek kialakulása UTÁN jött létre! (és még akkor se mindegyik nyelvben...) Ami sajnálatos, mert bevalom, én semminemű logikai hasonlóságot nem vagyok képes észrevenni az 1 számnév és a határozatlan névelő jelentése közt...

Semmiféle pénzösszegben nem mernék tehát fogadni e szóra, ismétlem csak amiatt szerepeltem a könyvben mert LOGIKAILAG EZ ILLIK az Ósnyelv rendszerébe! Mondjuk tehát, bár inkább afelé hajlok hogy e szó és fogalom **nem** létezett benne, de ez LETT VOLNA, ha már nagyon korán kialakul! Ez ILLETT VOLNA hogy legyen!

Megy, jár

Amikor azt keressük, mi lehetett a „megy” szó alakja az Ósnyelvben, a jelenlegi nyelvek közt meg kell néznünk nemcsak a „megy”, de a „jár” alakjait is. Ezek ugyanis ide-oda változtak, átvéve egymástól a jelentéseket.

Legvalószínűbb az, hogy a megy alakja így hangzott: „**tá**” - bár elismerem, ez így nem sok nyelvben van meg. Mindenesetre héberül „tas”, szanszkritul „éti” (legalább a „t” stimmel), bambara nyelven „taa”, szlovénül „iti”, mely utóbbiból már elég sokan asszociálhatnak az orosz „igyí” alakra. Akadnak olyan variációk is ahol a középső mássalhangzó nem „t” hanem „cs”, de az is tekinthető ugye „t+s” párnak.

A „jár” szanszkritul „calati”, héberül „halákh”, tippem hogy valamiképp ezek rokonságban lehetnek a magyar „halad” szóval. Még hawaii nyelven is „hele”. Miután óegyiptomi nyelven is valami nagyon hasonló az alak, úgy vélem hogy megkockáztatható az állítás - ha aránylag szerény valószínűséggel is - hogy a „jár” az Ósnyelvben úgy hangzott, hogy „hel”. Mindenesetre a „megy=tá” szóban biztosabb vagyok, azonfelül a „hel” esetén a magánhangzó még a „h” és „l” mássalhangzóknál is bizonytalanabb - nem kizárt hogy ott „a” lehetett. De picit esélyesebbnek érzem az „e” hangot. Amúgy megjegyzem, még a magyar „jár” is rokonítható a „hel”-l: nézzük csak e sorozatot: hel -> chel -> jel. Azután meg az „l” könnyen átalakul „r”-ré, ezt tudjuk... És minő csoda, azt hogy „Gyere ide”, azt magyarul, régiesen, lehet így is mondani: „Jer ide”!

Minthogy az Ósnyelvben (is már...) az „l” aktív igeképző volt, máris logikus hogy ha a jár az hel, akkor a „láb” az „**he**” lehetett. Persze Olvasóim azonnal megkérdőjelezhetik, hogy de miből alakult akkor ki a magyar „láb” szó? Nos, szerintem abból, ami eredetileg azt jelentette, hogy „végtag”. A végtag angolul manapság „limb”, de az óangolban 2 szó is volt erre: egyik a „lim”, a másik meg valahogy úgy hangzott hogy „lib” vagy „lip”. Ez utóbbiból, meg abból hogy magyarul „láb”, meg-tippelem hogy a „végtag” az Ósnyelvben „**lib**” lehetett, de az „i”-vel jelölt hang „jeri” volt benne, tehát mély hangrendű „i”. Amiatt az, mert abból könnyebben kialakul az „á”, de az „im” szótag is.

A szép és a banya

Hogyan mondhatták azt eleink, hogy „szép”? Nos ez olyan szó, ahol a statisztika totál semmi segítséget nem nyújt nekünk. Hihetetlen mennyiségű a szóalakok száma! Igaz, a legtöbben abba a két csoportba esnek melyek vagy a „belle” vagy a „kraszívij” szavakkal rokoníthatóak, de ez éppen semmit se jelent. A „kraszívij” igazán bámulatosan hasonlít a „krasznij” szóra amiről sokan tudják hogy „vörös”-et jelent, azaz régen egyszerűen a vörös nőt tartották szépnek. Gondolom mert a jobbára szőke szlávok közt egzotikusnak számítottak... Hasonlóképp, a „belle, bella” stb. alakok meg a „fehér” szóhoz hasonlítanak (blanku, bijela, bel, bialy, stb), azaz ott meg arról lehetett szó hogy szerintük a fehér (bőrű, azaz nem leburnult) nő a „szép”.

A szóalakok száma e fogalomra biztos amiatt ilyen változatos mert ez a fogalom azok közé tartozik amik a leginkább vannak kitéve a divat változásainak. Na de hogyan deríthetnénk ki az ósnyelvi alakot?

Merészséggel, hehehe... merészelnünk hinni abban, hogy az Ósnyelv a maga módján logikus volt... és emellett induljunk el azon a halvány nyomon, hogy létezik a magyar nyelvben olyan szó is, hogy „csinos”. Meg „csini”. Sőt van olyan is hogy „csecse”. E szavak nyilvánvalóan rokonértelműek a „szép”-pel. És hát nézzük csak, az hogy „csini”, felfogható úgy, hogy „csi+ni”, ahol a „ni” egy ósnyelvi szó, azt jelenti hogy „nő”... hm, azt hogy szép, vagy hogy csinos, úgylis majdnem mindig nőkre mondják...

És igen, szerintem azt hogy szép, az Ósnyelv idejében így mondták; „csi”. Az hogy „csini”, az azt jelentette, hogy szép nő. Egészen pontosan, a „szép nő”, az így hangzott: „ni csi”, mert az Ósnyelv módosított-módosító sorrendű volt, ettől azonban még simán kialakulhattak benne ÖSSZETETT SZAVAK ettől eltérő sorrendben. Pláne, ha benne a melléknév hordozza a fontosabb jelentést... Emiatt aztán azt hogy „csini”, nem annyira „szép nő” jelentésben kell értenünk, hanem így:

„szépség”. Nem úgy szépség hogy a szépség elvont fogalma, hanem egy konkrét lény, mintegy a szépség fogalmának egy élő „konkrét reprezentánsa”! Persze, ettől még nyilván női szépségre gondoltak amikor használták... E szó logikus annyiból is hogy ami szép, az jó, kellemes, legalábbis esztétikailag, emiatt illik hogy „i” legyen a magánhangzója, pláne mert a szépség fogalma annyira szorosan kötődik a nőkhöz ugyebár!

A szép párja a csúnya ugye. És minő szerencse, épp a magyar nyelvben az is „cs” hanggal kezdődik, a magánhangzója meg mély, ami illik is e fogalomhoz! Az „u” szintén felső nyelvvállású mint az „i”, de mély hangrendű. Csúnya, csúf... A „csúnya” régen bizonyára így hangzott a „csini” párjaként: „csuni”. Illetve, a „csúnya” csak „csu” lehetett, a „csuni” pedig a „szépség” ellentétéként azt jelenthette hogy „csúf nő”, azaz „banya”. Még pontosabban: „rondaság”, „ocsmányság”.

Az emberek az Ósnyelv idejében se voltak kevésbé gonoszak mint ma, biztos hogy gyakran csúfolták egymást. S lám, a fenti logikából következik is, mit jelent a csúfolás: azt mondani valakire hogy nem szép, hogy ronda! Csúnya! És persze hogy ezt a nőkre mondták leginkább, manapság is a legtöbb férfi a nők legnagyobb értékének a szépséget tartja. S a nőket lehetett akkor is a legkönnyebben csúfolni, mert az nem járt veszéllyel, hiszen gyengébbek mint a férfiak... Biztos is hogy alaposan visszaéltek a csúfolódók az erőfölényükkel, ha belekezdtek a csúfolásba, nagyon kihangsúlyozták a szót, emiatt a „csu”-ból igen hamar „csú” lett, hosszú magánhangzóval. Ha nagyon precízkedni akarunk, azt állíthatjuk hogy a „csu” jelentette azt hogy „csúnya”, a „csú” pedig ennek minősített változatát, hogy „nagyon csúnya”, azaz „rút”, „ronda”. Nyilván hasonló logika alapján létezett magánhangzó-hosszúság által fokozott párja a „szép” szónak is: ha csi=szép, akkor

csi=gyönyörű.

Minthogy volt az Ósnyelvnek igeképzője, az -I, emiatt kézenfekvőek e szavak:

csúl = csúfol

csíl = bókol

A mozgó víz

A víz egy igen fontos fogalom. Illik kitalálnunk, hogyan mondhatták!

Szerencsére itt a statisztika nagyon erős segítségünkre van. Gyakorlatilag majdhogynem kivétel nélkül a nyelvekben az e fogalomra használt hangalakok a következő csoportokba sorolhatók be:

1. vod-csoport: vod, ved, wat, de én ide sorolom a magyar „víz” alakot és a német „Wasser”-t is, meg a hasonlókat.
2. pan-csoport: Páni, pön, banyu, pape
3. akva-csoport: aqua, aigua, stb
4. Egyéb

Ezek közül bevallom, azt hogy az „akva”-féle alakok honnan valóak, nem tudom. (Esetleg szóösszetétel: ak+va, ahol a „va” jelenti a vizet, az „ak” meg olyasmit hogy „fehér”, „tisztá”, azaz „édes víz”, tehát nem sós... Gondoljunk csak arra, az ősmagyar nyelvben is ak-kus, a mai Ákos, az fehér sólymot jelentett... Ha ez az okoskodás igaz, akkor e 3-as csoport tulajdonképpen az 1-es csoport része). Az 1. és 2. csoport viszont megfeleltethető egymásnak, amennyiben mindegyik AJAK-HANGGAL kezdődik: V-vel, P-vel vagy B-vel. A szó vége pedig FOGHANGGAL végződik: T-vel, D-vel vagy N-nel. Illetve ritkábban e végződés „sz/z”, ami bár réshang de akkor is foghang.

E két csoport mely eszerint egyetlen nagy szupercsoport mégis, elsőprő többségben van a nyelvek közt. De pláne, ha figyelmünket az „egyéb” kategóriára fordítjuk: azok közt akadnak olyan alakok, melyek „m” hanggal kezdődnek: az óegyiptomi „mu”, a héber „mayim”, a kikuju „mai”, a kongói „masza” vagy „maza”, sőt, a japán „mizu”!

Na most azt tudjuk, hogy az előbb említett „szupercsoport” szókezdő mássalhangzóit, mint a „p” és „b”, maguk is az orrhangzós „m” alá tartoznak: ha a „p” zöngés lesz, belőle „b” válik, majd ha ebből orrhangzó lesz, akkor kapjuk meg az „m”-et! Ez persze a zárhangokra vonatkozik, „v”-t úgy kapunk ha a „b”-ből réshang lesz.

Na és bevallom, én az óegyiptomit „ősi” nyelvnek tartom olyan értelemben hogy „nem sokat változott” (relatív) a mai nyelvekhez képest, egyszerűen mert már korábban kihalt... A japánra is igaz ez olyan értelemben hogy bár nem halt ki, de sokáig sokkal elszigeteltebben fejlődött mint a többi nyelvek. Elmondható ez a héberről is, mert azt meg „szent”-nek tartott volta konzerválta valamenynyire. És mindegyikben „m” a szókezdő hang! Holott nagyon távoli nyelvek!

Ebből arra gondolok, ez volt az Ósnyelvben is már, s ebből torzultak a szavak olyan alakúakra hogy a szókezdő hang „p”, „b” vagy akár „v” lett.

Na és a szó végi hang?

Hát erre a tippem az hogy mert az „t/d” (többnyire), emiatt szerintem ez eredetileg befejezett melléknévi igenév volt (lásd a nyelvtanról szóló fejezeteket) azaz a legislegősibb szó az Ósnyelvben tulajdonképpen az volt ami azt jelentette, hogy „mozog”. Ebből alakult ki az hogy „mozgott”. Amiatt gondolom így, mert az a szó ami a mai nyelvekben azt jelenti hogy „mozog”, az nagyon hasonló ahhoz, ami a vizet jelöli! (Vesd csak össze a magyar MOZog szót a víz jelentésű japán MIZu szóval...) Mármint ahhoz ami az Ósnyelvben jelenthette azt, hogy „víz”... Szóval, hogy ne titokzatoskodjam tovább, szerintem azt hogy „mozog”, az Ósnyelvben így mondhatták:

mó

Kifejezetten hosszú „ó”-val! Azért azzal, mert a mai nyelvekben e szó alakja többnyire olyan, hogy „mov” (gondolj csak az angol „move” szóra...) azaz a második mássalhangzó egy „v” ami félhangzó „u”-nak is felfogható, ekképp e magánhangzópár tekinthető egy egykori hosszú „ó” származékának; vagy kifejezetten épp „u” a magánhangzója, vagy legalábbis a magánhangzópár egyik tagja „u”.

Na de a víz akkor mi is lehetett? Nos, az hogy „mozgott”, eszerint „mót” az Ósnyelvben, és szerintem számos mai nyelvben ebből alakult ki az a szó ami manapság azt jelenti hogy „víz”. Ettől azonban még bizonyára létezett az Ósnyelvben külön „víz” jelentésű szó is, nagyon hasonló alakú ahhoz hogy „mó”. Minden bizonnyal az is „m” hanggal kezdődött, de más volt a magánhangzója. Az én tippem az hogy „mö” vagy „mü” lehetett, ezek közül is a „mü”-nek adok nagyobb esélyt. Okvetlenül magas magánhangzó kellett bele, mert a vizet egészen biztosan JÓ dolognak tartották őseink!

Hogy miért? Ennek oka jelentős részben az, hogy épp kialakulásunk kezdeti periódusában valószínűleg átmentünk (mint faj) egy részleges és nem befejeződött vízi alkalmazkodási perióduson. Ennek következménye például, hogy ujjaink közt csökevényes úszóhártya van (a majmoknál nincs!), hogy csupasz a bőrünk, hogy csecsemőink képesek születés után hamar megtanulni úszni, hogy sok ember képes az úgynevezett „oxigéntakarékosság” trükkjére ha vízbe merül... Ezen tulajdonságok akkor alakultak ki fajunkban, amikor a legfeljebb néhány ezres ősi emberközösség tagjai a tengerbe torkolló folyók-folyamok deltavidékén kóvályogtak, halakat fogdosva és kagylókat eszegetve. Ez valószínűleg kelet-Afrika partvidékén lehetett. Az összes majomfaj közül egyedül az emberre jellemző a víz extrém kedvelése. Mi tulajdonképpen vízi majmok vagyunk! Egy ember ha csak teheti, majdnem mindig valami vízparti helyre megy a szabadságát eltölteni vagy kirándulni... Teljes képtelenség tehát a szememben hogy épp a „víz” fogalmat jelentő szó ne valami magas hangrendű magánhangzót tartalmazzon az Ósnyelvben! Igaz hogy az, hogy „a jó dolgok magas hangrendű magánhangzót tartalmaznak”, az nem egy megszeghetetlen és kivétel nélkül való szabálya e nyelvnek, de azért határozottan észrevehető tendencia. Akadnak kivételek, mert vannak más szabályok is melyek olykor erősebben esnek latba, de azért ez igenis egy fontos „igyekezete” a nyelvnek. Igen, „a” nyelvnek és nem „e” nyelvnek, mert ez MINDEN mai emberi nyelvre igaz, persze a már kihalt nyelvekre is: ha statisztikát készítünk bármely nyelv esetén arról, hogy mely szavak azok melyek az egészen nyilvánvalóan rossz dolgokat jelentőek, s melyek a kétségkívül jó dolgokat jelentőek, majd összeszámoljuk, az egyes csoportokba eső szavak közt összességében hány mély és hány magas hangrendű szó van, azt találjuk, hogy a magas hangrendű magánhangzók aránya a jó dolgokat jelentő csoportban a nagyobb, hasonlóképp a mély hangrendű magánhangzók aránya a rossz dolgokat jelentő csoportban a nagyobb! Azaz, ez ennyire ősi öröksége az emberi nyelveknek, hogy még ma is kimutatható, s nem is nehezen!

De, ismétlem, azért ez nem egy kizárólagosan érvényes szervezőerő, csak TENDENCIA, mely néha meg kell hajoljon más szabályok előtt.

Ha fentebb arról elmélkedtem, az őseim vízi majom volt tulajdonképpen, és a tengerparton halászgatott, áruljuk már el, miként nevezhette a tengert... Nos, a tengerre a legtöbb nyelv valami olyasféle szót használ, aminek elején „m” áll, a végén pedig „r”. Ez mindig így van, minden nyelvben, kivéve persze amikor nem: japánul például „umi”. Héberül „jam”. Óegyiptomiul „um” vagy „jum” vagy hasonló, mert a fene se tudja miféle magánhangzó volt ott. Mindenesetre, az „u” elég valószínű, mert így primán illik a japán alakhoz, holott óriási távolságra eső nyelvekről van szó! Szingaléz: muhuda.

A közös mindezekben, hát legalábbis az „m”! Az mindegyikben benne van. Ami nem is csoda, ha egyszer a víz az Ósnyelvben „mü”. Hiszen a tenger is víz...

Kevésbé közös az „r” a szavak végén, mert az inkább csak a szláv nyelvekben van meg, persze, a magyar „tenger” szó végén is ott áll, de a tenger, az igen speciális valami, nemigen hasonlít semmi más szóra (jó, persze akad néhány amire hasonlít, de ezek száma elenyésző). Lefogadom azt is, valamiféle szóösszetétel lehetett régen!

A másik ami hasonló, az „u” a szó elején. Elismerem, nem sok változatban van ott, ám amikor mégis, akkor nagyon távoli nyelvek esetében is! És, hm, az „u”, az olyasmit jelent az Ósnyelvben hogy „távoli”... Talán az őseink szerint a tenger, az „távoli víz”? Nem lehetett távoli, hiszen mellette éltek... De talán távolra NYÚLÓ, a messzeségbe nyúló... kissé költőiebben: „végtelen víz”!

És minő csoda! A legtöbb nyelvben a „végtelen” is „u” hanggal kezdődik, ha meg mégse akkor „i” hanggal (ami szintén felső nyelvválású). Általában a fosztóképző gyakran tartalmaz „u” hangot. Annyiból ez is logikus hogy ha valami távol van akkor nincs itt, nincs jelen...

Tehát, a „tenger”, az szerintem az Ósnyelvben összetett szó volt, s így hangzott: „umü”, és szó szerint azt jelentette, hogy „végtelen víz”. Nyilván persze ezt használták az „óceán” jelentésben is.

A nyávogó állat

Minthogy a vadászat oly fontos volt eleink életében, illik hogy meghatározzuk, miként mondhatták azt, hogy „állat”? Nos, ebben segítségünkre lesznek a macskák...

A macska a legtöbb nyelvben vagy teljesen azonos a magyar „macska” szóval, vagy legalábbis a vége „ka/ko” szintén, mint a japán „neko” vagy a szuahéli „paka”. Ha meg nem macska a macska, akkor valami olyasmi hogy „kat/kot”, ami nagyon olyasminek tűnik, hogy ez is egy macska, csak az eleje, a „ma” lekopott! Igen ám, de óegyiptomi nyelven valami olyasmi hogy „miw”, ami vagy „miv” vagy „miu”. Valószínűleg az utóbbi, amolyan félhangzós módon ejtve az „u”-t. Hm, nyilvánvaló hogy ez hangutánzó szó, amivel nincs is semmi baj, sőt az is remek hogy ez egészen jól beazonosítható a „macska” szavak elejével! De mi akkor a végén a „-ka”?

Azt hiszem Olvasóm könnyedén kitalálja: az, hogy ÁLLAT! Hiszen ez annyira nyilvánvaló módon adja magát: NYÁVOGÓ ÁLLAT! Pontosabban „miu-zó állat”.

Még inkább valószínűsíti e tényt, hogy rengeteg primitív törzsnél - és az egyiptomiaknál is, ha nem is tekintjük őket primitívnek - számos állat neve TABU volt, tilos volt kimondani, például mert szentként tisztelték őket. Az egyiptomiak meg pláne egy egész rakás állatot szentként tiszteltek, a macskát aztán főleg! És ilyenkor az állatok fajtát körülírással nevezték meg; ez a magyar nyelvben se példátlan, például fogalmunk sincs már mi volt a farkas „igazi” neve, mert az hogy farkas, az nem név, az csak annyit jelent hogy olyan állat aminek van farka! A „medve” is efféle „beszélő név”, bár ehhez kissé ószlávul is kell tudnunk; eredetileg azt jelentette, hogy „mézevő”. A „szarvas” máig azt jelenti, hogy „szarva van”. Tehát a macska, az eredetileg „miuzó állat” volt. Merészelem azt hinni, hogy az óegyiptomiaknál se azt jelentette a „miu” hogy „macska”, hanem csak azt hogy „nyávog”. Náluk a macska „miuka” lehetett. Bár nyilván használták a sima „miu” alakot is. Ezt az is valószínűsíti, hogy köztudott, náluk létezett a „lélek” fogalmára épp a „ka” szó, az meg hogy ugyanazt a szót használják az állatra mint a lélekre, legalábbis bizonyos kontextusokban, teljesen

hihető, annak fényében, hogy ez máig így van számtalan nyelvben, tudniillik azokban amelyekben az „állat” szóra valami olyasmit használnak hogy „animal”, vagy ami ezen „animal”-ra visszavezethető! Latinul a lélek ugyanis „anima”... Ezen nyelvekben tehát az „állat” tulajdonképpen azt jelenti hogy „lelkes lény”.

Ezek után pedig megkockáztatom azt az állítást, hogy a magyar „macska” szó réges-rég, eredetileg így hangzott: „miucska”. Amiatt mondom ezt, mert a „-cska, -cske” a mai napig is becézőképző a magyar nyelvben (egypár más nyelvben is), gondoljunk csak az olyan szavakra mint: „telecske, szelecske, nőcske”, stb. Eredetileg tehát a „miucska” biztos azt jelentette, hogy „kis nyávogó”. Hm, elég jól lefedi ezen állat fő tulajdonságait e szó... elvégre, a „nagy macskák” is nyávognak, de a macska nem nagymacska, nem leopárd, nem tigris, nem hiúz... Felvetődhet persze a kérdés, hogy de miként is alakult ki a „-cska, -cske” becézőképző? Elvégre e könyv egy másik fejezetében arról értekezek ugyebár hogy az Ósnyelvben a legelső kicsinyítő/becéző képző a „-ki” lehetett!

Nos, merészelem azt mondani, eredetileg ez is „-cski” volt! És szóösszetétel: csi+ki.

A „csi”, mint azt szintén egy másik fejezetben kifejtettem, azt jelentette ósnyelvül: *szép*. A „cski” tehát egy „fokozott” becézőképző lehetett: „minősített”, „megemelt” mértékben becézett, tehát nagyobb „mennységű” kedveskedést fejezett ki. Hiszen nemcsak azt mondja hogy kicsi, de azt is hogy szép!

Hogy azt, „cski”, (pontosabban azt hogy „csiki”, mert ki is kell ejteni valahogy a szót anélkül hogy beletörne a nyelvünk...) miként lehetne lefordítani egyetlen szóval pontosan magyarra vagy más ismertebb nyelvre, nem tudom, de szerintem ezek után mindenki elég jól megértené, egy e szót ki-mondó ember körülbelül mire gondolhat. Talán - magyarra legalábbis - úgy lehetne, hogy „kicsikém”. Oké, az ósnyelvi szó esetén nem volt ott a birtokosrag a végén, de a magyar rengeteg esetben kiteszi e ragot, amikor más, főleg indoeurópai illetve germán nyelvek nem. Tehát, fogjuk rá, hogy **csiki=kicsikém**. Természetesen „átvitt értelemben”, azaz kedveskedve, nem feltétlenül a konkrét fizikai méretre gondolva centiméterben mérve. Na de ez a macskákat illetően félig offtopic ugyebár. (De nem bírom megállni: a magyar „kicsi” épp az hogy „csiki” csak a szótagok sorrendje fordított benne... Eredetileg biztos nem azt jelentette csak hogy „kis” hanem hogy „kis+szép”...) Mindenesetre, a „miucski” lehetett azt hiszem a magyar „macska” legislegősibb eredete, később változott csak a szóvégi „i” „a”-ra a magánhangzóharmonia érdekében. S akkoriban még azt jelentette szóösszetételként (vagy becézésként ha úgy tetszik) hogy „kis, szép nyávogó”. Márpedig ez annyira pompásan lefedi a „cica”-szó jelentését, hogy fel is veszem ilyen értelemben az ósnyelvi szótárba...

Tehát:

macska = **miuka**

cica = **miucski**

állat = **ka**

kicsikém = **csiki**

A „cica” megér még egy kis értekezést. Hogyan alakult ki a magyar nyelvben? Persze, e könyv témája nem a magyar nyelv, de hátha megtudunk általa valamit az Ósnyelvről is... Nos, az én tippem az, hogy eredetileg a „cica” szó így hangzott: „csika”, természetesen szóösszetétel volt: csi+ka, és egyszerűen azt jelentette: „szép állat”. Elég jól illik a mai cica-fogalomra, ugyebár! Az Ósnyelv idejében vélhetőleg alkalmazhatták bármi állatra ami szerintük „szép” volt, talán még felnőtt állatra is, később azonban „beszűkült” a jelentése, ami semmi esetre se szokatlan egy szó jelentésváltozása során, elég csak arra gondolnunk, az a szó hogy „koporsó”, régen BÁRMIFÉLE ládát jelenthetett, manapság azonban kizárólag csak halottszállító ládát. A szó hangzása pedig szintén megváltozott: a „k” átváltozott c-vé, ami szintén nem példanélküli a nyelvekben, ez meg óriási erővel indukálta hogy a szókezdő „cs” is „c” legyen, amiatt, mert úgy a szó messze könnyebben kiejthető.

Nincs

Amennyire tudom, ha valamiben egyedülálló a magyar nyelv, az az, hogy létezik benne a „nincs” szó. Tehát, hogy van *nincs*, hehehe! Más nyelvekben ugyanis *nincs* - nincs! Erre már Lomb Kató is rácsodálkozott. Nem tudok olyan nyelvről (ő se tudott... pedig tizenhat nyelvet beszélt... eltekintve azoktól amiket letagadott, mert kevésbé ismerte őket...) amely ilyen röviden, frappánsan képes kifejezni valaminek a nemlétét. Más nyelvekben e fogalmat körülírással fejezik ki.

Azt hihetnők, ha ez kizárólag a magyarban létezik, és más nyelvben NINCS, akkor az Ósnyelvben se volt... Nos, én mégis feltételezem hogy volt az Ósnyelvben is valami ilyesmi, bár nem úgy hangzott, hogy „nincs”. Hanem úgy, hogy - kapaszkodjék meg magyar Olvasóm! - hogy „nem”!

Bizony, állítom hogy a magyar „nem” szó régen pontosan azt jelentette hogy „nincs”, egy igen-igen ősi szó tehát, mely egészen az Ósnyelv korából maradt fenn, az Idők hihetetlen mélységeiből, és még most is nagyon hasonló funkciót lát el a nyelvünkben ugyebár.

Mert mikor is használjuk? Túlnyomórészt egy mondat bevezetéseként:

—Nem, ez nem létezik! Nem, ilyen nincs!

Na most korábban azt fejtegettem, a „ne, nem” az Ósnyelvben az lehetett, hogy „ne”. Képzeljük el azonban, hogy mondhatták azt „szabályosan”, hogy nincs:

Ne bu.

Ugye? Na de hoppá, ez mégse szabályos: mert az hogy „nincs”, az azt jelenti hogy ÉPP MOST nincs! Ekkor pedig ennek szabályos alakja az Ósnyelvben: **ne bu bum**. (lásd a nyelvtanról szóló fejezeteket részletesen ezzel kapcsolatban). Sőt, ez még mindig nem a szabályos forma, ez egy „hanyag” forma! Ugyanis a „bum”, az egy folyamatos melléknévi igenév, azt jelenti hogy „levő”, „létező”. Igazából tehát a helyes forma ennek tagadása, a „**bu ne bum**”. Tehát:

Ez nincs = di bu ne bum.

Igen ám, de mert egészen biztosra vehetjük hogy ez roppantul gyakran használt kifejezés lehetett, emiatt idővel alaposan lerövidült, és a „ne bum” összeolvadt, majd a „nebum”-ból annyi maradt meg, hogy „nem”.

Tehát az Ósnyelvben nincs = **nem**.

Ennek mintájára azonban biztos kialakult a „ne but” formából a „nincs” múlt idejű alakja is, a „nem volt”, ami így hangzott: „**net**”. Olvasóim közül sokan biztos felismerik e szóban az orosz „nyet” őst... ami bár jelen időre használatik most, de a származása attól még nyilvánvaló.

Talaj

A cerkófnnyelvben leopárd=kra. A leopárd a majmokhoz képest általában a föld felől támad (ellentétben a sólyommal ami a magasból). Ez okból, a „kra” nemcsak a leopárdot kell jelentse szegényes nyelvünkben, hanem úgy általában mindent ami a talajszinten van, sőt, magát a talajt is!

Nyilván persze, amikor az Ósnyelv kialakult, gazdagodott, nem maradt meg a két eltérő fogalom, a leopárd és a talaj azonos hangtesthez kötve. Logikus azonban, hogy tekintettel közös szó-ősükre, a „talaj” fogalma olyan hangalakot kapott, mely nagyon hasonló ahhoz, hogy „kra”... és valóban! Számos nyelvben felfedezhetők a „talaj” illetve a „föld” szavaknak olyan hangsorai, melyek így kezdődnek: „gro”, „gru”, „grou”... Statisztikailag úgy tűnik, ebből a „gro” a nyerő, amit igazol az is hogy ez hasonlít a legjobban ahhoz, hogy „kra”. Szerintem tehát az Ósnyelvben:

talaj=**gro**

Istenes témák

Igen, kedves Olvasóm, én komolyan úgy vélem, az Ósnyelv idejében már kialakult valamiféle istenfogalom! Ezt könnyű belátni: a manapság még élő primitív népekre is jellemző hogy van mindenféle babonáság a képzeletvilágukban dögivel: istenek, szellemek, démonok, akármik. Persze hogy az Ósnyelv idejében is képzeltek ezernyi efféle tudatlan őseink!

Nyilván persze amit e fejezetben az „isten” szó alatt értek, az egy olyan fogalom amit nyugodtan lehet érteni bármiféle szellemre, Nagy Manitura, démonra, akármire is. Valamiféle természetfeletti hatalmat jelent tehát mindössze. Vagy inkább: egy láthatatlan akármit ami hatalmasabb az embernél.

Na most hogy ennek mi volt a neve az Ósnyelv idejében: megmondom, így hangzott:

des

Ugyanis, az Ósnyelv szerint:

de = csinál valamit, végez valamit, művel valamit. Vagyis: ALKOT. A szó végén az „-s” pedig mint egy másik fejezetből megtudhatjuk, általános melléknévképző. Azt tehát hogy „isten”, akkoriban úgy lehetett volna szó szerint lefordítani, hogy „Alkotó”, „Teremtő”. Hm, elég jól kifejezi a lényegét...

És aki erre még több bizonyítékot akar, annak felhívom figyelmét arra, hogy eszméletlenül sok mai nyelvben az „isten” valami olyan szóval neveztetik (deus, teo, deo...), aminek első betűje „t” vagy „d”, illetve ritkábban „z” (gondoljunk a görög Zeusz-ra), de a „z” nem más mint a „d” részhang-párja. Amikor pedig van szóvégi mássalhangzó a szóban, az épp maga az „s” vagy „sz”. Nyilvánvaló hogy nagyon is rokonságban vannak a „des” szóval... Sőt, még amikor kevésbé hasonlít a szó a „des”-hez, akkor is felfedezhető némi hasonlóság, például a hindu „déva/dévi” esetében is „d”-vel kezdődik...

Na és a magyar „isten”-szó? - kérheti Olvasóm.

Az is beleillik a sorba! Hogy miért „-n” a vége, bevallom, nem tudom. Ellenben a szó „te”-része nagyon is illik a „des” elejéhez ugye. A szó eleje pedig, az „is”, az - mint a számneveknél látjuk - az Ósnyelvben azt jelentette: sok. Tehát:

isten = sok isten... Vagy inkább „minden isten”, az istenek összessége, a Pantheon...

Ami megintcsak logikus, hiszen annak idején szerintem kivétel nélkül minden nép SOK istenben hitt...

Hogyan félünk?

Így félünk:

félelem = **fé**

fél (valamitől/valakitől): **fél**

Erre bizonyíték egyrészt, hogy rengeteg nyelvben a „fél” szó valami olyasmi, hogy „fer”, „fear”, vagy ha nem a félést jelenti efféle szó, akkor az aggodást. És a magyar nyelvben is ilyen a szóalak, mert tudjuk hogy az „l” és „r” könnyen átalakul egymásba, ezt e könyvben rengetegszer felhasználtuk/felhasználjuk.

Másrészt, a „fájdalom”, az az Ósnyelvben „**vá**”. És mitől félünk? Persze hogy a fájdalomtól... Logikus, hogy a két szó valamennyire hasonlatos legyen egymáshoz, márpedig az „f” és a „v” rokon hangok.

Körös-körül

Hogyan mondhatták azt régen, hogy „kör”? Ugyanígy: „kör”. Ugyanis majdnem minden nyelvben az ezt jelentő szó második mássalhangzója „r”, az első pedig leggyakrabban „k”, majdnem ugyanennyire gyakran „c”. De ahol „c”-vel van írva, abban a nyelvben is gyakran „k”-ként mondják, különben meg a **k->c** átalakulásra más szavakban is lehet példát találni. Ritkábban „sz” a kezdőhang, de az meg megintcsak nem csoda mert a „c” épp az a hang ami aránylag gyakran alakul át „sz” hanggá.

Tehát: „k-r”. Kell közé egy magánhangzó. Az „ö” adja magát mert rém gyakori épp az „r” hang előtt vagy után. És magyarul épp „kör” is...

Ha megvan a „kör” szavunk, ebből származtathatunk más szavakat is. Elvégre van nekünk melléknévképzőnk („-s”), igeképzőnk („-l”) és határozóképzőnk („-li”) is!

Azonnal adódik a „körös” szó, olyan értelemben hogy „kör alakú”, vagyis „kerek”. Még létezik is „majdnem” a magyar nyelvben szegénykém szóösszetevőként: „körös-körül”. Nyilván olyan értelemben volt használva hogy „mindenfelé körben”. Sőt, a „körül” szó a magyar nyelvben határozószó, eléggé adja magát hogy az Ósnyelv esetében ez még így hangzott: „körüli”, csak időközben az „i” lekopott a végéről. Marad még az igeképzőnk az „-l”. Miként hangozhatott az ezzel képzett szó és mit jelenthetett?

körl körül körül körel...

Nos az angol nyelvben létezik a „circle” szó, ami épp „-l” hangot tartalmaz a végén... Jelentései: kering, köröz, körbejár, körüljár, megkerül... Szerintem annyira rokon jelentések, hogy nyugodtan feltételezhetjük, hogy az Ósnyelv idejében is elfogadott volt a szó mindegyik ezen értelemben! Hogy mi lehetett a magánhangzó az „l” előtt, bevallom, fogalmam sincs, de amondó vagyok hogy TALÁN az „ö” tűnik logikusnak, mert ezen magánhangzó ELŐTT „r” áll, ami „szereti” vonzani magához az „ö” hangot. Tehát: „**köröl**”.

Emellett nézzünk rá arra a magyar szóra, hogy „kerület”. Nyilvánvaló honnan származik: eredetileg így hangozhatott az Ósnyelvben, hogy „**körölt**”, ugyanis ha egyszer a vége „t”, akkor a szó nagy valószínűséggel befejezett melléknévi igenév, de pláne akkor ha a „t” előtt „l” van! Vagyis azt jelentette: „amit megkerültek”.

Megállok, ha itt a kígyó

Hogy mondhatták azt a szót ős-eleink, hogy „áll”? És azt hogy „ül”? Vagy netán azt, hogy „kígyó”? És mi köze e szavaknak egymáshoz?

Nos annyi, hogy érdekes módon mindhárom szó esetén messze többségben vannak a nyelvekben az olyan szóalakok, melyek épp az „sz” hanggal kezdődnek!

A kígyó esetén ez eléggé érthető, hiszen sziszeg. Így aztán az olyan alakok mint a „serpent”, „snake”, „slinga”, „slange”, „sarpa” elég logikusak, bizonyos mértékig hangutánzónak tekinthetjük őket. A szerb „zmija” alakot is, mert a „z” ugye az „sz” zöngés párja. A szanszkritnak a „sarpa” alakon kívül van ezen állatra „nága” szava is, de ez meg jól észrevehetően az angol „snake” közeli rokona, nyilván közös volt mindkettőnek az őse, csak a szanszkritban lekopott róla a szókezdő „s” hang. Ugyanez a véleményem a héber „nakhas” szóról is. Szoto nyelven „noha”, még ez is beleillik a sorba, mert a g-hang nem is ritkán át tud változni „h” hanggá. (még később teljesen eltűnik...)

Mint említettem, akadnak olyan alakok is melyek a „serpent” szóval hasonlóak, a harmadik fő szóbokorba meg a „sling” alakok kerülnének. Utóbbiakról az a véleményem, hogy gyanúsán hasonlítanak azon szavakhoz, melyek azokban a nyelvekben azt jelentik: „hosszú”, emiatt ezzel nem is foglalkozom. Elég hihető ugyanis épp a kígyóról, hogy „hosszú állat”-nak tartották... Lehet hogy ez is eredetileg afféle tabu-okokból alakult ki a kígyó „igazi neve” helyett, mint a magyar „farkas” meg „szarvas”.

Van egy másik viszonylag számos szót tartalmazó csoport, melyek a „mor” szóhoz hasonlítanak. Erről az a véleményem, hogy ez meg igencsak hasonlít ahhoz a szóhoz, mely a halált jelenti ezen nyelvekben, ráadásul - minő szerencse! - ahhoz a szóhoz is ami szerintem az Ósnyelvben jelenti azt a szót hogy meghal: **mor**. Elég logikus épp a kígyóról feltételezni azt is hogy „halálos állat”... Ne feledjük, a kígyóktól való félelem oly ősi, hogy még az ÁLLATOKRA IS jellemző, különösen a majmokra! Mert majomőseinknek a 3 legfőbb ellenségük ezek voltak:

—Macskafélék. De a nehezebb macskák elől felmenekülhettek a fákra. Többnyire azért egy ember elég könnyű ahhoz hogy olyan vékony ágakra felmászhasson, ahova a leopárd se tudja követni.

—Nagy ragadozómadarak. Ezek elől végül is el lehet bújni az aljnövényzetben, vagy a fák sűrűbben lombosított részeiben.

—Kígyók. Na, ezekkel gond van. Ezek akármilyen fára is felmehetnek, a vékony gallyakra is, ráadásul igen nehéz észrevenni őket. Ezek voltak a legveszélyesebbek... Halálosak...

Érdekes az is, hogy e szó nem is „mor”, hanem egyenesen „mar” számos nyelvben, például a kurd, zazaki, perzsa, pastu nyelvekben, márpedig e szó a magyarban is megvan a kígyóval kapcso-

latban, épp csupán nem az állat nevét jelenti, hanem az állat által végzett cselekvést: megMAR valakit! KígyóMARás! Hm... nyilvánvalóan nagyon ősi örökségről van szó!

A „serpent” alak nem tudom miként alakult ki, de túl bonyolult a hangalakja, tippem emiatt hogy egyrészt összetett szó lehet, másrészt hogy valami köze lehet talán a „spirál” szóhoz, egyrészt mert gyanúsán hasonló mássalhangzókból áll, másrészt a kígyókra elég jellemző a spirális megjelenés is.

A leghihetőbb számomra tehát az, hogy a „snake” csoportba tartozó neveknek van a legtöbb közülük a kígyó ősnyelvi névéhez. Legvalószínűbb számomra az, hogy így hangozhatott:

sznak

Illetve, még pontosabban, mindössze ennyi volt:

szna

Maga a „sznak” ugyanis nem azt jelentette hogy „kígyó”, hanem azt: kígyó+veszély, hasonlóan a krak=kra+k azaz leopárd+veszély összetételekhez. Még az is teljesen logikus, hogy a kígyók esetén simán hangutánzónak tartható „sz” hanggal kezdődik, és hogy mély magánhangzó van benne, mert eleink a kígyót teljesen egyértelműen rossz, veszélyes, gonosz dolognak tarthatták csupán...

Térjünk azonban vissza a „mar” szóhoz. Említettem, nagyon hasonlít a halált jelölő szavakhoz. Sőt! Hiszen azon szavaknak melyek az egyes nyelvekben a halált jelölik, kifejezetten van olyan „szóbokra”, mely „sz” hanggal kezdődik, a folytatás pedig e „mar” szóhoz nagyon hasonló:

szmerty, smrt, smárt, súmeriti, smierc, és a többi!

Egészen nyilvánvaló ezek után a szememben, hogy itt arról van szó, miszerint régen a kígyó által végzett cselekvést a MARÁST, az jelölte az Ősnyelvben, hogy „szmar” (esetleg „szmár”), s később e szó vette át egyes nyelvekben a „halál” szó jelentését is, már amiatt is, mert nagyon hasonlított azon szóhoz ami eredetileg is a halált jelentette az Ősnyelvben: mor. Pontosabban, a „mor”, az azt jelentette hogy „meghal, elpusztul”. A „halál” mint főnév, mint elvont fogalom, azonban épp e „szmar” szóból fejlődhetett ki, ennek befejezett melléknévi igenevéből: szmart. Abból a megfontolásból, hogy akit megmart a kígyó, az meghalt, a marás tehát maga a Halál! Gondolom azonban, hogy mégis meg lehessen különböztetni a Halált mint főnevet a befejezett melléknévi igenévtől, emiatt történt hogy a szó vége nem „-t” hanem „-ty” lett, amint ez máig így van számos szláv nyelvben. Tehát:

mar, megmar : szmar

megmart (melléknév): szmart

Halál: szmarty

Bár megvallom becsületesen, a magánhangzót illetően nem vagyok teljesen biztos. Könnyen lehet hogy igazából nem „szmarty” volt a hangzás hanem „szmörty”, sőt, egyszerűen „szmrty”. Amiatt használok a szmarty alakot, mert jobban hasonlít arra, hogy „szmar”. A szmar meg amiatt nem szmr vagy szmör, mert jobban hasonlít a „mar” alakra, ami megvan a magyar és számos más nyelvben is. Lehet azonban, hogy az ősi alak a mör vagy mr volt e szónál is, és a „mar” már némileg újabb fejlemény.

Az biztos, ha nekem azt mondaná valaki, „jön érted a szmarty”, hát nem gondolnék kellemes látogatásra, már a „szmarty” szó hangzása miatt se...

Illik kitérnem rá, a magyar „halál” miért annyira nyilvánvalóan teljesen más, mint a fent kikövetkeztetett „szmarty” vagy „szmörty”. Nos szerintem amiatt, mert tényleg nincs köze hozzá! Úgy vélem, a magyar „halál” abba a „szóbokorba” tartozik, mint amibe az angol „kill” is például, amibe tehát azon ősnyelvi szavak tartoznak melyek jelentése egyrészt „hideg”, másrészt „öl”, „meggyilkol”. Ebből alakulhatott ki. Az „l” hang végül is megvan benne a megfelelő helyen (sőt, kettő is, épp mint az angol „kill” esetében...), a szókezdő „h” pedig egyszerűen a „k” módosulása. A „k” hang meglehetősen gyakran kész ugyanis a nyelvekben erre a módosulásra: k=>ch=>h

Szóval a magyar „halál” eredetileg valami olyasmit jelenthetett: „aki/ami megöl”. Szerintem igen-csak hihető asszociáció...

Álljunk meg egy kicsit, akár ülünk is le, s gondolkozzunk el az „ül” és „áll” szavakon! Szignifikáns gyakorisággal ezeknek olyan alakja van majdnem minden nyelvben, ami szintén „sz” hanggal kezdődik... Jó, a magyar ül kilóg a sorból, az albán ulem is... Mégis, az sz-szel kezdődők messze többségben vannak, de őket erősítik azok is amik esetleg „z”-vel kezdődnek. Amik mégse, még azokban is sok olyan van, hogy legfeljebb az „sz” elé betoldódott egy magánhangzó vagy egy „n” betű. Az „ül” még kecsua nyelven is úgy hangzik hogy „szamay”, amiben „t” ugyan nincs (holott a legtöbb szóban van ami e jelentéssel bír), de sz-szel kezdődik, holott a kecsua egészen bizonyosan nem rokona egyetlen európai nyelvnek sem...

Ugyanez igaz az „áll” szóra is, abban az értelmében hogy „nem ül”.

Emellett mindkét szóra igaz, hogy a nyelvek messze többségében a szó második mássalhangzója egy „t” vagy „d” hang, függetlenül attól hogy a szókezdő „sz” és e második mássalhangzó közé betoldódott-e valami magánhangzó vagy sem.

Hm... Mi a fenéért hasonlíthat egymáshoz az ül és az áll szó, pláne ennyi sok nyelvben, amikor úgy első gondolatunk az lenne hogy ezek egymással épp ellentétes fogalmat takarnak, hiszen aki ül, az nem áll! Holott még a magyar „ül” és „áll” szavakra is igaz, hogy bár se az „sz” se a „t/d” nincs meg egyikben se, de mindegyik magánhangzóval kezdődik és a második hang benne, a mássalhangzó ugyanaz: egy „l” hang! Szóval még a magyarban is e szavak nagyon hasonlóak!

Szerintem a válasz egészen filmszerűen elképzelhető. Tegyük fel, mész az erdőben. Képzeld el, hirtelen rád sziszeg egy kígyó. (az SZ hang!). Mit csinálsz?

Persze hogy azonnal megtorpansz... Nem, nem fogsz azonnal elfutni! Később lehet, de ELŐBB megtorpansz! Legelső tettered az lesz hogy mozdulatlanságba dermedsz. Azért, mert nem tudod, honnan jön a veszély. És a kígyók általában nem marnak azonnal. NEM ÉRDEKÜK egy akkora állatra pazarolni a mérgüket mint az ember, mert a mérgeskígyók kicsik, hiába marnak minket halálra, nem tudnak megenni minket. Pocséklás lenne a marás. Emiatt előbb sziszegnek. Figyelmeztetnek vele, a sziszegéssel. Aki ősmajom akkor megtorpant, jó eséllyel megmenekült, mert a kígyó akkor még nem marta meg. Az ősmajom ekkor körülnézett, hol a kígyó? Aztán ha meglátta, na AKKOR már menekülhetett az ellenkező irányba... de aki azonnal futásnak lendült, könnyen rossz irányba menekülhetett, s a kígyó megmarta. És akkor az ősmajom meghalt...

A sziszegésre a megtorpanás tehát egy ősi reflex lett, biológiailag kódolt. Teljesen logikus tehát hogy a mozdulatlanság összekapcsolódott őseinkben az „sz” hanggal. Na most akár ülünk, akár állunk, az biztos hogy nem mozgunk... Sőt, visszatérve a kígyóhoz, még olyan szólásmondásféle is van, hogy „majd’ leült a félelemtől”...

Az „sz” hangot is tehát simán tekinthetjük ilyen értelemben hangutánzóknak.

Na most hogy miért került bele az ül és áll fogalmakat jelentő ősnyelvi szóba a „t”? Nos amiatt mert befejezettségre utal. Elvégre aki leül, vagy megáll, az befejezi a korábbi mozgást.

Miként hangozhattak e szavak az Ósnyelvben?

Ami az „ül”-t illeti, tippem az, hogy így:

szje = ül

szjet = ült, leült stb, szóval ez a befejezett melléknévi igeneve.

Amiatt vélem így, mert ami a magánhangzót illeti, nagyjában egyforma mennyiségben vannak manapság azon szavak, melyekben ott „i” van és amikben „e” van. Akadnak azonban olyan variációk is amik „szj”-vel kezdődnek, s emiatt úgy vélem, épp ez volt a jellemző az ősi alakra is, amiatt, mert ebből egyaránt könnyen kialakulhatott a „sze-” és „szi-” kezdetű forma is, lévén hogy előbbihez

csak a „j” eltűnése kellett, az utóbbihoz meg az „e” eltűnése és az hogy a „j” átalakuljon „i”-vé, ami könnyű.

Ami az „áll” szót illeti, a statisztika alapján nem sok kételyünk lehet afelől, hogy a legősibb forma jó eséllyel így hangzott:

szta

Sőt, itt még abban is meglehetősen biztosak lehetünk hogy ÉPPEN szta volt e szó és nem sztÁ, amiatt, mert számos, főleg szláv nyelvben e szó úgy kezdődik hogy „szto-”. Na most azt tudjuk hogy azon nyelvekben melyekből a magyar „a” kikopott, ezen hangot azon nyelv beszélői többnyire csak mint „o” hangot tudják kiejteni. És épp a szláv nyelvekben valóban nincs is „a” hang, ellenben azokban kezdődik e szó szignifikánsan „szto-” módon. Nyilván mert eredetileg „szta” volt, de amint a nyelvből az „a” eltűnt, e szót csak mint „szto” szót tudták kiejteni...

Ezek után még azt is megtippelem, a „van” szóra, tehát a létigére úgy alakult ki számos nyelvben az „ist”, „estas”, és más hasonló szóalakok bokra, hogy ennek is valami köze volt eredetileg az „áll” szóhoz, tehát a „szta”-hoz! Jelentésváltozás révén tehát. Abból a megfontolásból hogy ami áll, az van, az kézzel fogható, az LÉTEZIK... az valóságos...

Hadd említsem meg, ezek után teljesen logikus az is, hogy az Ősnyelvben az óriáskígyó neve ez lehetett: **sznagra**. Ugye kígyó+nagy, nem feledve hogy az Ősnyelv általában a főnév UTÁN rakta a jelzőt. Nem tudom, létezett-e ez az ősnylevi szó, de annyira adja magát hogy muszáj voltam megemlíteni. A tengeri kígyóra meg logikus az „**umüszna**” név. Nem hiszem végképp, hogy lett volna ilyen szó, de ez illik az Ősnyelv logikájához! Elvileg persze lehetne **sznaumü** is, de az a magánhangzó-torlódás miatt nehezkesebben kimondható. Ettől persze még „valid” hangsor, s tulajdonképpen hogy melyiket használjuk, elvileg csak attól függ, mit akarunk kihangsúlyozni: hogy az egy KÍGYÓ (ekkor sznaumü), vagy hogy az a kígyó TENGERI (ekkor umüszna).

Hogy

Természetesen azon „hogy” szóra gondolok e fejezetben, ami KÖTŐSZÓ. Tehát nem arra amivel kérdezzünk. Az utóbbit ugyanis már meghatároztuk egy másik fejezetben, az az Ősnyelvben „éli” volt.

Mégis, már e fejezet elején meg kell jegyezzem, cseppet se csak a magyar nyelv jellegzetessége az, hogy ezen kötőszó oly feltűnő hasonlatosságot mutat a hogy/hogyan kérdőszóval - ez majdnem minden más nyelvben is így van! Jó-jó, a legtöbb nyelvben nem esik e két szó PONTOSAN egybe, de nagyon hasonlóak. Annyira mindenképpen, hogy szignifikáns mértékben jellemző rájuk az a tulajdonság, hogy ugyanazon hanggal kezdődnek, s e hang a nyelvek óriási többségében a **k,g**, ritkábban a **h** vagy a **cs**. Még a magyar nyelvben is „h”, ugye. Azt meg tudjuk, a k/g egymás párjai, mert a „g” egy zöngés „k”, és a „k” könnyen átalakul „h” hanggá is. Sőt, azt is tudjuk hogy nem ritka a k=>c átalakulás sem!

Mindez arra utal, hogy az Ősnyelvben e szó minden bizonnyal „k” hanggal kezdődött (abból alakul ki a legkönnyebben az összes többi variáció a legkevesebb lépésben), az ezt követő magánhangzó pedig olyasmi kellett legyen, hogy e szó hasonlítson a „hogyan” jelentésű „éli”-re. Ekkor ugyanis könnyen átveheti egyik szó a másik szerepkörét a nyelvben a későbbi évezredek során.

Kizárásos alapon, csakis az „é” hang jöhet számításba, tehát az ősnylevben az a „hogy” ami kötőszó, így hangzott:

ké

S minő pompás bizonyíték: majdnem minden nyelvben manapság is még e szó: „ké”, még ha a szókezdő mássalhangzót netán furán írják is: que. De még a héberben is „ki”.

Eszünk, iszunk

Bár nem kivétel nélkül, de elég jól megfigyelhető a világ nyelveiben egy olyan tendencia, hogy van bennük egy olyan, az evést jelentő (vagy azzal rokonértelmű) szó, melynek első mássalhangzója „sz”, s amennyiben ezt magánhangzó előzi meg, akkor az magas hangrendű. Majdnem mindig ráadásul „e”. Továbbá, az a szó ami azt jelenti a nyelvekben hogy „étel”, az nagyon gyakran (bár ritkábban mint az „eszik” jelentésű szavak esetében) szintén tartalmazza az „sz” hangot, többnyire szintén úgy, hogy magas magánhangzó van előtte. Igaz, néha e magánhangzó előtt van egy másik mássalhangzó is, gyakorta „m”, ami bennem azt a gondolatot indukálja hogy összetett szóról lehet szó. Mindenesetre a szó további része mutat hasonlóságokat az „eszik” jelentésű szó alakjával, de úgy, hogy az „sz” után van egy „t” is. (néha „d”). Bizonyos nyelvekben ez nem igaz (például nincs a szóban „sz”), de azon nyelvekben a szó jól láthatóan rokona egy másik nyelvben megtalálható olyan szónak, amire már igaz a fenti állításom.

Na most aki eddig figyelmesen elolvasta a könyvemet, azonnal kell hogy gyanakodjék: hátha amiatt van ott a szó végén a „t”, mert az a szó igazából egy befejezett igenév?

BINGÓ! Én is erre gondolok. Szerintem az ősnyelvi szó arra hogy „eszik”, ez volt:

esz

Az meg amit megettek, az étel, a legislegősből időben mindössze úgy volt emlegetve, hogy „amit megettek”, tehát „a megevett”, ennek okán pedig: eszt. Igen ám, de ez rém zavaró lehetett, hiszen nyilván létezett olyan étel is ami bár étel, de még nem ették meg... hogy meg lehessen különböztetni az „igazi” eszt-től ami a befejezett igenév, a magánhangzó é-re módosult, s lett belőle „**ész**”, de olyan alakja is kialakult ahol az „sz” teljesen eltűnt: „**ét**”. E könyvemben ezen „ét” alakot használok, de a szótárba felveszem a másik változatot is. Én azt hiszem, az „ét” gyakoribb lehetett, mert rövidebb, márpedig ez fontos szó.

Döntésemet az is indokolja, hogy megfigyelhető olyan tendencia is a világ nyelveiben, miszerint az „iszik” jelentésű szavakban többnyire „i” van (a magyar nyelvben is ugye...), és e szóban is megtalálható a „t”, valahol az elejétáján általában. Emiatt arra tippelek, e két szó egymás mintájára alakult ki, s az Ősnyelvben az „iszik”, az egyszerűen így hangozhatott: „**isz**”. Nem hiszem azonban, hogy létezett olyan szó az Ősnyelvben ami „ital” jelentéssel bírt. Elméletileg, az Ősnyelv logikai rendszere alapján ez úgy hangzott volna hogy „**ít**”, s fel is veszem ilyen értelemben a szótárba. Nem hiszem azonban hogy eredetileg létezett. Akkoriban nem volt sok itala az embereknek, kizárólag csak a víz, tej és nagy ritkán a vér. (Sőt már a tej is csak sokkal később, az állattenyésztés kialakulása után, azelőtt ugyanis legfeljebb az anyatej...) Mire kellett volna ezeknek összefoglaló „ital” név?! Mégis, a jelek arra mutatnak, később - de már az Ősnyelv felbomlása után - egyes népeknél kialakult valami olyan szó az italra ami nagyon hasonlított épp arra hogy „**ít**”, ennek nyomai lelhetőek fel az „iszik” bizonyos változataiban a nyelveknél, nyilván, mert a létrejött új szó visszahatott azon szó alakjára mely korábban jelentette azon népcsoportoknál azt, hogy „iszik”.

Elismerem, e fejtegetés gyengébb lábakon áll mint számos másik e könyvben, de annyira azért még hihetőnek tartom, hogy érdemes legyen beleírni.

Tehát, szóval, azaz vagyis, úgyhogy

Remélem nem sok Olvasóm vitatja, hogy a fejezetcímben szereplő szavak meglehetősen rokonértelműek. Igaz, kötőszavak, de alig van eset amikor valamelyiket nem lehet a másik helyett használni.

Miként is mondhatták ezeket az Ősnyelvben?

Ezekkel kapcsolatban sajnos elég kevés adattal rendelkezem, ugyanis hiába bogarássza végig az embör gyermeke a jelenlegi nyelveket, a legtöbb nyelvben e fogalmak többségére valami iszonyatos összetett szót használnak, ami azért iszonyatos a szememben, mert teljesen nyilvánvalóan friss

fejlemény. Néhol annyira nyilvánvaló a szó összetettsége, hogy eleve még manapság is külön írják a szó összetevőit. Ezeket kapásból elfelejthetjük hát, nem segíthetnek bennünket a kutatásainkban. Egy halvány reménysugár csillan csak fel előttünk: a német nyelv „also” szava, a magyar nyelv „szóval” szava, sőt még az angolban is a „so”, ami persze rokon a német nyelvben is pár olyan szóval amiben e szótag megtalálható.

Mindezekből némi joggal valószínűsíthető - bár nagy pénzekben fogadni azért nem mernék rá - hogy e fogalmakra az Ósnyelvben az a hangsor illett, mely így hangzik:

szó

Elég nyilvánvaló ugyanis, hogy hosszú „ó” volt benne, mert manapság is úgy ejtik ha nem is úgy írják, illetve, a magyar „szóval” esetén még úgy is írják. Megjegyzem azért, e szó egészen bizonyosan az Ósnyelv fejlődésének viszonylag késői szakaszában alakult ki, amikor már nemcsak hogy képesek voltak 3-nál több szóból álló mondatokat használni, de bonyolult összetett mondatokat is, amikben lehettek alá- és mellérendelő tagmondatok is!

A rabló megerőszakolja a zsákmányát

Megfigyelhető a világ nyelveiben, igen könnyen ráadásul, hogy az olyan szavak mint „rab”, „rabol”, „rabló”, „megerőszakol”, azok szignifikáns mértékben olyan alakúak, hogy az első mássalhangzó „r” (nagyon ritkán „l”), a második pedig „p” vagy „b”, ritkábban „v”, és köztük egy mély hangrendű magánhangzó áll, többnyire „a”, ritkábban „o”. Természetesen e rab/rap/rop/rob/stb alakok előtt/után néha lehet még más szótag is, bár még ez se gyakori. Nem azt mondom hogy a nyelvek minden fent felsorolt jelentésű szava ilyen, de majdnem minden nyelvre igaz hogy legalább egy szó a fentiekből illeszkedik ezen sémára. A magyarra is igaz ez: „rab, rabol, rabló”! Oké, nálunk a „megerőszakol” nem stimmel. Az angolban az is: „rape”.

Mínhogy a „rabló” jelentésű szavak végén többnyire „r” hang áll, ami az Ósnyelvben afféle „foglalkozásképző”, ebből teljesen logikusan következik, hogy volt az Ósnyelvben valami annál rövidebb szó, melynek alakja raX volt, az X helyén pedig p vagy b lehetett, és e szó jelentette azt, amit a rabló megszerez. Mínhogy az angol, német, orosz, kurd és magyar nyelvekben e hang nem a „p” hanem a „b”, emiatt nekem ez a favoritom, tekintve hogy ezek egymástól távol álló nyelvek. Emellett a „b” hangból alakul ki legkönnyebben a másik két variáció, a „p” és „v” is. (ne feledjük, a „v” is zöngés hang mint a „b”, ha „b” helyett „p” lenne az eredeti hang, akkor származékhangnak logikusabb lenne hogy a „v” helyett „f” alakuljon ki. De nem úgy történt!)

Szóval, amit elrabolnak, a zsákmány, az a **rab**. Ne furcsállja ezt magyar olvasóm, akkoriban ember is lehetett zsákmánnyá, pláne ha nő! Sőt, a nő volt a legértékesebb zsákmány... Aztán persze amit a rab-bal tettek, a nemi erőszak, na arra teljesen logikusan alakult ki e „rab” szó legkisebb megváltoztatásával a „**rap**” szó, ami a mai napig is megvan számos nyelvben, például az angol „rape”. (bár, még ezen angol szónak is van a megerőszakolás mellett „elrablás” jelentése is!)

Na most, ki rabol? A rabló. A cselekvés meg amit végez, a rablás. A magyar nyelv egészen szépen megőrizte legalábbis az ígét ezekből, mert az „-l” nagyon ősi igeképző, ezt rengetegszer elmondtam már e könyvben. Azt nem tudom, pontosan milyen magánhangzó állhatott a „b” és „l” közt, de viszonylag nagy összegben mernék fogadni rá hogy pont az az „o” mint a magyarban. Nem hiszem ugyanis hogy „ö” lett volna, elvégre az magas hangrendű, és inkább az „r” előtt/után jellemző, na meg a rablás nem olyasmi ami okvetlenül kellemes cselekvés, szóval inkább illik hozzá a mély hangrendű magánhangzó. Inkább abban bizonytalankodom, nem „a” volt-e az a magánhangzó. De mert a magyarban ott „o” van, a szótárba így veszem fel. Végül is van logika az „o” hangban is: középső nyelvállású, nem annyira mély mint az „a”, ami illik ahhoz hogy a rablás nagyon kellemetlen annak akit elrabolnak, de a rablónak már akár egész kellemes is lehet, legalábbis ha a rablás sikeres!

Szóval, az Ósnyelvben rabol = **rabol**. Maga a rabló pedig „**rabör**” lehetett az Ósnyelvben, híven az „-r” foglalkozásképzőhöz, s e szót máig egész szépen megőrizte számos nyelv, az olyan alakokban mint „robber”, „Räuber”, „rover”, stb.

A barna medve

A „barna” szó, tehát a szín, a nyelvek messze többségében olyan szóval fejezhető ki, mely szó 2 élesen elkülönülő csoportba sorolható:

—Az egyikbe azok tartoznak, melyek olyasféléképp hangzanak mint épp a magyar „barna” is, továbbá: bruna, braun, brown, brun, bruin, stb. Nyilvánvaló e szavak rokonsága, s az is hogy az ósnyelvi alak valami olyasmi lehetett amiben b-r-n mássalhangzók álltak. Még hindi nyelven is „bhúra”, aminek végén az „n” igaz hogy hiányzik, ennek ellenére nem kétséges hogy ide tartozik.

—A másik csoportba azon alakok tartoznak, amelyek nagyjából m-r vagy m-rr alakúak: morae, marró, marron, moreno. E csoportról az a véleményem, hogy EZ IS az előző csoport része, épp csak a szókezdő „b” hangból „m” lett, mert orrhangzósodott: b=>m. E változás cseppet se ritka a nyelvekben.

A „medve” szóra szinte egy-az-egyben ugyanez igaz: ott is 2 csoport van, az egyikbe azon szavak tartoznak melyek alakja olyasmi hogy „medvégy” (nyilvánvalóan a magyar „medve” is idetartozik). Fel se sorolom a többi. Lényeg, hogy e szavak jelentéstanilag arra utalnak hogy „mézevő”. Nyilván, mert a medve „igazi” nevének kimondása tabu volt.

A másik csoportba pedig, minő csoda, megint azon szavak tartoznak, amiknek alakja nagyjából a b-r-n képletre utal, bár elég gyakran itt már némely szavaknál a szóvégi „n” lekopott: beer, bear, bera, björn, berin, ber, bier, bár. Nem tartom lehetetlennek, hogy Berlin város nevében is valamiképp a medve rejtezik...

A medve és barna szavak közti hasonlóság tehát egészen szembeszökő! Szerintem nehéz tagadni, hogy eredetileg a medvére alkalmazott szó valami olyasmit jelenthetett, hogy „barna állat”. De tényleg csak „olyasmit”, és nem pont azt, mert ha szó szerint barna állat lett volna a medve neve ósnyelvül, akkor a végén ott kéne lenni valami „k” hangnak, hiszen az Ósnyelvben az „állat” úgy hangzik, hogy „ka”!

Fordítsuk azonban figyelmünket azon szavakra melyek a medvét jelentik a mai nyelvekben, de látószólag egy harmadik csoportba sorolhatóak:

—ursus, ursa, ariu, osu, ors, oso, urso, urs...

E szavakban is megvan az „r” (általában), de van utána egy „s” is! Nekem az a véleményem, e szavak is a korábban említett „b-r-n” csoport tagjai. Pontosabban, mindkét csoport öse egy olyan szó lehetett, melynek alakja nagyjából így nézett ki:

b-r-n-s

A vonal a mássalhangzók közt magánhangzóhelyet jelöl, megengedve azt is hogy ott esetleg semmi-féle magánhangzó se áll.

Na most ha a fenti képletet egy magyar ember látja, rögvest e szó ugrik be neki:

barnás

Hm... Tényleg illik a medvékre, kivéve a jegesmedvét! De az Ósnyelv kialakulása nem is sarkvidéki területen történt meg, ugye...

Azt is tudjuk, az „-s” az Ósnyelvben is melléknévképző volt. Gyakorlatilag tehát arról van szó, hogy volt egy szó az Ósnyelvben ami azt jelentette hogy „barna”, s e melléknévből egy másik melléknévet gyártottak őseink az „-s” képzővel, s e melléknév később főnevesült, mert kizárólag egy állat neveként használták.

Hogy is hangozhattak e szavak az Ósnyelvben?

Nos, legvalószínűbb hogy így:

barna = **braun**

Amiatt ez, mert az „r” elé az Ósnyelvben nem okvetlenül kellett bármi magánhangzó is, az „au” pedig (vagy valami ehhez nagyon hasonló magánhangzópár vagy félhangzó) máig sok nyelvben megvan, s könnyen kialakul belőle bármelyik másik variáció is.

Ennek fényében pedig a medve az Ósnyelvben: **brauns**.

E név a medvére ráadásul amiatt is találó, mert nemcsak a színére utal, de simán tekinthetjük hangutánzóknak is, hiszen oly nagyon hasonlít a medvék dörmögésére, mormogására... brummogására!

Következő

Remélem nem kell bizonygatnom, hogy a magyar „követ (valakit)”, illetve „következő” szavaknak semmi köze a „kő” szóhoz. Na de akkor mi az amihez köze lehet?

Állítom, azon szavakhoz, melyek a mai nyelvekben úgy hangzanak, hogy „sequence”, „seguinte”, „siguinte”, stb. Ezekben a „qu” illetve „gu” szótagoknál az „u” tulajdonképpen egy v-szerű hang, egy félhangzó. Hm, megvan a „követ” szó „k” és „v” mássalhangzója!

Hogy mi az az „sz” az elején? Egy olyan hang, ami a magyar változatból lekopott. Eredetileg a szó az Ósnyelvben szerintem úgy hangozhatott, hogy „**szköv**”. És azt jelentette: követ valakit. Vagy valamit. Például a (reménybeli...) zsákmányt. Lássuk be, elég fontos cselekvés volt az idő tájt... az „sz” nyilván abból a logikából állt a szó elején, mert egyrészt ragként azt jelentette a „sz” hang - mint egy másik fejezetben láthatjuk - hogy „-val/vel”, másrészt e hang hajlamos volt eleve bele is kerülni számos szóba, ha a szó valami olyasmit jelentett, ahol fokozottan ajánlatos volt az óvatosság. A hang ez utóbbi jelentése azzal kapcsolatos, hogy (ez is egy másik fejezet témája volt) a kigyókkal függ össze nagyon szorosan. Nyilván, akár minket követnek, akár mi követünk valaki mást, igencsak ajánlatos az óvatosság, de a nesztelenség is...

Ha megvan az hogy „követ”, magától adódik a melléknévképzőnek hála a „következő” szó is: **szkövs**.

Figyelem a fényt

Mi lehetett az Ósnyelvben a „fény”, és az olyan szavak hogy „néz”, „figyel”, „lát”?

Nos, rengeteg nyelvben az efféle szavak egy része elég jól visszavezethető egy olyan szótőre, aminek alakja **f-t**, például a görög „foto”=fény. A magyar nyelvre is igaz ez, mert a „figyel” szó végén ott az „-l” igeképző, a „figy” pedig egész jól illeszkedik a fent megadott szótőre, tekintve hogy a „gy” nem más mint egy lágyított „d”, az hogy ezt nem „dy” jellel írja a magyar helyesírás, az csak az ő privát idiótasága. A „d” pedig egy zöngés „t”, jól tudjuk.

Ezek után kapásból megtippelem, hogy az Ósnyelvben a fény így hangzott: **fit**. Semmi esetre se hiszem hogy mély hangrendű lett volna benne a magánhangzó, hiszen a fény az őseinknek egyértelműen a legjobb dolgok egyike volt, mert akkor jól láthatták a veszélyt is, és a zsákmányt is!

Ezek után több mint logikus:

fényes = **fites**

figyel = **fitel** (abból a megokolásból, hogy a figyelés olyan cselekvés aminek a fényhez van köze, tulajdonképpen a „fénnyel csináljuk”, mert fény nélkül lehetetlen figyelni).

Merészelem azt is megtippelni, hogy a „lát” így hangzott: **lit**. (még azt is megkockáztatom, hogy az „i” magánhangzó benne mély hangrendű volt, azaz ugyanaz a hang, mint manapság az orosz nyelvben a „jeri”). Amiatt gondolom ezeket, mert egyrészt nyilván volt szava az őseinknek is arra, hogy „lát”. Na most a jelenlegi nyelvekben elég nagy a keveredés a „lát”, „néz/figyel” és „fény” jelentésű szavak hangalakjai közt, de messze többségük besorolható vagy az **l-t** vagy az **f-t** csoportba. Nyilván ide-oda cserélgették e hangalakok ezen meglehetősen rokonértelmű vagy legalábbis hasonló

jelentéseket. Az meg eléggé nyilvánvaló ugye, hogy nemcsak nézni/figyelni, de látni is csak fényben lehetséges...

Ezek után logikus az is, hogy látvány=**litto**.

Őrzöm a várost és a kertet

Érdekes, hogy magyar „kert” szó mennyire hasonlít a „garden” szóra, amely számos nyelvben azt jelenti szintén, hogy „kert”... Még több olyan nyelv van ahol nem pont „garden”, de nagyon hasonló a kertet jelentő szó alakja. Az orosz nyelvben két szó is van a kertre, ezek közül a „veteményeskert” jelentésű „ogoród” az, amelyik hasonlít rá. A magyar „kert” pedig amiatt hasonlít ezekre, természetesen, mert a „k” a „g” zöngétlen változata, amint a „t” is a „d” zöngétlen változata ugye. Azaz a magyar „kert” tulajdonképpen egy zöngétlenült „gerd”.

Na de - kérdezheti döbbenten az Olvasó - csak nem akarom azt mondani, hogy az Ősnyelv kialakulásának idejében voltak már kertek?!

Nem akarom ezt mondani, bár ettől még *lehetek* olyasmik amiket kertnek neveztek őseink, még ha nem is voltak tudatosan megművelt területek. De például néhány gyümölcsfa amik egymás közelében álltak, s a horda a magáénak tekintette őket... De nem ez a lényeg, menjünk csak tovább!

A „garden”-szerű szóalakok nagyon hasonlítanak azon szavakra is, melyek sok nyelvben azt jelentik: város... például górod, górád, grágy... Tudom, tudom, az Ősnyelv idején városok se lehettek! De azokhoz is hasonlít, melyek azt jelentik: „vár”, tehát „erődítmény”... a Visegrád eredetileg azt jelentette: „magas vár”...

Hasonlít továbbá a garden azon szavakhoz is, amelyek a „kerítés” fogalmát jelentik. Még a magyar „kert” is mennyire hasonlít a magyar „kerítés”-hez ugye... Még szép hogy hasonlít, manapság is elkerítjük a kertet ha tehetjük...

Igen, az Ősnyelv idejében valóban nem létezett még se vár, se város, kert se nagyon, és erősen kérdéses az is, hogy legalább valamiféle gallyakból összetákolt kerítések léteztek-e. Egyvalami azonban biztos: még a vadászó-gyűjtögető életmód mellett is kellett ismerjék őseink azt a fogalmat, hogy **őr**!

Hiszen őrizni kellett a barlangban hagyott gyerekeket, asszonyokat. A saját feleségemet is, hogy más el ne rabolja. Az elejtett zsákmányt a hiénáktól. A vadászterületet az ellenséges törzstől. És így tovább!

Azt a fogalmat tehát hogy „őr”, biztos ismerték őseink. Az őrzés fogalmát is. És nézzünk csak utána, a mai nyelvek óriási többségében az „őr” szó hangalakja valami olyasmi, ami szintén nagyon hasonlít arra, hogy „garden”: guard, garda, gádo, guarda, gardian, stb.

E fenti szavak közül azoknak a végén, melyek jelentése „vár”, „város” vagy „kert”, általában „t” vagy „d” hang áll. Mindez szinte kiköveteli magának a konklúziót, hogy eredetileg az Ősnyelvben egy „**gör**” nevű szó létezett, ami azt jelentette: őriz valamit. Amit őriztek, legyen az város vagy kert, azt később ebből a szóból képezték, úgy, hogy befejezett melléknévi igenevet képeztek belőle, pontosabban, abból a szóból ami AKKOR jelentette náluk azt hogy „őr”, de ez még nem torzult el nagyon az eredeti ősnyelvi alakhoz képest. Így került a szó végére a „t”. Vagy „d”...

Megjegyzem, szerintem e „gör” szó annyira nagyon ősi, hogy szinte az állatvilágból származik, mert HANGUTÁNZÓ. Gondoljuk csak el, hogy megközelítünk egy vadállatot ami a vackán tartózkodik épp. Mit hallunk majd tőle amikor észrevesz minket? Efféle fenyegető morgást: Grr... gr... gör... Ránkmordul, mert őrizi a vackát. A birtokát. Tulajdonát. Kölykeit... mindegy mit, de valamit őriz, és tudatja velünk, hogy kész a védelmére kelni...

Folyik és megárad a folyó

Az általam hozzáférhető adatok alapján a „folyó” szóra a nyelvek többségükben olyan alakot használnak, ami szemmel láthatóan vagy épp a magyar „folyó”-szóhoz nagyon hasonlítanak, vagy pedig abba a szóbokorba tartoznak, amik efféleképp néznek ki:

—recsk, recska, reka, rieka, rijeka, rzeka...

Minthogy azonban ezen fenti szavaknak gyakorta van „patak” jelentése is, általában véve valami olyan jelentése ami arra utal hogy az a víz nem nagy hanem kicsi, emiatt szerintem nyugodtan feltételezhetjük hogy már őseink is megkülönböztették egymástól a „nagy” folyóvizeket és a kicsiket. Ez utóbbi annál hihetőbb, mert az Ósnyelv legfontosabb kialakító ereje az volt hogy az életben maradáshoz segítse, az meg könnyen belátható, őseinknek létfontosságú lehetett annak tudása, hogy egy folyó akkora-e amin még át tudnak kelni kényelmesen vagy legalábbis nem túl nagy nehézségek árán, vagy olyan nagy aminél ez legalábbis erősen kockázatos! Előbbieket nevezhették pataknak, az utóbbit folyónak. E fejezetben a folyó nevével foglalkozom.

A folyó ósnyelvi neve tehát szerintem nagyon hasonlíthatott épp a magyar „folyó” hangsorra. E logikát az is alátámasztja, hogy már franciául is meg van különböztetve egymástól a kétfajta vízfolyás: a kisebbiknek a neve „riviére”, annak pedig ami „tengerbe ömlő” (s emiatt szinte biztosan sokkal nagyobb mint az előbbi fajta) az a neve, hogy „fleuve”.

A folyó szó ósnyelvi alakjának keresése közben értelemszerűen figyelniünk kell azon szavakra is, melyek ugyan nem azt jelentik hogy „folyó”, de azt igen, hogy „folyik”. Emellett jó tudnunk, hogy a magyar „folyó” és „folyik” szavakban az „ly” régen egy „lj”-szerű hangot jelentett, tehát gyakorlatilag „foljő” volt e szó.

Nos, a „folyik” szóra efféle alakokat találunk:

—flow, fluir, vloeien, fluo, fließen, fluire...

A „folyó” szavaknál:

—fljót (izlandi), flúmen, fluvius, fluss, flod...

Érdemes megemlíteni, hogy az „árvíz” jelentésű szavak is gyakran a „folyó” szóhoz hasonlítanak például „flood”, (nyilván mert folyók szoktak megáradni), ráadásul ott is megfigyelhető mint fentebb, hogy több alak esetén is a szó vége „d”. A „folyik” szavak esetében azonban nem „d” a szó vége.

Ebből már rögvest arra gondolunk, hogy volt az Ósnyelvben egy „folyik” jelentésű szó, és ebből keletkezett a „folyó”, ennek befejezett melléknévi igenevéből! Illetve, az áradást jelentő szavak is így keletkezhetnek.

Ez így rendben is van, akad azonban a dologban egy csalfaintás. Mindenekelőtt, ez nem illik épp a magyar „folyó” hangalakra, ezenfelül a folyik igét jelölő szavak a mai nyelvekben szignifikáns gyakorisággal jelen van egy „i” hang is a szavak vége táján! (netán a közepében).

Nos, ettől nem esünk kétségbe. Említettem, hogy a magyar „folyó” is eredetileg „foljő” lehetett. Na most az „i” hang könnyen átalakul „j” hanggá, és fordítva. És nézzük meg az izlandi „fljót” szót is: ott van benne az „lj”...

Szóval hogy ne szaporítsam a szót, szerintem régen a „folyik” valahogy így hangozhatott az Ósnyelvben:

flúi

Ebből aztán, pontosabban ennek múlt idejű alakjából (flúit) (úgy hogy a „t” átalakult „d”-vé azért, hogy csökkenjen a félreértés veszélye) kialakultak azok a szavak, melyek valamiképp olyasmit jelentettek, hogy „folyt”, „kifolyt”, „megáradt”, végeredményben pedig ebből alakult ki a „folyó” jelentésű főnév, ami eredetileg minden bizonnyal úgy hangozhatott hogy „**flúid**”. A flúi alakot amiatt tartom valószínűnek, mert számos nyelvben a magánhangzó az „ú” helyén egy diftongus, mely néha jelölve is van ow, uo vagy más módon, ami bennem azt a gyanút erősíti, hogy eredetileg hosszú magánhangzó állt azon a helyen.

Na most, e flúí szó torzulhatott el sokfelé úgy, hogy flúj, majd betoldódott az első két mássalhangzó közé egy „o”, az „ú” kiesett, s ott tartunk hogy „folj”. Ebből már igazán könnyen kialakulhatott a magyar „folyó”...

Ezek után azt is valószínűnek tartom, nyugodtan betehetem a szótárba az árvíz szóhoz a „flúd” alakot is, mert azt őseink is így mondhatták mint ma az angolok, vagy legalábbis rém hasonlóan.

Egy rakás batyu és csomag

Nézzünk rá arra az angol szóra, hogy „batch”. Mit is jelent?

—egy tétel

—halom

—rakás

Sőt azt is hogy „csomó”, annak „nagy mennyiség” értelmében.

Van-e valami olyan magyar szó, ami szintén ilyesféle jelentéssel bír, és hangalakra hasonló?

VAN BIZONY! Így hangzik: **batyu**...

Minthogy a „cs” hang lényegében „t+s” páros, s a „batch” szó kiejtése is valami olyasmi hogy „batcs”, „betcs”, „bacs”, „becs” (persze csak körülbelül, s nagyok a nyelvjárásbeli eltérések), emiatt elég hihető, hogy a „bacs”ból „baty” alakult ki, vagy fordítva. Valószínűbb a baty->bacs változási irány, azért, mert az angol nyelvben máig van „cs” hang, nincs ellenben „ty”, emiatt vélhető hogy ott eredetileg „ty” volt, de ahogy e hang kiesett a nyelvből, kezdték cs-szerűen ejteni, aztán később már e kiejtés lett valahogy jól-rosszul leírva az írás feltalálása után. Különben is: úgy, angolul ez úgy van írva, hogy „batch”. A ch-ről tudjuk, hogy egy zöngétlen J hang. Eszerint az angol szó igen-igen közel áll ahhoz, hogy „batj”. Ez utóbbiról meg igazán könnyű belátni, hogy lényegében „baty”, csak más helyesírással írva...

A két szó jelentésbeli hasonlósága mindenesetre elég meggyőző. Batyuba nagy rakás valamit szoktunk belerakni, egy halom mindenfélét, egy csomó „tételt”...

Szóval, szerintem e fogalmak ősnyelvi alakja ez volt: **baty**.

Régi téma

Számos nyelvben az a szó ami azt jelenti: idős, öreg - könnyen rokonítható az angol „old” szóval. A német „alt” is ennek rokona nyilvánvalóan, ami nem csoda, hiszen rokon nyelvek. A magyar „idős” nem nagyon hasonlít erre, persze, csak amíg úgy nem tekintjük hogy jó, ott a végén az ősnyelvi „-s” melléknévképző... eszerint a szótó „id” lenne, ami már nincs is olyan messze attól, hogy „old”... Emellett, létezik e fogalomra az az egyetlen hangból álló magyar szó is, hogy „ó”. Tehát HOSSZÚ ó-hang! Márpedig azt tudnunk kell, a nyelvekben meglehetősen gyakori jelenség, hogy egy rövid magánhangzót ha „l” hang követ a szóban, akkor az „l” idővel eltűnik onnan, ellenben az előtte levő magánhangzó megnyúlik...

Mindebből máris arra következtethetünk, hogy az Ősnyelvben létezett az „idős” fogalmára valami olyan szó, ami szinte biztosan épp „**old**” alakú volt. Amiatt „o” a magánhangzó, mert ez több mai nyelvben szerepel, egymástól távoli nyelvekben is, valamint, az „o” hang az Ősnyelvben a „magassággal” függ össze, aki pedig idős, általában magasabb is. Sőt: egészen biztosan magas egy szempontból: magas életkorú! Az old/alt szavakat vagy ezek származékait gyakran használják a mai nyelvek kifejezetten épp a fizikai magasság, vagy valamiféle átvitt értelemben vett „erősség” jelzésére is: például az angol altitude=magasság. Sőt, az oltár is angolul „altar”, és az oltár többnyire valamennyire magasabban van mint a szertartást nézők.

Minthogy az „old” végződése „-d”, feltételezhetjük hogy egy befejezett melléknévi igenévről van szó. Azaz szerintem az Ősnyelvben létezett egy „idősödik/öregedik/öregszik/vénül” jelentésű **ol** szó, s ebből alakult ki az „old”, olyan értelemben eleinte, hogy „megvénült”.

Ellene vethetik ezen okoskodásnak, hogy az óangolban az old még eald-ként hangzott. Nos, ebben nem vagyok biztos. Másrészt viszont ha biztosan úgy volt is, az csak annyit jelent, hogy az o helyén egy diftongus állt, ami kiejtve igen-igen közel állhatott már akkor is az o hanghoz, emiatt a mi „old” írásképzünk felettébb jól megközelíti az „ösnylvli valóságot”.

Torz törpék

Merengjünk el kicsit a törpe szón! Sokak fejében szerintem meg se fordul, hogy ez esetleg a rokona lehet mondjuk az angol dwarf vagy a német Zwerg szónak.

Hogy maga a dwarf és a Zwerg egymás rokona, elég nyilvánvaló, nagyon hasonló hangzásúak, ráadásul a német meg az angol helytel-közzel rokonnyelvek ugye, legalábbis az angolban számos germán nyelvi elem van, mindenki tudja. Na de a magyar törpe?! Az hogy jön ide?!

Nos, nézzük csak a dwarf szót. Első betűje D, ez a T zöngés párja. Az R megvan benne ott ahol a magyar törpében is, a végén az F pedig a P „kuzinja”, mert ugyanaz a hang, csak míg a P az egy zárhang, addig az F ugyanazon hang réshang-megfelelője. Efféle hangátalakulások cseppet se ritkák. Ami igazán magyarázatra szorul mert nem ennyire nyilvánvaló, az az, hogy mi a csuda az angol szóban az a „wa” rész?

Hát kérem, már az írásmód is arra utal, hogy a w helyén régen egy u-szerű félhangzó volt. Eszerint a wa egy diftongusféleség (lehetett régen). Első tagja (u) magas nyelvéállással képzett, második tagja mély nyelvéállással (a). Eszerint hangzásra a kettő együtt egy nagyjából „közepes” nyelvéállással képzett magánhangzót kellett kiadjon, ami vagy O vagy Ö lehetett. (muszáj volt ajakkerekítésesnek lennie, mert az U is és az A is ajakkerekítéses). Az Ö eléggé adja magát, mert az R hang előtt és/vagy után majdnem mindig Ö hang állt az Ösnylvben, de a jelenlegi nyelvekben is erős a dominanciája e hangnak ebben a pozícióban.

Tehát az ösnylvli alak ezek egyike lehetett:

Dörf

Dörp

Törp

Törf

Ezek közül nekem a „törp” a favoritom, de nem kizárólag azért, mert ilyen szépen megmaradt a magyar nyelvben. Hanem, van még e szóra pár (bár gyenge) további bizonyíték. Mégpedig az, hogy a e szó nagyon hasonlít egyrészt arra, hogy „torz” (és a törpéket sokan torznak tartják), másrészt arra hogy „tör”. Márpedig némi kis fantáziával könnyen elképzelhetjük a logikai hasonlóságot: egy törpe az kissé olyan mint egy „félbe tört” ember. Persze ez mindaddig röhejesnek tűnik amíg meg nem nézzük, ezen alaki hasonlóság fennáll-e más nyelvekben is! És íme, ha nem is mindben de jó párban megvan:

A tör szó így néz ki e nyelvekben:

Walesi: torri

Korni: terri

Aromán: arup (az r és a p a törpe szó utolsó két mássalhangzója...)

Igaz, szép nagy szóbokra van azon szavaknak is ahol a „tör” valami olyan szó ami „rompe” vagy erre nagyon hasonlít legalábbis. De ez is megvan a magyarban, a „rombol” formájában, márpedig nehezen tagadható a „tör” és „rombol” szavak jelentéstani hasonlósága... Sőt olyan mondásunk is van hogy „törpára ment”. Ebben a „törpára” szó esetén elég könnyű felfedezni a „törp” szót.

A „torz” szó esetén meg elég csak az angol „distorted” szót szemügyre vennünk. Ott van a közepén a „tor”...

Számomra elég nyilvánvaló ennek alapján, hogy a törpe szavunk igencsak ősi: ösnylvli. Alig változott azóta.

Nyelvtani nemek

Volt-e az Ósnyelvben holmi „nyelvtani nem”?

A kérdés megválaszolásához előbb tisztáznunk kell, mit értünk ezalatt. Szokásosan olyasmit értenek a nyelvtudósok nyelvteni nem alatt, hogy a főnevek bizonyos osztályokba vannak besorolva - néha a biológiai nem szerint, túlnyomórészt azonban teljesen ötletszerűen - és attól függően milyen csoportba tartozik egy főnév, másként kell ragozni azt.

Minthogy ragozás az Ósnyelvben nem igazán volt még, emiatt nyilvánvaló hogy efféle nyelvteni nem akkor még nem létezett.

Igen, de ettől még beszélhetünk erről olyan értelemben, mint az angolban mondjuk: hogy akadnak személyes névmások, melyek különbözőek az illető biológiai nemétől - és esetleg egyéb tulajdonságaitól - függően! Volt-e ilyesmi az Ósnyelvben?

Valószínűleg igen is és nem is. Az Ósnyelv alapvetően egy szótagú nyelv volt, de ez nem jelentette azt, hogy ne ismerte volna az összetett szavakat, amikor is azért mindegyik szótag (szóösszetevő) értelmes külön-külön is! Ekképp máris következik, hogy mondjuk egyes szám harmadik személyben könnyen kifejezhette a nemi különbségeket ha akarta. És az egyes szám harmadik személynél épp a legfontosabb ez, mert magamról úgyis tudom milyen nemű vagyok, s akivel beszélgetek épp, arról is tudom (általában...). A harmadik személy esetén ez elvileg sokkal bizonytalanabb is lehet...

Tehát:

röni=rö+ni = ő+nő = ő(nőnemben)
rövi=rö+vi = ő+férfi = ő(hímnemben)

Sőt:

röfi=rö+fí = ő+fiú = ő(hímnemben, de fiatal életkorban)
röre=rö+ré = ő+ember = ő(ember-nemben, azaz „nem állat”)

Nyilván ha ezek közül valamelyiket sokat használták, lerövidülhetett az alakja:

röni = rön
röfi = rōf
rövi = rōv
röre = rōr

Nem mondom azt, hogy a fenti alakok okvetlenül léteztek is... de nem lehetetlen! Az Ósnyelv logikai rendszeréből mindenesetre következnek. Persze, nem minden válik valósággá, ami lehetséges... Azaz, ezen alakokat is „fokozott fenntartással kell kezelni”.

A visszaható névmás

Visszaható névmás akkor szerepel némely nyelvekben, ha azt akarják kifejezni, hogy a cselekvés „visszahat a cselekvőre”, azaz ha valaki valamit önmagával csinál. Tehát ha a cselekvésnek ő egy szerre alanya is és tárgya is. Persze ehhez a nyelvteni viszonyhoz nem okvetlenül kell külön névmás, kifejezhető raggal is. Például a magyar nyelvben:

Mosakszik.

Ez ugye azt jelenti hogy „Mossa magát”. Itt a „magát” a visszaható névmás. Biztos azonban hogy ez nem túl régóta van így. Ebben azért vagyok biztos, mert azért a magyar nyilvánvalóan ragozó

nyelv, a ragozott forma lehet tehát az ősbib. Sőt, a „mossa magát” még csak nem is hangzik „magyarosan”. Legalábbis az én fülemnek...

Miként fejeztethetett ki e viszony az Ósnyelvben? Nos, a statisztika szerint a visszaható névmás többnyire - ha létezik egyáltalán a nyelvben olyasmi - általában „sz”, „s” vagy „z” hanggal kezdődik, s ha van másik mássalhangzó is benne, az „h”, „ch”, „k” vagy „g”. Például a feröeri nyelvben: „seg”. Németül: „sich” (kiejtve: „zich”).

E szabályok a magyar „-szik” ragra is ráillenek, hmm... és tudjuk hogy a ragok régen külön szavak voltak... Még amikor a magyar nyelvben ezen igék vége nem is „szik”, akkor is legalább a vége stimmel, hogy „ik”: például „fürdik”... logikailag tehát „fürdeti magát”. Ezen okokból, úgy vélem az Ósnyelvben a visszaható névmás így hangzott: „**szik**”. Elégé biztosak lehetünk még abban is hogy épp „i” volt a magánhangzó benne, lévén hogy az „i” a „legjobb” dolgokat szimbolizáló magánhangzó az Ósnyelvben, márpedig itt arról van szó hogy a cselekvés visszahat a cselekvőre, azaz az alanyra, az alany tehát önmagával foglalkozik, márpedig mindenki számára önmaga a legislegjobb és legfontosabb - bizony, fontosabb még a nőknél is! Persze hogy „i” volt a magánhangzó a visszaható névmásban...

Az egyetlen, univerzális kérdőszó és a tárgyeset születése

Bármennyire önző volt is az Ósnyelv idejében a Világ, az Élet és az Ember, azért már önérdékből is előfordult néha egymás segítése - elvégre ha most megsegítek valakit aki amúgy nem veszélyes rám (például mert gyengébb), s e segítség nekem nem kerül különösebb áldozatomba, lehet hogy legközelebb ő tud segíteni rajtam, s ez nekem az életemet menti meg!

Hogy miként segíthet valaki rajtam, ha úgyis gyengébb mint én? Nos, néha a kis segítség is jól jön... Vagy egyszerűen történhet valami ritka véletlen... De meg aztán a segítség legegyszerűbb, s ugyanakkor roppantul hatékony módjára a leggyengébb nyápic valaki is képes: FIGYEL, és szól, ha veszélyt lát! Ez igazán nagyon hasznos, elvégre a közmondás is úgy tartja, hogy „több szem többet lát”!

Ebből máris látható, az információ akkoriban is nagyon fontos volt. Az információt igényelni pedig úgy lehet, ha KÉRDEZÜNK. Már a legősibb időben is fontos volt tehát, hogy őseink képesek legyenek kérdőmondatok megalkotására!

Mi is lehetett ennek formája?

Jelenleg használatos nyelveinkben temérdek kérdőszó van, a legváltozatosabb hangalakokkal és szótagszámokkal. Emellett a kérdés fogalmát ki lehet fejezni szórenddel is, hangsúllyal, meg... szóval, nem is érdemes ebbe elmerülni, mert ahogy egyre jobban és jobban belemászunk, a kérdéskör bonyolultsága egyre zavarbaejtőbb lesz. Nyilván amiatt, mert rengeteg mindenre rá lehet kérdezni, gyakorlatilag egy mondat bármelyik mondatrészére, de még az is lehet egy kérdés tárgya, hogy amit mondunk, azzal egyetért-e a másik.

Szerencsére, dolgunk ez ügyben hihetetlenül megkönnyebbedik, ha észben tartjuk hogy őseink messze sokkal butábbak voltak mint mi, már amiatt is, mert vélhetőleg kisebb volt az agyméretük. Emellett emlékeztetem rá Olvasóimat, a legislegősibb ősidőkben az Ósnyelv mondatai leginkább csak 3 szóból álltak, s ezek sorrendje is szigorúan kötött volt: Alany, Állítmány, Tárgy!

Ilyen feltételek mellett azért nem olyan szörnyű nehéz ám kitalálni valami egyszerű módszert a kérdezésre... Nyilván persze, akkoriban nem volt jelen valami zseniális nyelvtervező, hogy szándékos erőfeszítéssel fundálja ki e nyelv nyelvtanát, s hozzá direkt egyszerűre. Ennek ellenére azonban, e megfontolás nekünk sokat segít, legalábbis ha némely dolgokat figyelmesen megsejtelünk a mai nyelvekben - s lefogadom, Olvasóim igencsak elképednek ha most azt olvashatják tőlem, amiket a mai nyelvekben szemügyre veszünk ez ügyben, azok igenis NEM a kérdőszavak lesznek!

De nem ám! Hanem mindenekelőtt azok a szavak, amikkel a beszélgetéseket elkezdjük, bevezetjük, amikkel a figyelmet magunkra akarjuk irányítani, jelezve hogy kommunikációt kezdeményezünk! Lássuk be, ennek végtére is van köze a kérdésekhez, igenis van, tudniillik amikor kérdezünk valamit, akkor is valamiféle kommunikációt kezdeményezünk, s magunkra akarjuk irányítani annak figyelmét, akitől választ várunk!

Mindjárt kezdetnek egy klasszikust idézek, Arany Jánostól, a „Toldi”-ból:
„—Hé, paraszt! melyik út megyen itt Budára?”

E mondatban a bevezető szó, amivel a kommunikáció kezdődik: „hé”. És utána egy kérdés jön... Igaz, a kérdés semmiképp se tekinthető udvariasnak e formában, de aki ismeri az idézett művet, tudhatja hogy benne a főhős Toldi se a „hé” szó miatt sértődött meg, hanem azon hogy ő mint „paraszt” lett titulálva a kérdező által! Vélhető tehát hogy akkoriban a „hé” még sokkal udvariasabb szónak számított mint manapság - holott még manapság is széles körűen alkalmazott szó, még ha nem is a legelőkelőbb körökben.

E szó párja az angol nyelvben a „hi”. Igaz, úgy ejtik hogy „háj”, de az íráskép mutatja hogy régen ez „hi” volt, márpedig az „i” csak egyetlen dologban különbözik az „é”-től: nem középső, hanem felső nyelvvállású hang! Teljesen nyilvánvaló tehát a szememben a „hi” és a „hé” rokonsága, azonos eredete!

Hasonló szó az angol nyelvben a „hay”. Tudom, sok mindent jelent, még azt is hogy „gyenge minőségű marihuána”... Most azonban arra gondolok, azt hogy „hi”, néha úgy írják egyesek hogy „hay”. Az angol nyelvet ismerők tudják, azon helyesírás szerint az „a” betű többnyire „e”-nek olvastatik. Az „y” pedig „j”-nek. Hát, eszerint ez nagyon úgy hangzik, hogy „hej”... Azt meg minden magyar olvasó tudja, hogy ahelyett hogy „hé”, gyakran azt mondjuk, hogy „hej”... sőt, ez még némileg udvariasabb is! Mindezek tetejébe pedig elárulom, még a mai angol nyelvben is, a fentebb említett „hay” igazából HELYTELENNEK MINŐSÜL így leírva, olyasminnek, mintha egy magyar a „hülye” szót így írná: „hüje”. Helyesen írva ugyanis az nem „hay”, hanem „hey”. Sokan hay-nak írják, de akkor is „hey” helyesen, amit igazol az is, hogy a szótárakban is így szerepel. És többek közt épp „hé” értelemben... Teljesen nyilvánvaló tehát az azonossága a magyar „hé” illetve „hej” szavakkal!

Ha nem értünk valamit, gyakran így kérdezünk vissza röviden:
—He?

Sőt, az angolok is így tesznek sokszor... Holott rém távoli nyelvekről van szó, s még arra se lehet ráfogni hogy sokat élünk volna egymás szomszédságában...

Kukkantsunk át még távolabbra, a Távol-Keletre! Érdekes, hogy amikor egy japán eltöpreng az adandó válaszon, ilyesmit mond: „eee...” Ez telibe ugyanaz mint amit egy magyar művel hasonló esetben, bár a magyarok néha nem „e-znek” hanem „ö-znek”: „ööö...” De tudjuk hogy az „ö” nem más, mint az „é” ajakkerekítéses változata!

Hogy ennek mi köze a kérdéshez? Az, hogy ezen e-zést vagy ö-zést akár így is lefordíthatjuk: „Hát erre meg mit mondjak?”. Azaz, ha úgy tekintem, ez egy önmagamhoz intézett kérdés...

Ott van az is, hogy ha egy történet mesélését kis időre félbehagyja a beszélgetőpartnerünk, gyakran e kérdéssel biztatjuk a folytatásra:

—És?

Mindezen dolgokban ami közös, az az e/é hang, de e kettő közül is inkább az „é”. (ezt az is bizonyítja, hogy a „é” az ami könnyen „ö”-vé tud alakulni). S ha már e hangnál tartunk, hadd említsem meg azt a köztudomású ténytet, hogy a világ nyelveinek gyakorlatilag mindegyikére jellemző, hogy kérdő mondat esetén a mondat végének a hangmagasságát felviszik, vagy legalábbis azon szót ejtik „magasabban”, amelyikre épp rákérdeztek! Többnyire e szó hangsúlyosabb is mint az egyéb szavak - amúgy abszolút jogosan, hiszen nyilván az a mondat legfontosabb szava amire rákérdezünk, pláne

ha az netán épp egy kérdőszó! A hangsúly pedig a legtöbb esetben egyenlő a magánhangzó megnyújtásával. Na már most azt remélem senki se vitatja, hogy az „é” hang egy meglehetősen magas hangrendű magánhangzó, ráadásul tagadhatatlanul hosszú, igazán feltűnő!

Megkockáztatom tehát az állítást, hogy az önmagában álló „é” hangnak az Ósnyelvben valami olyan funkciója volt, ami a kérdezővel függ(ött) össze. Mi is lehetett ez konkrétan?

Nos, vélhető, hogy eleinte a legkézenfekvőbb módon használták: ezzel kezdték a mondatot! Azaz azt mondták hogy „É”, majd jött utána a mondat ahogy az amúgy is elmondott lett volna, de mert ott volt előtte hogy „é”, emiatt ez kérdő mondatnak számított!

Ez már amiatt is logikus hogy így volt, mert korábban azt fejtegettem, minél fontosabb egy szó, annál inkább előre került az Ósnyelv mondataiban. Eszerint logikus hogy legelőször azt közöljük a másik féllel, hogy kérdezzünk tőle valamit. Hogy ez egy kérdés. Legalább így nem fog a szerencsétlen rémüldözni, mert nem hiszi azt, hogy valami veszélyre figyelmeztetjük... Elvégre ha van idő kérdezősködni, vélhető hogy nincs épp egy azonnali vészhelyzet!

Ez így nagyon oké is, de ne feledjük hogy így azért a kérdéseink meglehetősen pontatlanok lesznek! Nem mindegy ugyanis, egy mondat melyik alkotóelemére kérdezzünk rá. Vegyünk csak egy nagyon egyszerű mondatot, ezt:

„Én harcolok veled”. (Én küzdök veled).

Különböző okokból melyeket majd ebben a fejezetben fejtek ki: **Hiba! A hivatkozási forrás nem található.**, a „küzd, harcol” szó az Ósnyelvben vélhetőleg így hangzott: „vár”. Eszerint ez az Ósnyelven valahogy így hangzott volna:

Me vár tu.

Hányféleképp kérdezhetünk rá e mondatra magyarul?

—Én harcolok veled?

—Harcolok-e én veled?

—Én veled harcolok?

Látható, bármely mondatrészre rákérdezhetünk, s hát azért nem mindegy ám, épp melyikre... Teljesen logikusan következik ebből, hogy ha van egy olyan szavunk ami a „kérdés” fogalmát jelenti a maga éteri elvontságában, az ne csak a mondat elején állhasson, hanem úgy általában véve bármely szó előtt, mindig épp az előtt, amelyikre rá akarunk kérdezni! Ennek megfelelően a fenti kérdő mondatok Ósnyelvi fordításban így hangzanának:

Én harcolok veled? = É me vár tu?

Harcolok-e én veled? = Me é vár tu?

Én veled harcolok? = Me vár é tu?

Ez így tényleg pofonegyszerű, igen kevés agyi kapacitás kell a megjegyzéséhez, ami fontos, mert ha nem is állítom hogy az Ósnyelv olyan logikus lett volna mint valamiféle manapság megtervezett mesterséges nyelv, de annyit azért igenis állítok, hogy jócskán logikusabb és kivételmentesebb kellett legyen mint a mai természetes nyelvek, egyszerűen hogy butuska őseink képesek legyenek fejben tartani!

Bármilyen szép is legyen azonban a fenti rendszer, ebből még nem tudjuk meg, hogyan hangzottak azok a kérdőszavak az Ósnyelvben, hogy „ki, mi, hogyan, kit, mit...” és számtalan más egyéb.

Nos... döbbenetes dolgot állítok Olvasóimnak! Ezen szavak hangzását amiatt nem tudjuk megállapítani, mert az Ósnyelv idejében ezek egyszerűen NEM IS LÉTEZTEK! És épp emiatt is olyan változatos ezen szavak hangalakja a világ mai nyelveiben, mert sokkal később alakultak ki!

De NE AGGÓDJUNK! Attól hogy „igazi” kérdőszavak nem léteztek az Ósnyelvben, az őseink még tökéletesen birtokában voltak a képességnek hogy bármi olyasmit megtudakoljanak, amihez szerintünk múlhatatlanul szükséges volna egy „igazi” kérdőszó léte! Már amiatt is, mert hiszen őseinknek is volt egy „igazi” kérdőszavuk: s ez épp az „é”!

Ahhoz hogy a módszerüket megértsük, eszünkbe kell idézni ismét, hogy az Ósnyelv szórendje KÖTÖTT volt! Nagyon kötött. Például mindig tudni lehetett, hogy az ige (akarom mondani az állítvány) pontosan a második helyen áll. Ha pedig ő áll a második helyen, akkor az alany az első!

Na de mi van ha valamiért nem tudjuk megmondani hogy mi az alany? Például, mert nem ismerjük? Mert épp most akarunk rákérdezni?!

Nos, hát épp ebből lesz a kérdés... Hogy nem áll ott az alany, ahol annak lennie kéne! Ha nem mondjuk meg mi az alany, akkor nyilván nem is tudjuk hogy mi az alany, ha pedig nem tudjuk, akkor minden bizonnyal épp azt akarjuk megkérdezni, tehát ez egy kérdő mondat!

A dolog sajnos azonban nem ilyen egyszerű. Nem intézhetjük el a kérdést annyival, hogy egy hiányos mondat automatikusan kérdő mondat. Tudniillik, az ősnyelv tényleg egyszerű kellett legyen, ez okból szó sem lehetett olyasféle piszkos kis nyelvtani trükkökről, hogy holmi ragok, jelek, képzők jelöljenek valamiféle szófajokat, hogy most ez főnév, vagy ige, vagy akármi más! És ez nem is volt szükséges. Ha ugyanis a szórend kötött, akkor például a már említett „vár” szó nyugodtan jelölhette azt is hogy „harcol”, ami ugye egy ige, s azt is hogy „harc”, mert ha a „vár” szó az ige helyén áll, azaz ő a második szó a mondatban, akkor nyilván azt jelenti hogy „harcol”, ha azonban mondjuk a harmadik szó, akkor kizárólag tárgy lehet, ekképp főnév, vagyis ekkor e hangsor jelentése: „harc”. E módszer talán furcsa egy magyar olvasó számára, de számos nyelvben roppantmód elterjedt, többek közt olyan igazán közismert nyelvek is élnek vele - ha nem is kizárólagosan - mint az angol és a kínai.

E módszer hihetetlenül lecsökkenti az észben tartandó hangsorok számát, ami igazán nem megvetendő előny volt butuska őseinknek, ellenben sajnos lehetetlenné teszi, hogy egy hiányos mondat egyszerűen értelmezhető legyen kérdőmondatként. Gondoljuk csak el:

„Me vár tu.” = „Én harcolok veled”. Kérdezzünk rá arra hogy „én”: „Ki harcol veled”? Próbáljuk ezt elmondani hiányos szerkezettel:

Vár tu?

A fenti fejtegetés szerint azonban ekkor a „vár” az első helyen szerepel a mondatban, tehát főnév: „harc te”. Hm, ebből még egy zseni is nehezen jutna arra a következtetésre hogy ez egy kérdő mondat ahol az alanyra vonatkozik a kérdés, az én fülemnek biztos hogy inkább úgy hangzik mintha azt kérdeznénk, hogy „harcolsz-e te”?

E módszer tehát nem működhet. Mindenféleképpen meg kell őrizni a szavak helyét és sorrendjét a mondatban akkor is, ha az kérdő mondat!

Erre pedig az egyetlen megoldás, hogy ilyenkor a kieső mondatrész helyét elfoglalja valami más speciális szó! Teljesen logikusan, ez épp maga az „é” kell legyen, hiszen kérdésről van szó! Nem keverhetők össze ezen mondatok a korábban említett kérdőmondatokkal, tudniillik mert azokban az „é” mellett ott szerepel maga az eredeti szó is. Hasonlítsuk csak össze őket:

É me vár tu? = Én harcolok veled?
É vár tu? = Ki harcol veled?
Me vár é tu? = Én veled harcolok?
Me vár é? = Kivel harcolok?

A fenti két példa közül afféle „hiányos” mondatnak tekinthető tulajdonképpen az, hogy „É vár tu”, bizonyos értelemben, elvégre ez úgy is felfogható, mintha az „é” a „vár”-ra vonatkozna, azaz az állítmányra lenne rákérdezve, miközben hiányzik az alany. Ez azonban semminemű félreértést nem okozhat, mert még ez esetben is az a mondat jelentése, hogy „(valaki) harcol-e te(veled)?”, ami könnyen beláthatóan csak árnyalatnyi finomságban különbözik a tulajdonképpeni kérdéstől, hogy „ki harcol veled”, s efféle finomsággal akkoriban még vélhetőleg senki se foglalkozott. Különben is, ha van valaki aki harcol velem, akkor a „Harcol-e valaki veled” kérdésre is az lesz a válasz hogy megmondjuk ki az aki épp harcol velem, tehát a kérdező pont azt a választ kapja, amit eredetileg szándékolt kérdésére vár. Azt semmiképp se jelentheti a kérdés, hogy „Harcolsz-e”, mert a „te” jelentésű „tu” nem a mondat első szava, azaz nem alanyi helyzetben áll, márpedig az Ősnyelv KÖTÖTT szórendű!

Ez is mind szép, és jó, sőt zseniálisan egyszerű... egyetlen probléma azonban még mindig fennáll: tudniillik ha épp az ALLÍTMÁNYRA akarunk rákérdezni! Mert nézzük csak:

Me é vár tu? = Harcolok-e én veled?

Próbálkozzunk azzal, hogy azt kérdezzük: „Mit csinálok én veled”, s kísérletezzünk azzal, hogy ezt úgy mondjuk Ősnyelven, hogy a fenti mondatból kihagyjuk az állítmányt, a helyét az „é”-vel töltve fel:

Me é tu?

Hm... Szó szerint: „Én te?” Sőt, mert a „tu” a tárgy helyén áll: „Én téged?” Hááát... Éppenséggel nem lehetetlen, hogy ebből valaki azt a kérdést hámozza ki, amire mi fentebb gondoltunk... elvégre minden csak a megszokástól, a konvenciótól függ... Valahogy mégse érzem meggyőzőnek! Tudniillik, a nyelvek nem nagyon szeretik a kivételeket, mert nehéz őket észben tartani. Pláne a buta őseinknek... Nyilván, a kivételmentességre törekvés sem olyan mindent elsöprő szabály amit semmi se überelhet, de azért egy meglehetősen fontos szabály mégis! Márpedig ha ez így lenne hogy „Me é tu?”, akkor ez kivétel lenne ahhoz az általánosabb szabályhoz viszonyítva, hogy az „é” arra vonatkozik, amely szót ő megelőz!

Persze, szigorúan véve e szempontból már az előbb említett példa is kivétel, hogy „É vár tu?”, de mint azt kielemeztük, ha e mondatot nem tekintjük kivételnek hanem „szó szerint” értjük, még akkor is igen jó közelítéssel azt eredményezi, amit kérdezni óhajtunk. Az tehát még úgymond „bele-fér” abba, hogy hát énédesistenkém, egyetlen nyelv se logikus TELJESSEN, mert egymásnak ellentmondó követelményeknek kell megfelelnie. E legutóbbi verzió azonban, a „Me é tu?”, na ez már tényleg rém zagyván hangzik „szó szerint” értve.

Miként is járhattak el őseink e kínos helyzetben, hogyan oldhatták fel ezen „ellentmondást” úgy, hogy az a lehető legislegkevesebb agymunkával járjon a számukra?

Megtehették volna például, hogy ilyenkor másik kérdőszót használjanak. Ezt azonban sürgősen elfelejtették, mert ez a módszer önmagában is egy kivételt teremtene a nyelvbe.

Én nagyon valószínűnek tartom, hogy a fenti mondat igenis pont így hangzott ahogy azt leírtam, szó szerint, tudniillik csak egyetlen baj van vele: jelölni kell valamiképp, hogy az a fránya „é” most nem a „tu” szóra vonatkozik, hiába áll pont előtte, hanem ez most egy olyan „é” hang, ami egy konkrét, önálló szót helyettesít, azt az igét ami itt kéne álljon! Ha ezt valamiképp meg lehetne oldani, ha ezt jelölni lehetne, minden gond azonmód megoldódna!

Állítom, hogy őseink ezt igenis megoldották, s tényleg pofonegyszerűen: mindössze úgy, hogy kihangsúlyozták ezen esetben azon „é” hang megnövekedett fontosságát, úgy, hogy még hosszabban ejtették, még jobban megnyújtva mint eddig!

Hiszen ez igazán rém egyszerű... És e módszer még manapság is általánosan elterjedt minden nép körében: ha egy szó fontosságát nagyon erősen jelezni akarjuk egy mondatban, bármely szó legyen is az, bátran alkalmazhatjuk bármely nyelvben azt a módszert, hogy egészen egyszerűen azt a szót megnövekedett nyomatékkal ejtjük, hangosabban és „lassabban”, azaz megnyújtva benne a hangokat! Kivétel nélkül mindenki megérti majd a szándékunkat, bármely idegen nyelvről legyen is szó, tudni fogják hogy épp az a szó valamiért nagyon fontos nekünk, pont arról beszélünk leginkább amit az jelent, vagy arra kérdezzük rá! És mert e módszer tényleg működik kivétel nélkül minden létező nyelvben, ebből nyilvánvaló hogy e módszer igen-igen ősi örökség, az Idők végtelen mélységében született. Mondhatni genetikailag kódolt, egy „előrehuzalozott nyelvtani eszköz” az agyunkban!

Írásban e megnövekedett nyomatékra illetve hosszabban ejtésre a legegyszerűbb jelzőeszköz ha e magánhangzót duplán írjuk. Azaz „helyesen” e fenti mondat így hangzott az Ősnyelvben:

Me éé tu? = Mit csinálok én veled?

E módszer, hogy ilyen esetben e hangot hosszabban ejtsük, a legkisebb változtatást igényelte csak az Ősnyelv nyelvtani rendszerében, ahhoz, hogy elkerüljük holmi „kivételek” bevezetését. Vagy másfelől nézve, ha ezt kivételnek tekintjük, így került bele a legkevesebb kivétel.

Térjünk azonban vissza e mondathoz, s vegyük szemügyre újra:

Me éé tu? = Mit csinálok én veled?

Nem igazán kételkedhetünk abban, hogy már akkoriban is érvényesült az a törvényszerűsége a nyelveknek, hogy törekednek a beszélői arra, hogy a szavakat a legkisebb „erőkifejtéssel” ejtsék ki. Ebből az következik, hogy az „éé” hang, a „nagyonhosszú-é”, hamarosan átváltozott valami olyasmivé, hogy „ée”. Tudniillik mert az „e” könnyebben kimondható, mint az „é”. És még ebben az esetben is kellően figyelemfelkeltő volt (maradt...) e szó, ahhoz hogy jelezze, itt most ő nem a „tu”-ra (általában véve tehát nem a tárgyra) vonatkozik, hanem ő maga a maga teljességében az ige helyén áll!

Ez jelentéktelen és pizlicsári kérdésnek tűnhet első pillanatra, mert hát olyan mindegy végül is, hogy azt őseink úgy ejtették-e hogy „éé” vagy „ée”... holott hatalmas jelentősége van e kis különbségnek! Óriási, és hihetetlen nyelvi változások elindítója lett! Mert vegyük csak szemügyre azt a mondatot ezen új formájában:

Me éé tu? = Mit csinálok én veled?

És most gondolkozzunk az „őseimbek” eszével, különösképp eszünkbe idézve azt, hogy a nyelvek szeretik elkerülni a kivételeket. Ugye, az Ősnyelvben a „kérdés” mint fogalom, általában véve az „é”. És tényleg, minden esetben az „é”, kivéve épp itt, mert itt most már nem „é”, hanem „ée”. Akárhogy is nézem, de hiába hogy eredetileg ez az egész amiatt indult el hogy ne legyen a nyelvben

kivétel, de mégis kialakult benne egy kivétel! Az egész onnan indult ki, hogy ne kelljen új szót kitá-
lálni ebben a speciális esetben a kérdésre, de mégis kialakult rá egy új szó!

Igen, de a nyelvek nem szeretik a kivételeket. Lehet hogy elviselik, de akkor se szeretik. Mély
meggyőződése, hogy ezt az egész helyzetet őseink agya úgy „dolgozta fel”, hogy úgy „vélték”, itt
is pontosan ugyanaz az „é” áll mint bármilyen más esetben amikor kérdeznek, csak épp áll utána még
egy „e” hang is. Tehát:

Me é e tu? = Mit csinálók én veled?

Hm... Ez természetesen valóban megszüntet mindent ami „kivétel” lenne az „é” hanggal mint „álta-
lános kérdőszóval” kapcsolatban, ellenben generál egy újabb problémakört. Nevezetesen azt, hogy
ugyan mi a fészkes fenét keres ott az az „e” hang?! Mi a SZEREPE tulajdonképpen?! Mit JE-
LENT?!

Próbáljuk lefordítani a mondatot szó szerint:

(én) (mit csinálók) e (te)

Minden szónak megvan a jelentése, egyedül az az „e” áll ott titokzatosan!

Kis gondolkodás után azonban rájövünk, hogy egyvalami biztos vele kapcsolatban: kizárólag akkor
állhat ott az „e”, ha utána főnév áll, és még az is kötelező, hogy a főnév a TÁRGY funkcióját lássa
el!

Gyakorlatilag tehát az történt itt, hogy kialakult a TÁRGYÉSET, még ha ezúttal azt nem is rag-
gal, jellel, képzővel „képeztük” is, hanem egy előjárószóval! Vagyis: az „e” hang azt jelezte, hogy
az utána álló főnév NEM az alany, nem az aki „cselekszik”, hanem az, akire/amire a cselekvés épp
irányul!

Minthogy pedig megintcsak azzal vagyok muszáj jönni, hogy a nyelvek nem igazán szeretik a
kivételeket, ebből máris következik, hogy amint EGYETLEN speciális kontextusban megjelent az
„e”, mint ami a tárgyesetet jelzi, elkezdett elterjedni az Ősnyelvben, hogy azt egyszerűen MINDIG
kiteszik a tárgy elé. Csak hogy ne legyen sehol semmi kivétel!

Na és most akkor itt picit meg kell torpanjunk kedves Olvasóm! Remélem kezded már sejteni az
eddigiekből, hogy LEHETETLEN leírunk akár csak megközelítőleg pontosan is „AZ” úgymond
Ősnyelvet! Mert mint minden nyelv, ő maga az Ősnyelv is FOLYTONOSAN VÁLTOZOTT, ala-
kult, fejlődött, gazdagodott, sőt akár torzult is. Már abban az időben is, amikor még csak ő maga
létezett egyetlen nyelvként, és nem szakadt szét előbb nyelvjárásokra, majd külön nyelvekre. Csak
annyit mondhatunk róla, hogy ELŐBB ilyen volt, MAJD ilyenné vált, aztán KÉSŐBB ilyen lett...
És persze még ezt is csak FELTEHETŐLEG.

Ez jól látszik az eddigiekből is. Azzal kezdtük, az Ősnyelv szórendje kötött volt: Alany, Állít-
mány, Tárgy. Mélyen hiszek abban, hogy ezen állításom igaz is! Látjuk azonban, miként alakult ki a
tárgyeset: Márpedig abban a pillanatban hogy az kialakult, már nem okvetlenül volt szükséges az,
hogy e kötött szórend megmaradjon! Tudniillik ha jelölve van valamiről hogy ő a tárgy, akkor nyu-
godtan állhat akárhol a mondatban, úgy sem lehet eltéveszteni. A dolog persze ennél azért bonyolul-
tabb, mert ha egy szó egyszerre lehet ige is meg főnév is (amint az biztos így volt eredetileg az Ős-
nyelvben) akkor hiába van jelölve a tárgy, valamiképp az is fontos hogy tudjuk, a másik két szó kö-
zül melyik az ige és melyik az alany, de azért azt már láthatjuk így is, a tárgyeset megjelenése egy
csomó minden további változásra is lehetőséget nyújtott! Minden bizonnyal úgy volt eredetileg,
hogy ha a beszélő a szokásos „ősi” szórendet használta, hogy Alany-Állítmány-Tárgy, akkor nem
volt kötelező kitennie a tárgyesetet jelölő „e” szócskát a tárgy elé. Kitehette, de nem volt kötelező.
Megtehette azonban hogy a tárgyat a mondat legelejére pakolta, s ekkor kötelező volt kitenni eléje a
tárgyesetjelölőt:

E tu me vár! = Veled harcolok! (ne kössünk bele abba, hogy szó szerint ez „téged harcollak”, rengeteg nyelvben más egyes igék esetvonzata mint a te anyanyelvedben kedves Olvasóm, a leggyakoribb vonzat pedig épp a tárgyeset...)

Míthogy a „me” szónak, s általában a személyes névmásoknak fontosságuk miatt bizonyára csak 1 jelentésük volt, nem jelentettek emellett semmi olyasmit ami igeként is értelmezhető lenne, emiatt a fenti mondat bizonyára így is mondható volt:

E tu vár me! = Veled harcolok!

Na és ezen a ponton kezdődhetett véleményem szerint a nyelvjárások, majd egyes nyelvek elkülönülése! Némelyek az egyik, némelyek a másik sorrendet részesítették előnyben... s ehhez igazították azon mondatokat is, melyekben a főnevek egyike-másika már nem személyes névmás volt. Azokban már nem volt mindegy, az ige-e az utolsó szó, vagy valami más, az alany, miközben az ige megtartja a középső helyét. Eközben lehettek olyan csoportok is, melyek megtartották a régi sorrendet, egyáltalán nem is használva semmi olyasmit, hogy „targyeset”. Nyilván persze, ehhez az kellett hogy az ősnylvet beszélő eredeti közösség ekkor már elég népes legyen, netán némely csoportjuk már el is vándorolt az ősi népességcentrumtól messzebbre.

Emellett a tárgyeset fent ecsetelt formájának megjelenésével egy másik hatalmas változás is következett az Ósnylvben: már nem volt igaz rá, hogy kizárólag névutókkal illetve ragokkal fejez ki nyelvtani viszonyokat! Hiszen ez a különálló „e” a szó ELŐTT teljesen nyilvánvalóan egy ELŐLjárószo nyelvtanilag, illetve ha később egyes nyelvváltozatokban egybeolvadt netán a tárggyal, akkor afféle speciális igekötőnek tekinthető. Azaz, kialakult annak legalábbis *elvi* lehetősége, hogy a szavakat immár nemcsak a végüktől, de elejüktől kezdve is lehetett toldalékolni, illetve az „e” mintájára nem volt lehetetlen más előljárószavak kialakulása sem!

A létige alakja

Akármilyen picike mértékig rekonstruáljuk is az Ósnylvet, egyetlen szót okvetlenül muszáj megkeresnünk, visszakövetkeztetnünk, azt ami talán a legfontosabb: s ez a „létige”. Vagyis az a szó, ami azt fejezi ki, hogy „lenni”, illetve ennek különböző idejű alakjai: van, volt, lesz, netán ezek ragozott formái, hogy „vagyok”, „vagy”, „van”...

Semmiféleképp se úszhatjuk meg, hogy erre valami legalább picikét valószínű szóalakot találjunk, mert enélkül Ósnylv-rekonstrukciónk olyan, mint a féllábú ember, amelyik fenékberúgó versenyen indul... Enélkül szinte semmit se lehet elmondani „ősnylvül”.

Na de miért is lenne lehetetlen - kérdezheti Olvasóm - hiszen számos nyelv van a világban, mely ki se teszi a létigét a mondatba a legtöbbször, ilyen például az orosz nyelv, de a magyar is: „Pista szép”.

Ez igaz, de ne feledjük, abból indultunk ki a korábbi fejezetekben, hogy az Ósnylv - legalábbis a legislegkorábbi időszakában - kötött szórendű volt, és ekképp megkövetelte hogy legyen benne állítmány, méghozzá pontosan a második szó legyen ez az állítmány! Ebből máris következik, hogy kivétel nélkül minden mondata muszáj volt hogy tartalmazzon állítmányt, akkor is ha szerintünk magyarok (vagy oroszok, németek, akárkik...) szerint az nem lenne (okvetlenül) szükséges abba a mondatba. Az Ósnylv esetén igenis elkerülhetetlen volt hogy ott legyen a létige ezen esetekben, különben a következő (logikailag harmadik) szót nézték volna őseink állítmánynak, ami rengeteg félreértés forrása lehetett volna.

Próbáljuk meg tehát kideríteni, miként hangozhatott a létige akkoriban!

Első ötletünk itt is a statisztika. Sajnos azonban, végignézve a Világ ismertebb nyelveit, hihetetlen változatosság tárul elénk. Még akkor is, ha nem okvetlenül arra keresünk rá, miként mondják a nyelvek azt, hogy „lenni”, de azt is megnézzük, mi abban a nyelvben az hogy „van”, „volt”, „lesz”...

E szavaknak rengeteg alakja van, és alig található bennük bármi hasonlóság. Effélék ötlenek szemünkbe (a „lenni” szóra):

—aszt	—bút	—esszer	—honá	—sí
—be	—búti	—ésszer	—jam	—szám
—bee	—búty	—ésszere	—jia	—szer
—béon-weszan	—bücs	—ésszi	—juu	—szinn
—berada	—büti	—éssziri	—kaana	—tijaj
—bezány	—büty	—esztár	—kuwa	—vaere
—bí	—bys	—észtre	—lá	—vara
—bics	—cáj	—étre	—lenni	—vera
—bijajis	—da	—fi	—linel	—wees
—biti	—e	—finnasz	—nahógyicca	—wéze
—bitty	—egon	—geu	—olema	—zajn
—bod	—eimai	—hajá	—olla	—zijn
—bos	—eimi	—haszt	—olmak	
—bulunmak	—essze	—hebún	—sein	

Hááát... Ebben a változatosságban megtalálni a „közös őst”... az szép munka lesz. És az is biztos, jókora fantáziát igényel... Pláne, mert simán elképzelhető az is, hogy némely nyelvekből e szó „kikopott”, majd megint létrejött valami másik szó jelentésváltozása következményeképpen... Na de hohó! Hiszen a magyar „lenni” alak is egészen biztos hogy ilyen: nehezen tagadható, hogy semmi köze hangtanilag se a „van”, se a „volt” alakokhoz, annál több ahhoz a fogalomhoz hogy „valamilyené lesz/válik”, azaz „átalakul, megváltozik”! Persze, e fogalmak is kötődnek valamilyen értelemben a jövő időhöz logikailag, nem tagadható ez se, mégis, itt azért nyilvánvalóan arról van szó, hogy egy másik szóval fejezzük ki a létige jövőidejét.

A „lenni” szó tehát olyasmi, ami a magyar nyelvben „új szerzemény”, semmi köze a létige ősnyelvi alakjához.

Ehhez hasonlóan, nyugodtan feltételezhetjük, hogy számos más nyelvben is végbemehettek hasonló folyamatok, azaz az még nem szabad hogy elcsüggyessen bennünket, ha a fenti szóbokorban találunk pár olyan extravagáns hangsor-különlegességet, melyre végső következtetésünk látszólag nem áll.

Na de mégis, van egyáltalán legalább valami kicsit is hihető, túlnyomórészt-való szabályosság itt?! Vagy ha kifejezetten a „van” szó alakjait vesszük szemügyre az egyes nyelvekben?!

Állítom, hogy igenis VAN. És ez abban a pillanatban szembeötlő, amint eszünkbe idézzük a „van” szó azon alakját, mely a fenti listában nem szerepel: tudniillik, hogy is mondják e szót — CERKÓF NYELVEN?!

Így: **bum-bum**. Ez azt jelenti náluk, hogy „itt vagyok”. De mivel a nyelvükben nincs olyan szó hogy „ott” (legfeljebb hogy „messze”), emiatt ezt simán tekinthetjük úgy, hogy „vagyok”. És persze a nyomatékosítás kedvéért megismételve. Vagyis, cerkóf nyelven:
bum = vagyok.

Na és ugye a személyes névmásoknál megállapítottuk, hogy az Ősnelv esetén az „én” így hangzott: me. Márpedig nekem gyanús, hogy e „bum” szó is „m” hangra végződik, arra, amivel a „me”

kezdődik! Háttha ez is összetett szó a cerkóf nyelvben, mint a „krak-u” és a „hok-u”?! Sőt, mint maga a „krak” és „hok” is, melyekben a szóvégi „k” jelentése: „veszély”?!

Ki tudja... lehet hogy ha a kutatók tovább vizsgálják a cerkófokat, talán rálelnek náluk olyan szóra is hogy „but”, azzal a jelentéssel, hogy „itt vagy”...

Mit is akarok én ebből kihozni? Nos, azt, hogy azt állítom: az Ősnyelv kialakulásakor a létige feltehetőleg egyszerűen úgy hangzott, hogy „bu”. Amennyiben végignézzük újra a „lenni” szó változatairól elkészített korábbi táblázatot e fejezetben, láthatjuk, hogy meglehetősen sok olyan nyelv van a világban, ahol e szó ugyanúgy „b” hanggal kezdődik, mint már a cerkóf nyelvben is a „bum”. És ahol ez nem áll fenn, például a német nyelvben mert ott „sein” (kiejtve: „zájn”), még ott is gyakran igaz, hogy a létige ragozott alakjai közül egy vagy egypár e hanggal kezdődik, például ismét a német esetében:

Ich bin - én vagyok

Du bist - te vagy

Persze, a magyar nyelv így is kilóg a sorból, se a „van”, se a „volt” nem hasonlít arra sehogyan se, hogy „bu”. Na de hohó... e szavak a magyarban „v” hanggal kezdődnek, és a „v” a „b” nagyon közeli párja, tudniillik kizárólag abban különböznek csak egymástól, hogy a „b” egy zárhang, a „v” pedig réshang. Minden egyéb hangtani tulajdonságuk teljesen megegyezik! Nagyon is hihető tehát, hogy a „b” hang átváltozott „v” hanggá! Sőt, a szuahéli nyelvben a „van” így hangzik: „pana”. Elég könnyen elképzelhető, hogy eredetileg ez „bana” volt, csak a „b” zöngétlenült a szóban. Mindenesetre, így szemre azaz inkább „hangzásra” a „pana” már egész szépen hasonlít a „van”-ra, holott a szuahéli igazán rém távol esik a magyar nyelvtől, véletlenül se tartoznak egy nyelvcsaládba.

Nézzük tovább, a „volt” szóval mi is a helyzet? Itt bizony találunk aránylag szép számmal olyan nyelveket, melyekben e szó - vagy ragozott alakjai - igenis „v” hanggal kezdődnek mint a magyarban: war, var, was... vagy ha mégsem, akkor itt is „b” hanggal, például az oroszban: „bíla”. Sőt, az oroszban a jövő időre használt szó se olyan perverz jövevény mint a magyar „lesz”, hanem az is „b” betűs: „búdu”, „búgyet”, stb.

Ám ha az angol nyelvnél maradunk, ott meg a jövő idő: „will”. Ez is „v” betűvel kezdődik, ami mint tudjuk már, a „b” egy igen közeli hang-rokona...

Mindebből tehát, ismétlem, nekem „az jön le”, hogy nagy eséllyel a létige az Ősnyelv idejében így hangzott: „bu”. És azért nem „bi”, mert a cerkófoknál is „u” és nem „i” a magánhangzó e szóban. Sőt, még az orosz nyelvben is ahol „bitty” a „lenni”, ott is az „i” igazából „jeri”, azaz hátul képzett „i” hang, tulajdonképpen tehát egy „u”-származék, nem igazi „i”.

További adalékként megjegyzem, hogy a magyar nyelvben a „múlt” szó is „u” magánhangzót tartalmaz, továbbá „m” betűvel kezdődik, márpedig az „m” nem más mint a „b” orrhangzós változata. Az meg ugye tagadhatatlan hogy a „múlt”, „múlik” szavaknak meglehetősen sok közük van a létigéhez, legalábbis annak múlt idejű alakjához, hiszen ami elmúlt, az már csak „volt”... Ha meg már itt tartunk, elárulom, az „l” aktív igeképző volt az Ősnyelvben, a „t” pedig a befejezett melléknévi igenév képzője. Ebből következően megtippelem, hogy az Ősnyelvben az hogy „létezik”, így hangzott: **bul**. A „létezett”, azaz most már nem létezik, tehát **elmúlt, egykori** - az pedig eszerint így: **bult**. Hm, ez már tényleg nagyon hasonlít arra, hogy „volt”... S akkor már legyen teljes a kép: létezni fog: **bulör**.

A létige ragozása az Ősnyelvben

Olvasóm most ráncolhatja a homlokát. Ragozás az Ősnyelvben?! Ez mintha ellentétes lenne az eddigi megállapításainkkal!

Nos, igen, de talán nem annyira... legalábbis ha elfogadjuk hogy a létige alakja „bu”, de a cerkóf nyelvben a „bum” azt jelenti: „vagyok”. Ekkor ugye ezt kapjuk:

bu+m = van+én = vagyok
ahol is az „m” a „me” lerövidült alakja.

Ennek mintájára elképzelhetjük könnyen ezen alakokat is:

but = (te) vagy
bur = (ő) van
bumi = vagyunk
buti = vagytok
buri = vannak

Ettől persze nyilván érvényesek voltak (és használták is, megértették) a „szellősebb” szerkezeteket is:

me bu = én vagyok
tu bu = te vagy
stb.

Sőt, nyilván a kettős ragozás se lehetett ritkaság, különösen azon esetekben amikor nyomatékosítani akarták a személyt, vagy nagyon el akarták kerülni a félreértést:

me bum = én vagyok (éppen pontosan én és nem más...)
tu but = te vagy (éppen pontosan te és nem más, nem én, nem ő...)
Stb.

Ezen mini ragozás jogosultságát erősíti, hogy azon nyelvekben is melyeknél a létige megtartotta a „b” kezdőhangot, többnyire igaz az, hogy az egyes szám első személyű ragozásnál a rag orrhangzó-ra végződik, és/vagy az egyes szám második személyű ragja a létigénél „t” (netán „d”) végű. Példa erre megintcsak a német:

Ich bin = én vagyok (ott a bin végén az „n”)
Du bist = te vagy (ott a bist végén a „t”).

Valamit azonban meg kell említeni itt mindenképpen. Írtam fentebb, hogy a létige ragozása egyes szám harmadik személyben FELTÉTELEZHETŐEN így hangzott:

bur

Na most azonban köztudott dolog nyelvész-berkekben, hogy a legtöbb nyelvben, ahol ragozzák az igét, és van toldalékolatlan alak is, ott ez az egyes szám harmadik személyű. *(Ebből máris következik, hogy az angol kifejezetten egzotikus e szempontból, mert ott épp az egyes szám harmadik személyű alak az egyetlen, amihez járul toldalék: egy „-s”).* Ez jól látszik a magyar nyelven is, mely e szempontból (is...) TIPIKUS, egyáltalán nem furcsa nyelv. (sőt, e könyv Olvasója, amennyiben magyar anyanyelvű, rengeteg dologról úgy gondolhatja, hogy a magyar nyelv számos dolgot egész szépen megőrzött az Ősnyelv korszakából. Még konkrét szavakat is, a legfontosabbak közül: „mi”, „ti”, stb. Akadnak persze olyasmik is amiket nem).

Na de ez miként egyeztethető össze azzal, hogy az Ősnyelvben az egyes szám harmadik személy ragja az „-t”?

Sehogy. Szerencsére azonban nem is ellenérv... Az egyes szám harmadik személynek igenis LEHETNEK ragjai rengeteg nyelvben - a magyarban is! - még abban az esetben is ha vannak helyzetek amikor nincs ragja. Nézzük csak épp a magyart (félkövérrel kiemelve a ragot):

felépít valamit - felépíti a házat
mond valamit - mondja a szöveget

Azaz még ha a jelen időnél maradunk is, látható, hogy a tárgyas ragozásnál igenis van rag a magyarban is.

Továbbá, az ősnyelvi példáknál is, fentebb, említettem, hogy nyilván használható volt az „izoláló” változat is, amikor is nem használtak ragot egyik személy esetén se. Nincs tehát ezzel kapcsolatban semmiféle ellentmondás.

Valaki esetleg azzal az ellenérvvel próbálkozhat, hogy ez akkor is ellentmond annak az elvnek, hogy a nyelv MÓDOSÍTOTT-MÓDOSÍTÓ sorrendű, illetve hogy az IGE az mindig a MÁSODIK helyen kell álljon!

Részben igaza van annak aki így érvel, de tényleg csak részben. Ugyanis a mondat legfontosabb alkotóeleme mindig az ige, tágabb értelemben az állítmány. Mindig az mondja meg leginkább, miről is folyik a csevej. Ha pedig ő a legfontosabb eleme a mondatnak, akkor hozzá képest igenis MINDEN egy MÓDOSÍTÓSZÓ, azaz ő az ige a MÓDOSÍTOTT. Ha pedig ő a módosított, akkor épp a könyv elején megfogalmazott elvek szerint neki kell legelől állni! És állhat is ott, az esetben, ha nem lehet összetéveszteni más szóval. Ez esetben nyilvánvaló, hogy az ige jelentését a személyes névmás módosítja, mert az mondja meg, ki épp az alany, aki az igével megnevezett cselekvést épp végrehajtja.

Időszerű témák

E fejezetben azt a kérdést boncolgatjuk majd, miként ragozták az igéket az Ősnyelvben idő szerint - már ha volt abban egyáltalán bármi ilyesmi is.

Hogy volt-e benne ragozás idő szerint? Hogy a fenébe ne lett volna - már persze abban az esetben, ha a nyelv egy meglehetősen késői fejlődési stádiumát vesszük figyelembe. Mert eleinte biztos hogy semmi efféle nem fordulhatott elő. Bele se fért volna a 3 szavas mondatok terjedelmébe... De, mert manapság a nyelvekben van „idődimenzió”, ez valamikor okvetlenül ki kellett alakuljon, valahogyan.

Na de hoppá... nem is olyan biztos, hogy minden mai nyelvben van ragozás idő szerint! - ellenkezhet velem Olvasóm. És valóban, többször hallottam már azt a legendát, hogy állítólag a hopi indiánoknál szó sincs semmi ilyesmiről. (Sőt, még egy sci-fi novellát is olvastam, ami erre a (tév...)hitre épült...) Eleinte e hír hallatán teljesen ledöbbsentem, de már másodpercekkel később gyanakodni kezdtem. Mert az oké, hogy esetleg valami egészen extravagáns módon ragozzák az igéket idő szerint, netán sehogy se ragozzák hanem előjárószavakkal fejezik ki az időviszonyokat, vagy urambocsá’ tényleg semmi effélével hanem speciális szórenddel - de hogy TOTÁL SEHOGYAN SE?! Nem tudtam elhinni hogy ennyire buták illetve gondolatszegények legyenek!

És valóban! A dolgoknak utánanézve kiderült hogy ez egy „urbanlegend”. Semmi baj nincs a hopi nyelvvel, tökéletesen képes kifejezni bármiféle időviszonyt. Persze a „tökéletesség” is relatív mint minden: mondjuk inkább úgy, hogy nem kevésbé kifejező e téren mint a magyar nyelv, azt ugyanis tudjuk hogy például az angol igeidők nem mindegyike fejezhető ki teljes precízséggel ma-

gyarul egyszerűen, hosszas körülírások nélkül. Mégis, nem hallottam eddig panaszkodni műfordítókat amiatt, hogy akár egészen bonyolult angol mondatokat is le ne tudnának magyarra fordítani amiatt, mert a magyarban kevés igeidő szerepel (állítólag...).

Van tehát az időviszonyoknak egy afféle „minimuma” amivel minden emberi nyelv rendelkezik, s ki tudja fejezni így vagy úgy, mindenesetre relatíve egyszerűen, aztán lehet hogy emellett még vannak benne egyéb, bonyolultabb idődimenziók is, melyek már nem minden más nyelvben vannak meg szintén. Mi most természetesen a „minimumot” keressük ezzel kapcsolatban. Mint majd látni fogjuk, még e „minimum” is roppant gazdag...

Na most e könyv előző fejezeteit elolvassván, szerintem a magyar Olvasók igencsak boldogok, mert némi joggal vélik, miszerint bebizonyosodott hogy a magyar nyelv valamiféle értelemben „ősi”, sőt, sokak szerint a „legősibb”. Természetesen, ilyen formában ez semmiképp se igaz, mert minden nyelv pontosan egyformán „ősi”, hiszen mindegyiknek pontosan ugyanannyi éve volt a fejlődésre/változásra. Olyan értelemben azonban beszélhetünk „ősiségről”, hogy melyik ma létező nyelv hasonlít legjobban az Ősnyelvhez?

Persze ez se egyszerű kérdés. Mi a hasonlóság MÉRCÉJE?! Többet ér-e e téren ha mondjuk 100 főnév azonos az ősnyelvi alakkal, mint ha egy nyelvtani viszony kifejezésére ugyanazt az eszközt használjuk?

Rengeteg efféle kérdés felmerülhet, ha a nyelveket sorrendbe akarjuk rakni az Ősnyelvvel való hasonlóság szempontjából. Ennek ellenére, úgy érzem, magyar Olvasóim komoly mértékig meg vannak győződve az eddigiek alapján, hogy a magyar nyelv igenis nagyon hasonlít az Ősnyelvre, hiszen több fontos személyes névmás alakja teljesen megegyezik az akkorival vagy nagyon hasonló hozzá; meg mert a magyar is MÓDOSÍTOTT-MÓDOSÍTÓ szerkezetű nagyobb részt, meg más egyéb okok miatt is.

Akár jogosan megalapozott e nézet akár nem, előre bocsátom, ami e fejezet anyagát, az igeidőket illeti, itt mégse a magyar Olvasók örülhetnek majd, hanem az ANGOLOK, mert mint majd kiderül, az Ősnyelv igeidőrendszere a legkifejezettebben épp az ANGOL nyelvvel mutathatott igazán szembeeszkő hasonlóságokat... bár, természetesen, nem egyezett meg a mai angoléval minden szempontból. Egészen biztos azonban, hogy egy mai angol anyanyelvű beszélőnek semmiféle nehézséget nem okozhat hogy öt percnél is kevesebb idő alatt átlássa és otthonosan mozogjon benne. Semmi esetre se mondható el azonban ez mondjuk egy magyar anyanyelvű illetőről, hacsak nem ismeri ő maga is a mai angol nyelvet már...

Miként is lehetséges ez? Képtelenségnek tűnik első pillantásra, hiszen az angol igeidőrendszer hírhedten bonyolult, ellentétben épp a magyarral, márpedig azt hihetnők, az Ősnyelv ha egyszerű volt, akkor egyszerű kellett legyen az igék idődimenzióját illetően is!

Nos, ennek oka az hogy ellentétben azzal amit sokan hisznek, már az se igaz hogy a magyar nyelv igeragozása - akár csak az igeidőket illetően is - egyszerű volna... mi sem áll távolabb a valóságtól!

Azt szokták mondani, a magyar nyelvben mindössze 3 igeidő van az angol (legalább) 12 igeidejével szemben. Ez azonban ugyanolyan urbanlegend, mint hogy a hopi indiánok nyelvében ne volna idődimenzió. Vagy hogy az eszkimóknak több száz szavuk lenne a hóra... (igaz hogy van rá több szavuk, de nem több száz, mindössze 4. Képzeljünk el egy hasonló urbanlegendet az eszkimók közt, amint azt mesélik egymásnak szörnyülködve, hogy a távoli magyar népnek több száz szavuk van arra, hogy „törvény”, amire ők az eszkimók csak 1 szóval rendelkeznek. És valóban, nekünk van erre több szavunk, de azért nem több száz: törvény, szabály, diktátum, parancsolat, rendelkezés, direktíva, előírás... lehet hogy párat kifelejtettem de akkor sincs talán 10 se).

Tehát, akik ismerik az angol nyelvet, tudják, hogy abban is igazából szinte csak 3 „rendes” „igeidő” van, tudniillik van a jelen idő, ami az ige „rendes” alakja, aztán van a múlt idő, amit úgy képeznek hogy e „rendes” alak elé odateszik az egyik másik igéjük egy bizonyos alakját, s van a jövő-

idő, amikor is megint egy másik igét pakolnak az ige „rendes” alakja elé. És kész, vége, nincs több igeidő - tudniillik az összes többi olyan helyzetben amit szokásosan „igeidőnek” nevezünk, már nem az „eredeti” igét használja az angol nyelv, hanem annak egy többnyire jelentősen módosított - gyakorlatilag RAGOZOTT - változatát, amit, ha csak úgy önmagában tekintünk, bizony MEL-LÉKNÉVNEK kell gondolnunk!

Például: go = megy. I'm going = én megyek. Igen ám, de ezt szó szerint igazából így lehetne lefordítani:

„én vagyok épp most menve”. Még inkább: „én vagyok menő”. Vagy próbálkozzunk ezzel, ez már egész magyaros: „(El)menőben vagyok”.

Vagy itt van ezen (német) ige („geben”) egyik alakja: „gibt”. Az előbbi, a „going”-ot szokták „folyamatos”, a másikat (e példában a „gibt”-et) „befejezett” alaknak nevezni.

Na és most gondoljunk bele: nincs olyan nyelv a világon, amire le ne lehetne fordítani BÁRMELY angol művet. Egyáltalán, bármely emberi nyelv lefordítható bármelyik másikra, legalábbis, annyi biztos hogy ha felmerül is némi akadály, az semmi esetre se az lesz hogy az angol valamely „igeideje” ne lenne lefordítható arra a nyelvre, legfeljebb talán olyan akadály merülhet fel, hogy abban a nyelvben nincs szó a kovamoszatra vagy arra a fizikai fogalomra hogy „idődilatáció”.

Ebből máris következik, hogy igenis minden nyelvben PONTOSAN UGYANANNYI idődimenziója van az igéknek, legfeljebb ezeket nem ugyanazon eszközökkel fejezik ki az egyes nyelvek. Meg az is lehet hogy némelyik idődimenziót sokkal ritkábban használják. Magyarán, a magyar nyelv igeragozása se lehet semmivel se egyszerűbb mint az angolé, az igeidőket illetően sem, egyszerűen a nehézségek MÁSHOL JELENTKEZNEK a nyelvtanban, mint az angol esetében!

És valóban! A magyar pontosan addig egyszerű (aránylag...) ezt illetően, amíg megmaradunk a tömondatoknál. Tudniillik amint bonyolultabb dolgot akarunk kifejezni, a magyar nyelvben is előbukkannak afféle szöszörnyetegek, amiket bizony mellékneveknek kell tekintenünk, holott ezek igékből képzett melléknevek! És ezeknek a magyarban is alapvetően 2 fajtája van: folyamatos és befejezett...

Ráadásul ezek alakja, képzési módja messze-messze bonyolultabb és kivételektől terheltebb mint az angolban. Amiatt, mert a magyar nyelvben ebbe az egészbe belezavarnak az IGEKÖTŐK is. Például csinál—csinált—MEGcsinált, stb. Közismert tény nyelvészberkekben amúgy, hogy a magyar nyelv igekötőrendszere hírhedten bonyolult a világ nyelvei közt - bár azért nem egyedülállóan, mert az orosz nyelv se marad ám el e téren sokkal a magyartól...

Na de e könyv célja nem az hogy bármely létező nyelvet is szapuljam vagy magasztaljam, csak szerettem volna kissé azt illusztrálni, JELENLEG kivétel nélkül MINDEN nyelvnek pontosan ugyanannyi igeideje van, csak ezeket eltérő eszközökkel tudja kifejezni. Igazából egyik se egyszerűbb mint a másik, csak a kifejezésbeli nehézségeket máshova tologatja a nyelvtanában. Továbbá, ezen „igeidők” gyakran „összetettek” amennyiben több szóból állnak, s ilyenkor az egyik szó (néha több is...) formailag, sőt jelentését illetően is, szófaji értelmében is, igazából egy speciális mellék-névnek tekinthető!

A jelen idő és a múlt idő

Na és most térjünk vissza az Ősnyelvre. Megfigyelhető, hogy ha nem is kivétel nélkül de szignifikáns gyakorisággal, az igékből képzett melléknevek esetén a nyelvek a „folyamatos” alakot általában úgy képzik hogy a szó végére „-n” toldalékot ragasztanak, vagy „-ng” toldalékot, vagy valami más olyasmit amiben van „n” hang. Vagy „m”. Általában ORRHANGZÓ. (Az „-ng” tulajdonképpen nem is különálló „n”+”g” általában, hanem egy „hátul képzett” „-n” hangot jelölnek e karakterpárossal csupán). Hasonlóképp, a „befejezett” alakok esetében a nyelvek többnyire olyan változatot

használnak, ahol is a rag „-t” vagy „-d”, vagy valami más olyasmi amiben e két hang valamelyike legalábbis szerepel.

Miért is van ez, hogyan alakulhatott ki?

Tippem az, hogy ez mindenképp az Ősnyelv azon időszakában formálódott, amikor már elkezdtek őseink háromnál több szavas mondatokat alkotni. Tudniillik, amíg csak 3 szóból állt egy mondat, nemigen volt benne hely melléknévnek, márpedig ezek a szavak amikről most beszélünk, szófajilag melléknevek ugyebár. Azt hiszem tehát amíg őseink megmaradtak a 3 szavas mondatoknál, addig egyszerűen tényleg nem létezett a nyelvben semmiféle igeragozás idő szerint. De szükség sem volt rá. Akik még csak a 3 szavas mondatokig jutnak el a képességeikben, azok - valljuk be - olyan butuskák, hogy tényleg nem is számít nekik semmi az adott pillanaton kívül. Az első „igeidő” tehát a közönséges jelen idő volt mindenképpen, és hosszú ideig az is maradt. És tényleg, ez a legfontosabb igeidő!

Amikor őseink elkezdtek több szavas mondatokat használni, a 3-nál több szó már megengedte hogy használjanak mellékneveket is. Na most képzeljük el, hogy két efféle ősemler beszélget. Miről fognak beszélgetni egymással leginkább? Hát persze hogy mindegyikük a Világnak arról az objektumáról szónokol, mely a legislegfontosabb őnmaga számára: s ez éppen pontosan ÖNMAGA!

Még manapság is az van hogy ha két ember összejön beszélgetni, mindegyik legszívesebben csak őnmagáról beszélne... Tehát mindegyik azt mondta el, ami VELE megesett, megtörtént, illetve hogy ő maga épp MILYEN. Vagy legalábbis milyennek tartja, képzei magát... Képzeljük tehát el miként festhetett egy efféle beszélgetés akkor, amikor voltak már melléknevek, de igeidők nem (a jelen kivételével). Addig semmi gond nem volt amíg csak efféleképp dicsekedett az egyik ősemler a másik előtt:

—Én van szép! Én van erős! Én van bátor! Én van nagy, nagy! Én birtokol nő szép!

Teljesen érthető a dolog ugyebár. De miként is mondhatta volna el, hogy ő képes megküzdeni egy nagy sólyommal? (az mindegy hogy ez igaz-e - akkoriban is voltak már szájhős dicsekvők. A lényeg az hogy ezt akarja elmondani, de miként teheti meg?)

Próbáljuk meg lefordítani. Amint majd látjuk egy másik fejezetben, az hogy küzd, harcol, az „vár”. A sólyom meg „ho”. Tehát az hogy én küzdök a sólyommal:

Me vár e ho.

Ez így nagyon oké is. Emberünk azonban nem azt akarja mondani hogy ő épp most küzd vele, hanem hogy képes erre. Hogy le tudja győzni. Kissé művesebben fogalmazva, hogy ő a „Sólyomölő”. Illetve precízebben: „Aki sólyommal harcol”. Na, ide biztos hogy valami melléknév kell...

A létige ragozásról szóló fejezetben láttuk, hogy az Ősnyelv valószínűleg képes volt ragozni az igéket, annak mintájára tehát a „me vár” forma teljesértékű alakváltozata lehetett az is, hogy „várm”. A fenti mondat tehát így is elmondható volt akkoriban:

Várm e ho.

Jó-jó, de ez még mindig nem azt jelenti amit mi óhajtunk. Nos, szerintem őseink nagyon egyszerűen jártak el ilyenkor: úgyis büszkélkedni akartak, tehát kihangsúlyozták e csodálatos eseményt ekképp:

Me várm e ho!

Azaz, a személyes névmás kétszer szerepelt a mondatban, miért is ne, őróla van szó, az egyes szám első személyről, a legfontosabb lényéről a világnak... kétszer is szerepel tehát, egyrészt külön szóként teljes alakban, másrészt személyrag alakjában. Ha csak egyszer szerepelt, úgy tekintették hogy a mondat „normális” eseményt ír le, ami, mint jelen idejű cselekmény, épp most történik. Amikor azonban így ki van hangsúlyozva, az azt jelezte hogy ez egy nagyon fontos tevékenység, ami gyakran történik, illetve folyamatosan történik, amit tehát az aki beszél rendszeresen végez, ebből következőleg tehát KÉPES IS azt megtenni, tehát RENDELKEZIK AZZAL A KÉPESSÉGGEL hogy ő ezt megtegye, elvégezze, vagyis, hogy ő ILYEN: ilyen tulajdonságú!

Kialakult tehát az a nyelvtani kategória, hogy újra csak a „régi”, „me vár e ho” forma jelentette azt, hogy „én a sólyommal küzdök”, mert a „ragozott” alak, a „várm”, az többé nem azt jelentette hogy „én küzdök”, hanem azt, hogy „küzdő”, azaz folyamatos alakú melléknévvé változott. Tehát: a Me várm e ho!

jelentése az lett, hogy „én küzdő a sólymot (sólyommal)”.

Na de hoppá, ennek semmi értelme, igaz?!

Semmi baj. Őseink segítettek magukon: a mondatba kell ige, és szerencsére nekik van is egy bármi célra alkalmas igéjük, a létige, betették hát oda:

„**Me bu várm e ho**”. Tehát: én vagyok sólyommal harcoló.

Abban a pillanatban azonban hogy bekerült oda a létige, megfordult az egész rendszer: a létige ott ugyanis jelen idejű alakban áll, és ő tényleg ige, nem melléknév, tehát teljesen logikusan e mondat azt jelentette hogy ÉPP MOST az aki mondja, ő MOST harcol a sólyommal: „Én vagyok harcoló sólymot”!

Ezek után pedig a régi

„**Me vár e ho**” alakhoz új jelentés kellett társuljon, s ez az lett hogy ezentúl ez fejezte ki az afféle „általános igazságokat” illetve cselekvéseket, hogy a beszélő úgy általában véve mit cselekszik, szokik, stb!

Márpedig ez kifejezetten épp az angol nyelvre jellemző...

A folyamatos alakok végére tehát szerintem emiatt került az orrhangzó: alapvetően az egyes szám első személyű személyes névmás alakjából pottyant oda még iszonyú régen.

Hasonló megfontolás alapján állíthatjuk, hogy a „befejezett” igealakok végén amiatt van „-t” vagy „-d”, mert az egyes szám második személyű személyes névmás maradványa. Amikor ugyanis az egyik ősember mégsem önmagáról beszélt hanem a másikról, nyilván többnyire olyan eseményeket emlegetett, amiket ő a másikkal kapcsolatban már látott, tapasztalt. Hogy a másik ezt tette vagy amazt. Azaz múlt idejű, s emiatt szükségszerűen BEFEJEZETT eseményeket. Efféle szerkezeteket használhatott egykor:

—Én lát te megöl gorilla nagy!

Nyilvánvaló ugye, bár szigorúan véve a mondat mindegyik igéje jelen időben van, ez akkor is - a beszélő szándéka szerint - egy múlt idejű mondat, mert amikor a másik épp megöli a gorillát, nincs ideje arra hogy beszélgessen velem vagy figyeljen rám. Nekem se arra hogy beszélgessek övele, mert vagy elfutok, vagy segítek a gorilla megölésében... Ellenben, e mondat kimondása közben a „te megöl” nyilván hasonló „dupla-személyesnévmású” szerkezetben volt mondva mint amit korábban a folyamatos igeidő esetén tárgyaltunk ki. Azaz odakerült a végére a második személyű személyes névmás, a „-t”. S mert ezen szerkezeteket szinte mindig múlt idejű, emiatt szükségszerűen BEFEJEZETT cselekedetek ábrázolására használták, ebből alakult ki a befejezett melléknévi igenév.

Amint ez eldőlt, már igazán könnyen ment a mindenféle bonyolult igeidők kialakulása is, effélékre gondolok hogy például:

—Me vár = én harcolok

—Me bu várm = én vagyok harcoló

—Me bu várt = én vagyok harcolt

Nyilván az utóbbi variáció jelentette sokáig az egyetlen múlt időt. Idővel azonban felmerülhetett az igény a létige múlt idejének képzésére is, ekkor jelentek meg az olyan alakok, hogy nemcsak ezek voltak lehetségesek:

Me bu = én vagyok

Tu bu = te vagy

Hanem ezek is:

Me bu but = én voltam

Tu bu but = te voltál

Me bu but várm = én harcoló voltam

Me bu but várt = én harcolt voltam

Ezek voltak tehát az első „összetett igeidők” szerintem. Hogy konkrétan, pontosan MIFÉLE ÉLETHELYZETEKBEEN használták őket, mikor volt számukra fontos hogy különbséget tegyenek mondjuk a befejezett illetve a folyamatos „múlt idő” közt (a fenti utolsó két példára gondolok), abba azonban már én magam se merek belemenni. Annyi bizonyos azonban, hogy e variációk igazán gazdag tárházát rejtik a kifejezésbeli finomságoknak, és rendkívüli módon hasonlítanak a mai angol nyelv szokásos eszközeihez, de tulajdonképpen a német nyelvhez is. Ja, hogy a magyarhoz nem? Régen volt ilyesmi a magyar nyelvben is kérem, sőt, idők szájából máig lehet néha effélét hallani: „elment volt a boltba”... Ez az „elment volt” akárhogy is nézem, egy befejezett múlt, összetett szerkezettel kifejezve, ahol is az „elment” egy befejezett melléknévi igenév. Ha kicseréljük a „megy” igét „harcol”-ra, ezt kapjuk:

„harcolt volt”

Azaz ősnyelvi formában:

várt bu but

ami bizony telibe ugyanaz amit fentebb megállapítottam, mindössze a szavak sorrendje más. És még valaki azt meri mondani, a magyar nyelvben nincsenek igeidők?! Hogy a csudába ne, kivétel nélkül minden egyes igeidő létezik a magyar nyelvben (is), legfeljebb némelyeket ritkábban használunk, vagy más szerkezetekkel fejezünk ki... igen, tessék megjegyezni: KIVÉTEL NÉLKÜL MINDEGYIK létezik! Legfeljebb nem használjuk egyiket-másikat annyira gyakran mint az angol a magáét, ezért amikor valaki mégis használja, furcsának vagy régiesnek hat. De attól még LÉTEZNEK ezek az igeidők is!

Ezek után könnyű definiálnunk két fontos melléknévet is az Ősnyelvből:

volt, létezett (mint melléknév!): but

levő, létező = bum

A jövő idő

Na de mi van a jövő idővel? Nos, a jelenleg létező nyelvek esetén megfigyelhető, hogy a jövő időt majdnem mindig egyszerűen a jelen idővel fejezik ki. Gyakran még időhatározót se raknak az ige elé, a mondat értelméből, illetve elhangzásának körülményeiből úgyis egyértelmű, hogy a beszélő a jövőre gondol. Ha meg még időhatározót is használ (majd, holnap, ha leszáll az est, stb) pláne egyértelmű a dolog.

Egészen biztos hogy ez az Ősnyelv idejében is így lehetett már, szerintem tehát a jövő idő kategóriája igen-igen későn alakult csak ki, legutoljára. Na igen, de amikor kialakult, akkor miként is?

Hát, ha a jelenlegi nyelveket megfigyeljük, azt látjuk, „igazi” jövőidő, amit tényleg raggal fejezünk ki, s nem valami összetett szerkezettel (mint akár a magyar is: „elmegy MAJD”, „el FOG menni”, „el kell LESZ menjek”), olyan szinte csak a mesterségesen kreált emberi nyelvek esetén van (például az Eszperantóban). Ez nem is csoda, mert ha mint korábban megállapítottuk, már a múlt idő is összetett szerkezettel fejeztetett ki az Ősnyelvben, teljesen logikus hogy a jövőidőre is „ez a sors várt”, mikor kialakult.

Jó-jó, de MIKÉNT?

Hát, nézzük megint a statisztikát... Az a segédszócsoport ami a mai nyelvekben a jövő idő összetett alakjához használtatik, elég érdekes egybeeséseket mutat. Mindenekelőtt, nagyon sok esetben önálló jelentéssel is bíró igeőről van szó, vagy ha önállóan a jelen formájában már nincs is jelentése, de kimutatható, hogy régen valami olyasmit jelentett önállóan a jelenlegi alakjában, vagy egy ahhoz nagyon közel álló alakváltozatban, mely a következő jelentések valamelyikével rendelkezett:

- válíks valamilyenné
- változik, megváltozik
- alakul
- kialakul
- létrejön
- akar, óhajt, szeretne valamit
- képes valamire
- vágys valamsre
- elkap valamit
- megragad, megfog, kézbe vesz valamit

Könnyű belátni, logikai értelemben mindegyik fenti igenek van valmféle halovány köze a jövő idő fogalmához, hiszen például amit akarunk, amire vágysunk, az még nem a mienk, illetve nem történt meg. Még a magyar „fog” igenek van talán a legkevesebb köze a jövő fogalmához, de némi jóindulattal abba is belemagyarázható: ha azt mondom valmsre hogy megfogom, akkor abban a pillanatban amikor ezt mondom még nem fogtam meg... Illetve, amiat akarom megfogni, hogy megváltoztassam (nyilván a jövőbeli állapotát).

A jövő idő tehát épp ellentéte a befejezettség kategóriájának: a bizonytalanság kategóriája, ami még változékony. Kicsit tulajdonképpen a folyamatossággal rokon, emiat is fejezhető ki olyan könnyen a jelen idővel. Mert képlekeny, alakulóban van...

A másik amit észrevehetünk, hogy a fent ecsetelt „segédigék” szignifikáns gyakorisággal olyan alakúak, hogy a kezdőbetű „v”, vagy ritkábban „b” (és a „v” a „b” réshang-változata) mint az angol „will” vagy az orosz „бúгет”. Vagy „f” mint a magyar „fog” szóban, s az „f” ugye egy zöngétlen „v”. Továbbá, a szóban - többnyire ráadásul a második mássalhangzóként - szerepel egy „r” vagy „l” hang is, azaz egy „folyékony” (netán „pergetett”) hang. (Az „l” és „r” könnyen átalakul egymásba, ne feledjük).

Tény, nem minden esetben olyan a jövő idő „segédigéje” amilyennek itt fentebb most lefestettem, de amikor nem olyan, akkor is azon szavakból jó pár, melyek a fent felsorolt jelentéseket hordozzák abban a nyelvben, megfelelnek ezen hangalaknak. Például az angol „vary”=változik; vagy a magyar „változik”, „válíks”, de ott a magyar „vágys” is, ahol az „l/r” nincs meg a végén az igaz de a szó elejére illik a szabály; az angol „wish=vágys” szó is ilyen, a „would-be=leendő” esetén is igaz hogy „v” az eleje s ott van utána az „l”, s még lehetne sorolni. Úgy tűnik első pillantásra, a magyar „majd” szó kilóg e sorból olyan értelemben, hogy közönséges időhatározónak tűnik, semmi köze az igékhez. De hohó, vessük csak össze azzal az angol szóval hogy „may”: igaz jelenleg az angolok már úgy ejtik hogy „méj”, de az írásképalapján az ősi kiejtése az lehetett hogy „máj”. És mit is jelent e szó angolul: -hat/-het, lehet, szabad, képes valmsre... Nyilvánvaló a rokonsága a magyar „majd” szóval: csakis azt tehetjük meg MAJD, ami lehetséges, amire képesek vagyunk... aminek megvan a feltétele... A hasonlóság annyira nyilvánvaló, pláne hogy abszolút olyan nyelvek közt bukkan fel amiket nem tartanak rokonnak, hogy merészelem úgy gondolni, az Ősnyelvben kifejezetten épp a „máj” szó jelentette azt, hogy „képes, -hat/-het”.

Na de térjünk vissza a szorosabban vett témánkhoz... Mi is lehet mindennek az oka?

Kissé elgondolkozva ezen, lehetetlen nem észrevenni azt, hogy ha a szó eleje **b/v**, s a következő mássalhangzó **l/r**, akkor talán mégse olyan biztos hogy a jövő idő „segédigéje” valami olyasmi, aminek semmi köze a létigéhez! Mert:

—ugye az Ósnyelv létigéje a **bu**. Ebből képezhető az egyes szám első személyű személyes névmással a „folyamatos” igealak: **bum**=levő, létező.

—befejezett, azaz „múlt idejű” alak képezhető az egyes szám második személyű személyes névmással: **but**=volt, létezett.

—Ezek mintájára teljesen logikusnak tűnik a jövő idejű alak képzése az egyes szám harmadik személyű személyes névmás használatával:

bur = leendő, majdani

A rendszer tényleg a végletekig logikus: a legfontosabb személy mindenkinek önmaga, az egyes szám első személy, s ez képi a legfontosabb igeidőt, a jelent. A második legfontosabb személy az egyes szám második, s ez képi a második legfontosabb igeidőt, a múltat. A harmadik igeidőre tehát csak a harmadik, legcsekélyebb fontosságú személyes névmás marad...

További valószínűsítő tényezője e rendszer egykori létének, hogy képzeljük el, miről tárgyalhattott akkoriban a legtöbbet egymással két ősemler? Hát ha épp nem önmagukat dicsérték, vagy nem egymással veszekedtek, akkor nyilván azt beszéltek meg, mit tesznek majd együtt legközelebb: akkoriban pedig szinte az egyetlen közös tevékenység a vadászat volt! Megbeszélték tehát, mit tesznek MAJD. Mire vadásznak MAJD. Hova mennek MAJD el, miként győzik le MAJD a vadat vagy miként LESZ az a vad csapdába csalva, stb! Eközben tehát jövő időben zajló tevékenységekről társalogtak, de olyan objektumairól a világnak (az elejtendő vad, a megásandó verem, stb) ami nem ÉN és nem TE volt, hanem egyes szám harmadik személyű valaki vagy valami! És épp azon módon ahogy korábban azt lefestettem miként alakult ki az egyes szám első személyű személyes névmásból a jelen idő ragja, a második személyűből pedig a múlt idő, pontosan ugyanazon „mechanizmus” szerint a harmadik személyűből kialakult a „jövő idejű”. Így került tehát a szó végére az „-r”.

Később aztán a végén az „r” sokhelyütt átalakult „l”-lé, a „b” pedig az elején „v”-vé. És mert olyasmiről van szó ami jövő időt jelent, meg mert ez azért nem volt annyira fontos igeidő mint a többi (hiszen kifejezhető könnyen a jelen idővel is majdnem mindig), emiatt e szót gyakran használták egyszerűen olyan jelentésekkel amiket korábban felsoroltam: vágyik valamire, akar, változik, alakul... Sőt, amikor fontos lett a precíz különbségtétel e fogalmak közt, mind e szóból alakultak ki úgy, hogy egyik-másik betű átalakult valamely másikká.

Tehát az Ósnyelvben:

Én leszek/fogok = me bu bur.

Azoknál a szavaknál persze, amik eleve „r” hangra végződtek, gondok merülhettek fel. Például „harcolni fogó”, „majd harcoló” = várr. Nos, lehet hogy valóban alaposan kihangsúlyozták ekkor a dupla „r” hangot a végén, de lehet az is hogy bekerült oda valami ejtéskönnyítő hang: „várer” vagy „várör”. Utóbbi szerintem jobban illik az „r” hangtani tulajdonságaihoz, de persze ez már tényleg „nagyon spekuláció”. Ennek ellenére azonban, spekuláció ide vagy oda, ezt az írásmódot követem e könyvben: az „r” esetén, ha szükséges betoldani elé vagy mögé egy kiejtéskönnyítő magánhangzót, az „ö”-t fogom használni. Következésképpen. E helyen azonban kihangsúlyozom, könnyedén lehetséges hogy már akkoriban is volt „magánhangzóharmónia”, azaz hogy e hang konkrét milyenségét az előtte vagy utána álló szótagban szereplő magánhangzó határozta meg valamiképp.

A passzív (szenvedő) szerkezet

Mint azt minden művelt ember tudja, az a nyelvtani fogalom hogy „szenvedő szerkezet”, nem okvetlenül csak szenvedést fejezhet ki. Például ugye ha azt írom:

„A tanuló dicsértetik” - akkor nyilvánvaló hogy a tanuló nem szenved, sőt, örvend épp, ennek ellenére, nyelvtanilag nézve, a mondat „szenvető szerkezetben” áll. Más nyelvekben e fogalmat többnyire a „passzív” szóval fejezik ki, ami nagyon okos dolog, mert nem fűződik hozzá negatív emóció, mint a magyar „szenvető” szóhoz. Ez okból, a továbbiakban én is e könyvben mint „passzív alakra” hivatkozom e fogalomra.

A passzív alak olyasmire való, amikor nem az a mondat lényege hogy ki vagy mi cselekszik - a cselekvő, tehát az alany, sokszor meg sincs nevezve - hanem csak az, hogy valami - ami logikailag nézve a tárgy lenne, de nincs tárgyesetben most - „elszenvedi” az adott cselekvést, tehát az megtörténik vele. A magyarban ez a forma majdhogynem nincs is már, bár egykor létezett. Nyelvtanilag manapság is kifejezhető, de immár régiesnek, divatjamúltnak hat. Más nyelvekben azonban éppoly gyakori mint az általunk „normálisnak” tekintett forma, ilyen nyelv például a német vagy az angol.

Most tehát felmerül a kérdés, volt-e ilyesmi az Ösnyelvben, s ha igen, miként fejezte ki e viszonyt az a nyelv!

A jelenlegi nyelveket tanulmányozva, e téren teljes az összevisszaság. Egyetlen apró reménysugár fénylik csak előttünk: szignifikáns gyakorisággal az látszik, hogy ezen igealaknak mintha valami köze lenne a múlt időhöz, vagy inkább a befejezettséghez! Erre az utal, hogy gyakran kifejezetten megegyezik ez az igealak a múlt idejével, de amikor nem, akkor is olyan ragot kap, melyben „t” vagy „d” szerepel! Még a magyarban is: „dicsérTETik”! Itt egyenesen 2 darab „t” van a ragban... Vagy másik példa: „A törvény elmondaToTT”. „A szóvivő megkérdezTeTeTT”. Hú de sok benne a „t”...

Ezen a nyomon induljunk el. Mi is lehet e szavakban a jelentése annak a részletnek, hogy „-dat-”, „-tet-”?

Logikailag úgy tűnik, mintha valamiféle parancsolásról volna szó. Mintha megbíznánk valakit azzal, hogy ő hajtson végre egy cselekvést. Hogy tegye meg... És valóban! Nézzük csak azt a magyar igét, hogy „tesz” - mi ennek a múlt ideje? „tett”! Elemezzük ki ennek alapján azt a szót hogy „kérdetett”:

kérdez+(tesz múlt ideje)+(még egy múlt idő)

Vagy más felbontásban:

kérdez_múlt időben+(tesz múlt ideje)

Azaz, itt dupla múlt időről van szó: A „kérdesz” múlt idejéről, meg a „tesz” szó múlt idejű alakjáról!

Hm... Hogy is mondják angolul, hogy „tesz”, hogy „csinál”? Egyik leggyakrabban használt alakja a „do”. Ennek múlt ideje: „did”. Elég hasonló ahhoz hogy „tat”... Emellett, japán nyelven azt hogy „kéz”, így mondják: „te”. Ez is nagyon hasonló ugye, azt pedig könnyű belátni, a két fogalom nem áll távol egymástól, hiszen a kezünkkel csináljuk a dolgokat, azzal KEZelünk eszközöket, gépeket, tárgyakat... Merészelem ennek alapján megtippelni, azt hogy „kéz” épp így mondták az Ösnyelvben is, ahogy most a japánok: „te”. Nem hiszem hogy a magánhangzó mély lett volna, a kéz, az nem olyasmi ami kellemetlen érzést idéző fogalom. A „csinál”, „művel valamit”, az pedig vélhetőleg ennek zöngés párja lehetett, a „de”. Az se okvetlenül negatív érzelmeket kiváltó szó... továbbá, oroszul is a „csinálni” így hangzik: „gyelatty”. A szó eleje, a „gye” meg nyilvánvalóan a „de” közeli rokona, ugyanis a „gy” nem más mint a „d” lágyított variánsa. (Az csak a magyar helyesírás privát idiotasága, hogy a „gy” hangot épp ezzel a karakterpárossal jelöli, és nem a „dy” párossal). Még további valószínűsítő tényező, hogy a magyar nyelvben van olyan szó is hogy „dolog”, meg „dolgozik”, ezek eleje is nagyon hasonló ahhoz hogy „de/do”, sőt, még sokkal inkább hasonló az orosz „gyelatty”-hoz, mert azzal még abban is azonos hogy a második mássalhangzó az „l”. És nyilvánvaló a „dolgozik” és a „csinál” szavak jelentésbeli hasonlósága is ugye. Máris valószínűsíthetjük ennek alapján, hogy az a szó hogy „dolog”, illetve „tárgy, cucc”, az Ösnyelvben így hangzott: „to”. Az hogy nincs a végén „l” hang, senkit ne zavarjon: az orosz „gyelatty”-ban csak amiatt szerepel, mert az egy ige, s az „l” a szláv nyelvekben egy igen ősi igeképző. (a magyarban is amúgy. Sőt az Ösnyelvben is, mint azt egy másik fejezetben majd látni fogjuk). Azaz a „gyelatty” egy olyan ige igazából az orosz nyelvben, amit a „dolog” jelentésű főnévből képeztek egykor. Logi-

kus ugye: dolog -> dolgozik... és hogy miért „to” és miért nem „do”? Egyrészt, mert a „do” már foglalt a határozott névelőre. Másrészt, a „t” teljesen hihető, mert sok nyelvben is ez van, gondoljunk csak az angol „thing” szóra.

Ezek után nyilvánvaló, hogy a „csinált” így hangzik: „det”. Azaz:

Én csinálom = me bu dem

Én csináltam = me bu det

Én épp csináltam = me bu but dem

Én megcsináltam (befejezett alak): me bu but det

Oké, de hogyan lesz ebből passzív? Merészeljünk rém gyakorlatiasak lenni: ha korábban kitárgyaltuk, miként mondhatták az Ösnyelven azt hogy „baszik”, bár nevezzük a kíméletesség érdekében e szót a továbbiakban úgy, hogy „dug”, nos, hogyan mondhatták, hogy „ez a nő megdugott”?

ez a nő = di ni

dug = fun vagy funi

Ő dugja e nőt = Rö bu funim e di ni.

Folyamatos múlt:

Ő épp dugta e nőt = Rö bu but funim e di ni.

Befejezett múlt:

Ő megdugta e nőt = Rö bu but funit e di ni.

Vagy:

Ő megdugta e nőt = Rö bu but funt e di ni.

Na most ha a nőt épp dugják, akkor az ugye egy „dugás alatt levő” nő (szó szerint „alatt”, mert nagy eséllyel a nő van alul...), tehát valami melléknév kell ebből képeztessék. Tehát ha a nő épp dugattatik, akkor:

ni funim det

(logikailag úgy képzeljük el, hogy a „funim”=„épp dugva”, a „det” pedig azt jelenti hogy „elintézték hogy...”, vagy „megtették hogy...”, azaz: „valakik azt csinálták/intézték el, hogy a nő épp dugva legyen”).

Ha pedig megdugták már (azaz a cselekvés be van fejezve) akkor:

ni funit det

vagy

ni funt det

E fenti két alak jelenti tehát azt, hogy „megdugott nő”.

Képezhetünk „műveltető” alakokat is így:

Ő dugatja e nőt:

Rö bu dem e di ni funim. E pillanatban dugatja épp, a cselekvés javában folyik.

Rö bu det e di ni funim. Ez meg azt jelenti, hogy a múltban elintézte, hogy épp dugják (kezdjék dugni) a nőt. Vélhető hogy a cselekvés be is fejeződött, bár nem biztos: nem kizárható, hogy javában tart is még, de az biztos hogy a múltban kezdődött el.

Ő megdugatta e nőt:

Rö bu dem e di ni funit. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy épp most a jelen időben intézte el hogy a nő megdugott legyen, azaz a cselekvés be is fejeződött, mert gyors, pillanatszerű volt.

Rö bu det e di ni funit. Ez meg azt jelenti, hogy a múltban történt az, hogy ő elintézte hogy a nő megdugott legyen, azaz a cselekvés biztosan be is fejeződött, méghozzá a múltban.

Egy másik fejezetben láthatjuk majd hogy az Ósnyelvben az étel: **ét**. Hogy mondanánk, hogy „Ez az étel a csúnya nőből készült”?

Csúnya nő: ni csu.

Ez az étel: di ét.

Tehát a mondat:

Di ét bu det det e mej ni csu.

Persze ezt meg kell magyarázni. A „mej ni csu” az „én csúnya nőm”, ez világos. (Tartsuk észben: a jelző kerül hátra, tehát nem „csu ni”, hanem „ni csu”!) Az „e” előtte azért kell mert tárgyesetben van. Tárgyesetbe pedig azért kell rakni, mert nyilvánvalóan e szerencsétlen lemészárolt nő az étel-készítés tárgya ugye, ha belőle készül az étel... vagyis, a készítés mint ige csakis őrá vonatkozhat mint tárgyra! Alany semmi esetre se lehet, hiszen az alany szerepköre már be van töltve (formailag...) az ige előtti „di ét” azaz „ezen étel” főnévi csoporttal!

Na de nézzük csak az igét. Kétszer szerepel benne a „det”. Miért is? Hát mert nézzük megint: ni funit det = megdugott nő. Most ételről van szó, tehát a „ni” helyére „ét” kerül. De az ételt nem megdugták hanem készítették, tehát a „funit” helyére „det” kerül. Emiatt két „det” lesz ezen összetett igeidőben.

Ezek után aztán egészen biztos hogy senki se mondhatja, hogy az Ósnyelv szűkölködött az igeidőkben... Na jó-jó, nem akkor amikor még a 3 szavas mondatok korszakában volt. De amint sikerült áttörnie azt a határt, villámgyorsan kiterelbelyesedett, lehetőségei kivirágzottak, gazdagodott...

És ne higgye senki, hogy akkortájt való őseinknek muszáj lett volna primitív tömondatokban beszélni csak amiatt, mert életkörülményeik egyszerűek sőt barbárok voltak. Akármelyik mai primitív törzset nézzük is meg, nyelvtanilag a nyelvük semmivel se primitívebb mint a magyar vagy angol. Legfeljebb MÁS MÓDON bonyolult. Meg esetleg kevesebb főnevet tartalmaz, mert nincs szavuk a mikroprocesszorra, vagy arra, hogy „gendermozgalom”. Nyelvtanilag azonban nem primitívek azok a nyelvek (sem).

-andó, -endő

Volt-e valami olyasféle ragozási lehetőség az Ósnyelvben, hogy „mondandó”, „leküzdendő”, stb? Tehát ami arra utal, hogy valamit el kell végezni?

Nem tudom hogy volt-e, annyi azonban bizonyos hogy ha akarták netán, könnyedén kifejezheték ezt a viszonyt. Lényegében ez ugyanis semmi más, mint egy jövő idejű passzív szerkezet... azaz, ha a korábbi fejezetek egyikében megállapítottuk, hogy egy „dugás alatt levő” nő, az:

ni funim det

Akkor ebből pofonegyszerűen és igazán kézenfekvő módon következik, hogy az a nő amelyik majd dugva lesz, az

ni funir det

És nyilván azért LESZ, mert MAJD valamikor meg kell dugni, tehát ez egy olyan nő aki valamikor majd **megdugandó**...

Módbeli segédigékkel bővített mondatok passzív szerkezetben

A fenti szörnyű alfejezetcím olyasféle mondatokra utal, hogy:

Az ételt meg LEHET enni.

Az ételt meg LEHETETT enni.

A nő akit meg LEHETETT dugni.

stb.

Tehát, a tulajdonképpeni ige mellett van egy segédige is a mondatban.

Nos nézzük:

Eszem az ételt:

Me esz e o ét.

Megettem az ételt:

Me bu but esz e o ét.

Az ételt épp eszik:

Ét bu eszem det.

Evés alatt álló étel:

ét eszem det

Az ételt megették:

Ét bu eszt det.

Megevett étel:

ét eszt det

Most a fentieket bővítük ki egy segédigével:

Ehetem az ételt:

Me máj esz e o ét.

Megehettem az ételt:

Me máj bu but esz e o ét.

Az ételt (épp most) megehetik:

Ét máj bu eszem det.

Étel amit épp most megehetnek:

ét máj eszem det

Az ételt megehatték:

Ét máj bu eszt det.

Az étel amit megehettek:

ét máj eszt det

Vagyis nem kell megijedni, semmi különös nincs ebben a nyelvtani kategóriában se, mindössze azon szó után ami a mondatban formailag az alany szerepét tölti be, utána bekerül a segédige is és kész. Elvileg persze kerülhetne máshova is, gyakorlatilag azonban nem hiszem hogy máshova került volna az Ósnyelvben, ugyanis így az utána következő „összetett igeidő” szavainak a sorrendje nem változik ahhoz képest ahogy azon szavak egymáshoz viszonyítva a mondatban állnának egy segédige nélküli mondatban, így aztán ez a szórend az, aminek a megjegyzése a legkevesebb agyi erőforrást igényelte őseinktől. (Vagy azon rettenthetetlen Olvasóimtól, akik szeretnék megtanulni az Ósnyelvet...)

Tehát:

Ezek az állatok ehetőek: **Diki máj bu eszem det.**

Másrészt azonban e fenti példamondat nem egészen pontos. Azt jelenti ugyanis, ezek az állatok ÉPP MOST megehetőek. Tehát amiatt ehetőek meg ÉPP MOST, mert - például - a hordafőnök már jóllakott más állatokkal, s ezekre már nem tart igényt, vagyis megehetőek általam és általad, meg úgy mindenki más által. Ha azt akarjuk kifejezni, hogy általában véve mindig megehetőek, mert például nem mérgezőek, akkor nyilvánvalóan főnévi igenevet kell alkalmaznunk a mondatba. Bár a főnévi igenév kérdését egy későbbi fejezetben boncolgatom részletesen, a lényeg az, hogy azt a **-to** rag fejezi ki, emiatt a fenti példamondat korrektül így hangzik:

Ezek az állatok ehetőek: **Diki máj bu eszto det.**

Ehető állat: **ka máj eszto det**

A feltételes mód

Mielőtt e témába hogy feltételes mód, belemerülnék, kötelességemnek érzem figyelmeztetni Olvasómat, hogy ez megint egy olyan része a könyvemnek, mely NAGYON BIZONYTALAN! Nem annyira mint a számnevek kérdése, annál azért jelentősen valószínűbbnek tartom az itt tárgyaltakat, mégis, messze bizonytalanabb vagyok a kérdésben mint ami a többi igeidőt illeti! Némi humorral élve hadd fogalmazzak úgy, hogy a feltételes mód igeidejéről most feltételes módban beszélnek, ha megengedné tisztelt Olvasóm...

Szóval, a feltételes mód... E téren is jelentős az összevisszaság a nyelvekben. Akadnak nyelvek, melyekben majdhogynem nem is létezik ilyesmi - többnyire ugyanis úgy fejezik ki, hogy jelen időben vagy múlt időben áll a mondat(rész), csak eléje pakolják azt a szót, ami a nyelvükben azt jelenti hogy „ha”. Tipikusan ilyen az angol is.

Mégis, többnyire e nyelvekben is fellelhető a feltételes mód valamiféle egykori maradványa. Arról van ugyanis szó, hogy nézzük e két mondatot:

1. Ha elmész a boltba, megdicsérlek.
2. Ha elmennél a boltba, megdicsérnélek.

Szerintem érezhető hogy a két mondat jelentése bár hasonló, de azért NEM UGYANAZ teljesen. Az első változatban sokkal nagyobb valószínűséggel szerepel annak esélye hogy te elmész a boltba. Lehet hogy te már közölted is velem a tény, hogy akármilyen hóvihar tombol is, de te most akkor is, IGENIS elmész a boltba! Erre én közöltem veled hogy ennek mi lesz a következménye: ha elmész, megdicsérlek! Ez olyasmi tehát, ami egy mondjuk angol anyanyelvű szemében nem annyira igazi feltételes mód, inkább a „befejezett jövőidő” kategóriájába esne.

A második esetben erről szó sincs. Teljesen bizonytalan hogy elmész-e a boltba. Lehet hogy eddig amíg e mondatot ki nem mondtam, ez eszedbe se jutott... Na, e fejezetben ERRŐL A FAJTA feltételes módról óhajtok értekezni!

Nem vagyok benne teljesen biztos, megvolt-e e nyelvtani kategória az Ősnyelvben annak több nyelvre bomlása előtt. De HA megvolt, mi lehetett a legvalószínűbb formája?

Azon bizonytalan információk alapján melyekkel e téren a különböző nyelvekből rendelkezem, úgy tűnik, a feltételes módnak mintha volna valami köze egyrészt a „v” szókezdő karakterhez, másrészt az „u” magánhangzóhoz. Nos az „u” totál logikus is, hiszen a létige az Ősnyelvben már eleve tartalmazza ezt: „bu”. Ebből következik hogy a „v” is logikus a maga módján, hiszen az tulajdonképpen a zárhang „b” réshang-változata! Az is megfigyelhető a nyelvekben, hogy azon szavak melyek bizonyos értelemben jelentésüket tekintve rokoníthatóak a „feltételezés” fogalmával, azaz olyasmit fejeznek ki ami még nem biztos, nem történt meg, azok mintha statisztikailag némileg gyakrabban kezdődnének szintén „v” hanggal, példa erre a magyar „vágy”, „volna”, „viszonylag”, „valószínű”, „várhatólag”, „vélelmezhető”, az angol „wish”, „will” (utóbbi „akarat” értelemben)...

Nos, ismétlem, itt rendkívül sok a bizonytalansági faktor, de én arra hajlok hogy az Ősnyelvben ez TALÁN úgy volt kifejezve - logikailag mindenesetre tökéletesen illeszkedik a rendszerébe! - hogy abszolút bármit mondhattak feltételes módban amit amúgy is mondhattak nem feltételes módban, legyen az tetszőleges igeidőben, sőt akár passzív szerkezetben is, mindössze ott ahol a nem feltételes mód esetén a létige „bu” alakját használták, azt a feltételes módú mondatban ki kellett cserélni arra, hogy „vu”, és kész! Ez igazán pofonegyszerű...

Azaz példákkal illusztrálva:

me bu but fum = én épp nyomtam

me vu but fum = én épp nyomtam VOLNA
rö bu but fur = ő befejezi majd a nyomást
rö vu but fur = ő befejezné majd a nyomást

A felszólító mód

Megintcsak azt mondhatom, amit a feltételes módról szóló fejezetben: ez is nagyon bizonytalan része az Ősnyelv rekonstrukciójának! Annyi bizonyos, hogy ha volt is valamiféle külön módszere akkoriban a nyelvnek a felszólítás kifejezésére nyelvtanilag, IGEN RITKÁN HASZNÁLTÁK. Erre az a bizonyíték, hogy ez MÁIG ÍGY VAN, még hozzá mondhatnám kivétel nélkül minden nyelvben! Még a magyarban is... Holott itt még elég „istenes” a helyzet e téren más nyelvekhez képest! Mégis, gondoljunk csak bele, ha azt mondom:

—Csináld meg a leckédet! - ez ugye egy felszólítás. Felszólító módban van benne az ige. Igen ám, de ezt így is mondhatom:

—Megcsinálod a leckédet!

Itt már szó sincs semmiféle „felszólító módú” ragozásról, mindössze a hangsúllyal fejezzük ki hogy felszólításról van szó, az ige szabályosan jelen időben van ragozva... Ráadásul ezt még erőteljesebb felszólításnak is érezzük mint az előző változatot! Parancsolóbbnak! Épp emiatt, udvariatlanabbnak is! (az biztos hogy én annak tartom...)

Nyilván amiatt érezzük parancsolóbbnak, mert ez az ŐSIBB forma... amit igazol az is, hogy máig a nyelvek óriási többségében egyszerűen az minősül felszólító módnak, hogy az ige a mondat legelső eleme...

Minden bizonnyal ez volt tehát a legősibb formája a felszólításnak. És ez még azután se tűnt el teljesen, hogy kialakult mellé (netán...) valami másik forma is e célra. Hogy miért alakult ki másik forma is, eléggé világos: azért, mert az a szó ami az igét jelentette, néha jelenthetett főnevet is, emiatt ekkor a mondat jelentése nem volt egyértelmű; meg mert mintha úgy tűnne, e módszer csak a jelen idejű felszólításoknál működött már eredetileg is - habár az is igaz az a legfontosabb „ideje” a felszólításnak! Végeredményben, ha nagyon szigorúan nézzük a kérdést, mondhatni pedáns kucakodással, akkor úgy is tekinthetjük, hogy a magyar nyelvben az összes olyan esetben amikor a „felszólító módba” tett ige nem jelen időben szerepel, vagy értelmileg nem a jelen időre vonatkozik, akkor nem „valódi” felszólítás a funkciója, hanem olyasféle viszonyt tölt be, mint más nyelvek nyelvtanában az úgynevezett „kötőmód”. Az olyasféle alakokra gondolok, mint például:

—*Odaadta a tollat Katinak, hogy a lány ÍRJA MEG vele a levelet.* Nyilvánvaló, az „írja meg” ebben az esetben nem „igazi” felszólítást fejez ki.

Na tehát, amennyiben kialakult valami „igazi” felszólító mód az Ősnyelvben (amit nyilván már akkor is használtak efféle „kötőmód-szerűen”) akkor milyen lehetett az alakja?

Adataink nagyon gyérek ez ügyben is, de körülbelül épp annyi van azért, mint a feltételes mód esetében! Egyik nagy barátunk ez ügyben épp az orosz nyelv például, gondoljunk csak az ottani „puszty” szóra (latin betűkkel átírva). Szóval, úgy tűnik, a felszólító (és kötő...) módot is úgy képezték őseink mint a feltételest, csak az ige ez esetben nem „vu” volt, hanem „pu”. Logikus amúgy, a létige ugye „bu”, a „b” zöngétlen párja a „p”... szóval a mondat ugyanúgy hangzott mint ahogy annak amúgy is lennie kellett, épp csak ahova „bu” lett volna rakva, oda „pu” került és kész! A „pu” jelentette tehát az Ősnyelvben azt, hogy „legyen”.

Egy mini ragozási paradigma

me fu = én nyomok (általában)
tu fu = te nyomsz (általában)
rö fu = ő nyom (általában)

fum = nyomó
fut = nyomott
fur = majd nyomó

me bu fum = én nyomok
tu bu fum = te nyomsz
rö bu fum = ő nyom

me bu fut = én nyomtam
tu bu fut = te nyomtál
rö bu fut = ő nyomott

me bu fur = én majd nyomok
tu bu fur = te majd nyomsz
rö bu fur = ő majd nyom

me bu but fum = én épp nyomtam
tu bu but fum = te épp nyomtál
rö bu but fum = ő épp nyomott

me bu but fut = én nyomtam volt (befejeztem a nyomást, amikor...)
tu bu but fut = te nyomtál volt (befejezted a nyomást, amikor...)
rö bu but fut = ő nyomott volt (befejezte a nyomást, amikor...)

me bu but fur = én befejezem majd a nyomást
tu bu but fur = te befejezed majd a nyomást
rö bu but fur = ő befejezi majd a nyomást

A fentiek felül még könnyen ki lehet találni sokkal bonyolultabb „összetett igeidőket” is, ezek mintájára, de felesleges, nem hiszem hogy akár a „rö bu but fur”-félét is használták volna az Ősnyelv idején. Túl elvont gondolkodást igényelt volna... A nyelv logikájából viszont ez következik.

A főnévi igenév

A főnévi igenévről annyit érdemes tudni egy laikus olvasónak leginkább, hogy az bizony ténylegesen nem más, mint főnév! Legalábbis, sokkal inkább főnév, mint ige, amint ezt már az elnevezése is sugallja. Hiszen abban hogy „főNÉVi igeNÉV”, kétszer is szerepel a „név” szó, márpedig ami név, az főnév. Neve csak dolgoknak, objektumoknak van (lehet hogy képzeletbeli az az objektum de akkor is objektum), objektumokra pedig főnevekkel hivatkozunk bármely nyelvben!

Szóval, miért is főnév a főnévi igenév? Amiatt, mert nézzük csak meg e két mondatot:

1. A szeretkezés kellemes.
2. Szeretkezni kellemes.

A 2. mondatban is a főnévi igenév után ugyanaz a jelző van mint az első mondatban, és ugyanolyan a jelző alakja is. Na de hohó! Jelzője csak főnévnek lehet, igaz-e?!

NEM. Nem igaz. Lehet az igének is, ekkor azonban azt a jelzőt határozónak nevezzük, és - legalábbis a magyar nyelvben, de sok másiban is - más a jelzőként használt melléknév alakja. Itt azonban, a 2. mondatban, NEM! Épp olyan az alakja mintha rendes főnév után állna...

Még azt is megtehetjük, hogy megcseréljük a sorrendet:

3. Kellemes szeretkezni.

Vegyük észre azt is, a 2. és 3. mondatban egyaránt igaz az, hogy a „kellemes” melléknév egy állítmány! Már emiatt se lehet ige a „szeretkezni”, mert ha az volna, ő lenne az állítmány. A „szeretkezni” szó tehát igenis FŐNÉV.

Annyira egyértelműen főnév, hogy még a jelentése is csaknem azonos az 1. mondat „szeretkezés” szavával. A különbség csak az, hogy azt: „szeretkezés”, egyaránt használhatom egy konkrét aktusra, s általában a szeretkezésre mint tevékenységre. Azt hogy „szeretkezni”, azt azonban kizárólag általános értelemben használhatjuk, emiatt nem is tehető elé határozott névelő.

Tehát, a főnévi igenév egy olyan speciális főnév, amit az igéből képzünk, és az ige által jelölt cselekvést nevezi meg, annak teljes általánosságában. Hogyan is képezhették ezt az Ósnyelv idejében?

A mai nyelvekben előfordul e főnév képzése raggal, mint például a magyar „-ni”, vagy a német „-en”, vagy az orosz „-ty”, meg előjárósavakkal is, mint az angol „to”. A közös ezekben az, hogy mindegyikben „t” hang szerepel, vagy ennek zöngés változata („d”), vagy orrhangzós variánsa („n”). Miért is?

Véleményem szerint ez arra vezethető vissza, hogy eredetileg ha magára az ige által jelölt cselekvésre akartak utalni, egyszerűen úgy jártak el, hogy igenis kitették elé a határozott névelőt, ami az Ósnyelvben a „do” volt. Mintha magyarul azt mondanánk:

A szeretkezik kellemes.

Hát, fura a fülünknek, de tulajdonképpen könnyen megértjük. Az mindenesetre okvetlenül nyilvánvaló, hogy magára a szeretkezésre mint tevékenységre gondolunk, mert az „a” határozott névelő főnevet csinált az igéből!

A baj ezzel csak az, hogy e forma nem tesz különbséget az e fejezet elején bemutatott két variáció közt:

1. A szeretkezés kellemes.

2. Szeretkezni kellemes.

Holott azért van némi különbség köztük. Idővel bizonyára őseinkben is felmerült a különbségtevés igénye. Ekkor úgy járhattak el, hogy nem pont azt a határozott névelőt használták a 2. esetben, mint amit a főnevek elé pakoltak, hanem kissé „megvariálták” azt, és... és így lett a „do”-ból „to”!

Igen, kedves Olvasóm, eljutottunk épp ahhoz az alakhoz, ami a mai angol nyelvben is szerepel!

Épp csak... Épp csak az Ósnyelv idejében ezt nem előjárósóként használták, hanem ragként. Már amiatt is, mert a különálló „to” szó azt jelentette az Ósnyelvben, hogy „dolog”, tárgy”, „cucc”. Na de ez meg pont remek, mert e szavak épp azt jelentik szinte a lehető legteljesebb általánosságban, hogy „valamiféle objektum”. Azaz, hogy „főnév”. Mi sem egyszerűbb tehát, mint hogy ezt a megfelelő ige után írják, s máris megvan a főnévi igenév!

Tehát, az Ósnyelvben:

bu = van

buto = vanni, lenni

kul = öl, megöl, meggyilkol

kulto = ölni, megölni, meggyilkolni

funi = közösül

funito = közösülni

Persze, azt azért nem tételezem fel, hogy az angolban épp amiatt szerepel a „to”, mert ilyen pompásan megőrizte az eltelt párszázézer év alatt. Bár százszázalékig ezt se lehet kizárni, hihetőbb számomra hogy addig-addig változott az a nyelv ide meg oda, míg véletlenül mostanára épp az a szó került bele vissza, ami egykor is ott volt. Épp csak a helye változott meg: ragból előjárósó lett...

Mindenesetre, azt elég erős érvnek érzem, hogy oly sok más nyelvben is t/d/n a mássalhangzó ott, és hogy annyira hasonlít a határozott névelőhöz.

Épp emiatt azonban, mert annyira hasonlít a határozott névelőhöz, nem merném nagy összegben lefogadni, hogy éppen pontosan „-to” volt az eredeti alak. Ezt érzem a legvalószínűbbnek, de csak kis mértékben tartom valószínűbbnek, mint a „-do” alakot. Még az sem lehetetlen, hogy ha az ige legutolsó mássalhangzója zöngés volt, akkor a főnévi igenevet a „-do” -val képezték, zöngétlen mássalhangzó esetén pedig „-to” -val.

Határozószavak

Voltak-e az ősnelvben határozószavak?

A legislegkezdetibb időben biztosan NEM. Nemcsak akkor nem amikor még csak 3 szavas mondatokkal kommunikáltak őseink, hanem még azután se egy darabig. Nem volt rá szükségük: mint azt korábban említettem, a határozó ugyanis végeredményben egy közönséges jelző, mindössze nem valamelyik főnév jelzője, hanem kifejezetten épp az igéé! Amennyiben tehát a szórend kötött, simán megtehető, hogy mindig pontosan az ige után írjuk annak jelzőjét, mint közönséges melléknevet, s ebben a pillanatban az máris egy „határozószó”!

Ez szép, takarékos megoldás. Sok nyelv máig is e módszert használja, a német is.

Abban a pillanatban azonban hogy a nyelvben megjelenik a tárgyeset (mindegy hogy raggal kifejezve vagy előljárószót használva e célra) a nyelvnek lehetősége nyílik szabad szórendűvé válni. Ekkor se biztos hogy okvetlenül lesz a nyelvben speciálisan jelölve a határozószó, de ekkor már előfordulhat hogy ez kialakul valamiképp, fokozván az amúgy is kialakult szórendi szabadságot. Nos, miként is nézhetett ki ez az Ősnelvben? Sőt, volt-e benne bármi ilyesmi? Kialakult-e, mielőtt széttöredezett más nyelvekre?

Vélelmezem hogy IGEN, amiatt, mert bár fogalmam sincs miként hangozhatott, e téren ugyanis a statisztika semmit se segít, de legalább egyvalamit megmutat nekünk: s ez az, hogy ha figyelmesen megvizsgáljuk a nyelveket abból a szempontból, miként képzik a határozószavakat, akkor annyit azért észre lehet venni, hogy bár a használt ragok, névutók, akármik alakja elképesztő változatosságot mutat, mégis, így vagy úgy, de mind visszavezethető valami olyan szóra, mely abban a nyelvben vagy valamely másik nyelvben a következő szavak egyikét jelenti:

-rajta (tehát valaminek a tetején)

-tető

-út

-módszer

-fekszik

A magyar nyelvben határozószavakat ugye az „-on/en/ön” ragok valamelyikével képzzük: szép -> szépen. Bár az „-on/en/ön” a magyar nyelvben nem önálló szó (jelenleg már) de itt is könnyedén észrevehető, hogy kötődik valamely helyviszony kifejezéséhez, hiszen ugyanezt használjuk ha azt akarjuk kifejezni, valami egy másik dolog tetején van: asztal**ON**.

Ha ez a logika ennyire általánosan elterjedt gyakorlatilag minden nyelvben, akkor lehetetlen nem arra gondolnom, közös ősrre vezethető vissza! Tehát már az Ősnelvben is megvolt!

Igen, de mi lehetett ez a rag? Vagy szó?

Nos, NEM TUDOM. Tényleg nem, írtam hogy e téren hihetetlen a változatosság. A logika könnyűszerrel megfigyelhető (fentebb leírtam), de a konkrét szóalak... Van ugyan tippem, de kis pénzben is alig mernék fogadni rá. Leírom azért: A tippem az, hogy ez TALÁN az lehetett, hogy „-li”. Amiatt az, mert statisztikailag a fent leírt jelentésekkel bíró szavak közt még aránylag azok a leggyakoribbak, melyek ezzel kezdődnek, vagy ezt tartalmazzák. Emellett, még a magyar nyelvben is megvan ennek némi nyoma! Mert igaz hogy a fentebb írt „-on/en/ön” a leggyakoribb határozószóképző

elem a magyar nyelvben, de nagy ritkán azért - főleg épp régies szerkezetekben! - olvasható vagy hallható olyasféle alak is, hogy például:

—országostul, szőröstül-bőröstül, emberül...

Szóval, az „l” ebben is szerepel, ha már ritkán is és csak speciális körülmények közt. A tippem tehát az, hogy határozót az Ósnyelv a „li” szóval képzett. Ha pedig képzőként e szerepet töltötte be, nyilvánvaló hogy különálló szóként semmi esetre se jelenthetett mást, mint azt, hogy „így”. Biztos hamar kialakult a párja is, az „úgy” jelentésű „lu”. Mindkettő logikus is mert a „li” mutat „közelre”, a „lu” pedig távolra, a benne levő „u” hang miatt. Határozószó képzésére azonban csak a „li” alakot használták. (szerintem...)

Melléknevek képzése

Miként is képezhettek őseink mellékneveket más fajú szavakból?

Ellentétben az előző fejezettel mely a határozószavakról szólt, a mellékneveket illetően messze bizonyosabbak lehetünk a dologban. Rögtön e fejezet elején le is írom, szerintem a melléknevek képzésére leggyakrabban azt a képzőt használták (úgy értem, elsőként ez alakult ki mint afféle „általános melléknévképző”), hogy:

-s

Most pedig jöjjön az indoklás!

Kezdjük azzal amit egy magyar olvasó biztos szívesen hall: a magyar nyelvben is megvan ez a melléknévképző, és még csak nem is ritka (bár az „-i” gyakoribb ma már). Például tűz->tüzes, pír->piros, kalász->kalászos, éjszaka->éjszakás, stb.

Látható, itt olyan értelemben használják e képzőt főleg, hogy azt fejezi ki, a jelzett szó rendelkezik a képzett szó alapszavát jellemző valamilyen tulajdonsággal, esetleg azt az objektumot tartalmazza teljes egészében is. Nincs azonban sok értelme e definíciót memorizálnunk, mert rengetegféle más értelemben is használható e képző, ha kisebb gyakorisággal is. Általában véve, egészen speciális eseteket kivéve, a magyar nyelv ha melléknevet akar képezni, majdnem mindig az „-i” vagy „-s” képzőt használja.

Igen ám, de az „-s” képzőt ismeri más nyelv is, például az angol! Jó-jó, ott se mondható hogy kizárólagosan használt volna, de azért elég szép számmal lehet találni abban a nyelvben így képzett mellékneveket:

girlish, boyish, womanish... (tudjuk, angolul a magyar „s” hang többnyire „sh”-ként írandó...)

Jó pár más olyan nyelv is akad még, ahol megtalálható e hang melléknévképzőként, ennél fontosabb érvnek érzem azonban azt, hogy betölt igencsak gyakran birtokosjelölő funkciót is! Tehát, megintcsak valami olyasmit ami bizonyos értelemben melléknévi szerepnek mondható... hiszen gondoljunk csak az efféle alakokra mondjuk az angolban:

(birtokos)**'s** (birtok)

Oké, itt már nem „-sh” van csak sima „-s” (amit az angol „sz”-nek ejt), de akkor is... nagyon hasonló hangok! És a fenti szerkezetben a **(birtokos)'s** rész ugyebár nem más mint a (birtok) jelzője, igaz? Ha pedig jelző, nos, akkor melléknév...

Emellett, korábbi ósnyelvi elmékedéseinkben megállapítottuk, hogy a „-val/-vel” rag az Ósnyelvben feltehetőleg „-sz” volt. (vagy „-szö”). Na most gondoljuk el, hogy azt akarom mondani az Ósnyelven, hogy „a leopárdos férfi”. (mondjuk egy olyan fickóról van szó aki megszelídített egy leopárdot. Például felnevelte azt kis korától fogva. Hihető történet ugye...). Ekkor ha azt mondom hogy:

O vi kra-sz

szóval ekkor e fenti mondatrészlet azt jelenti: „a férfi (a) leopárddal”. Bár szigorú értelemben ez nem pont az hogy „leopárdos”, de könnyű belátni hogy a mondatrészlet jelentése igen-igen hasonló, az biztos hogy akinek mondjuk, meg fogja érteni, kire gondoltunk!

Nos, innen már igazán csak egy picike lépés a nyelvfejlődésben, hogy az „-sz”-hez legközelebb álló hang, az „-s” felvegye ezt a jelentéstartalmat, és melléknévképzővé váljék, azaz:

O vi kras = a leopárdos férfi.

Persze, egy szóból gyakran többfajta melléknevet is lehet képezni... Szerintem az Ósnyelv idejében eleink ezt úgy oldották meg, ahogy a legegyszerűbb volt: ha az egyszerű „-s” nem volt elég a sok lehetséges variációhoz, akkor betoldtak elé egy kötőhangot, ami valamilyen magánhangzó volt természetesen. Ha meg amúgy is volt már ott kötőhang, mert kellett a kiejthetőség végett, akkor azt kicserélték valami másik magánhangzóra. Gyakorlatilag tehát az „-s” jelentette a „szófajt”, hogy ez egy melléknév, a kötőhang pedig - mely lehet hogy nem is létezett azaz nyelvészeti szakszóval élve „zéró morféma” is lehetett - a konkrét jelentésre utalt.

Nyilván, halvány fogalmam se lehet hogy adott esetben e kötőhang mi volt. Emiatt aztán e könyvben többnyire úgy járok el, hogy ha nem muszáj, nem is használok kötőhangot, ha meg muszáj, valami olyasmit ami a magyar magánhangzóharmónia szerint odaillene, netán egyszerűen az „ö” hangot. Ha többfajta melléknév is képezhető a szóból, akkor igyekszem az „i” kötőhangot használni akkor, ha a magyar nyelvben az a melléknév az „-i” melléknévképzővel képeztetik, reménykedem benne ugyanis, hátha a magyar „-i” képző régen „-is”-ként hangzott...

Elismerem, ez tulajdonképpen egy teljesen önkényes megoldás, kritizálni azonban felesleges, amíg valaki jobbat nem tud ajánlani. Figyelmeztettem már Olvasóimat teljesen őszintén a Bevezetésben is arra, hogy a legjobb igyekezetem mellett se garantálhatom hogy a rekonstruált nyelv maga AZ Ósnyelv lesz, az „Igazi”, csak valami ahhoz nagyon hasonló, egy azzal „rokon” nyelv, amit jó eséllyel azért még megértene egy abból a korból származó ősemlék, ha nem is minden nehézség nélkül. Persze, még ez az állításom is csak olyasmi ami a REMÉNYEIMET fejezi ki, azaz még erre sincs egzakt bizonyíték, csak reménykedhetünk benne.

Példák e módszerre:

isten = **des**

istenes = **deses**

istenesen = **desesli**

isteni = **desis**

istenien = **desisli**

A melléknevek fokozása - a középfok képzése

Hogyan fokozhatták eleink a mellékneveket? Nos, lássuk először is a középfokot! A magyar nyelvben ennek alakja a „-bb” rag. Biztos mindenki úgy véli, ez valami totál más, mint az ismertebb nyelvekben e célra szolgáló „more”, „pleiōn” (ez az ógörögből van), „plus”, „mehr”, „bólse”, „plú”, „fler” (stb...) alakok, melyek amúgy önálló szóként azt jelentik hogy „több”.

Aki azonban e könyv előző részeit figyelmesen elolvasta, talán elkezd gyanakodni. Mert eddigre már megjegyezte, hogy a „b”, az a „p” zöngés párja... Az „m” pedig a „b” orrhangzós párja... És e szavak mind ezzel kezdődnek! Illetve, van amelyik „f”-fel, de az „f” meg a „p” réshang-változata... A második mássalhangzó pedig e szavakban az „r” vagy „l”, s azt is többször felhasználtuk már eddig eszmefuttatásaink során, hogy e két hang könnyen átalakul egymásba...

Mindezek megkoronázásaként, igen gyakran a magánhangzó e szavakban épp az „u”, ami szerepel az Ósnyelv „bu” létigéjében! Sőt mi több...! A „bu” épp „b” hanggal kezdődik!

Tehát bu+(„r” vagy „l”). Melyik kerül a két hang közül a végére és miért?

Nos, majdnem 100%-ig biztos vagyok benne, hogy az „l”. Amiatt az mert egy másik fejezetben megállapítottam, hogy az (már) az Ósnyelvben (is) igeképző volt. Igen ám, de szerintem a „több” jelentésű szó alakja az Ósnyelvben nem „bul” volt hanem „**pul**”. Persze ezt meg kell magyaráznom.

Arról van szó, hogy (ez is egy másik fejezet témája) a „legyen” szó, amivel a felszólító módot képezte az Ósnyelv, a „**pu**”. Na most mit kapunk ha ehhez igeképzőt rakunk? Ezt: **pul**. Hát elisme-

rem, elég idiótán fest hogy egy felszólító módban levő igéhez külön igeképző kapcsolódik... Magyar anyanyelvű ember ebben nem sok logikát lát. Mi a fenét is jelenthet hogy „legyen+ige”?!

Talán okoskodjunk úgy, hogy egy olyan cselekvést, ami azt a célt szolgálja, hogy valamiből legyen. Legyen elég. Sőt, TÖBB... még több... valaminek a megszorítása... Hm, ez tényleg elég közel van a közép fok fogalmához, ugye?

A dolog külön szépsége, hogy szinte teljesen azonos szó létezik a mai napig is az angol nyelvben: *pull*. Jelentése többek közt:

to pull = húz, kihúz, hatása van, meghúz, megránt, ránt, rángat, szed, szerez, von, vontat, vonzást gyakorol

Nos, azért azt nem nehéz belátni hogy e jelentéseknek van valamiféle asszociativitásuk azzal a fogalommal, hogy valamiből több legyen, valamit elősegítsünk, fokozzunk, megnyújtsunk, nagyobbítsunk...

Tehát szerintem az Ósnyelvben:

több = **pul**

Abban is biztos vagyok, az ósnyelvi „-s” melléknévképzővel ebből alakult ki az a szó is ami a mai „plusz” szavunk őse:

puls

olyan értelemben, hogy „még ez is”, „továbbá”, „valamint”. Az átalakulás efféleképp történhetett:

puls -> pulus -> plus -> plusz

A „pul” szót nyilván igeként is használták, ekkor a jelentése az lehetett, hogy „gyarapít”, többszöröz”, „megsokasít”. Pontosabban, ekkor nyilván egy újabb „-l” igeképző járult hozzá, elkerülendő a félreértéseket, és így TELJESEN PONTOSAN ki is jön az angol „**pull**”...

Na most ami a közép fokot illeti, nyilván kétféle módszer állt rendelkezésre e szó segítségével: a melléknév elé teszik hogy pul:

szép = **csi**; szebb = **pul csi**

Ez tulajdonképpen megfelel az angol módszernek:

beautiful -> more beautiful; amint az logikus is hiszen a „more” szerintem nem más mint a „pul” alakváltozata ahol a „p” alakult át az orrhangzós „m”-mé, s az „l”-ből lett az „r”.

Őseink azonban megtehették azt is, hogy a melléknév végéhez kapcsolták a „pul” szót:

szép = **csi**; szebb = **csipul**

Ez nyilván jobban illeszkedik ahhoz az elvhez is, hogy az Ósnyelv MÓDOSÍTOTT-MÓDOSÍTÓ szerkezetű volt.

Vélelmezem hogy mindegyik módszert használták őseink, bár ez az utóbbi volt a gyakoribb. A melléknév elejére akkor tették a pul-t, azaz akkor használták az „angolos alakot”, ha a melléknév végének hangalakja olyan volt, hogy nehezen lehetett volna kiejteni azt ekképp toldalékolva. De az Ósnyelv nem félt olyan nagyon a mássalhangzó-torlódásoktól, szóval ez ritkán indokolta az „angolos” módszert. Vélelmezem emiatt, hogy ez az „előljárószavas” változat inkább olyan esetekben volt alkalmazva, amikor a magyar nyelv az „inkább” szóval vezeti be a tagmondatot:

„Ez a bánásmód inkább megengedhető mint amaz”. Nyilván, utóképzős változatban ez így hangzana:

„Ez a bánásmód megengedhetőbb mint amaz”.

Ez is helyes, az is helyes, de az „inkább” változatot akkor használjuk ha utána valami relatíve bonyolult nyelvtani szerkezet áll. Vagy egyszerűen egy hosszú kifejezés. Amúgy, még ebben is hasonló a magyarhoz és az Ósnyelvhez az angol, mert ő is a hosszabb szavaknál használja a közép fok képzésére a „more” szót...

Na most hogy miként lett a „-pul”-ból a magyar nyelvben „-bb”? NEM TUDOM. Az biztos hogy a „pul” „p”-je könnyen változott „b”-vé. Az „ul” szóvég meg gondolom lekopott. Minthogy azonban a magyar nyelv éhangsúlyos, ez azzal járt volna hogy gyakran nem is tűnik fel hogy ott van egy fontos képző a szó végén, emiatt azt a megmaradt árva „b” hangot erősebben kezdték ejteni, duplán... De persze ez csak fantáziálgatás a részemről. Nem is nagyon érdekel. Az biztos hogy a

magyar is a „b” hangot használja a közép fok kifejezésére, emiatt illeszkedik az itt bemutatott logikai rendszerhez.

A melléknevek fokozása - a felsőfok képzése

A nyelveket elnézve, úgy tűnik, a felsőfoknak valamiképp mintha köze volna - formailag, azaz a nyelvtanban megvalósult alakításukat illetően - a múlt időhöz és/vagy a befejezettséghez! Például, szignifikáns gyakorisággal szerepel a felsőfok ragjában a „t” hang. Jó, hát épp a magyar „leg-” alakban nem szerepel, de némi fantáziával úgy tekinthetjük, hogy e „leg” igazából „lett”. Nem olyan lehetetlen ám...

Na de miért is lenne ennek a nyelvtani kategóriának épp a befejezettséghez köze? Hát azért, mert ami „leg”, ami elérte a lehető legvégső fokozatot, annak már kész, vége, nincs tovább hova fokozódnia: BEFEJEZŐDÖTT a fejlődése, az alakulása!

Ha ez így van, könnyedén kitalálhatjuk, miként nézhetett ez ki az Ősnyelvben: ha a közép fok „igéje” a „pul” (lásd előző fejezet), akkor a felsőfoké ennek befejezett alakváltozata: „**pult**”. Illetve... illetve legyünk óvatosak! A legtöbb mai nyelvben a felsőfok képzője nem önmagában a „-t”, hanem „-st”. Na de semmi gond, könnyedén levezethető ez is az Ősnyelv eddig ismert részeiből: hiszen az előző alfejezetben meghatároztuk, hogy kellett legyen benne egy

puls

szó is, olyan értelemben, hogy „még ez is”, „továbbá”, „valamint”.

Na most nyilvánvaló, hogy ha „nincs tovább”, ha a „továbbá”-k sorozata befejeződött, akkor ezt az Ősnyelvben megszokott szabályok szerint így kell képezni, létrehozni ennek befejezett alakját:

pulst

Vélhető azonban, hogy nem sokáig használták a melléknevek végéhez biggyesztve a teljes „pulst” alakot. Ha ugyanis azt teszik, könnyen összetéveszthették volna a közép fokot kifejező „pul” alakkal. Igen hamar kialakult tehát az, hogy e szónak csak a végét használják ragként:

„-st”

És valóban, pont ezt látjuk a mai nyelvek közül rengetegnél...

Tehát:

jó = **ja** vagy **hao**

jobb = **japul** vagy **haopul**

legjobb = **jast** vagy **haost**

szép = **csi**

szébb = **csipul**

legszebb = **csist**

Akkor merülhet csak fel gond, ha a melléknév eleve „s” hangra végződik. Szerintem ekkor megtartották az egész „-pulst” alakot képzőnek:

ember = **ré**

emberi = **rés**

emberien - **réli**

emberibb = **réspul**

emberibben = **réspulli**

legemberibb = **réspulst**

legemberibben = **réspulstli**

A fülünk, és az IGÉZŐ hang

A legtöbb nyelvben a „hall” (valamit) olyasféle szóalakkal fejeztetik ki, melyben az első karakter vagy „k”, vagy „h”. Ezután jön egy magánhangzó (netán több magánhangzó is, ekkor nemritkán

félhangzóról van szó), majd egy „l” vagy „r” hang. Utóbbi kettőről már említettem hogy könnyen átalakulnak egymásba, azt is tudjuk továbbá hogy a „k” és „h” is képes egymásba átalakulni, ha ritkábban is: köztudott például hogy ami a magyarban „hal” (a vízi állatról van szó) az a finn nyelvben „kala”.

Ekképp bizony a magyar „hall” szerintem igenis az angol „hear” távoli rokona...

Akadnak persze olyan szavak is, melyek véletlenül se illeszkednek e rendszerbe, például az orosz слышать (kiejtve kb. „szlúsátt”). Számos ehhez hasonló alak létezik, véleményem szerint azonban ezek mind az angol „listen” szó rokonai, aminek jelentése kb. „figyel valamire”, „hallgat valamit”. Végeredményben a jelentés rokon, simán hihető hogy egyik szó átvette a másik jelentését pár nyelvben. Még óegyiptomi nyelven is „s*d*m” (ahol a csillaggal az ismeretlen magánhangzókat jelölöm), itt nincs a szó elején „l”, de megvan az „sz”, a „d” tudjuk hogy a „t” zöngés párja, s a szó végén ha nem is „n” áll, de orrhangzó... Na de térjünk vissza a „hall”-ra. Akarom mondani, mivel is hallunk? A fülünkkel ugye. A fül, az a legtöbb nyelvben nagyon hasonlít a „hall” szóhoz: ennek is a végén „l” vagy „r” áll, az elejéről viszont hiányzik a „h”. Bár, akadnak azért olyan variációk, ahol igenis megvan a „h” az elején, itt viszont a végéről hiányzik a mássalhangzó, például a horvát „uho”. Hm...

Nekem ez határozottan úgy tűnik, mintha eredetileg lett volna egy „fül” jelentésű szó, s ebből alakult volna ki a „hall”, valamiféle képzővel. Az is bizonyosnak tűnik, a képző „l” vagy „r”. De „r” nemigen lehetett eredetileg, mert ahogy az egy másik fejezetben ki lett fejtve, az „-r” valamiféle személyt képez (cselekvőt), azaz egyfajta főnevet. Marad tehát az „-l”, amit igazol az is hogy az „-l” már a magyar nyelvben is ősrégi ige-képző, sőt, annyira régi hogy megtalálható a magyarra rokon nyelvekben is. De sok más nyelvben is felfedezhetőek a nyomai, ha nem is annyira szembeszökően.

Mi lehetett tehát a „fül”? A „ha” és „he” már foglalt másra. A „ka” is. Holott okvetlenül rövid szó kell mert ez fontos fogalom. Maradna tehát a „ke”. Ez egészen hihető is. Eszerint hall = **kel**. Ebből könnyen kialakulhat akár az angol „hear” is...

És minthogy más fejezetben már megállapítottuk hogy az Ósnyelvben a „jár” az a „**hel**”, ebből azonnal következik az is, hogy a „láb” semmi esetre se hangozhatott másképp, csakis így: „**he**”.

A leglényegesebb mondanivalója azonban e fejezetnek nem e két szó, hanem hogy sikerült viszonylag tűrhető valószínűséggel meghatározni az Ósnyelv „igéző” hangját, az ige-képzőt, ami az „-l”.

Sorszámnevek, s más hasonló kitalációk

A számnevekről szóló fejezetben kitértem arra, egyáltalán nem vagyok benne biztos, volt-e az Ósnyelvben BÁRMI számfogalom is! Ha mégis, szinte teljesen biztos hogy csak az 1, 2 és 3 számokra. Bemutattam azonban ott egy hipotetikus rendszert, hogy ha akkoriban egy kivételesen zseniális ősembernek eszébe jutott volna megkonstruálni az Ósnyelv eme részrendszerét, vélhetőleg miféle szisztéma kerekedett volna ki belőle. Ezt most próbáljuk továbbvezetni afelé, miféle sorszámnevek keletkeztek volna ennek alapján?

A módszer világos. Az egyik előző fejezetben kitértem arra, az Ósnyelvben jókora valószínűséggel az „-s” melléknévképző volt. Azt meg remélem könnyű belátni, a sorszámnevek végeredményben nem mások mint a melléknevek egy alosztálya! Ennek alapján a legpofonegyszerűbb úgy képezni a sorszámneveket, hogy a tőszámnevekből mellékneveket gyártunk! Azaz:

1 = tamme; első = **tammes**

2 = tantu; második = **tantus**

3 = tanrö; harmadik = **tanrös**

67 = tanrörterörm; 67-edik = **tanrörterörms**

A „-t”-re végződő alakoknál lehetett egy kis probléma:

68 = tanrörterört; 68-adik = **tanrörterörts**

Vélhető, hogy ilyenkor a „ts” hangkapcsolat helyett „cs” hangot mondtak (volna...). E könyvben azonban ha netán leírok majd efféle sorszámneveket, a „ts” betűpárt használom majd, a logika érzékeltetésére.

Valamint:

is = sok

tans = számos

étans = mennyi? Milyen sok?

Az „**is**” létében amúgy teljesen biztos vagyok. Igaz, fentebb azt fejtegettem, a számnevek létezése rém bizonytalan, kis valószínűségű. Igen ám, de ez csak a határozott számnevekre vonatkozik... Határozatlan számnevek azonban biztos hogy voltak őseinknek már akkor is! Hogyne lettek volna, amikor az „i” hang eleve arra utalt a nyelvben, hogy „egynél több”!

Ha azonban van „sok” szavunk, akkor könnyen lehet ennek ellentétét is képezni, ami nyilván azt jelenti hogy „kevés”. Tehát:

is = sok, ne+is azaz **neis** = kevés.

Van azonban nekünk olyan szavunk is hogy „**nem** = nincs”. És ha ehhez hozzávesszük az „i” hangot ami önmagában véve is arra utal hogy „több”, akkor:

nem+i = **nemi** = némi.

A logika ebben az, hogy ha „nincs sok”, az még nem okvetlenül jelenti azt, hogy kevés van abból a valamiből. Lehet az is hogy épp elég. Mindenesetre NÉHÁNY darab azért akad belőle, van belőle NÉMI. És minő csoda, e szó szinte betűre megegyezik a magyar szóalakkal...

Zseniális ősemberünk a számnevekkel foglalkozás közben nyilván felhasználta volna a határozószavak „-li” képzőjét is ily módon:

tammeli = egyedül

tantuli = kettesben

tanröli = hármában

Stb.

Sőt:

ili = sokan

tanli = számosan

Képzett szavakat tovább is lehet képezni, tehát:

tammelis = egyedüli

tammelisli = egyedülien, kizárólagosan

tammesli = elsőként

tantusli = másodikként

tanrösli = harmadikként

isli = sokadikként

Szerintem ez is logikus:

tansli = számos esetben, sokszor

nemili = néhányszor

neisli = kevészer

étanli = hányadik?

étanlili = hányadikként?

étansli = hányszor?

éili = hányan?

netans = nulladik

netansli = nulladikként

Összetett szavak

Néhány összetett szóra kitértünk már az előző fejezetekben is. Lássuk a többit!

Első összetett szavunk e fejezetben az lesz, ami az Ósnyelv időszakában leggyakoribb tevékenységet fejezi ki: ez pedig nem más, mint a harc, küzdelem! A támadás!

Hogy is mondják ezt manapság angolul? WAR. Magyarul pedig HARC. Hm, egymástól nagyon távol áll e két nyelv, a két szó mégis jócskán hasonló!

Persze hogy az. Állítom, e szó az Ósnyelvben így hangzott:

VÁR

Erre a bizonyíték (jó, matematikai értelemben persze nem „bizonyíték”, inkább csak „valószínűsítő tényező”) hogy már az állatok is amikor morognak egymásra, ilyesféleképp hangzik: Harr, Hörrr, Varr...

E morgást mint érvet felhasználtuk már az egyes szám harmadik személyű névmás kitalálásakor is. Ugyanarról van most is szó: Megtámadni többnyire azért mégse azt szoktuk akit már ismerünk, nem azt tehát aki a második személy, tudniillik mert vele kapcsolatban úgyis tudjuk már, hol állunk a hierarchiában! Emiatt vele ritkán kerülhet sor küzdelemre, mert vagy én térek ki az ő útjából, vagy ő az enyémből. Tudjuk úgyis, melyikünk az erősebb.

Akit azonban még nem ismerünk, Ő, az Ismeretlen - nos, ott lehet szó harcról, vagy azért hogy épp most tisztázzuk hol a helye a rangsorban (vagy épp az én helyem vele szemben...) vagy mert egyszerűen meg akarom semmisíteni hogy megegyem. Vagy legalábbis elűzzem. Vagy elvegyem amije van, például a nőtényét. Vagy az épp elejtett vadászsákmányát.

Ezek alapján teljesen logikus is, hogy ott legyen a szóban a harmadik személyt jelölő „r” hang!

A szó eleje pedig persze hogy a „vá”! Ez azt jelenti, emlékezzünk csak, hogy „fájdalom”. Akit megtámadunk, annak fájdalmat akarunk okozni. Vagyis a „vár” mint összetett szó, akkoriban valami olyasmit jelentett, hogy „mindjárt fájdalmat okozok neki”, „gyerünk, gyötörjük meg alaposan”, „kínozzuk meg”, „lássuk el a baját hogy megemlegesse”! De figyelmeztetésként is felfogható: „Ha nem takarodsz el innen, az nagyon fájni fog neked”! (ez persze így magyar nyelven második személynek címzett üzenetként hangzik, de ettől még aki e morgást/szót hallotta, más üzenetet nem hámozhatott ki belőle, és biztos is hogy megértette s felfogta, még ha nem közvetlenül neki címeztek is. Mi is megtorpanunk, ha egy vadállat váratlanul ránk mordul, mert nem akarunk „fájni”...) Azt tehát hogy „harc”, hogy „küzdelem”, akkoriban feltehetőleg így mondták: „vár”.

Itt van aztán az a két szó, hogy „ne/nem=ne”, és hogy „veszély(es)=k”. Egészen biztos, olyan gyakran mondták mindenféleképpen hogy „nem veszélyes”, hogy a gyakori szópár összeolvadt, és megszületett a „nek” szó, abban a jelentésben hogy „ártalmatlan”.

Hasonlóképp, ré+k = ember+veszély, azaz nagy eséllyel azt hogy „ellenség”, akkoriban így mondták: „rék”.

Teendők, a munkadarab

Amint azt egy másik fejezetből láthatjuk, az Ósnyelv - legalábbis potenciálisan - képes volt kifejezni olyan nyelvtani viszonyokat, hogy **Hiba! A hivatkozási forrás nem található..** Ezek után logikus, hogy létezzenek olyan „állandósult szóösszetételek” melyek ennek segítségével épültek fel, a gyakori fogalmakra. Íme az ötleteim, mik lehettek effélék:

derdet = **teendő**. Ugye mert amit majd meg kell tenni, az a teendő.

demdet = **munkadarab**. Amit éppen csinálnak, az nyilván a munkadarab, ez is világos azt hiszem. Mielőtt valaki belekötne, munkadarabjai lehettek az őseimbeknek is, nem kell ahhoz komoly gyárat feltételezni: gondoljunk csak az épp pattintandó kőbaltára...

detödet = **készítmény**. Vagyis az amit megcsináltak...

Eredetileg szerintem ez a szó úgy hangzott, hogy „detdet”, de ez nagyon könnyen összetéveszthető volt a „de” ige passzív alakjával (lényegében azonos is vele, csak egybe van írva). Emiatt kellett beszúrni oda az „ö” kötőhangot. Azt is hiszem továbbá, e szó eredetileg nemcsak a konkrét tárgyakat jelentette, hanem az elvégzett cselekvés folyamatát is, de mert néha mégis zavaró volt e jelentésbeli kettősség, kialakult a „dett” szó is, az eredeti „detdet” lerövidüléséből, és ennek lett az a je-

lentése, hogy „tett”. Nem úgy „tett” hogy tesz múlt időben, hanem mint főnév: „a tett”. És igen, ugye mennyire hasonlít a magyar szóra... de még angolul is a tett, az: deed.

Pár további szó:

csirdet = szépítendő, csinosítendő.

kulördet = préda. Vagyis az, ami megölendő...

haordet = jóváteendő

burdet = létesítendő

Továbbá szintén

Nézzük továbbá, mi lehetett az Ósnyelvben a „továbbá”? Nos, azt tudjuk egy másik fejezetből, mi az „és”: **int**. Azt is, mi a határozószó képzője: „**li**”. Teljesen logikus, hogy ugyanazon elv alapján ahogy angolul „additionally”, úgy az Ósnyelvben is mondhatták e két szó összetevéseként, hogy „és-módon”, azaz „továbbá”, vagyis: „**intli**”. Továbbá, ezen „intli” kellett jelentse azt is, hogy „szintén”, amire nemcsak az a bizonyíték, hogy a „továbbá” és „szintén” fogalmak annyira hasonló értelműek, hanem az is, hogy a magyar nyelvben a „szintén” oly igen nagyon hasonlít arra, hogy „intli”: az „int” ugyebár ott van benne az elején, a szó vége pedig, az „-én”, teljesen nyilvánvaló módon egy HATÁROZÓKÉPZŐ! Gondoljuk csak el: szépen, nagyon, hosszan, stb - e sorba beleillik a „szintén” is! Ez is egy bizonyíték arra, hogy az „és” az Ósnyelvben „int” volt... a „szintén” magyar szó képzési logikája teljesen ugyanaz mint az „intli”-é: ugyanúgy határozóképző áll a végén! Hogy miért van ott az elején az „sz”? Nem tudom, de gyanús hogy épp az a hang van az elején, ami az Ósnyelvben a „-val/vel” rag! Amiről korábban azt írtam, sok köze van az „és”-hez... Gyanítom tehát, a „szintén” a magyar nyelvben afféle szóalak lehetett régen, amit több rokonértelmű szóból pakoltak össze nyomatékosítás végett. A mai magyar nyelvben is van számos efféle szóalak, a módszer tehát a mai napig elevenen él: gondoljunk csak a nyelvvédők által annyit kárhozott „devi-szont”-ra: de+viszont, mindkettő ugyanazt jelenti! Efféle lehetett régen a „szintén” is, arra tippelek.

Ez az ember és az a dolog

Tudjuk már hogy az „ez” az Ósnyelvben „di”, az „az” pedig „du”. Egészen biztos vagyok benne, hogy az Ósidőkben nagyon fontos volt különbséget tenni emberek és állatok, meg tárgyak közt, kifejezve közben azt is hogy közel vagy távol levőre utalunk-e. Ennek bizonyossága az, hogy a mai nyelvekben is bőségesen lelhető fel a mutatónévmások egész serege, melyek felmutatják e különbségeket. Hogyan oldhatták meg ezt őseink?

A lehető legegyszerűbben: szóösszetétellel, majd csonkolással!

di=e, du=az, r=ő(személy), dolog=to, állat=ka

Ezekből a következő szavak könnyedén képezhetőek, „adják magukat”:

dir = ez az ember (személy)

dur = az az ember (személy)

dit = ez a dolog, „eme”

dut = az a dolog, „ama”

dik = ez az állat

duk = az az állat

Továbbá számos nyelvben fellelhető az a szabályszerűség - bár már nem mindegyikben - hogy a mutatónévmásoknak igazából nem 2, hanem 3 csoportjuk van.

1. A beszélőhöz közeli helyre mutató
2. A hallgatóhoz közeli helyre mutató
3. Mindkettőtől távoli helyre mutató

Amennyiben a mutatott hely/dolog mindkettőhöz közel van, az 1. csoportba eső használandó.

A 3-adik csoportba eső pedig e nyelvekben általában a 2. csoportba esőből van képezve valamiképp - e képzés módja az, hogy a szó elé vagy után beszúrnak egy szótagot, mely többnyire csak egy mély hangrendű magánhangzó. Gondoljunk csak például e magyar szavakra: Ez, az, amaz. Itt, ott, amott.

Aki eddig figyelmesen elolvasta e könyvet, máris sejtheti, hogy szerintem e beszúrandó magánhangzó az „u” lesz. Hiszen az mutat távolra! Na de az elejére vagy a végére szúrjuk be? Elvileg mint rag illetve utóképző, a végére illene. Igen, de az Ősnyelvben a legfontosabb szabály mégis az hogy az kerül előre ami fontosabb. Nem biztos hogy minden esetben az a fontosabb információ, hogy valami ember vagy tárgy, lehet hogy fontosabb hogy közel van vagy távol. Hajlok arra hogy e 3-adik csoportú szavaknak kialakult mindkét variációja, s attól függően használták, mire esett nagyobb hangsúly szerintük. Tehát:

duru = amaz ember (személy)

dutu = amaz dolog, „ama”

duku = amaz állat

udur = amaz ember (személy)

udut = amaz dolog, „ama”

uduk = amaz állat

Természetesen mindegyiknek létezett többesszáma is az -i képzővel, például **uduki**, nem sorolom fel mindet.

Ha tudjuk hogy ne=nem, és hogy to=dolog, akkor az a szó is magától adódik, hogy „semmi”=„**neto**”, s e szó igazán roppant módon hasonlít a mai nyelvek tömegében meglevő szintén „semmi” jelentésű olyan szavakhoz, hogy nyisto, niente, niets, nichts...

Ennek mintájára, ha abban a korban valaki nemcsak a számokat találta volna ki, de olyan égbekiáltoán zseniális lett volna hogy még a nullát is megkonstruálja, a nulla nevének minden bizonnyal ezt a szóalakot ötölte volna ki:

netan

amiatt, mert ugye tan=szám.

A gyilkos és a mesteremberek meg az önzés

Hogyan mondhatták eleink azt, hogy „gyilkos”? Végignézve a mai nyelveket azt látjuk, szinte függetlenül a konkrét hangalaktól, az erre használt szó egy szóösszetétel, ahol is a szó első tagja az ami azt jelenti hogy „ölés” (vagy valami ehhez nagyon hasonló szótag), a szópár másik tagja pedig vagy az ami azt jelenti hogy „ember” (illetve ehhez hasonló), vagy az a képző mely abban a nyelvben (vagy egy rokonnyelvben) az úgynevezett „foglalkozásképző”. Utóbbi alatt azt értem, ami ezen alábbi magyar példákban pink színnel van kiemelve:

hal -> halá**sz**

erdő -> erdés**sz**

trombita -> trombitás

Minthogy ez az utóbb említett képző a nyelvek nagy részében olyasmi ami „r” hangot tartalmaz, ebből máris merészelek arra következtetni, hogy ez már az ősidőkben is így volt, akarom mondani, a „foglalkozásképző” az Ősnyelvben nem más volt mint az, hogy a szó végéhez hozzátették az egyes szám harmadik személyű névmást jelentő „-r” hangot, szükség esetén egy magánhangzót betoldva elé kötőhangként, mely elég nagy valószínűséggel az „ö” lehetett. Sőt, a jelenlegi nyelvek egyelőre mintha arra utalnának hogy ezen toldalékhangot MINDIG berakták oda, nyilván hogy ne lehessen összetéveszteni a jövőidejű melléknévi igenévvel a szót! Ezek után máris megvan a „gyilkos”-ra a szavunk: az aki megöl egy embert, azaz:

gyilkos = **kulör**

Ezt aztán lehet továbbképezni is:

gyilkos férfi = **kulörv**

gyilkos nő = **kulörn**

Nem biztos hogy ezen utóbbi két szó létezett az Ősnyelvben, inkább amiatt mutattam csak be, hogy érzékeltessem az Ősnyelv szóképzési logikáját, s hogy miként különböztethette meg szükség esetén a nemeket a főnevekben.

Ellenben feltehetőleg létezett efféle szavuk a nagyon veszélyes, azaz „embergyilkos” vadállatokra. A „gyilkos állat”, amit akár úgy is lefordíthatunk egy szóval hogy „fenevad”, vagy „bestia”, vélhetőleg így hangzott:

kulörk

Ennek mintájára van jötevőnk is:

jötevő = **haoör** vagy **jaör**

Létezhetett náluk az a fogalom is hogy „gyilkos holmi”, ami egy szóval kifejezve nyilván nem más mint „fegyver”, vagyis: **kulört**.

Az Ősnyelv idejében valószínűleg nem volt még állattenyésztés, logikailag azonban a „pásztor” szóra ez illenék e nyelvbe: állat+foglalkozásképző, azaz: **kaör**.

Találó szó arra hogy „önző”, ez:

szikör

Az tehát aki állandóan csak önmagával foglalkozik.

Effélék is lehetségesek:

deör = munkás, dolgozó

hoör = solymász

Ha az Ősnyelvet a mai kor igényeihez óhajtanánk adaptálni, azaz bővíteni a szükséges új szavakkal, akkor ezek a szavak maguktól kínálkoznak:

funör = prostituált

tanör = matematikus

csiör = művész, aki tehát a szépséggel foglalkozik

várcsiör = harcművész

tancsiör = fejszámológyművész

burör = futuroológus

butör = történész

Rengeteg másik „modern” szót is ki lehet találni efféleképp ügyeskedve a képzőkkel.

Most valami új

Elnézve a különböző mai nyelvekben a szóképeket, melyek azt jelentik hogy „új”, hát elég gyakori az az alak, amely orrhangzóval (majdnem mindig „n”-el) kezdődik, ezután van egy magánhangzó mely szinte bármi lehet, majd ezt követi egy harmadik magánhangzó, ami „u”. Ha mégse az „u” áll a harmadik hang helyén akkor ott „v” mássalhangzó áll, amiről tudjuk hogy könnyen alakul „u”-vá (és viszont). Sőt, akadnak szavak ahol kifejezetten „w” a harmadik karakter, ami épp a „félhangzó” „v/u” hangot jelöli, azt tehát ami se nem „v”, se nem „u”, hanem valami a kettő közt!

Persze, akadnak hangsorok melyek kilógnak e szisztémából, még a magyar „új” is mintha ilyen lenne. Bár nem is olyan biztos, hogy teljesen kilóg, mert legalább az „u” megvan benne, Ezután jön egy „j”, de lehet hogy ez régen „-ij” vagy „-ji” volt... mintha tehát mégis beleillene a „csapatba” csak lekopott az eleje, s bár ezt egy „i” követi, de az „i” még manapság is gyakran melléknévképző, közelebbről szólva valamilyen hellyel vagy idővel kapcsolatos melléknévet képez: Vác->váci, késő->késői. Régen is betöltött az „i” ilyen szerepet. S hát az „új”, az biztos hogy melléknév... Sőt, még épp idővel is kapcsolatos! Hm, lehetséges lenne hogy régen összetett szó volt?!

Annyi biztos hogy ha egy szó végén „u” áll, akkor nekünk az eddigi Ósnyelvből szerzett ismereteink alapján már illik gyanakodnunk, hogy ott hátha az Ósnyelv „-u” utóképzője (ragja) szerepel, mely „távoli” jelentéssel bír. Na de mi köze lehet a távolságnak az újhoz?!

Hát, nézzük csak meg azon szavakat a mai nyelvekben, melyek azt jelentik, hogy „most”. Megfigyelhető, hogy ezek alakja igen gyakran nagyon hasonló ahhoz, mely azt jelenti hogy „új”, többnyire azonban nincs a végükön az „u/v/w” hang! De ha NETÁN ott van (mint az angol „now” esetében) akkor is hasonló az alakjuk. Ebből máris következik az „elméletem”, hogy azt hogy „új”, régen olyan szóösszetétellel mondták eleink, hogy „most+távol”. Logikailag úgy kell elképzelni, hogy szerintük ami új, az olyasmi, ami most kezdődik, és mostantól sokáig fennáll majd (létezik, érvényes lesz), tehát „mostantól kezdve messzire kiterjed az időben”. Végeredményben, van benne logika csakugyan...

Na most mik lehettek a konkrét ósnyelvi hangalakok? A szó végén „u” volt, ez világos. Statisztikailag a szókezdő mássalhangzók közt az „n” a favorit, amint a középső magánhangzót illetően pedig az „o”. Utóbbira utal az is, hogy épp mert középső nyelvállású, aránylag belőle válhat a legkönnyebben az összes többi variáció: a,e,i. Tehát az Ósnyelvben:

most = **no**

új = **nou**

Különben, erre az egész elmélkedésre van még egy bizonyítékom, a magyar nyelvből. Képzeld el Olvasóm, hogy a barátját megpróbálja rábeszélni valamire, mondjuk hogy induljanak el valahová. A barátja rá is áll, bár láthatóan bizonytalankodik egy kicsit. Habozik, lacafacázik... s erre Olvasóm mit fog kérdezni tőle hogy megsürgesse? Ugye ezt:

—No?!

Ami nyilván olyasmit jelent bővebben kifejtve, hogy:

—Na mi lesz már?! No *most* mi van? Jössz *MOST* vagy nem jössz? Mi lesz *MOST*?!

Tehát, ez is arra utal, hogy a „no” szótagnak régen igenis volt valami köze ahhoz a fogalomhoz, hogy „most”.

Persze hogy volt. Pontosan azt jelentette...

Ebből persze következnek e szavak is:

nouli = újból, újonnan, újra

noli = azonnal, tüstént, iziben

A fenti két szó közül a nouli még egész jól meg is található a mai angolban: *newly* alakban! És épp azt jelenti, hogy újból, újonnan, újra...

Felhívom Olvasóm figyelmét arra is, hogy az Ósnyelvben a „jelen idejű” (gyakorlatilag: folyamatos) melléknévi igenevet ugyebár az „-m” raggal képezzük. (lásd a megfelelő fejezetet erről). Az „m”, az ugye orrhangzó, végeredményben a szintén orrhangzó „n” viszonylag közeli rokona. S lám, a „most”, ami kétségtávol a jelenre vonatkozó szó, szintén ilyen hanggal (orrhangzóval) kezdődik! Igen, az Ósnyelv a maga módján kifejezetten logikus felépítésű nyelv!

Nem lehetett más mint logikus. Muszáj volt neki, hogy nálunk is butább eleink könnyen megjegyezhesék...

Közel, távol

Tudjuk hogy az Ósnyelvben a „távol” az „-u” raggal volt kifejezve. Efelől semmi vita se lehet, mert aki ezt kétli, kérdezze csak meg a cerkófokat, s majd ők jól kioktatják a dolgok lényege felől!

Na de, azért csak van némi különbség aközt hogy „távol”, és hogy „távoli”. Persze, nem hiszem én azt hogy az Ósnyelv idejében annyira tiszteletben tartottak volna minden nyelvtani finomságot... Mégis, mint korábban megállapítottuk, létezett az Ósnyelvben az a szó, hogy „bur”, abban az értelemben hogy „leendő, majdani”. Ez nyilvánvalóan egy melléknév, mely jövő idejű fogalmat fejez ki. Bár létrejöttét az indukálta eredetileg hogy afféle „segédigeként” lehessen használni más igék

jövőbeli viszonyokat kifejező eseteihez, úgy vélem miután ő kialakult, alakja szinte kézenfekvően szuggerálta, hogy az „-r” végződés olyan melléknevet képezzen általában is, mely a jövőre vonatkozik. Erről tulajdonképpen már írtam is egy korábbi fejezetben. Na most e konkrét „bur” alakot szemügyre véve, bár ez eredetileg „bu+r” összetétel volt, de némi jóindulattal olyasminek is lehet nézni, hogy „bu+u+r”, ahol a középső két „u” összeolvadt. Azaz: „van+távol+lesz”, illetve mert az „r” itt melléknévképző is: „van+távoli”. És még stimmel is a jelentése, ha időbeli távolságra gondolunk!

Innen már csak egy kis lépés hogy őseink úgy gondolják: ez „b+ur”, ahol a „b” a létige „bu” maradványa, az „ur” pedig: „távoli”.

Tehát:

u=távol, ur=**távoli**

Oké, de mi lehetett a „közeli”?

Pofonegyszerű: a tagadást ismerték őseink is, annyi eszük kellett legyen hogy tudták: ami nem távoli, az közeli! Tehát: közeli=nem_távoli, azaz:

közeli=ne+ur=**neur**

Márpedig ez kísértetiesen hasonlít az angol „near” szóhoz, ugye...?!

Az is biztosra vehető, ezek után az analógia alapján egykettőre kialakult az is, hogy közel=**neu**.

Kérdőszavak kialakulása

Az Ósnyelv szerette az összetett szavakat. Muszáj volt neki, nem tehetett mást: hiszen eleinte csak egy szótagú szavai voltak, minden szótagnak önálló jelentése volt, emiatt nem is voltak ragjai, képzői, kizárólag szóösszetétellel fejezhetett ki bonyolultabb dolgokat. Rag, jel képző úgy alakult ki - később már - hogy egyes szóelemek elvesztették önálló jelentésüket.

Így már érthető az is, miként oldhatta meg a pontosabb kérdezősködést - arra gondolok, miként alakulhattak ki benne kérdőszavak. Egy, univerzális kérdőszava elvégre volt már réges-rég: az „**é**”. Logikus, hogy könnyen kreálhatott speciálisabb kérdőszavakat úgy, hogy ezt más szavak elé ragasztotta. Mutatónévmásokat is képezhetett így, úgy, hogy a távolra mutatást kifejező „u” szócskát ezen kérdőszavak elé tette:

így = **li**; hogyan? = **éli**; ahogyan = **uéli**

ő = **r/rő**; ki? = **ér, érő**; aki = **uér, uérő**

dolog = **to**; mi? = **éto**; ami = **uéto**

Megjegyzem ezen fentebbi sor „éto” tagja igencsak hasonló az orosz „eto” szóhoz ami azt jelenti: „ez”. Nyilvánvaló a jelentésbeli hasonlóság is a két fogalom közt...

melléknév képzője: **-s**; milyen? = **és**; amilyen: **ués**

távol, nem itt = **u**; hol? = **éu**; ahol: **uéu**

Van valamim

Volt-e az Ósnyelvben valami olyasféle ige, mint a német „haben”, az angol „have”, ami azt jelentette: birtokolni valamit?

IGEN, VOLT! És nagyon hasonlóan is hangzott, így:

habu

Természetesen összetett szó volt: ha+bu. Gondoljuk csak el, hogy az egyik ősember megkérdezett valami effélét a másiktól:

—Van még ennivalód?

—Van már nőd?

—Van vized?

Stb.

Na most ha a válasz nem tagadó, akkor szinte teljesen biztos, hogy a felelet így hangzott:

—Igen, van!

Azaz az Ösnyelven:

—Ha, bu!

Nyilvánvaló, mi sem természetesebb annál de tényleg, hogy e két szó nagyon hamar összeolvadt, s azt kezdte jelenteni, hogy „van valamije”, „rendelkezik valamivel”, „birtokol valamit”.

Nyilván amit birtokolunk, azzal tartósan rendelkezünk, azaz ezen ígét általában önmagában használták:

—Me habu e ni. = Van nőm.

Ritkábban azonban másfajta használata is elképzelhető volt, „pillanatnyi birtoklás”, így:

—Me bu habum e ni.

Ami valami olyasmit jelentett hogy „Most, pillanatnyilag épp van nőm, de ez az állapotom nem lesz tartós.”

Például, olyan esetben képzelhető ez el, hogy az illető aki ezt mondja, az imént rabolt egy nőt magának egy másik törzstől, de nincs vele megegyezve mert a nő öreg, csúnya, lusta, és úgy döntött megeszi vacsorára mert abból több haszna van. Tehát bár most épp van nője, e pillanatban, ez nem sokáig lesz így. Vagy semmi baja a nővel de látja hogy egy nála erősebb hím szemet vetett a nőjére, és tudja hogy hamarosan elveszi tőle.

Ezek után az se nehéz, hogy meghatározzuk, mi lehetett az Ösnyelvben a „jellem” illetve „vérmérséklet” megnevezése - már ha volt szavuk rá egyáltalán. Jó eséllyel volt, elvégre mire a nyelv kialakult, nyilván nekik is feltűnt hogy nem minden ember viselkedik ugyanúgy... van aki szelídebb, van aki agresszívabb, stb... Nos, e szó így hangozhatott náluk: **habut**. Amiatt így, mert ma is van hasonló szó: habitus! Illetve angolul: habit. Nyilvánvaló a messzemenő hasonlóság... Sőt, még az is logikus hogy ott van a szó végén a „-t”, ami befejezett igealakot képez igéből. Nyilván a habu befejezett melléknévi igeneve főnevesült, olyan meggondolásból, hogy amit valaki állandóan birtokol/birtokolt, az az ő egyénisége, illetve fordítva: a jellemét minden körülmények közt birtokolja valaki...

Világunk, a Föld

Érdekes lehet megtudni, miként nevezték eleink a világot, amiben éltek. Ez még csak nem is lesz olyan nehéz feladat mint sok más szó kinyomozása...

Mindenekelőtt, nézzük meg, azt hogy „föld”, olyan értelemben hogy „talaj”, azaz hogy az amin járunk, miként neveztetik a világ nyelveiben manapság! Nos, általában valami olyan szóval ami magánhangzóval kezdődik, utána pedig egy „rd” mássalhangzópár áll, ha mégsem az akkor „rt”. Netán „rth”, mint az angolban, ahol is a „th” egy „lágý” t-hangot jelent, azaz tulajdonképpen egy „d”-féleséget. Némely esetben egyik vagy másik jelentés esetén a szó kiegészül az elején egy „v” vagy „w” hanggal, s az „r” és a „d” közé betolódhat egy „l” hang.

Gyakran e szó jelenti azt is hogy „világ”, vagy ha mégsem azt jelenti, hát akkor azt, hogy „Föld”, mármint hogy a Föld nevű bolygó. Akadnak nyelvek ahol a fentebb leírt szóalak csak egyik vagy másik jelentésben található meg. E téren nagy az összevisszaság, az azonban jól látszik, hogy e szóalak régen feltehetőleg betöltötte mindhárom jelentést.

Úgy hihetnők, a magyar nyelv kivétel e szempontból, holott NEM az! Nálunk a bolygó neve: Föld, s amin járunk, az is „föld”. Azt meg tudjuk hogy az „f” és a „v” könnyen átalakul egymásba, amint az „r” és az „l” is. Ennek fényében például a „föld”

nagyon hasonló ahhoz az angol szóhoz hogy „world”, amit ők úgy ejtenek hogy „vörlđ”. Hm, még az „ö” magánhangzó is stimmel...

Emellett hasonlít ahhoz is hogy „earth”, amit valami olyasféleképp mondanak hogy „örđ”... Sőt, a magyar „világ” szó is íme „v” betűvel kezdődik, s a második mássalhangzó benne „l”!

Végeredményben az egész ügy a fentiek fényében igen könnyűnek látszik, csak ne volna ott az a zavaró részletkérdés, hogy most akkor kell-e a szó elejére az az „f/v” hang vagy sem, illetve melyik esetben kell: ha a szó a világot jelenti, vagy ha a földet? Bizonyos szempontból mindegy is volna ha úgy vesszük, hiszen össze-vissza és keresztül-kasul csereberélődhettek a szóalakokhoz rendelt jelentések az egyes nyelvekben, de mégsem vehetjük úgy hogy mindegy, mert legalább némileg hihe-tő valószínűséggel épp azt akarjuk meghatározni, az Ósnyelv idejében mi volt ezzel kapcsolatban a helyzet!

Ahogy elmerengünk e szóalakokon, hamarosan gyanakodni kezdünk. Hm, az hogy mi az első karakter, zavaros, de az elég biztosnak tűnik, hogy a végén egy „d” van. Néha ugyan mintha „t”-nek tűnne, de ez esetben inkább „th”, ami mégis azt jelzi hogy nem igazán „t” hanem „d” eredetileg. Ez úgy tűnik kizárja azt a lehetőséget hogy befejezett melléknévi igenév volt a szó, holott kézenfekvő lett volna erre gyanakodni akkor, ha biztosak lehetnénk benne, hogy a vége „-lt”. De nem az, mert „-ld”. Ettől még azonban lehet ÖSSZETETT SZÓ!

Miként is festhetett ez?

(f/v)(magánhangzó)(r)(l)(d)

Illetve, lehet hogy nem volt a végén (rl) hang, mert az is lehet hogy ott „rr” vagy „ll” állt, ugye az „r” és „l” könnyen átalakulhatnak egymásba.

Na oké, de összetett szóhoz legalább két szó kell, két szóhoz meg két magánhangzó, mert mind-egyik szóba egy... Na de hohó! A legislegelső fejezetek egyikében azt fejtegettem, az „r” hang bizo-nyos értelemben magánhangzónak tekintendő az Ósnyelv esetében!

Hm... Miként is lehetne ezt valami hihető módon két szóvá bontani... Például így:

vör + örd

Persze a „vör” lehet „för” is, vagy „föl”. Az „örd” meg lehet „öld” is.

Szóval, arra akarok kilyukadni, hogy szerintem itt két olyan szó lett összevonva, melyeknél az egyiknek a vége nagyon hasonlított a másik elejéhez. Most már csak azt kell kitalálnunk, mi lehetett e két szó jelentése, és hangalakja, s ha ezzel megvagyunk, máris nem egy, hanem három újabb ós-nyelvi szóval leszünk gazdagabbak!

A kitalálás módszere rém egyszerű. A két alapszó fentebb ecsetelt szóba jöhető alakvariációit kell hangyaszorgalommal végigbogarászni minél több mai nyelvben, s elgondolkodni hogy mely jelentéspárosítások azok, melyek értelmesnek tűnnek szóösszetételként. S íme! Már egészen hamar fényes siker koronázza erőfeszítéseinket!

Megfigyelhető ugyanis, hogy a

(v/f)+magánhangzó+”l” (netán „ll”) hangalak számos nyelvben azt jelenti: „teljes”, „teli”, „egész”, ritkábban „alaposan”, „nagyon” vagy „jól” (utóbbiakra példa az angol „well”). Ilyen szavak: whole, full, voll... sőt még az is hogy „very”. Nagy ritkán nem „v” az eleje hanem „p”, de az is rokona a „v” hangnak, ha kissé távolabbi rokon is. Ami pedig a második szót illeti, arra már e fejezet elején megvan a válasz: azt jelenti, hogy „talaj”, „föld”.

Nos, szerintem a szóösszetétel logikájának jogosságát igen nehéz vitatni: a „teljes föld”, azaz „a földek összessége”, az elég jó közelítéssel kiadja a „világ” szó jelentését, elvégre ne feledjük, az Ósnyelv idejében élt őseinknek még fogalmuk se lehetett más bolygókról, világűrrel, kozmoszról, univerzumokról... Számukra a világ a föld volt, annak ellenére, hogy szerették a vizet. Szerették, de nem voltak mégse vízi élőlények. Kellott nekik föld ahhoz, hogy élhessenek, hogy lakhassanak raj-ta. A „világ”, az tehát nekik a földek összessége volt. Tehát:

föld = örd

teljes = vör

világ = teljes+föld = vör+örd = vörörd, amiből nagyon hamar kialakult az, hogy vörörd, de hogy job-ban ki lehessen ejteni, ez is pillanatok alatt eltorzult arra, hogy „vörld”. Bocsi, de ez épp az angol szó...

Illetve, némely ósnyelvi nyelvjárásokban még tovább torzult, a „vörld”-ből előbb „völd”, majd „föld” lett...

Bocsika kedves magyar Olvasóim, szívesen alkalmaztam volna a magyar „föld” szót ősnyelvi alakként, de a statisztika szerint egyértelmű, hogy a szó elején igenis a „v” alak a gyakoribb, eleve például a német „voll” szó is „v”-vel kezdődik írásban. Kiejtve ugyan „f” van az elején, de az íráskép híven mutatja hogy a változás a v->f irányba ment végbe és nem fordítva. Így kellett legyen tehát a magyar esetében is!

E könyvben és a szótáramban tehát a „vörlđ” alakot tartom meg, mert az egybeforrott két szó esetén ez a legősibb olyan alak, mely még ki is ejthető valahogyan. Bocs de a „vörrđ” valahogy nem illeszkedik a hangcsatornához... (Igazából a vörlđ is csak alig-alig...) Aztán meg, miért is ne örüljenek az esetleges angol olvasóim is! A szótárrészben azonban szerepeltetem a **vörrđ** alakot is.

Ellenben magyar Olvasóim jókora elégtételben részesülnek rögvest, mert közlöm, hogy azt, hogy „völgy”, az Ősnyelvben is pontosan így mondták: „**völgy**”!

Hogy miért is? Fogalmam sincs, tippelem hogy talán amiatt mert egy jókora völgyben éltek eredetileg. Elvégre korábban azt írtam, a biológusok és genetikusok szerint régen a legősibb őseink a tengerparton éltek, sekély vízben halászgattak, stb. Na de akkor is kellett nekik édesvíz. Nyilván tehát egy olyan patak közelében éltek, amely a tengerbe ömlött, e patak torkolatánál. Na de ha patak (vagy folyó), akkor az jó eséllyel valami völgyben folyt el odáig...

Na szóval, őseinknek az a völgy volt leginkább a „világ”. Nyilván persze, ők is tudták hogy a Világ nagyobb mint a völgyük, eleve amiatt is alakult ki a világra náluk a „földek összessége” jelentésű szóalak. De azért leginkább mégis az a völgy volt a fontos nekik, ezért erre olyan hangalak választott ki, mely nagyon közel állt a „világ” jelentésű szóalakhoz. Nos, a világ, az szerintük „vörlđ” volt. A völgy, az meg „völgy” lett...

Erre persze nem csupán a magyar nyelv a bizonyíték. Rengeteg nyelvben hasonló a szóalak ehhez: valle, vale, valley, sőt, amikor teljesen más a szóalak, akkor majdnem mindig „d” hanggal végződik, amiről tudvalevő hogy a „gy” hang „kemény”, azaz lágyítás nélküli párja... eleve, a „vörlđ” épp „d” hangra végződik.

Továbbá, még arabul is a völgy, az „wádi”. Itt megvan a szókezdő „v” hang, s a szóvégi „d” is. Elég szépen abba az irányba mutat mindez, hogy a legősibb alak valóban valami olyasmi lehetett, ami nagyon de nagyon hasonlított ahhoz a szóhoz ami a „világ”-ot jelentette - de „r” hang nem volt benne. Tehát ha a „világ” a „vörlđ” volt, akkor a „völgy” szó olyasmi kellett legyen, hogy „völd”, de könnyű belátni hogy ez meg már TÚL hasonló ahhoz, hogy „vörlđ”, és egyetlen nyelv se szereti az összetéveszthető szóalakokat. Szerintem tehát nyugodt szívvel „kiegyezhetünk” a „völgy” alak mellett.

Tekintve hogy a melléknévképző az Ősnyelvben az „-s”, emiatt már az is tudható, hogy az Ősnyelvben a „völgyes” szó is igen-igen nagy valószínűséggel pontosan ugyanígy hangzott: „**völgyes**”. Érdekeség, hogy a völgy szókezdő „v” hangjának még az írott képe (betűje) is, a V betű, egy völgyet ábrázol stilizáltan tulajdonképpen, legalábbis a latin ABC-ben...

És még mindig nincs vége, mert jókora valószínűséggel meghatározhatunk egy újabb szót is, és ez az, ami azt jelenti, hogy „mező”! Nos, ez meg éppenséggel úgy hangzott szerintem az Ősnyelvben, hogy „**föld**”, hehehe...

Mert könnyű belátni: mindenekelőtt ugye, a rét és a mező is föld. Hiszen nem világűr, nem víz, és nem is levegő... Az is biztos, ahol őseink éltek, volt rétből is épp elég. Mindezek tetejébe pedig, rengeteg mai nyelvben a rét illetve mező szavak vagy mindegyike vagy egyike, olyasféléképp hangzik, hogy „field”, „veld”, „pole/pólje” (emlékezzünk rá, a „p” a „v” egy kissé távolibb rokona, mondjuk unokatestvére), „feld”, „váli”, „peldo”, sőt „pöld” (észt nyelven).

Statisztikailag a szókezdő „f” a gyakoribb... Ezek után azt hiszem, elég jogalapunk van rá hogy kimondjuk, az Ősnyelvben bizony szó szerint létezett a „föld” szó, épp csak nem azt jelentette amit ma a magyar nyelvben, hanem azt, hogy „rét” illetve inkább „mező”. Szigorúan véve nem azt jelentette hogy „rét”, mert a rét olyasmi amin fa egyáltalán nincs. Inkább a „mező” szót jelentette, mert „gyéren fás, bokros szabad földterület” lehetett a jelentése. Épp az, amit őseink a leginkább kedveltek: voltak fák, ahova fel lehetett menekülni a ragadozók elől, de nem igazi erdő volt mégse, amit nem szerettek, mert jobb a mező, ott messziről meg lehet látni akár a ragadozót, akár a prédát...

Megjegyzem még, hogy manapság is rém gyakori a magyar nyelvben, hogy azt hogy „mező”, egyszerűen úgy mondják (a parasztok, falusiak) hogy „föld”: Például „Kimegyek a földekre”. Ez is egy bizonyíték a szememben...

A fenti eszmefuttatásokkal szemben valaki felvetheti, hogy azért elég szép nagy „bokra” van azon szóalakoknak is a nyelvekben, melyek bár azt jelentik hogy „világ”, de hangalakjuk valami olyasmi hogy „mundo”, „monde”, stb! Mi van azokkal?!

Nos azokkal az van, hogy akad efféle hangalak a magyar nyelvben is: „mind”! (Illetve kissé kibővíve határozószó-szerűre: „minden”). Könnyű belátni tehát, hogy a logika ebben az esetben is ugyanaz amit fent ecseteltem: a Világ, az a „minden”! Mind az ami létezik, az együttesen a világ!

Ennek öröme máris megkockáztathatjuk az állítást, hogy az Ósnyelvben a „mind”, az pont így hangzott: „mind”. És amiatt „i” magánhangzóval, mert az „i” az a hang ami a „sokaságot”, a nagy mennyiséget leginkább szimbolizálta az Ósnyelvben, márpedig minden ami létezik, az együttesen azért elég szép nagy sokaságot ad ki ugyebár...

Még valamiről szólnunk kell. Megfigyelhető, hogy rengeteg nyelvben az a szó ami azt jelenti: „erdő”, az SZINTÉN nagyon hasonló a „világ” illetve „föld” jelentésű ósnyelvi szavakhoz! Például: épp a magyar „erdő” is. Továbbá: az óangol „weald”, az erza „vir’,,, a fríz „wáld”, német „Wald”, de tulajdonképpen azon szóalakok is ide sorolhatóak úgy vélem, melyekből eszméletlen sok van, s a „forest” szóval mutatnak közelebbi hasonlóságot. Elvégre, a forest „f” betűje a „v/w” zöngétlen párja, az „r” meg mint tudjuk könnyen kialakul az „l”-ből (és fordítva).

A hasonlóság nem véletlen. Őseink számára eléggé rokonértelmű fogalom lehetett a „világ”, a „föld” és az „erdő”. Nem pont ugyanaz, ezzel ők is tisztában voltak, de nagyon hasonlóak, logikus hogy hasonló szóalakot találtak ki rá! Mi lehetett ez?

Nos, ha „hasonló”, akkor ez meg kellett mutatkozzék a szóalkotás logikájában is, azaz ha a „világ” egy összetett szó volt, a „földek összessége”, akkor teljesen nyilvánvaló, hogy az „erdő” nem lehet más, csakis és kizárólag a „fák összessége”! Hiszen ez tényleg annyira kézenfekvő!

Eszerint máris megvan a szó első fele: „vör”. Mi lehetett a másik fele, ami persze azt kell jelentse hogy „fa”?

Szerintem ez: **strö**. Ugyanis a jelenlegi nyelvekben elég szép számban vannak olyan hangalakok e fogalomra, melyekben az első 3 mássalhangzó s, t, és r, illetve ha ez nem így van, legalábbis a „t” és „r” azokban is megvan a szó elején (néha „t” helyett „d”), például az angol „tree”. (az óangolban „tréow” volt). Szlovákul „strom”. Olyanok is akadnak, ahol a „t” helyén „cs” áll, de az is tekinthető ugye „t+s” kapcsolatnak, ilyen a kecsua „sacha”. Szóval, hatalmas mennyiségben vannak azon szóalakok, ahol az s-t-r mássalhangzók megtalálhatók e sorrendben, még ha nem is ezek mindegyike, de ezekből legalábbis kettő, s ismétlem e sorrendben!

Azon gondolom senki se csodálkozik, ha az „r” után az ósnyelvi alak számára az „ö” magánhangzót favorizálom. Egyrészt, „r” után ez szinte „illik”. Másrészt, mély hangrendű magánhangzó szóba se jöhet, eleinknek a fa okvetlenül jó dolog volt, mert élelmet és menedéket nyújtott. Menedéket a ragadozók elől, az eső elől... Már-már azon agyalok, nem „i” volt-e az a magánhangzó, de egyelőre a statisztika valószínűbbé tesz egy középső nyelvállású magánhangzót, akkor meg, ha előlképzett, csakis „ö” vagy „é” lehetett. Bizonyos jelek arra mutatnak a jelenlegi szóalakokat elemezve, hogy talán diftongus volt. Minthogy azonban nem hiszek abban hogy az Ósnyelv szerette volna a diftongusokat, az a hihető változat hogy az „ö” volt (amint az illik is az „r” után ugye), az „ö” hangból ugyanis könnyen válik diftongus, pláne, ha a nyelv változása során maga az eredeti „ö” magánhangzó eleve kikopik belőle.

Azaz, az Ósnyelvben a fa: **strö**. Eszerint meg az erdő: **vörströ**. Hm, egészen hihető de tényleg, amiatt, mert ebből aztán tényleg nagyon könnyen kialakulhatnak azon alakok, melyek a mai „forest” szóra hasonlítanak, mely a mai angolban az egyik olyan szó ami az erdőt jelöli...

A „fa” továbbvezet minket egy másik szóhoz, a „sátor”-hoz. Rengeteg mai nyelvben gyakorlatilag épp úgy hangzik ez, mint magyarul: „sátor”. Például a szerb, a horvát és bosnyák nyelvben. Jó, persze ezt ráfoghatjuk arra, hogy közel élnek a magyarokhoz... De mit szólnak ahhoz, hogy azeri nyelven „csadir”? Más efféle rokonnak tűnő változatok is akadnak.

A rokonság a fát jelentő ősnyelvi „strō” szóval elég nyilvánvaló, s nemcsak hangtanilag de logikailag is. Még ma is mondunk olyasmit, hogy „a fa lombsátra”. Szóval, őseink számára nyilván minden „sátor” volt, ami a fejük fölé nyúlt és védte őket az eső vagy a túl erős napfény elől. Megjegyzem, az se lehetetlen hogy ők is építettek maguknak sátrakat, gallyakból meg levelekből, illetve állatbőrökből...

Hogyan is hangozhatott e szó az Ősnyelvben? Nos, a statisztika alapján elég egyértelműnek tűnik hogy így: **sátör**. Biztos vagyok ugyanis benne hogy az első magánhangzó nem „a” hanem „á”, mert nemcsak azon nyelvekben van ott „á” amelyekben nincs meg az „a”, hanem a magyar nyelvben is ami nyugodtan mondhatná „a” hanggal, de mégis „á”-val ejti.

Vad

Mi lehet a „vad” az Ősnyelvben? (mármint a melléknév, azaz „nem szelíd” értelemben). A jelenlegi nyelvek többségében e szó „v”-vel kezdődik, ha mégse, akkor „f”-fel. De még ha ez nem igaz is, e mássalhangzót a szó tartalmazza, majdnem mindig! Olvasóimnak feltehetőleg beugrik hogy a „vad” az angol nyelvben „wild”, elárulom azonban hogy az óangolban csak wōd, ami máris nagyon hasonlít a magyar „vad” szóra. Na most, miután elég sok szóalakban a „v” utáni magánhangzó épp az „a” (vagy „á”) mint a magyarban is, figyelembe véve továbbá hogy ami vad az okvetlenül veszélyes, emiatt szerintem jókora eséllyel lefogadható hogy épp az „a” volt az eredeti magánhangzó, azaz az Ősnyelvben a „vad” épp így hangzott mint a mai magyar nyelvben: **„vad”**!

Esetleg képes valamire

A feltételes mód segédigéje az Ősnyelvben a „vu” ugyebár. A határozóképző a „-li”. Ezek után abszolút adja magát, hogy:

esetleg = **vuli**

Ha tudjuk hogy a „képes valamire” az „máj”, akkor logikus hogy ebből melléknevet is képezhesünk:

lehetséges = **májs**

Sőt, határozószó képzése is lehetséges:

lehetőleg = **májli**

Messzire

Az Ősnyelvben az „-u” valamiféle távolságot, messziséget fejez ki. Logikus hát hogy képzőink segítségével e szavak létrehozhatunk:

Messzire = **uli**

Úgy képzeljük el e szót, mint „messzi módon”, például e mondatban:

Ne menj messzire!

Az Ősnyelven:

Tu pu tá ne uli!

A dolog persze erősen hipotetikus, mert „nyelvérzésem” azt súgja, az Ősnyelv logikájához jobban illik ez a variáció:

Tu pu ne tá-u!

Na de hohó... ha ott van a tá-u a fenti mondatban... ki tagadhatná, hogy ez nagyon hasonlít arra a szóra, hogy „táv”?! Vélelmezem, épp abból a megokolásból alakult ki a „táv” szó, „távolság” érte-

lemben, hogy távol az a dolog van, amihez messzire kell menni... Nyilván amiatt nem lett pont „táu”, mert az valóban azt jelentette hogy „messzire megy”.

A főnök parancsa

A pu=legyen szóból könnyedén képezhető a foglalkozásképző segítségével a

pur = főnök, vezér, törzsfő, parancsnok

jelentésű szó. Bár nem mondhatnám hogy a mai nyelvekben gyakoriak lennének azon hangalakok melyekről feltételezhető, hogy e szóra vezethetők vissza, de azért néhány akad: például épp a magyar „parancsnok” is! Pontosabban, szerintem e szó „gyöke”, szótöve a „**par**”, ami azt jelentette: parancs, rendelkezés, utasítás. A „-nok/nök” a magyar nyelvben afféle foglalkozásképző. Hogy a szó közepe, az „ancs” mi lenne, bevallom, nem tudom. Elismerem, ez a szó olyan, ahol a „bizonyítékok” meglehetősen leheletvékonyak. Nem fogadnék a létezésére... Mégis, némi esélyét látom a létezésének, amiatt, mert annál biztosabb vagyok a „pur” szóban! Legalábbis, ha igaz az amit korábban írtam, hogy az Ósnyelvben a felszólító mód igéje a „pu” volt... Abban az esetben a „pur” létezése teljesen nyilvánvalóan adja magát, annyira logikus! Mindazonáltal, van más valószínűsítő körülmény is a létezésére: mégpedig a német Führer, a norvég fører, meg pár más efféle főleg a germán nyelvek közül. Ezeknél a szókezdő „f” hang a „p” zárhang rokona, annak réshang-megfelelője. Továbbá, ide tartoznak az „emir”, „amir” stb. szavak is, melyek szintén vagy azt jelentik hogy „vezér”, „vezető”, vagy ha nem, akkor általában épp azt, hogy „parancs”. E szónál az „m” úgy jöhetett létre - emlékezzünk csak a hangváltozásnál írtakra! - hogy p=>b=>m.

Ha van főnökünk, akkor könnyen elképzelhetjük, hogyan nézhetett ki annak mintájára az a szó, ami a főnököt, főnökasszonyt jelentette: **puni**. Sietve megjegyzem, az akkori igencsak macsó, férfi-uralmú világban nem hiszem igazán hogy e szó létezhetett, a logikai rendszerből azonban ez következne. Esetleg ha mégis létezett tényleg, akkor olyan értelemben lehetett használatos, hogy ha egy férfinak volt több „felesége” is, akkor e „puni” a rangidős feleséget jelenthette, az első feleséget, aki a férj távollétében parancsolhatott a többi alacsonyabb rangú feleségnek.

Visszatérve a parancsoláshoz: ha par=parancs, akkor **parol** = parancsol, (minthogy az „-l” az ige-képző). Itt bevallom, az „o” kötőhangban nem vagyok biztos, inkább amiatt használom csak épp az „o”-t mert a magyar nyelvben ez szerepel, de elvileg lehetne „paröl” is. Sőt, akár „paral” is.

Hogyan leszünk egy párrá?

Érdekes, hogy a magyar „pár” szó, mely azt is jelenti hogy „kettő”, s azt is hogy „házaspár”, mennyire hasonlít az angol „pair” szóhoz, ami ráadásul ugyanezen jelentésekkel bír! Nos, ez szerintem nem véletlen. Ósnyelvi szóról van szó megint, mely pontosan úgy hangzott mint a mai angolban: **pair**. Bontsuk szét ugyanis szóelemekre:

pa = apa

i = nő

r = egyes szám harmadik személy képzője, illetve „személyképző” úgy általában.

Vagyis az ósnyelvi logika szerint, egy (házas)pár az nem más mint egy apa meg egy nő. Az „r” nyilván azért került a szó végére, mert önmagában az hogy „pai”, csak annyit jelentene, hogy „apák”. Szó szerint tehát az hogy „pair”, így lenne kiolvasható az összetevőkből:

apa+nő+személy(ek)

Nos igen, elég jól kiadja a házaspár jelentést. Két olyan személy, akik közül az egyik egy apa, a másik meg egy nő. Hogy miért pont „apa” az egyik és nem csak „férfi” vagy „fiú”, azt nem tudom, de talán olyan meggondolásból, hogy apa az akinek van már gyereke is, amíg viszont nincs gyerek s így a férfi nem válik apává, addig az nem igazán „egy pár”, nem igazi „házasság”, „kapcsolat”. Még manapság is van olyan nézet, mely még elég elterjedt nézet is, hogy egy házasságot „a gyerek kapcsol össze”, „szentel meg”, „tart össze”, stb.

Tengeri, éjjeli, nappali

Ha tudjuk hogy umü a tenger, és fan = „-ban/ben”, és van melléknévképzőnk is, akkor teljesen logikusan:

tengeri = **umüfans**

A „vízi” pedig: **müfans**. Éjszakai, éjjeli: **nukfans**. Nappali: **nikfans**.

Az Ósnyelv ellentétképzője

Tudjuk, hogy az Ósnyelvben a „nem” így hangzott: **ne**. Azt is tudjuk, hogy a „távol, nem itt” ragja ez volt: **„-u”**. Ez utóbbi hang megjelenhet továbbá afféle előképzőként is, számos példa van erre e könyvben, de akkor is olyan jelentéssel bír, hogy „távol, messze”, vagy valamiféle elvont értelemben „nagy mértékben”. Szóval messzire mutat.

E két betűből igazán könnyen képezhető e szó:

un

Mit is jelenthet ez? Elemezzük ki:

(nagyon nagy mértékben)+(nem)

Hát kérem, ennél jobb ellentétképzőt keresve se lehetne találni! És bár nem a magyar nyelvben (mármint nem a régi magyar nyelvben) de rengeteg mai nyelvben, például az angolban is, ÉPP EZ az egyik leggyakrabban használt ellentétképző! Tessék csak rákeresni mondjuk az angol szótárban, tele van olyan szavakkal, hogy: unworthy=érdemtelen, unwritten=íratlan, s más hasonlókkal százszámra!

Hiszek benne, hogy ezen ellentétképző már az Ósnyelv idejében is használatos volt. Ennek segítségével remek szavakat lehet konstruálni, például:

vör : teljes ==> **unvör** : hiányos; **unvörli** : hiányosan

-sz : -val/vel ==> **-unsz** : nélkül

Ez utóbbi szóval kapcsolatban halkan megjegyzem, hogy a „nélkül” magyar szó bár nyilvánvalóan semmiféle módon se hasonlít arra hogy „-unsz”, de jó eséllyel ugyanazt az elvet követi a felépítése - ugyanis szerintem a „nélkül” a magyar nyelvben is szóösszetétel: „nél”+„kül”! És ezen összetétel második tagja, a „kül”, gyanúsán hasonlít azon ósnyelvi szóra, hogy „kul”, ami ugye azt jelenti, hogy „megöl”... Mintha azt mondaná e szó, hogy „megölöm a »nél«-t”... Na de, hogyan lehet megölni egy helyhatározóragot?! Szimbolikusan: azaz, ellentétére változtatjuk a jelentését! Tehát: a „-nél” jelenti ugye azt hogy valami ott van valamiNÉL, valami mellett, a közelében... Ha azonban többé nincs ott, akkor az a valami ezen másik akármilyen NÉLKÜL marad ugye... Teljesen logikus szerintem!

Szóval, a magyar „nélkül” bár nem hasonlít hangtanilag arra hogy „-unsz”, de ő is összetett szó, és ugyanazon logika szerint épül fel...

Azt is megjegyzem halkan, több mai nyelvben is azt a szót hogy „nélkül”, így mondják, vagy legalábbis így IS: sans. Kiejtve: szansz vagy szensz, vagy valami hasonló. Hát, a vége eléggé hasonlít ahhoz, hogy „-unsz”, ott van ugyanis az „nsz” benne...

Keres

Többször is bevallottam már e műben azt a stratégiámat, ha egymástól távoli nyelvekben bukkanok szóhasonlóságokra, akkor... szóval, akkor úgy érzem magamat mint a véreb ami „nyomot szimatol”. Ilyen nyom az is, hogy az angolban a „keres” az - kiejtve - „szörcs” úgy nagyjából, leírva meg természetesen „search”. És hát ez szerintem hasonlít a magyar „keres” szóra. Sőt, ez utóbbi, a magyar szó, még a „kör” szóra is, ami egészen érthető, mert ha keresünk valamit, általában körbejárjuk érte az egész lakást, vagy az Ősidőkben a barlangot, a környéket, megnézünk minden lehetséges helyet hogy ott van-e...

Na de valóban lehet-e a „search” a „kör” szó származéka?

Persze. Nem példanélküli, bár elismerem, nem is túl gyakori a nyelvekben, hogy a „k” átalakuljon „sz” hanggá. A „k” szívesebben alakul „g”-vé. De azért ez mégse lehetetlenség, annyira nem az, hogy épp ebben a szóban forgó esetben is van rá konkrét bizonyítékunk: az, hogy a „circle” szót rengetegen úgy mondják - ami azt illeti, nemcsak rengetegen de majdnem mindenki az angolok közt - hogy „szirkul” vagy „szörkl”, és még véletlenül se „c” vagy „k” hanggal.

Ami a „kör” szó „r” betűjét illeti, az változás nélkül megvan a maga rendes helyén, az meg hogy a „search” szóban az első magánhangzó valójában egy „ea” módon jelölt diftongus, szinte fájdalmasan nyilvánvaló módon utal rá, hogy ott igazából egy középső nyelvállású magánhangzó lehetett, ami mi más is volna mint az „ö”, pláne ha még ma is úgy ejtik!

Szóval ez így nagyon szép, egyedül azt a rejtélyt kell feloldanunk, mi lehet a szó végén a „ch”, illetve a magyar „keres” esetén az „s”.

Első ötletünk hogy az az Ösnyelv „-s” melléknévképzője lappanghat ott. Annyi bizonyosnak látszik, hogy igenis „s” és nem „sz”, mert a magyarban „s” van azon a helyen, az angolban meg „ch”, ami ugye „cs” hang, s ekképp „t+s” kombinációnak tekinthető. Tehát ott az Ösnyelv esetén is nagy valószínűséggel épp „s” állt, vagy netán „ts”.

Azt hiszem, meglehetősen logikus a feltételezés, hogy a „keres” szó nagyjából úgy alakult ki, hogy „körbe jár”, természetesen valami miatt, amiatt mert keres valamit. Na most az Ösnyelvben a „kör” mint tudjuk épp az volt hogy „kör”, a „körbe jár” pedig „köröl”. Na de amikor keresünk valamit, nem csak úgy egyszerűen körbe járunk, hanem speciális módon járunk körbe, kutatva valamit, szóval ide azért mégis más szó kellett... logikusnak tűnik, hogy szóösszetétellel lett megoldva e probléma, azaz kör+megy. Tehát az Ösnyelvben valami olyasmi hogy:

kör+ta

Logikusabb azonban ha a szó eleje nem egy sima „kör”, hanem egy ebből képzett melléknévszerűség, jelezve hogy nem igazi körről van szó, hanem csak azt jelzi e szó milyen MÓDON történik a menés, azaz:

körs+ta

Minthogy ez egyetlen szó, pillanatok alatt lerövidül erre:

körst

Az „st” hangpár aztán megfordult és „ts” majd „cs” lett belőle igen hamar, ami egyrészt nem is olyan ritka folyamat a nyelvekben, másrészt e konkrét esetben szinte parancsoló szükségszerűség is volt őseinknek, amiatt, mert a „-t” végződés rém zavaró lehetett nekik, hiszen az a befejezett melléknévi igenév képzője általában az Ösnyelvben. Vagyis, alig alakult ki e szó, máris „kör^{cs}” lett belőle. Hm, eléggé hasonlít az angol „ször^{cs}”-höz (kiejtve).

Önálló hangok jelentései az Ösnyelvben

Egy-egy hangnak általában többfajta jelentése is van. Ezt előre bocsátom! Emellett természetesen nem minden esetben, mármint nem minden szó esetén igaz minden hangra hogy épp az itt felsorolt jelentésben vesz részt a szó végső jelentésének kialakításában - sőt, a LEGTÖBBSZÖR bizony NEM! Vagyis szó sincs olyan szélsőségesen érvényes, minden határon túlmenő „logikai láncolatról”, és minden határon túlnövő „szóbokrokról”, amiket az úgynevezett „gyöknyelvészek” annyira kedvelnek, s elméletüket imádják mindenre ráerőszakolni. Mint az lenni szokott a legtöbb új elméletnél (bár a gyöknyelvészet alapvetései manapság már nem is számítanak újnak), nézeteikben rejtezik NÉMI igazságmag, amit eszemben sincs tagadni, de jellemző az is minden új eszmére, hogy kitalálója (kitalálói) és első követői nagyobb jelentőséget tulajdonítanak neki mint ami valós, mert beleszerelmesednek ötletükbe. A túlzás pedig mindenben árt, s egy határon túl már nem is igazság hanem hazugság.

Szerintem az Ösnyelvben valóban megvoltak bizonyos „szóbokrok”, de mert már az Ösnyelvre is igaz volt ami a mai nyelvekre, hogy sokkal kevesebb volt benne a hang mint a fogalom, amit ki

kellett fejeznie, emiatt egy hang több dolog lényegét is jelentette. Emellett mint minden nyelvnek, az Ősnyelvnek is egymásnak ellentmondó követelményeket kellett kielégítenie. Semmi esetre se lehetett tehát igaz az már az Ősnyelvre se, hogy a szavak valamiféle tökéletes logikai láncolatot alkottak benne. Komolyan hiszek benne hogy az Ősnyelv logikusabb felépítésű volt mint a mai nyelvek, emiatt a gyöknyelvészek kedvenc elmélete, a „szógyökök” léte az Ősnyelvben jobban felismerhető volt mint manapság a mai nyelvekben, igen, ezt elismerem, de akadtak más szabályok is az Ősnyelvben, nem ez volt az egyetlen szervezőerő, mert a legfőbb szervezőerő az volt hogy kommunikációra alkalmas legyen, és segítse az életet! Az Ősnyelv nem úgy jött létre hogy valami zseniális elméleti nyelvész megtervezte mesterségesen; nem is valami isten alkotta meg; magától fejlődött ki, hogy úgy mondjam a „Természet Őserői által” irányítva, s ezen erőknek eszük ágában se volt törődni se logikával, se - pláne! - holmi „szépséggel”, se semmiféle „magasabb eszméssel”.

Mindezt tessék szem előtt tartani az alábbi táblázat megtekintése során, meg akkor is amikor valami ősnnyelvi szót elemezgetve úgy találja Olvasóm, hogy az nem követ ilyen meg olyan „gyöknyelvészeti logikát”, de még azt se ami e táblázat szerint illene hogy benne legyen. Mert táblázat ide vagy oda, az itt közölt „gyökhangok”, „alapjelentések”, csak EGYETLEN ama szervezőerők közül, melyek az Ősnyelvet megalkották! Igen, amit itt alább közlök, az - hiszek benne - az Ősnyelv egy fontos „szervezőereje” volt, ha úgy tetszik egyik vezérszála, de még az se biztos hogy a legislegfontosabb a „vezérfonalai” közül. Az meg annál is biztosabb hogy sok más „erő” és „logika” is beleszólt a kialakulásába, s e többi más nem is kevés alkalommal olyan erős volt, hogy az itteni „hangjelentések” meg kellett hajoljanak azok előtt!

Hang	Jelentések
A	1. Rossz 2. Sötét 3. Fekete 4. Félelmetes 5. Veszedelmes 6. Férfias, hímnem 7. Öreg, idős
Á	1. Fájdalom, kín 2. Rossz 3. Harc, fenyegetés 4. Bánat, bú
O	1. Magas 2. Nemes, méltóságos, előkelő 3. Kerek, kör alakú 4. Öreg, idős
U	1. Túl valamin 2. Messze, nem itt 3. Végtelen 4. Fosztóképző 5. Ellentétképző 6. Jövő idő 7. Túlzás
Ú	1. Túlzás
E	1. Tárgyeset
É	1. Kérdés

Hang	Jelentések
I	1. Nő, nőies 2. Kicsi 3. Becézőképző 4. Kedves, bájos 5. Többesszám jele 6. Több, sok, számos 7. Jó, sőt: legjobb, nagyszerű 8. Kellemes, kényelmes 9. Szép
Ü	
Ö	1. Valamiféle kötőhang, az „r” előtt és/vagy után majdnem mindig ez, az „ö” áll. Igaz ez arra is hogy a „k” hang előtt/után is többnyire ez áll. Gyakori, bár nem ennyire, az „l” előtt/után is. 2. Határozatlan névelő. 3. Bizonytalanság 4. Habozás (gondoljunk csak arra, amikor a beszédben megakadunk és „öő-zni kezdünk...”)
b	1. A létige és a létigéből származó, azzal rokon jelentésű szavak kezdőhangja
c	1. figyelemfelhívás 2. veszély, de kisebb fokú mint amit a „k” jelez
cs	A szép, vonzó dolgokat jelölő szavak hajlamosak e hanggal kezdődni, vagy legalábbis ezt tartalmazni. A csúnya, utálatos dolgokat jelölők is... Általában véve tehát e hang valamiképp kapcsolatban áll az „esztétikai értékekkel”.
d	tárgy, dolog, valamiféle konkrétum, objektum, határozottság. Bizonyosság.
dz	
dzs	
f	
g	1. nagy
gy	
h	1. magas 2. mély (a magasság negatív mélység...)
j	1. birtokosrag
k	1. veszély
l	1. igeképző 2. lapos 3. sima 4. hosszú
m	1. anya

Hang	Jelentések
	2. Egyes szám első személy 3. jelen idő
n	1. tagadás 2. fosztóképző 3. ellentétképző
p	1. apa 2. parancsolás, felszólítás, felszólító mód
r	1. egyes szám harmadik személy: ő 2. érdes 3. rossz, kellemetlen 4. darab, nem egész 5. törik, szakad 6. ember 7. személy 8. cselekvő 9. jövő idő
s	1. Melléknévképző 2. Valamilyen 3. Valamiféle minőséggel kapcsolatos („negatív” minőséggel is). 4. Felsorolás 5. és 6. -val/vel
sz	1. kígyó 2. áll, megáll, helyben marad 3. ül, leül 4. csend 5. -val/vel 6. és 7. veszély 8. óvatosság 9. figyelem
t	1. Egyes szám második személy 2. múlt idő 3. befejezett melléknévi igenév 4. Tárgy, dolog 5. Konkrétum 6. Bizonyosság 7. Objektum, kézzel fogható valami (tehát az elvontság ellentéte)
v	1. feltételes mód 2. kötőmód 3. völgy, verem, üreg, rés 4. vágy, kívánság, óhaj
z	

Ósnyelvi alapszavak táblázata

	-	A	Á	O	U	E	É	I	Ö	Ü
-				a, az	túl, ott, messze	tárgyeset	ált. kérdőszó		egy (határozatlan névelő)	
B		gyerek, baba			van, lenni					
C										
CS					csúnya			szép		
D				a, az	az a...	csinál		ez	egy (határozatlan névelő)	
DZ										
DZS										
F					(be) nyom		félelem	fiú		
G										
Gy										
H		igen, igenis		sas, sólyom		láb				
Ch										
J		jó								
K	vigyázz!, veszély	állat				fül	hogyan (kötőszó)	kicsi, pici		
L					úgy			így		
M		anya, mama				én		mi, mink		víz
N				most		ne, nem		nő		
Ny										
P		apa, papa			legyen					
R	ő	rossz					ember	ők	ő	
S										
Sz	-val, -vel								-val, -vel	
T			megy	dolog, tárgy	te	kéz		ti		
Ty										
V		változik, átalakul	fájdalom	vagy (az „és” el-lentéte)	lenne, volna			férő		
Z										
Zs										

Ósnyelvi példamondatok

Mej ni bu but várm e kra kar.

Nőm épp egy fekete párduccal küzdött.

Mej ni bu but várt e kra gra.

Nőm legyőzött egy nagy leopárdot.

Me máj kul e kra.

Le tudok győzni egy leopárdot.

Me bu but máj kul o kra.

Le tudtam győzni a leopárdot.

Di bu ho vir.

Ez felnőtt sólyom.

Tu bu mej nob hao.

Te az én jó uram vagy.

Mej nom bu: Ho-u!

Nevem: Messzi Sólyom!

Nom mej ba bur, bu bum Kra-ki!

Leendő gyermekem neve Kis Párduc lesz!

(Mielőtt valaki belekötne hogy a „bu bum” jelen idő, aki e mondatot mondja az már MOST a jelenben eldöntötte hogy a név amit használ MAJD, az miként hangzik... de, természetesen, jogos lenne a jövőidő használata is ebben a kontextusban).

Mi bu hao.

Jók vagyunk.

Tuj fi bu ne gra.

A fiad nem nagy.

Du kra bu gra-u.

Az a leopárd nagyon távol van.

Di ni bu mej.

Ez a nő az enyém.

Dui nini int dini tantu bai bu díj víj vir.

Azok a nők és ez a két gyerek ezé a felnőtt férfié.

Tu de é e ba?

Gyereket csinálsz?

E ba tu de é di ni-sz?

Ezzel a nővel csinálsz gyereket?

E ba tu de di é ni-sz?

Ezzel a nővel csinálsz gyereket?

E é ba tu de di ni-sz?

Gyereket csinálsz ezzel a nővel?

É tu de ba di ni-sz?

Te csinálsz ezzel a nővel gyereket?

Tu int o ni bu dem e ba.

Te és a nő gyereket csináltok. (épp most).

Me bu morm.

Haldoklom.

O kra bu mort.

A leopárd meghalt. (az imént).

Di kra bu but mort, rö bu nek.

Ez a leopárd rég meghalt, nem veszélyes.

Du to bu kös grali!

Az a dolog nagyon veszélyes!

Tuj detödeti bu csú grali!
 Készítményeid nagyon rondák!
 O bai di csúnij bu csí!
 E ronda banya gyerekei gyönyörűek!
 O csi nini hel ne u.
 A szép nők nem járnak messze.
 O csi nini ne hel-u.
 A szép nők nem járnak messze.
 Kra nem di.
 Nincs itt leopárd.
 O krakar bu but kul e mej ni csi nuk.
 A fekete párduc éjszaka meggyilkolta a szép nőmet.
 Krai kul nuk.
 (a) leopárdok éjszaka gyilkolnak.
 Tuj te bu csi.
 Szép a kezed.
 Rö bu fan o du sátor.
 Abban a sátorban van.
 O kulördet bu hog-li.
 A préda magasan van.
 O kulördet bu tú hog-li.
 A préda túl magasan van.
 Di to bu hao li det-li!
 Ez a dolog így csinálva jó!
 O miuka int o kra bu mium.
 A macska és a leopárd nyávog. *(épp most nyávognak).*
 O miuka int o kra miu.
 A macska és a leopárd nyávog. *(általában véve nyávognak, azaz ez egy rájuk jellemző tulajdonság).*
 Di mü kal kul e me!
 Megöl engem ez a hideg víz!
 Ö ka bu móm u!
 Egy állat mozog messze!
 Ha, di bu hao.
 Igen, ez jó.
 Ne, du bu ne hao.
 Nem, az nem jó.
 Di to ra bu haordet!
 Ez a rossz dolog jóváteendő!
 Kö nem.
 Nincs veszély.
 Kö gra nem.
 Nincs nagy veszély.
 O nob kulördet bu helm u.
 A nemes préda messze jár.
 Uduri bu ra gra!
 Azok az emberek nagyon rosszak!
 O gro bu köm no!
 A talaj most veszélyes!
 Ér bu tuj ni?
 Ki a nőd?
 Éu bu o krakar gra?

Hol van a nagy fekete párduc?
 Me bu kelm e tu o mej ke-sz!
 Hallak a fülemmel!
 Szna-k! Pu szta, duk bu ö szna!
 Vigyázz, kígyó! Állj meg, az az állat egy kígyó!
 Me bu vi, szó ne ni!
 Férfi vagyok, tehát nem nő!
 Umüszna bu dö sznagra o mü fan.
 A tengeri kígyó egy óriáskígyó a vízben.
 O sznagra bu esz e dö kra.
 Az óriáskígyó egy leopárdot eszik.
 Tu pu szje!
 Ül le!
 Me vu szje...
 Leülnék... (udvarias engedélykérés a leülésre).
 Tu vu!
 Megteheted! Nosza! Nyugodtan! (udvarias engedélyadás).
 Di bu o purøj par!
 Ez a törzsfő parancsa!
 O pur bu körcs e tu!
 A törzsfőnök keres téged!
 Kö! O kra gra kar szköv e tu!
 Vigyázz! A nagy fekete leopárd követ téged!
 Me bu but esz e mej ni csu.
 Megettem a csúnya nőmet.
 Étans rék mó-u?
 Hány ellenség mozog ott (a távolban)?
 Éto tu bu lit?
 Mit láatsz?
 Di bu táv gra!
 Ez nagy távolság!
 Ö jand bu boks e me!
 Megcsípett egy hangya!
 Pu kul e du jand!
 Öld meg azt a hangyát!
 Pu kul e duk!
 Öld meg azt az állatot!
 Duti bu ne kai.
 Azok (a dolgok) nem állatok.
 Me bu kul e o ka szkövs!
 Én ölöm meg a következő állatot!
 O ni szkövs bu bur tuj!
 A következő nő a tied lesz!
 Ö ho szje o strö-on hog.
 Egy sólyom ül a magas fán.
 Ö szna bu tuj he-ná. Di szna bu nek, tu māj esz e rö.
 Egy kígyó van a lábad mellett. Ez nem veszélyes kígyó, megeheted.
 Éu bu tuj ni?
 Hol a nőd?
 Rön bu me-fanszje. Me bu but eszt e rön.
 Bennem van. Megettem.

Tu pu ne csíl e mej ni!

Ne bókolj a nőmnek!

Dik bu bur mej kulördet no!

Ez az állat lesz most a prédám!

Pul rab nem.

Nincs több zsákmány.

Ősnyelvi szójegyzékek

Azért szójegyzékEK, így többes számban, mert közreadom mind a magyar-ősnyelvi, mind az ősnnyelvi-magyar szójegyzéket, a következő két alfejezetben. Maguk a szavak közreadása talán kissé furcsa lesz, mert az egyes rekordok esetén a rekordokat kapcsos zárójelek határolják majd, amint a különálló szömegfelelőket is a rekordon belül, ha több szinonimáról is szó van. Egy példa, hogy mire gondolok:

{legjobb {jast} {haost}}

E fenti rekord a szótáron belül azt jelenti, hogy annak a magyar szónak hogy „legjobb”, annak 2 ősnnyelvi megfelelője is lehetséges: az egyik a „jast”, a másik a „haost”. Ha csak egy megfelelő van, akkor az így néz ki:

{láb {he}}

E szintaxis talán furcsa, első pillantásra, mert minek ez a sok kapcsos zárójel?! Nos azért, mert hát-ha valaki számítógépes szótárprogramot óhajt írni az Ősnnyelv számára, s akkor egy efféleképp szerkesztett fájl - amit elég csak kicopyzni e könyvből - máris afféle adatbázisként használhatja. Mert mindent ami egybetartozik, kapcsos zárójelek határolnak...

Lássuk tehát a szótárakat:

Magyar-Ősnnyelvi miniszótár

{0 {netan}}
{1 {tamme}}
{2 {tantu}}
{3 {tanrö}}
{4 {tanröm}}
{5 {tanröt}}
{6 {tanrör}}
{7 {tanrörm}}
{8 {tanrört}}
{9 {tanrörör}}
{10 {tante}}
{11 {tantem}}
{12 {tantet}}
{13 {tanter}}
{14 {tanterm}}
{15 {tantert}}
{16 {tanterör}}
{17 {tanterörm}}
{18 {tanterört}}
{19 {tanterörör}}
{20 {tantute}}

{21 {tantutem}}
 {22 {tantutet}}
 {23 {tantuter}}
 {24 {tantuterm}}
 {25 {tantutert}}
 {26 {tantuterör}}
 {27 {tantuterörm}}
 {28 {tantuterört}}
 {29 {tantuterörör}}
 {30 {tanröte}}
 {31 {tanrötem}}
 {32 {tanrötet}}
 {33 {tanröter}}
 {34 {tanröterm}}
 {35 {tanrötert}}
 {36 {tanröterör}}
 {37 {tanröterörm}}
 {38 {tanröterört}}
 {39 {tanröterörör}}
 {40 {tanrömte}}
 {41 {tanrömtem}}
 {42 {tanrömtet}}
 {43 {tanrömter}}
 {44 {tanrömterm}}
 {45 {tanrömtert}}
 {46 {tanrömterör}}
 {47 {tanrömterörm}}
 {48 {tanrömterört}}
 {49 {tanrömterörör}}
 {50 {tanrötte}}
 {51 {tanröttem}}
 {52 {tanröttet}}
 {53 {tanrötter}}
 {54 {tanrötterm}}
 {55 {tanröttert}}
 {56 {tanrötterör}}
 {57 {tanrötterörm}}
 {58 {tanrötterört}}
 {59 {tanrötterörör}}
 {60 {tanrörte}}
 {61 {tanrörtem}}
 {62 {tanrörtet}}
 {63 {tanrörter}}
 {64 {tanrörterm}}
 {65 {tanrörtert}}
 {66 {tanrörterör}}
 {67 {tanrörterörm}}
 {67-edik {tanrörterörms}}
 {68 {tanrörterört}}
 {68-adik {tanrörterörts}}
 {69 {tanrörterörör}}

{70 {tanrörmte}}
 {71 {tanrörmtem}}
 {72 {tanrörmtet}}
 {73 {tanrörmter}}
 {74 {tanrörmterm}}
 {75 {tanrörmterter}}
 {76 {tanrörmterör}}
 {77 {tanrörmterörm}}
 {78 {tanrörmterört}}
 {79 {tanrörmterörör}}
 {80 {tanrörtute}}
 {81 {tanrörtutem}}
 {82 {tanrörtutet}}
 {83 {tanrörtuter}}
 {84 {tanrörtuterm}}
 {85 {tanrörtutert}}
 {86 {tanrörtuterör}}
 {87 {tanrörtuterörm}}
 {88 {tanrörtuterört}}
 {89 {tanrörtuterörör}}
 {90 {tanrörörte}}
 {91 {tanrörörtem}}
 {92 {tanrörörtet}}
 {93 {tanrörörter}}
 {94 {tanrörörterm}}
 {95 {tanrörörterter}}
 {96 {tanrörörterör}}
 {97 {tanrörörterörm}}
 {98 {tanrörörterört}}
 {99 {tanrörörterörör}}
 {100 {tantete}}
 {a (határozott névelő) {o}}
 {ahogyan {uéli}}
 {ahol {uéu}}
 {aki {uér} {uérö}}
 {alternatív módon {voli}}
 {áll (nem ül) {szta}}
 {ama {dutu} {udut}}
 {amaz {dutu} {udut}}
 {amaz ember (személy) {duru} {udur}}
 {amaz dolog {dutu} {udut}}
 {amaz állat {duku} {uduk}}
 {amazok {dutui} {uduti}}
 {amaz emberek (személy) {durui} {uduri}}
 {amaz dolgok {dutui} {uduti}}
 {amaz állatok {dukui} {uduki}}
 {ami {uéto}}
 {amilyen {ués}}
 {anya {ma}}
 {anyáé {maj}}
 {anyák {mai}}

{anyáké {maíj}}
 {apa {pa}}
 {apáé {paj}}
 {apák {pai}}
 {apáké {paij}}
 {apásan {pali}}
 {az (mutató névmás) {du}}
 {az (határozott névelő) {o}}
 {az az ember (személy) {dur}}
 {az a dolog {dut}}
 {az az állat {duk}}
 {azaz {szó}}
 {azok az emberek (személy) {duri}}
 {azok a dolgok {duti}}
 {azok az állatok {duki}}
 {azé {duj}}
 {azok {dui} {duni}}
 {azoké {duij} {dunij}}
 {azonnal {noli}}
 {állat {ka}}
 {ártalmatlan {nek}}
 {ártalmatlanul {nekli}}
 {árvíz {flúd}}
 {átalakul {va}}
 {-ban {fan}}
 {-ben {fan}}
 {banya {csúni}}
 {barna {braun}}
 {baszik {fun} {funi}}
 {baszón {funli} {funili}}
 {belül {fanszje}}
 {bestia {kulörk}}
 {bestiálisan {kulörkli}}
 {bél {bóel}}
 {birtokol valamit/valakit {habu}}
 {birtokolt dolog {jav}}
 {bogár {bog}}
 {bókol {csíl}}
 {bökö {bok}}
 {cica {miucski}}
 {cicásan {miucskili}}
 {cicás {miucskis}}
 {cselekedet {dett}}
 {csinál {de}}
 {csíp {bok}}
 {csúfol {csúl}}
 {csúnya {csu}}
 {csúnyán {csuli}}
 {cucc {to}}
 {deli {dél}}
 {délceg {dél}}

{dolog {to}}
 {dolgozik {tol}}
 {dolgozó {deör} {tolör}}
 {egy (határozatlan névelő) {ö} {dö}}
 {egyedül {tammeli}}
 {egyedüli {tammelis}}
 {egyedülien {tammelisli}}
 {egykori {bult}}
 {egynehány {nemi}}
 {ellenség {rék}}
 {ellenségesen {rékli}}
 {ellentétképző {un-}}
 {elmúlt {bult}}
 {előkelő {nob}}
 {előkelő külsejű {dél}}
 {előkelően {nobli}}
 {elpusztul {mor}}
 {elpusztulva {morli}}
 {első {tammes}}
 {elsőként {tammesli}}
 {ember {ré}}
 {emberi {rés}}
 {emberibb {réspul}}
 {emberibben {réspulli}}
 {emberien {réli}}
 {eme {dit}}
 {enyém {mej}}
 {enyéim {meji}}
 {erdő {vörströ}}
 {erőszaktevő {rapör}}
 {esetleg {vuli}}
 {eszik {esz}}
 {eszköz {szö}}
 {ez {di}}
 {ez a dolog {dit}}
 {ez az ember (személy) {dir}}
 {ez az állat {dik}}
 {ezek a dolgok {diti}}
 {ezek az emberek (személy) {diri}}
 {ezek az állatok {diki}}
 {ezek {dini}}
 {ezeké {dini}}
 {ezé {díj}}
 {éjjeli {nukfans}}
 {éjszaka {nuk}}
 {éjszakai {nukfans}}
 {éjszakás {nuks}}
 {élettelen {mors}}
 {én {me}}
 {és {int}}
 {étel {ét} {észt}}

{fa {strö}}
 {fáj {vál}}
 {fájdalom {vá}}
 {fájdalmas {vás}}
 {fájdalmasan {váli}}
 {fájó {vál}}
 {fájón {váll}}
 {fájós {váls}}
 {fájósan {válsli}}
 {fegyver {kulört}}
 {fejszámológépművész {tancsiör}}
 {fekete {kar}}
 {fekete párduc {krakar}}
 {fekete párducos {krakars}}
 {feketén {karli}}
 {felőtt {vir}}
 {felötttes {virs}}
 {felötttesen {virli}}
 {fenevad {kulörk}}
 {fél (valamitől/valakitől) {fél}}
 {félelem {fé}}
 {félelmetes {fés}}
 {félős {fés}} {félös}}
 {fény {fit}}
 {fényes {fites}}
 {férfi {vi}}
 {férfias {vis}}
 {férfiasan {vili}}
 {férfimód {vili}}
 {figyel {fitel}}
 {fiú {fi}}
 {fiús {fis}}
 {fiúsan {fili}}
 {fogoly {rab}}
 {folyik {flúi}}
 {folyó {flúid}}
 {föld {örd}}
 {földes {örds}} {ördes}}
 {főnévi igenév képzője {-to}}
 {főnök {pur}}
 {főnökasszony {puni}}
 {főnöknő {puni}}
 {futurulógus {burör}}
 {fűl {ke}}
 {görbe {bó}}
 {görbül {ból}}
 {gyarapít {pull}}
 {gyerek {ba}}
 {gyerekek {bai}}
 {gyerekeké {baij}}
 {gyereké {baj}}

{gyilkos {kulör}}
 {gyilkos férfi {kulörv}}
 {gyilkos nő {kulörn}}
 {gyönyörű {csi}}
 {habitus {habut}}
 {Halál {szmarty}}
 {halálos {szmartyos}}
 {halálosan {szmartyosli}}
 {haldokló {morm}}
 {hall {kel}}
 {halott {mort}}
 {hangya {jand}}
 {harc {vár}}
 {harcművész {várcsiör}}
 {harmadik {tanrös}}
 {harmadikként {tanrösli}}
 {-hat, -het {máj}}
 {hármásban {tanröli}}
 {hányadik {étanli}}
 {hányadikként {étanlili}}
 {hányan {éli}}
 {hányszor {étansli}}
 {házaspár {pair}}
 {hiányos {unvör}}
 {hiányosan {unvörli}}
 {hideg {kal}}
 {hogyan {éli}}
 {hogy (kötőszó) {ké}}
 {holtan {morli}}
 {hol {éu}}
 {hosszú {unkurt}}
 {hulla {mort}}
 {hurok {bó}}
 {icipici {kiki}}
 {igen {ha}}
 {igenis {ha}}
 {isten {des}}
 {istenes {deses}}
 {istenesen {desesli}}
 {isteni {desis}}
 {istenien {desisli}}
 {istenként {desli}}
 {iszik {isz}}
 {ital {ít}}
 {izibe {noli}}
 {iziben {noli}}
 {így {li}}
 {ív {bó}}
 {javak {javi}}
 {jár {hel}}
 {jellem {habut}}

{jobb {japul} {haopul}}
 {jobban {japulli} {haopulli}}
 {jó {ja} {hao}}
 {jól {jali} {haoli}}
 {jól kinéző {dél}}
 {jószág {jav}}
 {jótevő {jaör} {haoör}}
 {jók {jai} {haoi}}
 {jóváteendő {haordet} {jardet}}
 {kerek {körös}}
 {keres {körcs}}
 {keresve {körcsli}}
 {kering {köröl}}
 {kerület {körölt}}
 {kettesben {tantuli}}
 {kevés {neis}}
 {kevésszer {neisli}}
 {képes valamire {máj}}
 {készítmény {detödet}}
 {kéz {te}}
 {ki {ér} {érö}}
 {kicsi {ki}}
 {kicsi+szép {cski} {csiki}}
 {kicsikém (becéző szó) {csiki}}
 {kicsit {kili}}
 {kicsoda {ér} {érö}}
 {kint {unfan} {fanun}}
 {kis {ki}}
 {kis mértékben {kili}}
 {kislány {niba}}
 {kisleány {niba}}
 {kissé {kili}}
 {kizárólagosan {tammelisli}}
 {kígyó {szna}}
 {kívül {unfanszje} {fanunszje}}
 {kör {kör}}
 {kör alakú {körös}}
 {köröz {köröl}}
 {körbejár {köröl}}
 {körül {körüli}}
 {körüljár {köröl}}
 {közel {neu}}
 {közeli {neur}}
 {közösül {fun}}
 {kurta {kurt}}
 {küzdelem {vár}}
 {leendő {bur}}
 {én legyek {pu}}
 {láb {he}}
 {lány {nib}}
 {lát {lit}}

{látvány {litto}}
 {leány {nib}}
 {legemberibb {réspulst}}
 {legemberibben {réspulstli}}
 {legistenibb {desispulst}}
 {legistenibben {desispulstli}}
 {legjobb {jast} {haost}}
 {legjobban {jastli} {haostli}}
 {legszebb {csist}}
 {legszebben {csistli}}
 {legyen {pu}}
 {legyél {pu}}
 {lehetséges {májs}}
 {lehetőleg {májli}}
 {lenni (létige) {bu}}
 {leopárd {kra}}
 {leopárdos {kras}}
 {lenne {vu}}
 {levő {bum}}
 {létező {bum}}
 {létesítendő {burdet}}
 {létezett (melléknév) {but}}
 {létezik {bul}}
 {létezni fog {bulör}}
 {macska {miuka}}
 {macskák {miukai}}
 {macskásan {miukali}}
 {macskás {miukas}}
 {maga (visszaható névmás) {szik}}
 {magas {hog}}
 {magáé (visszaható névmás) {sziköj}}
 {majdani {bur}}
 {mama {ma}}
 {mamáé {maj}}
 {mamák {mai}}
 {mamáké {maíj}}
 {mar, megmar (kígyó) {szmar}}
 {matematikus {tanör}}
 {második {tantus}}
 {másodikként {tantusli}}
 {medve {brauns}}
 {megerőszakol {rap}}
 {meghal {mor}}
 {megkerül {köröl}}
 {megöl {kul}}
 {megsokasít {pull}}
 {megtöbbszöröz {pull}}
 {megy {tá}}
 {mellett {-ná}}
 {mennyi {étans}}
 {messze {u}}

{messzi {ur}}
 {messzire {uli}}
 {mezei {földli}}
 {mező {föld}}
 {méh {bí}}
 {mi (személyes névmás) {mi}}
 {mi (kérdőszó) {éto}}
 {mienk {míj}}
 {milyen {és}}
 {milyen sok {étans}}
 {mind {mind}}
 {most {no}}
 {mozgó {mós}}
 {mozog {mó}}
 {mozogva {móli}}
 {munkadarab {demdet}}
 {munkás {deör} {tolör}}
 {művel valamit {de}}
 {művész {csiör}}
 {nagy {gra}}
 {nagymacska {miukagra}}
 {nagyon {grali}}
 {nagyon kicsi {kicsi}}
 {nappal {nik}}
 {nappali {nikfans}}
 {nappalos {niks}}
 {-nál/nél {-náli}}
 {ne {ne}}
 {nem (tagadó szó) {ne}}
 {nem volt {net}}
 {nemes {nob}}
 {nemes tartású {dél}}
 {nemesi tartású {dél}}
 {nemesen {nobli}}
 {néhány {nemi}}
 {néhányszor {nemili}}
 {nélkül {-unsz}}
 {némi {nemi}}
 {név {nom}}
 {nincs {nem}}
 {nő (mint nem_férfi, nőnemű) {ni}}
 {nőé {níj}}
 {nőies {nis}}
 {nőiesen {nili}}
 {nők {nini}}
 {nőké {niníj}}
 {nulla {netan}}
 {nulladik {netans}}
 {nulladikként {netansli}}
 {nyávog {miu}}
 {nyom (valamit) {fu}}

{-on/en/ön {-on}}
 {opcionálisan {voli}}
 {óceán {umü}}
 {óceáni {umüfans}}
 {óriáskígyó {sznagra}}
 {önmaga (visszaható névmás) {szik}}
 {önmagáé (visszaható névmás) {sziköj}}
 {önző {szikör}}
 {övé {röj}}
 {övéi {röji}}
 {övék {rúj}}
 {ő {r} {rö}}
 {ők {ri}}
 {ők vannak {buri}}
 {óriz {gör}}
 {papa {pa}}
 {papáé {paj}}
 {papák {pai}}
 {papáké {paij}}
 {parancs {par}}
 {parancsnok {pur}}
 {parancsol {parol}}
 {pár {pair}}
 {párduc {kra}}
 {pásztor {kaör}}
 {pici {ki}}
 {plusz {puls}}
 {pók {pók}}
 {pöttöm {kicsi}}
 {préda {kulördet}}
 {prostituált {funör}}
 {rab {rab}}
 {rabol {rabol}}
 {rabló {rabör}}
 {ronda {csú}}
 {rondán {csúli}}
 {rossz {ra}}
 {rosszul {rali}}
 {rovar {bog}}
 {rövid {kurt}}
 {rút {csú}}
 {saját maga (visszaható névmás) {szik}}
 {saját magáé (visszaható névmás) {sziköj}}
 {sas {ho}}
 {sátor {sätör}}
 {semmi {neto}}
 {sok {is}}
 {sokadikként {isli}}
 {sokan {ili}}
 {sokszor {tansli}}
 {súlyom {ho}}

{sólymos {hos}}
 {sólymász {hoör}}
 {szám {tan}}
 {számos {tans}}
 {számos esetben {tansli}}
 {számosan {tanli}}
 {szebb {csipul}}
 {szebben {csipulli}}
 {szerszám {szö}}
 {szép {csi}}
 {szépség {csini}}
 {szépítendő {csirdet}}
 {szintén {intli}}
 {szóval {szó}}
 {szúr {bok}}
 {követ valakit/valamit {szköv}}
 {következő {szkövs}}
 {talaj {gro}}
 {talajszinten levő {grom}}
 {talajszinti {grom}}
 {tárgy {to}}
 {távol {u}}
 {távoli {ur}}
 {távolság {táv}}
 {te {tu}}
 {teendő {derdet}}
 {tehát {szó}}
 {teljes {vör}}
 {teljesen {vörli}}
 {tenger {umü}}
 {tengeri {umüfans}}
 {tengeri kígyó {umüszna} {sznaumü}}
 {tetem {mort}}
 {tett (mint főnév) {dett}}
 {ti {ti}}
 {ti vagytok {buti}}
 {tied {tuj}}
 {tied {tuji}}
 {tietek {tíj}}
 {továbbá {intli} {puls}}
 {több {pul}}
 {többszöröz {pull}}
 {törpe {törp}}
 {történész {butör}}
 {törzsfő {pur}}
 {törzsfőnök {pur}}
 {tulajdon {jav}}
 {túl valamin {u}}
 {túlságosan {tú}}
 {túlzottan {tú}}
 {tüstént {noli}}

{úgy {lu}}
 {úgyhogy {szó}}
 {új {nou}}
 {újból {nouli}}
 {újonnan {nouli}}
 {újra {nouli}}
 {úr {nob}}
 {úriasan {nobli}}
 {ül {szje}}
 {vad (nem szelíd){vad}}
 {vagy (az „és” ellentéte) {vo}}
 {vagyis {szó}}
 {vagyok {bum}}
 {vagyunk {bumi}}
 {valamint {puls}}
 {van {bu (létige)}}
 {van valakije {habu}}
 {van valamije {habu}}
 {vannak {buri}}
 {-val {-sz} {-szö}}
 {változik {va}}
 {-vel {-sz} {-szö}}
 {veszély {k} {kö}}
 {veszélyes {köm} {kös}}
 {veszélyesen {kli} {köli}}
 {veszélytelen {nek}}
 {vezér {pur}}
 {vezető {pur}}
 {végez valamit {de}}
 {végtag {lib}}
 {vérmérséklet {habut}}
 {világ {vörrd} {vörlld}}
 {vigyázz! {kö!}}
 {víz {mü}}
 {vízi {müfans}}
 {volna {vu}}
 {volt (melléknév) {but}}
 {völgy {völgy}}
 {völgyes {völgyes}}
 {zsákmány {rab}}
 {zsákmányol {rabol}}

Ősnyelvi-Magyar miniszótár

{ba {gyerek, baba, bébi}}
 {bai {gyerekek}}
 {baíj {gyerekeké}}
 {baj {gyereké}}
 {bí {méh}}
 {bok {bök} {szúr} {csíp}}
 {bog {bogár} {rovar}}

{bó {görbe} {ív} {hurok}}
 {bóel {bél}}
 {ból {görbül}}
 {braun {barna}}
 {brauns {medve}}
 {bu {lenni} {van (létige)}}
 {bul {létezik}}
 {bulör {létezni fog}}
 {bult {elmúlt} {egykori}}
 {bum {levő} {létező}}
 {bumi {vagyunk}}
 {bur {leendő} {majdani}}
 {burdet {létesítendő}}
 {buri {vannak}}
 {burör {futurulógus}}
 {but {volt} {létezett (melléknév)}}
 {buti {vagytok}}
 {butör {történész}}
 {csi {szép}}
 {csiki (becézésre) {kicsikém}}
 {csini {szépség}}
 {csipul {szebb}}
 {csipulli {szebben}}
 {csiör {művész}}
 {csirdet {szépítendő}}
 {csirdetli {szépítendően}}
 {csist {legszebb}}
 {csistli {legszebben}}
 {csi {gyönyörű}}
 {csíl {bókol}}
 {cski {kicsi+szép} {becézőképző}}
 {csu {csúnya}}
 {csú {rút, ronda}}
 {csúl {csúfol}}
 {csúni {banya}}
 {de {csinál} {végez valamit} {művel valamit}}
 {derdet {teendő}}
 {demdet {munkadarab}}
 {des {isten}}
 {deses {istenes}}
 {desesli {istenesen}}
 {desis {isteni}}
 {desispulst {legistenibb}}
 {desispulstli {legistenibben}}
 {desisli {istenien}}
 {desli {istenként}}
 {detödet {készítmény}}
 {dett {tett} {cselekedet}}
 {deör {munkás} {dolgozó}}
 {dél {előkelő külsejű} {délceg} {deli} {nemes tartású} {nemesi tartású} {jól kinéző}}
 {di {ez}}

{díj {ezé}}
 {dini {ezek}}
 {diníj {ezeké}}
 {dir {ez az ember (személy)}}
 {diri {ezek az emberek (személy)}}
 {dit {ez a dolog}}
 {diti {ezek a dolgok}}
 {dik {ez az állat}}
 {diki {ezek az állatok}}
 {do {a} {az (határozott névelő)}}
 {dö {egy (határozatlan névelő)}}
 {du {az (mutató névmás)}}
 {dui {azok}}
 {duíj {azoké}}
 {duni {azok}}
 {duníj {azoké}}
 {dur {az az ember (személy)}}
 {duri {azok az emberek (személy)}}
 {dut {az a dolog}}
 {duti {azok a dolgok}}
 {duk {az az állat}}
 {duki {azok az állatok}}
 {duru {amaz ember (személy)}}
 {durui {amaz emberek (személy)}}
 {dutu {amaz dolog} {ama}}
 {dutui {amaz dolgok} {ama}}
 {duku {amaz állat}}
 {dukui {amaz állatok}}
 {e {tárgyesetet jelölő szócska}}
 {esz {eszik}}
 {é {általános kérdőszó}}
 {éili {hányan}}
 {éli {hogyan}}
 {ér {ki}}
 {érö {ki}}
 {és {milyen}}
 {észt {étel}}
 {ét {étel}}
 {étanli {hányadik}}
 {étanlili {hányadikként}}
 {étans {mennyi} {milyen sok}}
 {étansli {hányszor}}
 {éto {mi (kérdőszó)}}
 {éu {hol}}
 {fan {-ban} {-ben}}
 {fanszje {belül}}
 {fanun {kint}}
 {fanunszje {kívül}}
 {fē {félelem}}
 {fél {fél (valamitől/valakitől)}}
 {fēls {félős}}

{félös {félős}}
 {fés {félelmetes}}
 {fi {fiú}}
 {fili {fiúsan}}
 {fis {fiús}}
 {fit {fény}}
 {fitel {figyel}}
 {fites {fényes}}
 {flúd {árvíz}}
 {flúi {folyik}}
 {flúid {folyó}}
 {föld {mező}}
 {földli {mezei}}
 {fu {nyom}}
 {fun {baszik} {közösül} {megdug}}
 {funi {baszik} {közösül} {megdug}}
 {funili {baszón}}
 {funli {baszón}}
 {funör {prostituált}}
 {gör {őriz}}
 {gra {nagy}}
 {grali {nagyon}}
 {gro {talaj}}
 {grom {talajszinti} {talajszinten levő}}
 {ha {igen} {aha} {ja-ja} {igenis}}
 {habu {birtokol valamit/valakit} {van valamije/valakije}}
 {habut {habitus} {jellem} {vérmérséklet}}
 {hao {jó}}
 {haoli {jól}}
 {haoör {jótevő}}
 {haordet {jóváteendő}}
 {haost {legjobb}}
 {haostli {legjobban}}
 {haopul {jobb}}
 {haopulli {jobban}}
 {he {láb}}
 {hel {jár}}
 {ho {súlyom} {sas} {agadozó madár}}
 {hos {sólumos} {sasos}}
 {hoör {sólymas} {sz}}
 {hog {magas}}
 {ili {sokan}}
 {int {és}}
 {intl {szintén} {továbbá}}
 {is {sok}}
 {isli {sokadikként}}
 {isz {iszik}}
 {ít {ital}}
 {ja {jó}}
 {jali {jól}}
 {jand {hangya}}

{japul {jobb}}
 {japulli {jobban}}
 {jaör {jótevő}}
 {jardet {jóváteendő}}
 {jast {legjobb}}
 {jastli {legjobban}}
 {jav {birtokolt dolog} {tulajdon} {jószág}}
 {javi {javak}}
 {k {veszély}}
 {ka {állat}}
 {kal {hideg}}
 {kaör {pásztor}}
 {kar {fekete}}
 {karli {feketén}}
 {ke {fül}}
 {kel {hall}}
 {ké {hogya (kötőszó)}}
 {ki {kicsi} {pici} {apró} {kis} {becézőképző}}
 {kicsi {nagyon kicsi} {pöttöm}}
 {kiki {icipici} {miniatűr}}
 {kili {kicsit} {egy kicsit} {kis mértékben} {kissé}}
 {kö {veszély}}
 {kö! {vigyázz!}}
 {kör {kör}}
 {körös {keres}}
 {köröslí {keresve}}
 {köröl {kering} {köröz} {megkerül} {körüljár} {körbejár}}
 {körölt {kerület}}
 {körös {kerek} {kör alakú}}
 {körüli {körül}}
 {kös {veszélyes}}
 {köm {veszélyes}}
 {köli {veszélyesen}}
 {kli {veszélyesen}}
 {kra {leopárd} {párduc} {oroszlán} {tigris}}
 {kras {leopárdos} {párducos}}
 {krakar {fekete párduc}}
 {krakars {fekete párducos}}
 {kul {megöl} {meggyilkol}}
 {kulör {gyilkos}}
 {kulördet {préda}}
 {kulörk {bestia} {fenevad}}
 {kulörkli {bestiálisan}}
 {kulörn {gyilkos nő}}
 {kulört {fegyver}}
 {kulörv {gyilkos férfi}}
 {kurt {rövid} {kurta}}
 {li {így}}
 {lib {végtag}}
 {lit {lát}}
 {litto {látvány}}

{lu {úgy}}
 {ma {anya} {mama}}
 {mai {anyák} {mamák}}
 {maij {anyáké} {mamáké}}
 {maj {anyáé} {mamáé}}
 {máj {képes valamire} {-hat, -het}}
 {májli {lehetőleg}}
 {májs {lehetséges}}
 {me {én}}
 {mej {enyém}}
 {mi {mi}}
 {mind {mind}}
 {miu {nyávog}}
 {miucski {cica}}
 {miucskili {cicásan}}
 {miucskis {cicás}}
 {miuka {macska}}
 {miukali {macskásan}}
 {miukas {macskás}}
 {míj {mienk}}
 {mor {meghal} {elpusztul}}
 {morli {holtan} {elpusztulva}}
 {morm {haldokló}}
 {mors {élettelen}}
 {mort {halott} {hulla} {tetem}}
 {mó {mozog}}
 {móli {mozogva}}
 {mós {mozgó}}
 {mű {víz}}
 {műfans {vízi}}
 {-ná {mellett}}
 {-náli {-nál/nél}}
 {ne {ne} {nem}}
 {neis {kevés}}
 {neisli {kevésszer}}
 {nek {ártalmatlan} {nem veszélyes} {veszélytelen}}
 {nekli {ártalmatlanul}}
 {nem {nincs}}
 {nemi {némi} {néhány} {egynehány}}
 {nemili {néhányszor} {egynehányszor}}
 {net {nem volt}}
 {netan {nulla}}
 {netans {nulladik}}
 {netansli {nulladikként}}
 {neto {semmi}}
 {neu {közel}}
 {neur {közeli}}
 {ni {nő (mint nem_férfi azaz nőnemű)}}
 {nib {lány} {leány}}
 {niba {kislány} {kisleány}}
 {nis {nőies}}

{nini {nők}}
 {niníj {nőké}}
 {nīj {nőé}}
 {nik {nappal}}
 {nikfans {nappali}}
 {niks {nappalos}}
 {nili {nőiesen}}
 {no {most}}
 {nob {nemes} {előkelő} {úr}}
 {noli {azonnal} {tüstént} {izibe} {iziben}}
 {nobli {nemesen} {előkelően} {úriasan}}
 {nom {név}}
 {nou {új}}
 {nouli {útból} {újonnan} {újra}}
 {nuk {éjszaka}}
 {nukfans {éjszakai} {éjjeli}}
 {nuks {éjszakás}}
 {o {a} {az (határozott névelő)}}
 {-on {-on/en/ön}}
 {ö {egy (határozatlan névelő)}}
 {örd {föld}}
 {örds {földes}}
 {ördes {földes}}
 {pa {apa} {papa}}
 {pai {apák} {papák}}
 {pair {pár} {házaspár}}
 {paíj {apáké} {papáké}}
 {paj {apáé} {papáé}}
 {pali {apásan}}
 {par {parancs}}
 {parol {parancsol}}
 {pók {pók}}
 {pu {legyen}}
 {pul {több}}
 {pull {gyarapít} {megsokasít} {többszöröz} {megtöbbszöröz}}
 {puls {plusz} {továbbá} {valamint}}
 {puni {főnöknő} {főnökasszony}}
 {pur {főnök} {vezér} {vezető} {törzsfő} {törzsfőnök} {parancsnok}}
 {r {ő}}
 {ra {rossz}}
 {rab {rab} {zsákmány}}
 {rabol {rabol} {zsákmányol}}
 {rabör {rabló}}
 {rali {rosszul}}
 {rap {megerőszakol}}
 {rapör {erőszaktevő}}
 {ré {ember}}
 {réli {emberen}}
 {rés {emberi}}
 {réspul {emberibb}}
 {réspulli {emberibben}}

{réspulst {legemberibb}}
 {réspulstli {legemberibben}}
 {rék {ellenség}}
 {rékli {ellenségesen}}
 {ri {ők}}
 {ríj {övék}}
 {rö {ő}}
 {röj {övé}}
 {röf {ő (hímnem, fiatal)}}
 {rön {ő (nőnemben)}}
 {rör {ő (ember)}}
 {röv {ő (hímnem, felnőtt)}}
 {-sz {-val} {-vel}}
 {sátor {sátor}}
 {stró {fa}}
 {szik {maga} {önmaga} {saját maga (visszaható névmás)}}
 {szikör {önző}}
 {szje {ül}}
 {szköv {követ valakit/valamit}}
 {szkövs {következő}}
 {szó {azaz} {szóval} {tehát} {úgyhogy} {vagyis}}
 {szmar {mar (kígyó)} {megmar (kígyó)}}
 {szmarty {Halál}}
 {szmartyos {halálos}}
 {szmartyosli {halálosan}}
 {szna {kígyó}}
 {sznagra {óriáskígyó}}
 {sznaumü {tengeri kígyó}}
 {-szö {-val} {-vel}}
 {szö {eszköz} {szerszám}}
 {szta {áll (nem ül)}}
 {tamme {1}}
 {tammeli {egyedül}}
 {tammelis {egyedüli}}
 {tammelisli {egyedülien} {kizárólagosan}}
 {tammes {első}}
 {tammesli {elsőként}}
 {tan {szám}}
 {tancsiör {fejszámológyművész}}
 {tanli {számosan}}
 {tanör {matematikus}}
 {tantu {2}}
 {tantuli {kettesben}}
 {tantus {második}}
 {tantusli {másodikként}}
 {tanrö {3}}
 {tanröli {hármában}}
 {tanrörterörms {67-edik}}
 {tanrörterörts {68-adik}}
 {tanröm {4}}
 {tanrös {harmadik}}

{tanrösli {harmadikként}}
 {tanröt {5}}
 {tanrör {6}}
 {tanrörm {7}}
 {tanrört {8}}
 {tanrörör {9}}
 {tans {számos}}
 {tansli {számos esetben} {sokszor}}
 {tante {10}}
 {tá {megy}}
 {táv {távolság}}
 {te {kéz}}
 {ti {ti}}
 {tíj {tietek}}
 {to {dolog} {tárgy} {cucc}}
 {-to {főnévi igenév képzője}}
 {tol {dolgozik}}
 {tolör {dolgozó} {munkás}}
 {törp {törpe}}
 {tu {te}}
 {tuj {tied}}
 {tú {túlságosan} {túlzottan}}
 {u {távol} {túl} {messze} {nem itt}}
 {un- {ellentétképző}}
 {unfan {kint}}
 {unfanszje {kívül}}
 {unkurt {hosszú}}
 {-unsz {nélkül}}
 {unvör {hiányos}}
 {unvörli {hiányosan}}
 {ur {távoli} {messzi}}
 {udur {amaz ember (személy)}}
 {uduri {amaz emberek (személy)}}
 {udut {amaz dolog} {ama}}
 {uduti {amaz dolgok} {ama}}
 {uduk {amaz állat}}
 {uduki {amaz állatok}}
 {uéli {ahogyan}}
 {uéi {aki}}
 {uéö {aki}}
 {uéi {amilyen}}
 {uéto {ami}}
 {uéu {ahol}}
 {uli {messzire}}
 {umü {tenger} {óceán}}
 {umüfans {tengeri} {óceáni}}
 {umüszna {tengeri kígyó}}
 {va {változik} {átalakul}}
 {vad {vad (nem szelíd)}}
 {vá {fájdalom}}
 {vál {fáj}}

{váli {fájdalmasan}}
{valli {fájón}}
{válm {fájó}}
{váls {fájós}}
{válsli {fájósan}}
{vár {harc} {küzdelem}}
{várcsiör {harcművész}}
{vás {fájdalmas}}
{vi {férfi}}
{vis {férrias}}
{vili {férriasan} {férfimód}}
{vir {felnőtt}}
{virs {felnöttes}}
{virli {felnöttesen}}
{vo {vagy (az „és” ellentéte)}}
{voli {opcionálisan} {alternatív módon}}
{vör {teljes}}
{vörli {teljesen}}
{vörld {világ}}
{vörrd {világ}}
{vörströ {erdő}}
{völgy {völgy}}
{völgyes {völgyes}}
{vu {lenne} {volna}}
{vuli {esetleg}}

Hogyan tovább? - avagy utószó helyett

Ahogy tisztelt Olvasóm láthatja az ősnyelvi példamondatokból, a rekonstrukció eredményeképpen kapott nyelv - nekem úgy tűnik - kellően „barbár” hangzású, ami megerősíti azon „öszönös” nézetemet, hogy a rekonstrukció valamiféle értelemben „igaz” eredményt produkált, azaz jelentős mértékben hasonlít az igazi Ősnyelvre. Elvégre, egy olyan nyelvtől ami szó szerint és minden túlzás nélkül a legősibb s ekképp az állatvilágban gyökeredzik, elvárja az ember hogy „barbárul” hangozzék, ha úgy tetszik „állatiasan”. Szeretném azonban KIEMELNI, meg is esküszöm rá ha kell, semmennyire se törekedtem DIREKT arra, hogy ilyen legyen a hangzása! Ez csak úgy jött, kialakult ilyenné magától. Természetesen, azt lehet tudni azért, pontosan mitől hangzik barbárnak: sok benne az „r” hang, az „ö” is pláne az „r” előtt vagy után, meg hát e nyelv nem fél a mássalhangzótorlódásoktól.

Felmerülhet a kérdés, most „hogyan tovább”? Elvégre az nem tagadható, az e műben közreadott szóanyag meglehetősen csekélyke. A nyelvtan közel-teljes, legalábbis ami a főnévragozást és az igeragozást illeti (meg a mellékneveket is), de a szavak nincsenek sokan egyáltalán, s különösen fájdalmas tény hogy ugyanez igaz a „ragokra” is, ezek közé értve a névutókat is. Semmi esetre se mondható el tehát, hogy ez így ahogy van, alkalmas lenne legalább egy mégoly szerény képességű mindennapi kommunikációra is! Még akkor se, ha eszünkbe se jutna a modern civilizációban gyakori olyan témákról társalogni mint a politika, művészet, nemzetgazdaság, tudomány... Ha a legszigorúbban csak az eredeti ősnyelvi környezetben vélhetőleg létező objektumokról és cselekvésekről akarnánk kommunikálni e nyelven, akkor is százszámra kellenének még további szavak - melyek azonban NINCSENEK E KÖNYVBEN.

Nincsenek, mert nem tudtam őket kideríteni, egyelőre legalábbis. Messze több idő kéne hozzá mint ami nekem rendelkezésre áll, s nem tagadom azt se, több spekuláció is, fontolgatás, no meg persze sokkal több adat, szójegyzékek a Világ jelenleg létező nyelveiről és a már kihaltakról is lehetőleg, olyan nyelvekről melyekből esetleg egy szót se ismerek, talán a nyelv létéről se hallottam még, de az se biztos hogy az ismertnek vélt nyelvekkel kapcsolatban teljes körű az ismeretem. Sőt egészen biztos hogy nem teljes.

Ám még ha e fenti gondok kiküszöbölhetőek lennének is: több mint valószínű, akkor is egy egész sereg olyan fogalomra számíthatnánk, amit még úgy se tudnánk meghatározni, mármint, meghatározni azt a hangsort legalább picikét is valószínűen, amit arra a fogalomra (objektumra, tárgyra, élőlényre, cselekvésre stb) használtak őseink időtlen időkkel ezelőtt!

E hiányosság joggal bosszantja Olvasómat - engem is bosszant, nem tagadom. Mit lehetne hát tenni?

Mindenekelőtt, kijelentem hogy én e könyvet inkább csak gondolatébresztőnek szántam, egyrészt hogy megmutassam, maga a téma milyen érdekes, s azt is hogy e dolog - az Ősnyelv - vizsgálata, rekonstrukciója nem abszolút reménytelen igyekezet, másrészt, nem muszáj az se hogy Olvasóm mindent szentírásként kezeljen amit én itt közreadtam. Simán lehet, hogy egypár következtetésemmel teljesen egyetért, szinte vitathatatlanak tartja, más esetben a fejét csóválja, hogy „na itt nagyon elszaladt velem a ló”. Ez teljesen normális reakció Olvasóm részéről, magam is így éreznék hasonló esetben, sőt már e könyvben is több helyen előre kijelentettem (vagy utólag a fejezet végén) hogy bizonyos következtetéseim nem olyan megalapozottak az én szememben se, mint más egyebek. Teljesen jogos azonban hogy Olvasóm olyan esetekben is kételkedjék, amikor én nem kételkedem. Miért is ne, a Tudományt mindig a kétely viszi előre! E könyv egyáltalán meg se születhetett volna kétely nélkül: merészelttem ugyanis KÉTELKEDNI abban, hogy az Ősnyelv milyensége kideríthetetlen volna! A „nagy tudósok”, a nyelvészek szinte tabuként kezelik e témát, eleve lemondva annak reményéről hogy felderíthető lenne. Én merészelttem ebbe belevágni, és bár nyilvánvaló hogy állításaim kritizálhatók, de remélem ha semmi de semmi mást nem is sikerült bebizonyítanom a könyvemmel, de egyvalamit igen: a téma igenis NEM reménytelen, igenis méltó a kutatásra, mert józan logikával és a statisztika segítségével bámulatos eredményekre lehet jutni!

Sokszor megmondták már: ha egy nagy, neves tudós azt mondja hogy valami lehetséges, majdnem biztos hogy igaza van. Ha azonban a nagy, neves tudós azt mondja, hogy valami lehetetlen, majdnem biztos hogy téved...

Én nem hittem el amikor azt mondták, az Ősnyelv kiderítése lehetetlen, ennyi az egész.

Természetesen, ez NEM jelenti azt, hogy nem tévedek egyes szavakban, vagy akár a nyelvtan egyes részrendszereit illetően. Egészen biztos vagyok azonban abban, minden esetleges tévedésem ellenére is, jó pár helyes megállapítást IS tartalmaz a könyvem. Muszáj volt azonban megírnom így, ahogy most van, mindazzal együtt ami esetleg helytelen benne, mert ha nem írom meg, akkor nincs egyáltalán BÁRMI, ami alap volna a további gondolkodáshoz a témán, nincs miből kiindulni, még olyasmi se lett volna amit legalább kritizálni lehet! Nem lehet mit továbbfejleszteni!

E nyelvi vázlat tehát csak egy alap, annak is csak nyers, mondhatni egy „pre-alfa verzió”, a számítógépes zsargont használva.

Továbbfejlesztésre két út kínálkozik. Egyrészt szorgos további kutatások. Ez nyilván lassú fejlődést eredményez csak. Másrészt megtehető az is, amire épp e könyvben is mutattam példát a számnevek kapcsán: megkonstruálva egy olyan részrendszert - vagy akár csak egyes szavakat is - ami(k)re szükségünk van, de amelyekről nyíltan elismerjük, hogy lényegében véve KITALÁCIÓK. Úgy TŰNNEK majd csak, MINTHA ősnyelviek volnának, valójában azonban nem sok esély lesz rá hogy valaha is részei voltak az Ősnyelvnek.

Ez természetesen egyfelől csalásnak tűnhet, másrészt, nem jogos annak nevezni ha előre bevalljuk a módszert. Végül is miért NE alkothatnánk meg egy nyelvet ami bizonyos értelemben úgy tekinthető mintha az Ősnyelv továbbfejlesztett s a mai igényekhez igazított ükunokája volna?! A bibliai hébert is efféle módon tették alkalmassá a reformerek a mai Izrael számára, persze, az Ősnyelv esetében a munka jóval nagyobb ilyen téren... Valójában a számnevek esetét hozom fel megint: muszáj volt megalkotnom azt a részrendszert, mert anélkül végképp alkalmatlan lett volna a rekonstrukció egy kis „szellemi játszadozásra”.

Sok nyelvész megmondta már, manapság a „mesterséges nyelvek” korszakát éljük, sok száz efféle létezik, nem csupán a közismert Eszperantó. A legtöbb ilyen nyelv azzal a céllal lett megalkotva, hogy alkalmas legyen a Világnyelv céljának betöltésére. Ami a magánvéleményem erről az az - annak ellenére hogy egykor magam is megtanultam Eszperantóul - hogy a világnyelv nem nyelvészeti, hanem politikai kérdés, a politikát pedig a gazdaság irányítja. Egyelőre emiatt úgy néz ki, az angol egy torz változata lesz majd valamikor a világnyelv. Akkor is, ha ez sokaknak nem fog tetszeni. Ebből az aspektusból kiindulva, felesleges is egy mesterséges nyelvet megalkotni azért, hogy az legyen a Világnyelv. Nem fog sikerülni. Igazából e célra az Eszperantó is simán alkalmas lenne, ennek ellenére, semmi esélye. Azért nem, mert nem áll mögötte gazdasági hatalom.

Más nyelvek amiatt lettek megalkotva, mert művészeti céljaik voltak, például Tolkien tündé nyelvei, vagy valami filmhez, filmsorozathoz kellett hangulatcsinálóként.

Ezek után miért is NE lehetne megalkotni egy olyat, aminek az a célja hogy minél hasonlőbb legyen ahhoz, ami egykor feltehetőleg a „legősibb” nyelv volt?!

Olvasóim tehát elindulhatnak ezen az úton is. Ami engem illet, leghelyesebbnek azt tartanám hogy amely szónál komoly remény van rá, hogy kideríthető az ősi alakja, ott igyekezni kéne azt kideríteni, legalább körülbelül; ahol erre biztos hogy semmi remény, például mert új fogalomról van szó, mondjuk olyasmiről hogy atomenergia, úrkutatás, lobby-tevékenység, miniszterelnök, reinkarnáció stb - ott pedig valami új szót kell gyártani rá, lehetőleg olyan szóösszetételt vagy képzett szót ami a már meglevő ősnyelvi szavakból logikusan adja magát, vagy amit a mai nyelvek többsége használ, persze ennek hangalakját hozzáigazítva az ősnyelvi „stílushoz”, alaktanhoz.

Ez azonban már nem az én dolgom! Engem új szellemi kalandok várnak... Ehhez a munkához már az kéne hogy pár Olvasóm összefogjon, nyilván valami internetes fórum vagy honlap is kéne a célnak, de én nem akarom azt fenntartani, adminisztrálni. Se anyagilag, se szoftveresen, se mint holmi moderátor vagy akármi. Lehet hogy ha lesz ilyen, ellátogatok oda néhanapján, de még azt se

ígérhetem hogy rendszeresen. Időm tényleg kevés. Szellemi gyermekemet tehát - ha szabad e rekonstrukciót így neveznem fellengzősen - ezúttal útjára bocsátom, s az már hogy eléri-e a „felnőtt korát”, mint afféle teljes körűen használható „mesterséges nyelv”, mely azonban „ősi” a „mesterséges” mivolta ellenére is, az már Olvasóimon múlik, hogy lesz-e elég érdeklődés a továbbfejlesztésére, további kutatásokra, stb. Ehhez tehát kéne valamiféle közösség, de én nem érzem alkalmasnak magamat rá hogy effélét megalapítsak, pláne nem hogy vezessek. Ha létrejön, lehetek ott alkalmi vendég. Alkalomadtán talán el is mondom ott a véleményemet egyes szavakkal kapcsolatban - még az se biztos azonban hogy mindről véleményt mondok - de semmi esetre se érzem kötelezőnek még azt se, hogy minden esetben az én véleményem legyen a döntő. Pláne, ha netán pár igazán képzett nyelvész is bekerülne abba a közösségbe...

Ismétlem tehát, ez a könyv csak kedvcsináló, a többi már nem rajtam múlik!

Viola Zoltán, alias Harold King

2018.01.08